

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
PROTOHİSTORYA VE ÖNASYA ARKEOLOJİSİ BİLİM DALI

Doktora Tezi

NEOLİTİK VE ERKEN KALKOLİTİK ÇAĞ'LARDA
BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ BANT VE GEOMETRİK
BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEĞİ

Aslıhan Yurtsever

2502040015

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gülsün Umurtak

İstanbul 2011

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **PROTOHİSTORYA VE ÖNASYA ARKEOLOJİSİ BİLİM** Dalında ders dönemindeki Eğitim - Öğretim Programını başarı ile tamamlayan **2502040015** numaralı **ASLIHAN YURTSEVER**'in hazırladığı "**NEOLİTİK VE ERKEN KALKOLİTİK ÇAĞLARDA BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ BANT VE GEOMETRİK BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEĞİ**" konulu **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **28.04.2011 PERŞEMBE** günü saat:14.00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin**kabulü**.....'ne (1) **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
PROF.DR.GÜLSÜN UMURTAĞ	kabulü	
PROF.DR.ALİYE ÖZTAN	kabulü	
PROF.DR.AYNUR ÖZFIRAT	kabulü	
DOÇ.DR.BURÇİN ERDOĞU	kabulü	
DOÇ.DR.ŞEVKET DÖNMEZ	kabulü	

“Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ’larda Burdur-Antalya Bölgesi Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleği”,
Aslıhan Yurtsever Beyazıt

ÖZ

“Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ’larda Burdur-Antalya Bölgesi Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleği” başlıklı tez konusu ile söz konusu çanak çömleğin, öncelikle teknik özelliklerine, bezemelerine göre değerlendirilmesi ve bu kadar uzun bir süreci kapsayan geleneğin, zaman içinde geçirdiği değişimlerin saptanması amaçlanmıştır. Boya bezekli çanak çömleğin büyük bir kısmı yayınlarda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu tezle, bölgede Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı’nda yapılan kazılarda bulunan bant ve geometrik boya bezekli malzeme ilk defa toplu halde incelenerek, bu çanak çömleğin ortaya çıkışı, gelişim süreci ve tarihlenmesi ile ilgili sorunların çözümüne katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

Çanak çömlek incelenirken öncelikle mal grupları saptanmış, daha sonra bezekler türlerine ve dönemlerine göre sınıflandırılarak, bezemenin kronolojik gelişimi ortaya konmuştur. Ayrıca, boya bezekli kaplar, mal gruplarına göre tipolojik olarak sınıflandırılmıştır. Çanak çömlek, bezeme, mal grupları ve kap formları arasındaki ilişki açısından da değerlendirilmiştir.

Burdur-Antalya Bölgesi’nde boya bezeme geleneğinin Neolitik Çağ’ın erken evrelerinden başlayarak, Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar sürekli olduğu görülmektedir. Söz konusu bölgenin boya bezekli çanak çömleği, komşu bölgelerde bulunan çağdaş yerleşmelerle karşılaştırılarak, bu geleneğin dağılımı ve etki alanları saptanmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

The aim of this thesis entitled "The Burdur-Antalya Region Pottery with Painted Band and Geometrical Decorations from the Neolithic and Early Chalcolithic Periods," was to discuss the painted pottery of the area, dated to Neolithic and Early Chalcolithic Periods, principally according to its technical attributes and decoration characteristics, and determine the changes this long lasting tradition underwent during the course of time. Most of the Painted pottery has already been evaluated in publications. However, in this thesis the painted pottery with band and geometrical decorations found during excavations at the Hacilar, Kuruçay, Höyücek and Bademağacı settlements in the Burdur-Antalya Region has been studied as a whole group for the first time as it was thought that this approach would help to solve such issues as when the pottery first appeared, how it developed and the dating of it.

While examining the pottery, first its ware groups were determined and then these were classified according to their decoration types and periods, thus revealing the chronological development of the use of decoration. Also, the painted pottery was typologically classified according to its ware groups. The pottery has also been evaluated in terms of the relationship between decoration, ware groups and pottery forms.

It is observed that the painted decoration tradition in Burdur-Antalya area began in the early phases of the Neolithic Period and continued without interruption until the end of the Late Neolithic/Early Chalcolithic Period. The paint decorated pottery of the area has been compared with that of contemporary settlements in the neighbouring areas and an attempt has been made to determine the extent of the distribution and influence of this tradition.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunu, Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'larda Burdur – Antalya Bölgesi Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömlek buluntuları oluşturmaktadır.

Burdur-Antalya Bölgesi'nde tarih öncesi yerleşmelerinin araştırılmasına ilişkin süreç, ilk olarak 1950'li yılların ikinci yarısında, James Mellaart tarafından Hacılar Höyüğü'nün kazılması ile başlamıştır. Hacılar kazısı ile Anadolu'da ilk kez "Neolitik" kavramı ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllardan itibaren Prof. Dr. Refik Duru başkanlığındaki bir kurul tarafından Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı'nda gerçekleştirilen kazılar, bölgenin tarihöncesi kültürlerinin daha kapsamlı anlaşılmasını sağlamış, ayrıca bölgenin Neolitik ve Kalkolitik Çağ'ları ile ilgili olarak 1960'lı yıllardan bu yana bilinenleri büyük ölçüde değiştirmiştir.

Anadolu'da boya bezekli çanak çömleğin ortaya çıkışı, Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ olarak kabul edilmektedir. Bu çanak çömleğin, kökeni ve Neolitik Çağ'dan Erken Kalkolitik Çağ'a geçiş sürecinde tanımlayıcı bir öge olup olmadığı, Anadolu'da boya bezemeli çanak çömleğin ele geçtiği bölgelerde karşılaşılan sorunlardan başlıcalarıdır. Tarihöncesi ve Öntarih çağları bakımından Anadolu'nun en iyi araştırılmış bölgelerinin başında gelen Burdur-Antalya Bölgesi'nde yukarıda sözünü ettiğimiz kazılarda mimari tabakalara bağlı olarak çok sayıda boya bezekli çanak çömlek ele geçmiştir. Boya bezeme geleneğinin en erken örneklerinin bu bölgede görülmesi ve bu tür üretimin uzun bir süreci kapsamaması, bu tezin çalışılmasında etken olmuş ve aynı zamanda söz konusu sorunlara kısmen de olsa ışık tutacağı düşünülmüştür. Burdur-Antalya Bölgesi'nin boya bezekli çanak çömleği, yayınlarda ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Ancak bu çalışmada, bölgenin bant ve geometrik boya bezekli çanak çömleği ilk kez toplu halde değerlendirilerek bu geleneğin kökeni, yayılımı ve kronolojik gelişimi

incelenmiştir. Ayrıca, bu çalışmada, Burdur-Antalya Bölgesi dışında, bölge ile yakın ve uzak komşu bölgelerde birbirinden bağımsız boya bezemeli keramik gelenekleri de genel hatları ile kısaca tanıtılarak, çalışmamızın konusunu oluşturan bölge ile söz konusu bölgeler arasında boya bezeme geleneği açısından bir ilişki olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tez konusu üzerinde çalışmamı sağlayan, tezin hazırlanması sırasında görüşleri ile her zaman bana yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Gülsün Umurtak'a, Burdur-Antalya Bölgesi'nde yaptığı kazıların malzemesi üzerinde çalışmam için izin veren ve değerli fikirleri ile beni yönlendiren hocam Prof. Dr. Refik Duru'ya teşekkürlerimi sunarım.

Tez İzleme Komitesinde yer alan ve çalışmama katkı sağlayan hocalarım Prof. Dr. Turan Efe ve Prof. Dr. Aliye Öztan ile bilgi ve deneyimlerini paylaşarak beni daima destekleyen hocam Doç. Dr. Şevket Dönmez'e teşekkür ederim.

Hocaçeşme, Aşağıpınar ve Aktopraklık kazılarının boya bezemeli malzemesini görmeme izin veren Prof. Dr. Mehmet Özdoğan'a ve Doç. Dr. Necmi Karul'a, Aydın, Manisa Bölgesi'nde yaptığı yüzey araştırmalarının kimi sonuçlarını benimle paylaşan Doç. Dr. Engin Akdeniz'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü tarafından desteklenmiştir. Söz konusu kurumun yetkililerine, sağladıkları maddi destekten dolayı teşekkür ederim.

Müze çalışmaları sırasında çizim ve fotoğraf çekimlerinde her türlü kolaylığı gösteren Antalya Arkeoloji Müzesi Eski Müdürü Selahattin E. Aksu, Burdur Arkeoloji Müzesi Müdürü Hacı Ali Ekinci, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Melih

Arslan ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Zeynep Kızıltan ve Müze Uzmanlarına teşekkür ederim.

Malzemenin çizim aşamasında yardım eden Arkeolog Pınar Meral'e, tablo ve levhalarımı bilgisayar ortamında çizen ve düzenleyen ve her türlü teknik desteği sağlayan Arkeolog-Desinatör Burhan Gülkan'a, tezin dipnotlarını tez hazırlama yönergesine uygunluğu açısından kontrol eden Dr. Melda Ermiş'e, Nalan Yurtsever'e, manevi destekleri için Dr. Seda Yavuz Erol'a ve Neslihan Yurtsever'e, Almanca kaynakların çevirilerinde yardımcı olan Şeref Sarı ile Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi, Arkeolog Koray Akıncı'ya teşekkür ederim.

Son olarak bu çalışma süresi boyunca maddi manevi her zaman yanımda olan ve her türlü özveride bulunan sevgili eşim Ahmet Beyazıt ile varlığıyla daima beni güçlü kılan canım oğlum Ali Deniz Beyazıt'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Aslıhan Yurtsever Beyazıt

Mart 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZ / ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	viii
RESİM, HARİTA, TABLO VE LEVHA LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xix
GİRİŞ	1
A. AMAÇ VE KAPSAM	1
B. İZLENEN YÖNTEM	3
C. KULLANILAN TERİMLER VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR	6
I. BÖLÜM: BURDUR – ANTALYA BÖLGESİ	9
A. BÖLGE’NİN COĞRAFİ DURUMU	9
B. YAPILAN KAZI VE ARAŞTIRMALARIN TARİHÇESİ	12
1. KAZILAR	14
a. Hacılar	14
b. Kuruçay	16
c. Höyücek	17
d. Bademağacı	18
II. BÖLÜM: MALZEMENİN TANITIMI	20
A. BANT VE GEOMETRİK BEZEMENİN SAPTANDIĞI MAL GRUPLARI	20
1. BEJ ÜZERİNE KIRMIZI BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEK (Grup I)	20
a. Mal Grubu Ia	20
b. Mal Grubu Ib	24

c. Mal Grubu Ic	27
2. KIRMIZI ÜZERİNE BEYAZ BOYA BEZEKLİ ÇANAK	
ÇÖMLEK (Grup II)	28
B. BEZEMELERİN SINIFLANDIRILMASI	31
1. BANT BEZEME	31
2. GEOMETRİK BEZEME	33
3. BANT/GEOMETRİK BEZEME	34
C. BOYA BEZEKLİ KAP FORMLARI	35
1. ERKEN NEOLİTİK ÇAĞ	35
a. GRUP I	35
(1) MAL GRUBU Ia	35
i. ÇANAKLAR	35
I. Yayvan, Dışa Açılan Ağızlı	35
II. "S" Profilli, Kırılan Karnlı	35
III. İçe Dönük Ağızlı	36
IV. "S" Profilli, Küresel Gövdeli	36
ii. ÇÖMLEKÇİK	37
iii. ÇÖMLEKLER	37
I. İçe Kapanan Ağızlı	37
II. Daralan Boyunlu "Armudi" Biçimli	38
III. Güdük Boyunlu	38
IV. "S" Profilli, Şişkin Karnlı	38
V. İçbükey Boyunlu	38
iv. TESTİLER	39
I. Boynu İçbükey Kıvrımlı	39
v. MATARALAR	39
2. GEÇ NEOLİTİK/ ERKEN KALKOLİTİK ÇAĞ	39
a. GRUP I	40
(1) MAL GRUBU Ia	40
i. ÇANAKLAR	40
I. İçe Kapanan Ağızlı	40
II. Düz Ağızlı	40

	III. "S" Profilli	40
	IV. Dışa Çekik Ağızlı	41
	V. Ağız Akıtacaklı	41
ii.	ÇÖMLEKLER	42
	I. Dik Yükselen Ağızlı, Kısa Boyunlu	42
	II. Boyunlu, Küresel Gövdeli	42
	III. Dik Boyunlu, Küresel Gövdeli	42
	IV. Dik Boyunlu, Omurgalı	43
	V. Daralan Boyunlu "Armudi" Biçimli	43
	VI. Boynu içbükey Kıvrımlı	43
	VII. Silindirik Boyunlu, Geniş Gövdeli Ve Omurgalı	44
iii.	BARDAK/FİNCAN	44
	I. Dışa Açılan Kenarlı	44
	II. Silindirik Gövdeli	44
iv.	AYRIŞIK KAPLAR	45
	I. Kadın Biçimli	45
(2) MAL GRUBU Ib		45
i.	ÇANAKLAR	45
	I. İçe Kapanan Ağızlı	45
	II. Hafif Dışa Açılan Ağızlı	46
	III. Düz Yükselen Ağızlı, Kırılan Düşük Karınlı	46
	IV. Dışa Çekik Ağızlı, Hafif Kırılan Karınlı	46
	V. Dışa Açılan Ağızlı, Yayvan	47
	VI. Dışa Açılan Ağızlı, Omurgalı	47
ii.	ÇÖMLEKLER	48
	I. İçe Kapanan Ağızlı	48
	II. Dikleşen Boyunlu	48
	III. İçbükey Boyunlu	49
	IV. Dışa Devrik Ağızlı	49

iii.	AMORF PARÇALAR	49
(3)	MAL GRUBU Ie	50
i.	ÇANAKLAR	50
	I. İçe Kapanan Ağızlı	50
	II. "S" Profilli	50
ii.	ÇÖMLEKLER	50
	I. İçe Kapanan Ağızlı	50
	II. Daralan Boyunlu "Armudi" Biçimli	51
	III. Dikleşen Kenarlı	51
	IV. Boynu İçbükey Kıvrımlı	51
iii.	AMORF PARÇALAR	51
b.	GRUP II	52
(1)	ÇANAKLAR	52
i.	İçe Kapanan Ağızlı	52
ii.	"S" Profilli	52
iii.	Dışa Açılan Ağızlı, Kırılan Karınlı	52
(2)	ÇÖMLEKLER	52
i.	Kısa Boyunlu, Şişkin Karınlı	52
ii.	Daralan Boyunlu "Armudi" Biçimli	53
iii.	Silindirik Boyunlu	53
iv.	Boynu İçbükey Kıvrımlı	53
v.	Dışa Devrik Ağızlı	53
(3)	AMORF PARÇALAR	54

D.	MAL GRUPLARI, KAP FORMLARI VE BEZEKLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER	54
----	--	----

III. BÖLÜM: BURDUR-ANTALYA BÖLGESİNDE BANT VE GEOMETRİK BOYA BEZEMELİ ÇANAK ÇÖMLEĞİN DAĞILIMI	59
--	----

IV. BÖLÜM: BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEĞİNİN KOMŞULARI İLE İLİŞKİLERİ	65
A. Batı Anadolu ve Trakya	65
B. Ege Adaları, Yunan Karası ve Balkanlar	72
C. Orta ve Güney Anadolu	80
DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇ	85
KAYNAKÇA	94
KATALOG	111
HARİTA	
KRONOLOJİ TABLOSU	
TABLolar	
LEVHALAR	
ÖZGEÇMİŞ	

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1**, Grup I, Hacılar Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 2, Grup I, Kuruçay Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 3, Grup I, Höyücek Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 4, Grup I, Bademağacı Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 5, Grup I, Hacılar Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 6, Grup I, Kuruçay Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 7, Grup I, Höyücek Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 8, Grup I, Bademağacı Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 9, Grup I, Kuruçay Mal Grubu Ic Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 10, Grup I, Bademağacı Mal Grubu Ic Boya Bezekli Çanak Çömleği
Resim 11, Grup II, Hacılar Boya Bezekli Çömlek Parçası
Resim 12, Grup II, Höyücek Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 13, Grup II, Bademağacı Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 14, Dereköy Höyüğü Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 15, Koca Höyük ve Boz Höyük Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 16, “Lower Bağbaşı” Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 17, Akçay I Höyük Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 18, Karain Mağarası Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 19, Seydiler Höyük Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 20, İncirli ve Yarım Höyük Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 21, Karaaliler Höyük Boya Bezekli Çanak Çömlek Parçaları
Resim 22, Burdur-Antalya Bölgesi ile Agios Petros Yerleşmesi Çanak Çömleklerinin Karşılaştırmalı Bezeme Örnekleri
Resim 23, Agios Petros Bant Boya Bezekli Çanak Örneği
Resim 24, Bademağacı Bant Boya Bezekli Çanak Örneği

HARİTA VE TABLOLAR LİSTESİ

Harita, Burdur-Antalya Bölgesi “Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleği ile Çağdaşlarının Ele Geçtiği Merkezler

Tablo 1, Burdur-Antalya Bölgesi'nin Neolitik ve Kalkolitik Çağ Yerleşmelerinin Kronoloji Tablosu

Tablo 2, Bant Bezeme, Grup I, Mal Grubu Ia, Bezeme Tablosu-1

Tablo 3, Bant Bezeme, Grup I, Mal Grubu Ib, Bezeme Tablosu-2

Tablo 4, Bant Bezeme, Grup I, Mal Grubu Ic, Bezeme Tablosu-3

Tablo 5, Geometrik Bezeme, Grup I, Mal Grubu Ia, Bezeme Tablosu-4

Tablo 6, Bant-Geometrik Bezeme, Grup I, Mal Grubu Ia ve Ib, Bezeme Tablosu-5

Tablo 7, Bant Bezeme, Grup II, Bezeme Tablosu-6

Tablo 8, Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 1, ENÇ, Ia Grubu

Tablo 9, Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 2, GN/EKÇ, Ia Grubu

Tablo 10, Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 3, GN/EKÇ, Ia Grubu

Tablo 11, Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 4, ENÇ ve GN/EKÇ, Ib Grubu

Tablo 12, Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 5, GN/EKÇ, Ic Grubu

Tablo 13, Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 6, GN/EKÇ, Grup II

LEVHALAR LİSTESİ

LEVHA 1, Burdur-Antalya Bölgesi ENÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 2, Burdur-Antalya Bölgesi ENÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 3, Burdur-Antalya Bölgesi ENÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çömlek Örnekleri

LEVHA 4, Burdur-Antalya Bölgesi ENÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çömlek Örnekleri

LEVHA 5, Burdur-Antalya Bölgesi ENÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Testi ve Matara Örnekleri

LEVHA 6, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 7, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 8, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 9, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 10, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 11, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 12, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çanak Örnekleri

LEVHA 13, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli Çömlek Örnekleri

- LEVHA 14, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 15, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 16, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 17, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 18, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 19, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 20, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 21, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Çömlek Örnekleri
- LEVHA 22, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Bardak/Fincan Örnekleri
- LEVHA 23, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Bardak/Fincan Örnekleri
- LEVHA 24, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ia Boya Bezekli
Ayrışık Kap Örnekleri
- LEVHA 25, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli
Çanak Örnekleri
- LEVHA 26, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli
Çanak Örnekleri
- LEVHA 27, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli
Çanak Örnekleri
- LEVHA 28, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli
Çanak Örnekleri
- LEVHA 29, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli
Çanak Örnekleri

- LEVHA 30, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 31, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 32, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 33, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 34, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 35, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çömlek Örnekleri
- LEVHA 36, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çömlek Örnekleri
- LEVHA 37, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Çömlek Örnekleri
- LEVHA 38, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ib Boya Bezekli Amorf Parçalar
- LEVHA 39, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ic Boya Bezekli Çanak ve Çömlek Örnekleri
- LEVHA 40, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ic Boya Bezekli Çömlek Örnekleri
- LEVHA 41, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup I, Mal Grubu Ic Boya Bezekli Amorf Parçalar
- LEVHA 42, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup II, Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 43, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup II, Boya Bezekli Çanak Örnekleri
- LEVHA 44, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup II, Boya Bezekli Çömlek Örnekleri
- LEVHA 45, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup II, Boya Bezekli Çömlek Örnekleri

LEVHA 46, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup II, Boya Bezekli Çömlek Örnekleri

LEVHA 47, Burdur-Antalya Bölgesi GN/EKÇ, Grup II, Boya Bezekli Amorf Parçalar

LEVHA 48, 1. Bademağacı ENÇ Mal Grubu Ia çanak çömlek parçaları, 2. Hacılar ENÇ Mal Grubu Ia Çanak, 3. Hacılar ENÇ Mal Grubu Ia Matara

LEVHA 49, 1. Kuruçay GN/EKÇ Mal Grubu Ia Çanak, 2-4 Hacılar GN/EKÇ Mal Grubu Ia Çanaklar, 5. Hacılar GN/EKÇ Mal Grubu Ia Akıtacaklı Çanak

LEVHA 50, 1-2. Kuruçay GN/EKÇ Mal Grubu Ib Çanak, 3-4 Hacılar GN/EKÇ Mal Grubu Ib Çanak

LEVHA 51, 1. Kuruçay GN/EKÇ Mal Grubu Ia Çömlek, 2-5 Hacılar GN/EKÇ Mal Grubu Ia Çömlekler

LEVHA 52, 1. Höyücek GN/EKÇ Grup II Çanak çömlek parçaları, 2. Bademağacı GN/EKÇ Grup II Çanak çömlek parçaları

KAYNAKÇA KISALTMALARI

AJA	American Journal Of Archaeology, New Jersey
Anatolica	Anatolica, Leiden
AS	Anatolian Studies, London
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara
TTKY	Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
TÜBA-AR	Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, Ankara

DİĞER KISALTMALAR

Ay	Ayrışık
B/F	Bardak/Fincan
ÇÇ	Çanak-Çömlek
Ça	Çanak
Çöm	Çömlek
ENÇ	Erken Neolitik Çağ
GN/EKÇ	Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ
GKÇ	Geç Kalkolitik Çağ
İTÇ	İlk Tunç Çağı
KB	Karışık Birikim
KAD	Kutsal Alanlar Dönemi
km	Kilometre
Lev.	Levha
m	Metre
Mat	Matara
MÖ	Milattan Önce
Res.	Resim
s	Sayfa
cm	santimetre
Ts	Testi
ÜB	Üst Birikim
vd	ve devamı

GİRİŞ

A. Amaç ve Kapsam

Tarihöncesi toplumlar, değişik nesnelere üzerine uyguladıkları betimlerle Çağın sanat anlayışını yansıtmışlardır. Başlangıcında sanat kavramı, insanların açıklayamadıkları ya da anlam veremedikleri birtakım soyut düşüncelerin sembolize edilmesi olarak da düşünülebilir. Mağara ya da evlerin duvarlarına yapılan resimler dışında bu dışavurumu sağlayan araçlardan birisi de büyük olasılıkla keramik olmuştur. Çanak çömlek üzerinde boya ile yapılmış betimlemelerin, bazı duyguların ve inanışların ifadesi olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan “Bej Üzerine Kırmızı” ve “Kırmızı Üzerine Beyaz” boya bezemeli çanak çömlek, Burdur-Antalya Bölgesi’nde Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde gerçekleştirilen kazılarda ele geçmiş olup, bunların Anadolu tarihöncesi ve ön tarih kültürlerinin binlerce yıllık gelişim süreci içinde üretilmiş en kaliteli malzeme arasında önde geldiği söylenebilir. Bu geleneğin bölgede, Neolitik Çağ’ın erken evrelerinden başlayarak, Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar sürekli olduğu görülmektedir. En erken örnekleri, Hacılar¹ IX-VI, Kuruçay² 12 eski evresi, Höyücek³ KAD ile Bademağacı⁴ EN II/4 tabakalarında karşımıza çıkan boya bezekli malların Hacılar V ve Kuruçay 11 çağlarında iyice yoğunlaştığı gözlenmektedir. Boya bezemeli malzemenin, bölgede yapılan kazılarda görece çok sayıda ele geçtiği ve kronolojik olarak süreklilik gösterdiği anlaşılmıştır. Söz konusu çanak çömleğin bu bölgede çok yaygın olması

¹ James Mellaart, *Excavations at Hacilar I- II*, Edinburgh, 1970.

² Refik Duru, *Kuruçay Höyük I: 1978-1988 Kazılarının Sonuçları Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri/Results of The Excavations 1978-1988 The Neolithic and Early Chalcolithic Periods*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994.

³ Refik Duru, Gülsün Umurtak, *Höyücek: 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları/Results of the Excavations 1989-1992*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005.

⁴ Refik Duru, “Bademağacı Kazıları, 1993”, *XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 1995, s. 69-77. “Bademağacı Höyüğü (Kızılkaya) Kazıları, 1993 Yılı Çalışma Raporu”, *Belleten LX/229*, Ankara, TTK Yayınları, 1997a, s. 783-800.

ve en erken örneklerinin burada ortaya çıkması bu konunun çalışılmasında etken olan nedenlerdir.

Burdur-Antalya Bölgesi'nin boya bezemeli malzemesi kazı raporlarında ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu çalışmada, yayınlarda yer alan değerlendirmeler dışında, bölgenin Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'lara tarihlendirilen boya bezekli çanak çömleği, öncelikle bezemelerine ve teknik özelliklerine göre incelenecek, daha sonra bezemeler ile formlar arasındaki olası ilişki değerlendirilmeye çalışılacaktır. Böylelikle bu çalışma ile yaklaşık olarak 1000 yıllık uzun bir süreci kapsayan geleneğin, toplu bir şekilde ele alınarak incelenmesi ve zaman içinde geçirdiği değişimlerin saptanması amaçlanmaktadır. Diğer yanda, boya bezemeli malların ortaya çıkışı öteden beri Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ ayırımında önemli bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Ancak, Burdur-Antalya Bölgesi'nde yapılan kazıların sonuçları, boya bezemeli çç'nin bölgede ENÇ'den itibaren üretilmeye başladığını kanıtlamıştır. Bu durum, boya bezemenin ortaya çıkışının Neolitik ve Kalkolitik dönemlerinin ayırımı için yeterli ölçüt olmadığına dair kuşkular oluşturmuştur.

Burdur-Antalya Bölgesi'nin Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'lara tarihlenen boya bezekli çanak çömleği uygulanan bezeme türlerine göre ele alındığında bant, geometrik, bant/geometrik ve fantastik olmak üzere 4 grupta değerlendirilebilir. Ancak, fantastik bezemenin o çağ kültürünün dini inanışlarının ya da sosyal yaşayışlarının bir yansıması olduğu düşünülmektedir⁵. Ayrıca, tüm olmayan bir kabın üzerinde görülen ve öyküsel bir anlatımın tasvir edildiği bezeme kompozisyonunun kabın bütününde nasıl geliştiğini bilmek mümkün değildir. Bu durumda söz konusu bezeme grubunu sınıflandırmak ve yorumlamak gerçekçilikten uzak olacağı için fantastik bezemeli örneklerin, başka bir çalışma konusu niteliğinde olduğu düşünülerek, tez konusunun kapsamı dışında bırakılmıştır.

⁵ Refik Duru, MÖ 8000'den MÖ 2000'e Burdur-Antalya Bölgesi'nin Altı bin Yılı, İstanbul, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Ege Yayınları, 2008, s. 69.

Bu tez çalışmasında yer alan yerleşmelerden Hacılar'ın boya bezemeli çanak çömleği satın alma yolu ile Türkiye'deki birçok müzede ve özel koleksiyonlarda yer almıştır. Bu çalışmada Hacılar'ın sadece kazılarda mimari tabakalarda ele geçen boyalı çanak çömleği incelenmiştir. Kazı dışında ele geçen ve satın alma yolu ile müzelerde ve özel koleksiyonlarda bulunan malzeme her zaman çok güvenilir olmadığından bu teze alınmamıştır.⁶

Boya bezemeli çç, ilk olarak Hacılar Höyüğü'nde ele geçtiği için "Hacılar Boyalı" olarak adlandırılarak, arkeoloji literatürüne bu isimle girmiş ve bilim dünyası tarafından da böyle kabul edilmiştir. Son yıllarda Anadolu'da yapılan kazılar ve yüzey araştırmaları sonucu ele geçen Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a ait tüm kırmızı boya bezemeli malzeme için "Hacılar Boyalı" terimi kullanılmaktadır. Ancak, Burdur-Antalya Bölgesi'nde bile, söz konusu malzemenin farklı mal gruplarından oluştuğu, bezemelerin kendi mal grupları içinde dahi tekrarlarının yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle, bu tez çalışması ile her kırmızı boyalı çç için, bu terimi kullanmanın da doğru olmadığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

B. İZLENEN YÖNTEM

Boya bezemeli keramik, üzerine uygulanan boyanın rengine göre iki gruba ayrılmaktadır. "Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli" çç Grup I, "Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli" çç ise Grup II olarak adlandırılmıştır. Çalışmanın hazırlanma aşamasında öncelikle, her yerleşmenin malzemesi ayrı ayrı, hamur ve yüzey işlemleri gibi teknik özelliklerine göre incelenerek, bölgenin yerleşmeleri için ortak mal grupları saptanmıştır. Mal gruplarının yüzey ve boya renklerinin saptanmasında Munsell kataloğundan yararlanılmıştır. Söz konusu mal grupları, Kuruçay'ın boyalı malzemesi üzerinde yapılan mal ayırımına göre değerlendirilmiştir. Çünkü Kuruçay'da boya bezekli keramik, ele geçtiği tabakalara göre çok detaylı bir şekilde incelenerek yayınlanmıştır. Biz de mal gruplarını burada yapılan ayırımı dikkate alarak gerçekleştirdik. Bu çalışmada ortak bir dil oluşturmak için söz konusu mal

⁶ Refik Duru, *Elli Yıllık Bir Arkeoloji Öyküsü: Hacılar*, İstanbul, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Ege Yayınları, 2010.

grupları yeniden isimlendirilmiştir. Ancak bu gruplar saptanırken, Hacılar malzemesi üzerinde sağlıklı değerlendirme yapmak pek mümkün olmadı. James Mellaart, Hacılar yayınında herhangi mal grubu sınıflandırması yapmamış, yayınlanan pek çok örnek küçük ağız ve gövde parçaları olduğu halde çizim üzerinde tamamlanmıştır. Bu sebeple Hacılar malzemesinin değerlendirilmesi için müzelerde yaptığımız çalışmalar yardımcı olmuştur.

Tüm merkezlerin malzemesi içinde mal grupları ayırımı yapıldıktan sonra öncelikle yayınlanmamış olduğu için Bademağacı Höyüğü'nün boya bezekli çç'sinin tarafımızdan çizimleri yapılmıştır. Bu malzeme içinde bezeme ve biçim özelliklerini en iyi yansıtan parçalar seçilmiş ve bunların bir kısmı Bademağacı Kazı Evi'nde çizilmiş, geri kalan malzeme Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden alınan izinle İstanbul'a getirilerek Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı Laboratuvarı'nda incelenmiştir. Son olarak, eskiz çizimleri dijital ortamda Corel programı kullanılarak tamamlanmıştır.

Hacılar'ın yayınlanmış malzemesinin bir kısmı Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan izinle Antalya, Burdur, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenmiştir. Kuruçay ve Höyücek yerleşmelerinin ise Anabilim Dalımız Laboratuvarı'nda bulunan etüdlük parçaları üzerinde çalışılmış ve söz konusu yerleşmelerin yayınlanmış çizimlerinden faydalanılmıştır.

Tüm malzeme mal gruplarına göre düzenlendikten sonra tezin asıl amacına uygun olarak bezeme çeşitleri, yerleşmelere göre kronolojik olarak basitten gelişine doğru sınıflandırılarak Burdur-Antalya bölgesi için genel bezeme tablosu oluşturulmuştur. Bu çalışma sırasında bezemelerin sınıflandırılmasında ve boya renklerinde zaman zaman bazı güçlüklerle karşılaşıldı. Örneğin; negatif boyama yapılan örneklerde boya bezemenin kırmızı mı yoksa bej mi olduğuna karar vermek zordu. "Kırmızı Üzeri Beyaz Boyalı" grupta da bazı örnekler ilk bakışta "Bej Üzeri Kırmızı" boya bezeme izlenimi uyandırmaktadır. Bezemeler sınıflandırılırken de bir bezemeyi bazı durumlarda hangi gruba dâhil edeceğimiz konusunda zorluklar oldu.

Örneğin dışı bantlarla oluşturulmuş fakat içinde hem bant hem de geometrik motiflerin yer aldığı bezemelerin hangi grup içinde yer alması gerektiği gibi. Bu durumda bize en uygun gelen bezeme grubu seçilerek sınıflandırma sorunu çözülmeye çalışıldı.

Bu çalışmada karşılaşılan bir başka zorluk, özellikle Hacılar yerleşmesinin çanak çömleğini biçimlerine göre sınıflandırırken yaşandı. Örneğin, bazı kapların iri derin çanaklara mı yoksa çömlek grubuna mı ait olduğu ya da uzun silindirik gövdeli formun hangi grup altında değerlendirileceği gibi. James Mellaart, Hacılar'da görülen silindirik gövdeli örnekleri bardak ya da fincan olarak adlandırmıştır⁷. Ancak, biz söz konusu formların bazısının, bardak/fincan için fazla geniş ve derin olduğu, bu nedenle çömlek adı altında değerlendirmenin daha doğru olacağını düşündük. Hacılar yayınında çç'lerin genellikle çok büyük kısmının noksan olduğu ve çizim üzerinde tamamlandığını yukarıda belirtmiştik. Bu durumda, küçük bir gövde parçasından tüm bir kabın formunun ve bezemesinin ne şekilde geliştiğini anlamak mümkün olamayacağından sağlıklı bir sınıflama yapmak da oldukça zor olmuştur.

Çalışmada, Burdur-Antalya bölgesinin boya bezemeli çç'si mal grupları-form ve bezek ilişkisi açısından incelendiğinde, "Bazı formlar sadece belirli boya bezekli mal gruplarında mı görülüyor?" ya da "Bezemenin uygulanması mal grupları ya da formlara göre değişiklik göstermekte midir?" gibi bazı sorular sormamız gerektiği anlaşılmış ve bu bakış açısı ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tezde, ayrıca Burdur-Antalya Bölgesi'nde Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde yapılan kazılar dışında ele geçen boyalı çç genel özellikleri ile ele alınmıştır. Aynı bölgede yer alan Karain Mağarası'nın boya bezekli malzemesini, birkaçı dışında ancak Antalya Müzesi vitrininde görmek mümkün olmuştur. Bağbaşı yerleşmesi ve yüzey araştırmaları ile toplanan malzeme ise yayınlarda görülebilmektedir. Özellikle yüzeyden toplanan çç'yi çağlarına göre sağlıklı

⁷ Mellaart., a.g.e., 2. Cilt, s. 368.

bir şekilde ayırmak olanaklı değildir. Bu nedenle, söz konusu örnekleri karşılaştırma malzemesi olarak değerlendirdik.

Bu çalışmada, Burdur-Antalya Bölgesi dışında bölge ile uzak komşu bölgelerde birbirinden bağımsız boya bezemeli keramik gelenekleri de genel hatları ile kısaca tanıtılmıştır. Böylelikle çalışmamızın konusu oluşturan bölge ile söz konusu bölgeler arasında boya bezeme geleneği açısından bir ilişki olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak bu değerlendirme yapılırken, Anadolu ile özellikle Balkanlar arasında kronolojik farklılıkların bulunması, bölgelerarası karşılaştırmanın sınırlı olmasındaki en büyük etken olmuştur.

Son olarak, biçimlerine ve mal gruplarına göre sınıflandırılan çç'nin katalogu hazırlanmıştır. Hazırlanan katalogta tüm olan kaplar için envanter numarası ve saklandığı müze yazılmıştır.

Katalog örneği şu şekildedir:

Kabın Cinsi:

Bulunduğu Merkez:

Bulunduğu Tabaka:

Saklandığı Müze:

Ölçüler:

Ağız Çapı:

Yükseklik:

Yayınlandığı Yer:

C. KULLANILAN TERİMLER VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

“Neolitik” terimine, ilk olarak ortaya atıldığı 1865 yılından bu yana değişik bilim adamları tarafından farklı anlamlar yüklenmiştir. Neolitik Çağ'ın insanlık tarihi

açısından taşıdığı önemi ilk vurgulayan Gordon Childe olmuştur.⁸ G. Childe, bu çağı “Neolitik Devrim” olarak adlandırmış; bu devrimin Fırat, Dicle ve Nil gibi büyük nehir boylarında gerçekleşerek geliştiğini ve buradan dünyanın diğer bölgelerine yayıldığı kuramını ortaya koymuştur. G. Childe’in ileri sürdüğü ve “Neolitik Devrim” olarak adlandırdığı sıçramalı gelişime karşılık Robert Braidwood, yaşamın temeli olan beslenme ekonomisine dayalı bir terminoloji önermiştir. Neolitik kavramı yerine “İlk Üretim Toplulukları” adlamasını önermiş, Neolitik Çağ’ın gelişim sürecini ise “Besin Üretimine Başlangıç Dönemi”, “Tarımcı İlk Köy Toplulukları” ve “Gelişkin Köy Toplulukları” şeklinde alt basamaklara ayırarak bölümlendirmiştir. Neolitik kültürün oluşum bölgesi olarak ise doğuda Zagros, kuzeyde Güneydoğu Toroslar, batıda Amanos ve Lübnan Dağları ile belirlenen ve “Bereketli Hilal” olarak tanımlanan bölgeyi önermiştir.⁹ Ancak, başta Yakınoğu ve Anadolu olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde yapılan kazıların sonuçları, Neolitik sürecin çok farklı gelişim aşamalarını barındırdığını hatta çeşitli bölgelerde, farklı zamanlarda birbirinden bağımsız geliştiğini göstermiştir.

Anadolu arkeolojisinde kullanılan terminoloji Yakınoğu arkeolojisinde yapılan isimlendirmeden esinlenerek oluşturulmuştur. Anadolu’da ilk başta teknolojik gelişmelere göre yapılan Neolitik Çağ ayırımı, değişik kültür bölgelerine göre farklılıklar göstermektedir. Yakınoğu ile birlikte Anadolu’nun doğu ve güneydoğusunda Neolitik Çağ, çanak çömlekli ve çanak çömleksiz Neolitik olarak isimlendirilmiştir. Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ da kendi içinde PPNA, PPNB ve PPNC olarak üçe ayrılmıştır. Bu çağ Anadolu’nun Orta ve Batı bölgelerinde Akeramik Neolitik olarak adlandırılmıştır. Çanak Çömlekli Neolitik Çağ “Erken, Orta ve Geç olarak tanımlanmış ancak Orta Neolitik Çağ’ın varlığı bilim dünyasında tartışmalara neden olmuştur.

Güneydoğu Avrupa ise Yakınoğu’dan farklı olarak kendi kronoloji ve terminolojisini oluşturmuş; bilim adamları Neolitik Çağı erken, orta ve geç olarak sınıflandırmıştır. Bu bölgede çağlar ait olduğu kültürlerin isimleriyle adlandırılmıştır.

⁸ Gordon Childe, **Tarihte Neler Oldu**, 5. Baskı, İstanbul, Alan Yayıncılık, 1993.

⁹ Robert J. Braidwood, **Tarihöncesi İnsan**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1995.

Ayrıca, bu bölgede Neolitik süreç'in Anadolu'ya göre daha geç başlamış olması buluntuların tarihlenmesi konusunda sıkıntılar doğurmuştur. Özellikle Balkanlar'da Anadolu kronolojisine göre Kalkolitik Çağ'a ait olması gereken buluntular bu bölgede Neolitik Çağ'a tarihlendirilmiştir.

Son yıllarda tarihöncesi araştırmaların ve kazıların artmasıyla Neolitik kavramının sadece tek bir öge ile açıklanamayacağı (üretim veya teknoloji gibi), çok daha karmaşık bir sürece sahip olduğu anlaşılmıştır. Hem geleneksel hem de son yıllarda yeni önerilmiş terminolojide açıklık olmadığı için ülkemiz ve Önasya arkeolojisinde zaman zaman terim ve kavram karmaşıklığı yaşanmaktadır.

Neolitik süreç, uzun süren ve çeşitli aşamalardan oluşan bir bütün olarak düşünülürse, "Neolitik" isminin kelime anlamının aslında dönemin gelişimini tam olarak karşılamadığı söylenebilir.

Refik Duru, Göller Bölgesi için farklı terminoloji oluşturmuş, Neolitik Çağ'ı Erken ve Geç olarak ayırmış, Erken Neolitik Çağ'ı ise EN I ve EN II olarak isimlendirmiştir. Refik Duru bu ayırımı mimaride ve çanak çömlekte görülen değişim ve gelişime göre yapmıştır¹⁰. Geç Neolitik Çağ'dan Erken Kalkolitik Çağ'a geçiş için öne sürülen boya bezemeli çanak çömleğin ortaya çıkışı ve bakırın kullanımı gibi özellikler günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. Yapılan araştırmalar, madencilik Neolitik Çağ'dan beri var olduğunu, boya bezemeli keramiğin ise Erken Neolitik Çağ'da ortaya çıktığını ve Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar gelişerek devam ettiğini ortaya koymuştur. Kültürel gelişim açısından birbirinin devamı niteliğinde olan iki çağ arasında bir kopukluk yoktur, bu yüzden Geç Neolitik/Erken Kalkolitik terimini, ileride yeni bir terim üzerinde görüş birliği sağlanana kadar bir arada kullanmak yerinde olacaktır.

¹⁰Refik Duru, "Göller Bölgesi Neolitikliği: Hacılar-Kuruçay Höyüğü, Höyücek-Bademağacı Höyüğü", **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı: Türkiye'de Neolitik Çağ, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Eds. Mehmet Özdoğan, Nezih Başgelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2007, s. 352 vd.

I. BÖLÜM: BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ

A. BÖLGENİN COĞRAFI DURUMU

Burdur-Göller Bölgesi coğrafi olarak kuzey-güney doğrultusunda, Burdur Gölü çukurundan, Antalya kıyı düzlüğünü Anadolu Yaylası'ndan ayıran Toros Dağları'nın güney yamaçlarına kadar olan, Burdur-Antalya karayolunun geçtiği, yaklaşık 60 km uzunluğundaki dar şerit içindeki alandır. Pisidya'nın batı yarısı ve Pamfilya'nın kuzey sınırı arasında kalan bölge, hem iklim, bitki ve hayvan örtüsü gibi doğal koşullar, hem de kültürel açıdan, ağırlıklı olarak 'Yayla'nın etki ve özelliklerini taşır.¹¹

Burdur Gölü, Acıgöl depresyonları ve Tefenni Ovası, Toroslar'ın batısında, Göller Yöresi veya Göller Bölgesi denilen Bölümde yer alır. Bilindiği üzere bu yöre Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinden Akdeniz Bölgesi'nin sınırları içinde kalır ve bu bölgenin de Antalya bölümünün kuzeyinde bulunur.

Dış drenaja kapalı andoreik bir havza karakterinde olan Burdur depresyonu güneybatı – kuzeydoğu doğrultusunda uzanmaktadır. Ekseni bu doğrultuda 53 km. ve güneydoğu – kuzeybatı doğrultusunda 14 km. kadardır. Depresyonun en alçak kesiminde oldukça büyük bir göl olan Burdur Gölü (eski ad ile Buldur; Antik çağdaki adı ile de Askania Limne) bulunmaktadır. Bu göl 200 km²'ye yakın bir alan kaplamaktadır. Bu büyük göl içinde yer aldığı depresyonun genel doğrultusuna uygun bir şekilde güneybatı – kuzeydoğu istikametinde uzanmaktadır. Gölün bugünkü seviyesi 857 m.dir. Gölün uzun ekseni güneybatıda Yazıköy ile kuzeydoğuda Çorakova arasında 34 km., genişliği ise Kapuburun ile Çentik arasında 9 km.dir. Burdur depresyonunda yer alan bu gölün suları acıdır.¹²

¹¹ Duru, a.g.e., 2008, s. 2.

¹² Korkut Ata Sungur, *Burdur – Acıgöl Depresyonları ve Tefenni Ovası'nın Fiziki Coğrafyası*, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1978.

Burdur depresyonunun takriben 20 km. kadar kuzeybatısında yine güneybatı – kuzeydoğu doğrultulu ikinci bir depresyon mevcuttur ve bu depresyonun da içinde büyükçe bir göl yer almaktadır. Acıgöl (eski adı ile Acı Tuz Gölü, Antik Çağdaki adı Anaua Limne) adlı bu göl Burdur çanağına paralel olarak yine güneybatı – kuzeydoğu istikametinde uzanmaktadır ve yüzölçümü bakımından Burdur Gölü'ne çok yakındır. 160 km² kadar bir alana sahip olan bu gölün yükseltisi Burdur Gölü'ne nazaran biraz daha alçaktır (836 km).

Genellikle yağışlı mevsimlerde içinde su bulunduran bu göl çok sığdır ve suyu da çok tuzludur.¹³ Gölün uzun eksenini Çardak ile Başmakçı arasında 26 km., en geniş yeri Tuzla ile Çakılıpınar arasında 8.5 km. kadardır. Çevrede iki büyük gölden başka irili ufaklı 12 kadar göl daha vardır. Bunların çoğu karstik depresyonlar içine yerleşmiş küçük göllerdir. En önemlileri Burdur depresyonunun güneybatısında, Yeşilova civarında yer alır. Salda Gölü, Acıgöl güneyindeki Akgöl, Yeşilova – Burdur yolu üzerindeki Yaraşlı Gölü ve Tefenni Ovası'nın kuzeydoğusunda bulunan Karataş Gölü'dür¹⁴

Burdur ve Acıgöl Depresyonları akarsular bakımından oldukça zayıftır. Çevrede içinde devamlı su bulunan tek bir akarsu vardır. Burdur Depresyonuna güneybatı ucundan ulaşan bu akarsu Bozçay'dır. Genellikle karstik kaynaklardan beslenen bu akarsu Tefenni güneyindeki kalker kütlelerinin eteklerinden doğmakta, Tefenni Ovası'nda geniş bir yay çizerek kuzeydoğuya yönelmekte ve ovanın kuzeyinde bir iltisak boğazından geçerek İsin Ovası'nı da katettikten sonra Yazıköy civarından göle ulaşmaktadır.

Burdur Havzası'nda diğer akarsular tamamen mevsimlidir ve çoğu kurak mevsimin başlamasıyla kururlar. Bu akarsular arasında en önemlileri gölün kuzeydoğusundaki Keçiborlu Deresi, doğusundaki Çerçin ve Kurna Dereleri, güneydoğusundaki Bayındır Deresi ve batıda Ulupınar Deresi'dir.¹⁵ Acıgöl Havzası

¹³ A.e., s. 1.

¹⁴ A.e., s. 7.

¹⁵ A.e., s.78-79.

akarsular bakımından daha da fakirdir. Burada devamlı bir akarsu yoktur, yalnız yağışlı mevsimlerde su geçiren sel yatakları mevcuttur.¹⁶

Yörede genişçe bir düzlük teşkil eden Tefenni Ovası Burdur'un güneydoğusunda, Yeşilova güneyinde yer almaktadır. 150 km² ye yakın bir alanı kaplayan bu depresyonun batısında yüksekliği 2000 m'yi aşan yükseltide dağlık bir kütle, güneyinde yine 1500 m'yi aşan dağlık bir alan, doğusunda arızalı bir eşik, kuzeyinde ise Karataş Gölü'nün bulunduğu küçük depresyon ile Kağılcık Dağı yer alır. Tefenni Ovası kabaca bir yamuğu andırmaktadır.

Burdur depresyonu ve Tefenni Ovası'nın büyük bir kısmı Burdur ve Isparta İlleri sınırları içinde yer almaktadır. Acıgöl depresyonu ise Afyonkarahisar ilinin sınırları içindedir. Sahanın kuzeyinde Dinar civarında Bozdağ, Akdağ ve Kükürt dağlarından oluşan yükseltisi 2000 m'yi oldukça aşan dağlık bir alan, doğusunda yine dağlık bir eşikten sonrada Eğridir Gölü çanağı ve Isparta Ovası, güneyinde Antalya'nın kuzeyindeki Bey Dağları'nın uzantılarını teşkil eden dağlık ve yer yer çok arızalı bir kısım ve batısında da sahayı Büyük Menderes Havzası'ndan ayıran bir eşikle Denizli civarındaki Honaz, Elme ve Eşler Dağları vardır. Bütünüyle 600 km² kadar bir alanı kaplamaktadır.

Burdur, Acıgöl depresyonları ve Tefenni Ovası'nın oluşumu tektoniktir ve muhtemelen genç tektonik hareketlerle şekillenmişlerdir.¹⁷ Ayrıca yörenin şekillenmesinde tektonik hareketlerin yanında karstlaşma da önemli rol oynamıştır.

Burdur Gölü ve Acıgöl, Pleistosen'de ve Holosen'de meydana gelen iklim değişikliklerinden etkilenmişler ve seviyelerinde önemli değişimler olmuştur.

¹⁶ A.e., s. 79.

¹⁷ A.e., s. 2.

B. BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ'NDE YAPILAN KAZI VE ARAŞTIRMALARIN TARİHÇESİ

1909-1910 yıllarında H.A. Ormerod tarafından Burdur çevresinde yapılan yüzey araştırmaları, Burdur ve Antalya Bölgesi'nde yapılan ilk arkeolojik çalışmalar olarak kabul edilebilir.¹⁸ Bölge'de tarihöncesi ilk araştırmalar 1930'lu yıllarda Kılıç Kökten tarafından başlatılmıştır. 1937 yılında Isparta'nın kuzeybatısında yer alan Baradız/Baladız tren istasyonunda H. Louis ve Niyazi Çıtakoğlu tarafından bazı buluntular saptanmış, 1944 yılında ise Şevket Aziz Kansu tarafından kısa süreli bir kazı yapılmıştır.¹⁹ 1946 yılında K. Kökten, Antalya yakınlarında yer alan Karain Mağarasını keşfetmiş ve 1956 yılında sistemli kazılara başlamıştır.²⁰ 1985 yılından itibaren ise kazılar, Işın Yalçınkaya başkanlığında yürütülmektedir.²¹

1956 yılında K. Kökten, Karain Mağarası yakınlarında Öküzini adlı bir mağara yerleşmesi daha keşfetmiş, bu mağarada 1990 yılında Işın Yalçınkaya tarafından kazılara başlanmıştır.²² Karain yakınlarında yer alan Suluin Mağarası'nda ise 2007 yılından itibaren Harun Taşkiran başkanlığında kazı çalışmaları yapılmaktadır.²³ 1957'de Kılıç Kökten tarafından Antalya yakınlarında Çarkini adlı mağarada kısa süren kazı çalışması yapılmıştır. 1959-1962 yılları arasında ise Enver Bostancı, bir kaya sığınağı yerleşmesi olduğu anlaşılan, Antalya'nın 25 km batısında yer alan Beldibi'ni keşfetmiş ve kazmıştır.²⁴

¹⁸ A. Woodward, H.A. Ormerod, "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor I", *BSA* 16, London, 1909-1910, s. 86-87.; H. A. Ormerod, "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor II", *BSA* 18, London, s. 80-91.; "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor III", *BSA* 19, London, s. 48-53.

¹⁹ Şevket Aziz Kansu, "Isparta, Burdur İlleri Çevresinde Türk Tarih Kurumu Adına 1944 Haziranında Yapılan Prehistorya Araştırmalarına Dair İlk Rapor", *Bellekten* IX/34, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1945, s. 277-286.

²⁰ Kılıç Kökten, "Antalya'da Karain Mağarası'nda Yapılan Prehistorya Araştırmalarına Toplu Bir Bakış", *Bellekten* XIX/75, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1955, s. 271-283.

²¹ Işın Yalçınkaya, "1985 Yılı Karain Kazıları", *KST* VIII/I, Ankara, 1986, s. 21-37.; "1986 Yılı Karain Kazısı", *KST* IX/I, Ankara, 1988, s. 15-38.

²² Işın Yalçınkaya, "1990 Yılı Öküzini Kazısı", *KST* XIII/I, Ankara, 1992, s. 55-70.; "1991 Öküzini Kazıları", *KST* XIV/I, Ankara, s. 43-58.

²³ Harun Taşkiran, S.E. Aksu, "Suluin Mağarası 2007 Yılı Kazısı", *KST* XXX/II, Ankara 2009, s. 89-100.

²⁴ Enver Bostancı, "Beldibi Kazılarında Çıkan Önemli Sanat Eserleri", *Antropoloji* 1/2, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara, 1966, s. 21-24.; "Beldibi, Belbaşı Mezolitliği ve Diğer

1954 yılında Elmalı ilçesi çevresinde prehistorik araştırmalar başlamış, 1963 - 1974 yılları arasında Karataş-Semayük yerleşmesinde Machteld Mellink tarafından sistemli kazılar yapılmıştır.²⁵ Kazılar devam ederken yapılan yüzey araştırmaları sonucunda Neolitik ve Kalkolitik Çağ'lara ait çok sayıda yerleşme tespit edilmiştir. 1967-1968 yıllarında Karataş yakınlarında yer alan Bağbaşı yerleşmesinde yine M. Mellink başkanlığındaki ekip tarafından kısa süreli kazı çalışmaları gerçekteştirilmiştir.²⁶

1950'li yılların ikinci yarısından itibaren ise İngiliz arkeolog James Mellaart Anadolu arkeolojisi için çok önemli bir kültürü barındırdığı anlaşılan Hacılar höyüğünü keşfetmiş ve 1956-1960 yılları arasında burada kazılar yapmıştır.²⁷ 1970'li yıllardan itibaren ise Mehmet Özsait, Burdur Bölgesi'nde yaptığı yüzey araştırmalarında çok sayıda yerleşme tespit etmiştir.²⁸

1976 yılında Refik Duru tarafından hayata geçirilen bir proje kapsamında Kuruçay'da başlatılan kazı çalışmaları, Höyücek, Hacılar Mezarlığı'nın araştırılması çalışmaları ve Bademağacı kazıları ile devam etmiştir.²⁹ Bölgenin prehistorik

Mezolitik Buluntularla Olan Münasebetleri", *Antropoloji* 3, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara, 1967, s. 55-90.

²⁵ Machteld Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1963", *AJA* 68, New Jersey, 1964, s. 269-278.; "Excavations in Karataş-Semayük in Lycia, 1964", *AJA* 69, New Jersey, 1965, s. 242-251.

²⁶ Christine Eslick, *Elmalı-Karataş I, The Neolithic and Chalcolithic Periods: Bağbaşı and Other Sites*, Bryn Mawr, 1992.

²⁷ Mellaart, a.g.e.

²⁸ Mehmet Özsait, "Pisidia Bölgesi'nde Yeni Prehistorik İskan Yerleri (I): Kuruçay, Çığırkankaya, Çalıca, Yağlıyurt Yerleşmeleri", *Anadolu Araştırmaları* 4-5, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977, s. 71-93.; "Burdur Çevresinde Yeni Prehistorik Yerleşmeler", *Türk Tarih Kongresi VIII/I*, Ankara, Kongreye Sunulan Bildiriler, 1979, s. 101-106.; "Pisidya Bölgesi'nde Yeni İskan Yerleri (II)", *Anadolu Araştırmaları* 9, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1983, s. 133-148.

²⁹ Duru, a.g.e., 1994.; Duru, Umurtak, a.g.e.; Refik Duru, "Hacılar Nekropolü Arama Çalışmaları", *IV. AST*, Ankara, 1987, s. 335-338.; "Hacılar Mezarlık Arama Çalışmaları-1986", *V. AST*, Ankara, 1988, s. 109.; Duru, a.e., 1995; Duru, a.e., 1997a; Duru, a.e., 1997b; "Bademağacı Kazıları-1995", *XVIII. KST-I*, Ankara, s. 43-48.; "Bademağacı Kazıları, 1995 ve 1996 Yılları Çalışma Raporu", *Belleten LXI/232*, Ankara, TTK Yayınları, s. 709-730. "Bademağacı Kazıları-1997", *XX. KST-I*, Ankara, 1999, s. 115-129.; "Bademağacı Kazıları-1998", *XXI. KST-I*, Ankara, 2000, s. 109-116.; "Bademağacı Kazıları, 1999 Yılı Çalışma Raporu", *Belleten LXIV/240*, Ankara, TTK Yayınları, 2001, s. 383-598.; "Bademağacı Kazıları, 2000 ve 2001 Yılları Çalışma Raporu/Excavations at Bademağacı 2000-2001", *Belleten LXVI/246*, Ankara, TTK Yayınları, 2003, s. 549-594.;

kültürlerini aydınlatan söz konusu bu kazı çalışmalarına aşağıda ayrıntılı olarak değinilecektir.

1. KAZILAR

a. HACILAR

Hacılar, Burdur'un 25 km güneybatısındaki Hacılar Köyü'nün bitişiğinde yer alan, çok alçak bir höyüktür³⁰. 1956 yılında James Mellaart tarafından keşfedilen Hacılar yerleşmesi, Anadolu'da şimdiye kadar varlığı bilinmeyen bir çağ olan Neolitik Çağ'ın yaşanmış olduğunu kanıtlamıştır. 1957-1960 yılları arasında J. Mellaart başkanlığında dört sezon süren kısa süreli bir kazı yapılmıştır.³¹ Yapılan çalışmalar sonucu höyüğün tabakalaşması şu şekildedir³²:

V-I	Erken Kalkolitik Çağ
IX-VI	Geç Neolitik Çağ
VII-I	Akeramik Neolitik (Erken Neolitik Çağ)
	Ana Toprak

Hacılar'da yerleşmenin mezarlığını bulmak amacı ile Refik Duru başkanlığında bir kurul tarafından 1985-1986 yılları arasında kazı çalışmaları

"Bademağacı Kazıları, 2002 ve 2003 Yılları Çalışma Raporu/Excavations at Bademağacı. Preliminary Report 2002 and 2003", *Belleten LXVIII/252*, Ankara, TTK Yayınları, 2005, s. 519-560.; Refik Duru, Gülsün Umurtak, "Bademağacı Kazıları 2004, 2005 ve 2006 Yılları Çalışma Raporu/Excavations at Bademağacı. A Report of the Campaigns of the Years 2004, 2005 and 2006 (A Comprehensive Summary)", *Belleten LXXII*, Ankara, TTK Yayınları, 2008, s. 193-250.

³⁰ Duru, a.g.e., 2008, s. 11-12.

³¹ Mellaart, a.g.e.

³² Hacılar kazısından sonra Burdur-Antalya Bölgesi'nde gerçekleştirilen Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı kazılarının sonuçlarına göre Refik Duru, Hacılar'ın tabakalaşmasını yeniden düzenlemiş ve Hacılar'ın IX-VI. tabakalarının EN II'ye ait olması gerektiğini söylemiştir. Biz de bu tezde söz konusu tabakaları EN II olarak değerlendirdik. Duru, a.g.e., 2008, s. 23-119, Duru, a.g.m., 2007, s. 331 vd.

yapılmıştır. Bu çalışmalarda bir mezarlık bulunamamıştır, fakat Mellaart'ın Akeramik Neolitik Çağ olarak tarihlediği mimari kalıntılarla benzerlik gösteren ancak üzerinde keramik parçaları bulunan mimari kalıntılara rastlanmıştır. R. Duru, bu keramikleri, Kuruçay'ın 13. katında bulunan çanak çömleklerle benzerliğine dayanarak ENÇ'ye tarihlemiştir.³³

Yerleşmede C14 ile yapılmış ölçümler şu şekildedir³⁴:

V. kat (Akeramik Neolitik/Erken Neolitik): MÖ 8200/7550

IX-VI. katlar: MÖ 7050/6400 – 6340/6070

II-I. katlar: MÖ 6210/5890 – 5910/5720

Hacılar'da ENÇ'nin bütün ara evrelerinde sürekli yerleşmelerin varlığına işaret eden mimarlık izlerine rastlanmıştır. En iyi durumda mimari kalıntı V. katta görülmektedir. Duvarları kalın kerpiçten yapılmış, yüzeyi açık ve kırmızı aşı boyalı terrazzo tabanlara sahip bir mimari anlayış görülmektedir.³⁵ VI. katta birbirine bitişik dikdörtgen planlı evler görülmektedir. Evlerin genellikle uzun duvarının ortalarına açılmış kapıları ve kapı karşısındaki duvara yerleştirilmiş fırınları bulunmaktadır. Hacılar'da ENÇ ve GNÇ'de evler, en alt sıradan başlayarak kerpiçle örülmüştür.³⁶ EKÇ'den itibaren ise mimaride taş temel uygulamasına geçilmiştir.³⁷ II. katta yerleşme, savunma duvarları ile çevrilmiştir. Bu çağda yerleşmenin kuzeybatı köşesinde konutlar, güneybatısında ise kutsal yapı yer almıştır. Bu iki kesimin arasında ise çömlekçi atölyeleri, işlik yerleri bulunmaktaydı. Bu yerleşmenin bir yangınla yıkılmasından sonra I. katta taş temelli, çok kalın kerpiç duvarlı ve bu duvara bitişik yapılmış ev dizileri vardır.³⁸ J. Mellaart, bu katta mimaride ve çç'de görülen değişimlerin nedenini yeni bir halk topluluğunun buraya gelmesi olarak açıklamıştır.³⁹

³³ Refik Duru, "Were the Earliest Cultures at Hacılar Really Aceramic", *Anatolia and Ancient Near East*. Tahsin Özgüç'e Armağan, Ankara, y.y., 1989, s. 99-105.

³⁴ Duru, a.g.e., 2008, s. 12.

³⁵ A.e., s. 24

³⁶ A.e., s. 35

³⁷ A.e., s. 42

³⁸ A.e., s. 49

³⁹ Mellaart, a.g.e.

b. KURUÇAY

Kuruçay Höyüğü, Burdur'dan batıya, Yeşilova ve Tefenni yönüne giden karayolunun 15. km'sinde ve yolun güneyinde bulunan Kuruçay köyünün 1km kadar batısında yer alır. 90 m. çapında ve 8 m. yüksekliğindedir.⁴⁰ 1975 yılında Mehmet Özsait tarafından keşfedilen bu yerleşmede, 1978–1988 yılları arasında Refik Duru başkanlığında bir ekip tarafından kazılar gerçekleştirilmiştir.

Kuruçay'ın yeniden eskiye doğru kültürel tabakalaşması aşağıda yer alır:

2-1	İlk Tunç Çağı
6A,6-4, 3A, 3	Geç Kalkolitik Çağ
10-7	Erken Kalkolitik Çağ
11	Geç Neolitik Çağ
12	Erken Neolitik Çağ II
13	Erken Neolitik Çağ I
Ana Toprak	

C14 ölçümlerine göre Kuruçay'ın Neolitik Çağ yerleşmelerinin tarihleri şu şekildedir⁴¹:

13-12. katlar: MÖ 6230/6070 – 6050/5920

11. kat: MÖ 6010/5800

Kuruçay ENÇ'de 1 m. kalınlığında taş temelli, kerpiç duvarlı ve dikdörtgen planlı bir mimari plan görülmektedir.⁴² GNÇ'de ise yerleşme, yarım daire biçimli kuleleri olan surla çevrili dikdörtgen planlı bir kale görünümünü almıştır. EKÇ'ye tarihlenen 10-8. katlar arasında birbirine benzer nitelikleri olan dikdörtgen planlı, taş temelli kerpiç duvarlı yapılar bulunmuştur. EKÇ'nin son evresi olan 7. katta ise önceki çağlardan farklı niteliklere sahip bir mimari geleneğin olduğu anlaşılmıştır.

⁴⁰ Duru, a.g.e., 1994, s. 1

⁴¹ Duru, a.g.e., 2008, s. 15.

⁴² A.e., s. 41.

Bu katta yerleşmede kare veya kareye yakın dikdörtgen planlı, birbirine bitişik tek odalı ve odaların iç kısmında payandaların bulunduğu yapılar saptanmıştır.⁴³

c. HÖYÜCEK

Höyücek yerleşmesi, Burdur'un 35 km güneyinde, Bucak ilçesi yakınlarından geçen Burdur-Antalya karayolunun 100 m. kadar batısındadır. 120 m. çapında ve yerleşmenin ova seviyesinden yaklaşık 4 m. kadar aşağıda olması nedeni ile 7.5 m. yüksekliğinde olan höyükte kazılar, 1989-1992 yılları arasında Refik Duru başkanlığındaki bir kurul tarafından yürütülmüştür. Höyücek'in kültürel tabakalaşması ise şu şekildedir⁴⁴:

Karışık Birikim	Erken Kalkolitik Çağ ve Modern Çağlar
Kutsal Alanlar Dönemi	Geç Neolitik Çağ
Tapınak Dönemi	Erken Neolitik Çağ II
Erken Yerleşmeler Dönemi	Erken Neolitik Çağ I
Ana Toprak	

Höyücek yerleşmesinden alınan bazı C14 ölçümlerine göre yerleşmenin tarihleri aşağıdaki gibidir⁴⁵:

Erken Yerleşmeler Dönemi 2: MÖ 6360/6220 (!)

Tapınak Dönemi: MÖ 6400/6395

Höyücek'te ENÇ I'de mimari kalıntı olarak sadece yanık taban izleri ile kerpiç kalıntılarına rastlanmıştır. ENÇ II'de birbirine bitişik beş yapı bulunmuştur.⁴⁶ Bu yapıların duvarları en alt sıradan başlayarak kerpiçten örülmüştür. Kerpiçler dikdörtgen prizması veya kaplumbağa sırtı biçimindedir. Yapıların bazısının tabanlarında ve duvarlarına bitleştirilmiş olarak konulmuş ve çatıyı taşımaya yarayan

⁴³ A.e., s. 46.

⁴⁴ A.e., s. 15-16.

⁴⁵ A.e., s. 16.

⁴⁶ Duru, Umurtak, a.g.e., 2005, s. 8.

ağaç direklerinin izleri saptanmıştır. Bu çağda içindeki taşınmaz eşyalarıyla birlikte dinsel işleve sahip olduğu anlaşılan bir tapınak ortaya çıkmıştır. Tapınak Adyton'unun güney duvarı boyunca bazı yükseltmeler, platformlar ve kil levhalarla oluşturulmuş depolama kutuları bulunmuştur. Ayrıca, Adyton'daki bir hücreye dıştan bitişik olarak, 10 cm.'lik basamakları olan bir minyatür merdiven yapıldığı anlaşılmıştır. GNÇ'de ise plan vermeyen beş kısa duvar parçası ve bu duvarlara ait tabanlar ele geçmiştir. Bu tabanlar üzerinde günlük sıradan eşyalar yerine aralarında yaklaşık 80 kadar figürin ve idolün yer aldığı kutsal nitelikli küçük eserlerin bulunması bu yapıların kutsal alan olarak nitelendirilmesinin kanıtları olarak düşünülmüştür.⁴⁷

Karışık Birikim olarak adlandırılan tabakada herhangi bir mimari kalıntıya rastlanmamış, ancak çanak çömlek ve diğer buluntulara dayanılarak söz konusu birikim EKÇ'ye tarihlendirilmiştir.⁴⁸

d. BADEMAĞACI

Bademağacı Höyüğü, Antalya ilinin 55 km kuzeyinde, Anadolu yaylasını güneyden çerçeveleyen Toros Dağları'nın kuzey yamaçlarına bitişik, küçük bir ova içinde yer alır. Antalya İli'ne bağlı Bademağacı Beldesi'nin 2.5 km kuzeyindeki bu yerleşmede kazılar 1993-2010 yılları arasında Refik Duru ve Gülsün Umurtak yönetiminde yapılmıştır.

Bademağacı Höyüğü'nün tabakalaşması şöyledir⁴⁹:

Kilise	Erken Hristiyanlık Çağı
OTÇ/1 ve 2	Orta Tunç Çağı
İTÇ II/3-1	İlk Tunç Çağı
?	Geç Kalkolitik Çağ

⁴⁷ A.e., s. 20.

⁴⁸ A.e., s. 24.

⁴⁹ Duru, a.g.e., 2008, s.17-19.

?	Erken Kalkolitik Çağ
GN 2-1	Geç Neolitik Çağ
EN II/4B, 4A, 4, 3A, 3-1	Erken Neolitik Çağ II
EN I/9-5	Erken Neolitik Çağ I

Yapılan C14 ölçümlerine göre yerleşmenin Neolitik tarihlenmesi şöyledir:

EN I/8. kat: MÖ 7050/6705

EN II/4-3. katlar: MÖ 6450/6270 – 6380/6250

EN II/1. kat: MÖ 6220/6080

Bademağacı'nın EN I çağında mimari kalıntı olarak kerpiç parçaları ile taban izlerine rastlanmıştır, EN I/8 katında üzerinde yer yer kırmızı ve siyah boya izleri olan kireç harçlı taban (terrazzo) bulunmuştur.⁵⁰ EN II çağında evlerin hemen hemen hepsi temelden itibaren kerpiç duvarlıdır. Ahşap, kapıların söve ve eşikleriyle çatıda kullanılmıştır.⁵¹ Evlerin bazısında çatıyı taşımak için ağaç dikmelerden yararlanılmıştır. Yapılar bu çağda genellikle dikdörtgen planlı ve tek odalıdır. Evlerin kapıları her zaman uzun duvarın ortalarına açılmakta, kapının karşı duvarına da at nalı planlı, önünde küllüğü olan bir ocak-fırın yerleştirilmektedir.⁵² EN II/3 yapı katında diğer evlerden farklı olarak iki odalı ve hafif yamuk planlı bir yapı bulunmuştur. Aynı yapı katında iki ev arasında altı gözlü, derinlikleri 60 cm. civarında kil levhalardan yapılmış depolama kutuları ele geçmiştir. EN II/2 yapı katında ise oniki gözlü depolama ambarı⁵³ ve üzeri kırmızı boya ile süslenmiş sıvalı bir duvar parçasına rastlanmıştır.⁵⁴ GNC' de, iki evreli olduğu anlaşılan yapılar, 80-90 cm. kalınlığında taş temelli ve kerpiç duvarlı olarak inşa edilmiştir.⁵⁵ EKÇ'ye tarihlenen ve Üst Birikim adı verilen tabakada ise mimari kalıntıya rastlanmamıştır.⁵⁶

⁵⁰ A.e., s. 26.

⁵¹ A.e., s. 30.

⁵² Gülsün Umurtak, "A Building Type of the Burdur Region from the Neolithic Period", *Bulleten LXIV*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2001, s. 683-706.

⁵³ Gülsün Umurtak, "Silos in Neolithic Settlements of Burdur-Antalya Region", *Adalya X*, İstanbul, Ege Yayınları, 2007, s. 1-16.

⁵⁴ Duru, a.g.e., 2007, s. 34.

⁵⁵ A.e., s. 44.

⁵⁶ A.e., s. 45.

II. BÖLÜM: MALZEMENİN TANITIMI

Burdur-Antalya Bölgesi'nde gerçekleştirilen kazılarda çok sayıda boya bezemeli malzeme ele geçmiştir. Bu çanak çömlek, iki ana gruba ayrılır: "Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli Çanak Çömlek" ve "Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli Çanak Çömlek".

A. BANT VE GEOMETRİK BEZEMENİN SAPTANDIĞI MAL GRUPLARI

1. BEJ ÜZERİNE KIRMIZI BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEK (GRUP I)

Bej üzerine kırmızı boya bezekli çanak çömlek, yüzey renklerine ve hamurun içindeki katkı maddelerine göre üç mal grubundan oluşmaktadır. Bu mal grupları, yerleşmelere göre farklı özellikler göstermektedir.

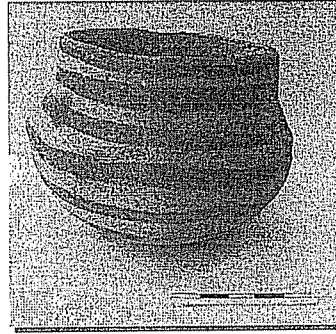
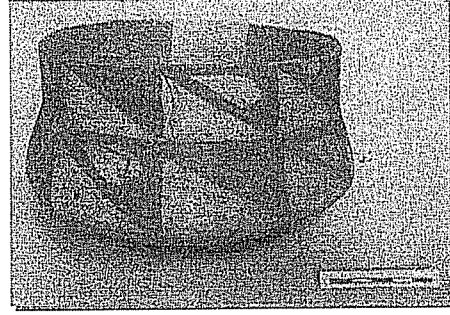
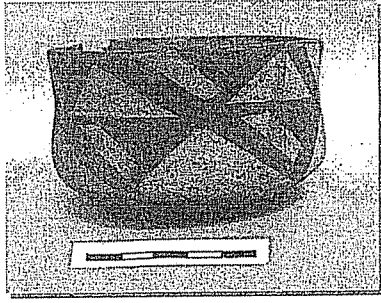
a. Mal Grubu Ia

Bu çanak çömlek grubu Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde ele geçmiştir (Lev. 1-24; Lev. 48-49, 51).

J. Mellaart, Hacılar çanak çömleğini boya bezemeli ve monokrom mallar olarak iki gruba ayırmış, ancak kendi içinde herhangi bir sınıflandırma yapmamıştır (Res. 1). Çanak çömleği yapılan pektografik analizler sonucu, hamur katkılarına göre A, B, C, D ve E olarak isimlendirmiştir.⁵⁷ Hacılar'da bu mal grubunun, Erken Neolitik Çağ'dan Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar devam ettiği anlaşılmıştır. Bu çanak çömleğin hamuru bej ve devetüyu renklerindedir (Munsell 2.5 YR 7/4; 10 YR 7/3). Mineral ve mika katkılıdır. Hamuru iyi pekişmiştir. Bu grubu kalın kenarlı, astar ve açkı gibi yüzey işlemleri çok iyi yapılmış, canlı kırmızı

⁵⁷Mellaart, a.g.e., s. 143.

renkte bezenmiş örnekler oluşturur (2.5 YR 3/4, 4/6, 4/8). Bu kapların büyük çoğunluğu boyandıktan sonra çok iyi açılanmıştır. Müzelerde yaptığımız çalışmalar sırasında bu mal grubu içinde neredeyse porselen kalitesinde örnekler olduğunu gördük. Genelde ince kenarlı olan bu örnekler, hamuru iyi arındırılmış ve mika katkıdır. Yüzey astar ve boyası mat olan bu örneklerin pişmeden dolayı yüzeylerinde alacalanmalar oluşmuştur.

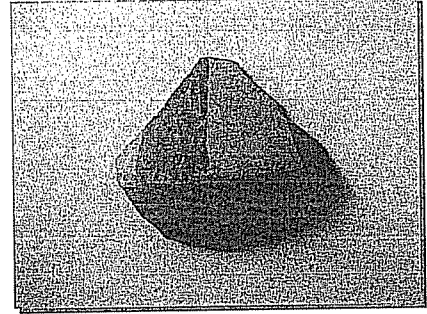
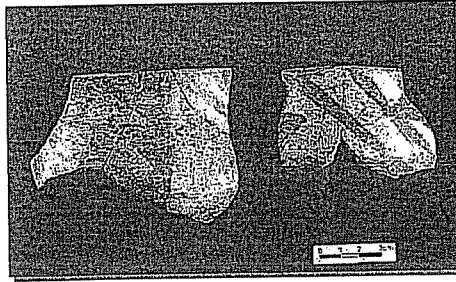

Res. 1, Hacılar

Mal Ia, Kuruçay Höyüğü'nde Erken Neolitik Çağ'ın başlangıcından Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar devam etmiş en yaygın gruptur (Res. 2). Refik Duru tarafından A grubu olarak adlandırılan bu keramiğin hamur rengi gri, bej ve kahverengi tonlarındadır⁵⁸ (10 YR 7/2, 7/3, 8/3). Hamur çok temiz ve katkısız olup Neolitik katlarda az sayıda parçanın hamurunda mika katkı görülmektedir. Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen 10. kattan itibaren ise mika katkı

⁵⁸ Duru, a.g.e., 1994.

Höyücek'te bu grup görece az sayıdadır (Res. 3). Bunlar, Höyücek'in GN/EKÇ'ye tarihlendirilen ve Karışık Birikim olarak adlandırılan tabakasında ele geçmiştir. Höyücek'te ele geçen "Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli" keramik, Gülsün Umurtak tarafından Mal 7 olarak adlandırılmıştır.⁵⁹ Bu mal grubunun içinde çok az sayıda örnek, Kuruçay'ın A grubu malları ile benzerlik gösterir. Höyücek'te bu mal grubunun hamuru bej, açık kahve ve portakalimsı renklindedir. (Munsell 2.5 Y 8/2 "white", 10 YR 7/2 "light gray", 7/3 "very pale brown"). Kaplar hamuru renginde astarlanmıştır. Fırınlama iyidir. Bu grupta iki tür bezeme uygulanmıştır. Bazı örneklerde motif kırmızı boya ile yapılmış, bazılarında ise kabın kendi renginde bırakılan alanlarda negatif motifler oluşturulmuştur.

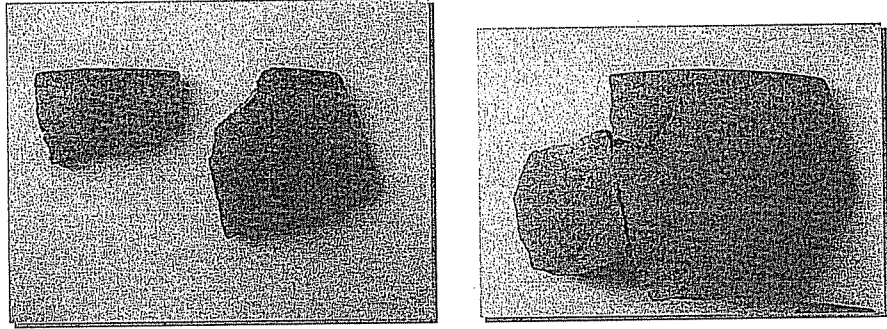

Res. 3, Höyücek

Mal grubu Ia, Bademağacı'nın sadece EN II/3-1 tabakalarında az sayıda ele geçmiştir (Res. 4). GN/EKÇ'de ise bu mal grubuna rastlanmamıştır.⁶⁰ Ia malları, portakalimsı bej renk hamurlu, (Munsell 5 YR 4/1, 5/4; 7.5 YR 3, 4; 2.5 YR 3) yoğun taşıçık ve az mika katkılıdır. Hamuru çok iyi pekişmiş ve iyi pişirilmiştir. Bu örneklerin hem iç hem de dış yüzeyleri çok iyi açılanmış ve astarlanmıştır. Kaplar hamuru renginde astarlıdır. Boya renkleri kızıl kahverengi tonlardadır (Munsell 2.5 YR 4/6). Bazı parçalarda pişme nedeniyle siyah öz görülmektedir. Boya bezemenin kimi örneklerde kalın bir fırça ile uygulandığı anlaşılmaktadır. Bademağacı'nda Mal Ia'nın, boyanın kalitesi, kabın pişmesi gibi teknik özellikler bakımından Hacılar ve Kuruçay'da ele geçen örneklerle göre daha zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

⁵⁹ Duru, Umurtak, a.g.e., 2005, s. 30-31.

⁶⁰ Bademağacı'nda GN/EKÇ yerleşmelerine ait mimarlık kalıntılarının çok zayıf durumda olması, Mal Ia'nın bu çağda ele geçmemesinin nedeni olarak düşünülebilir.

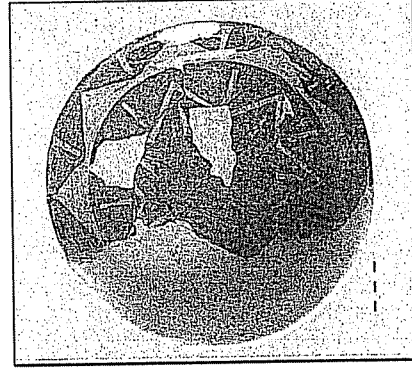
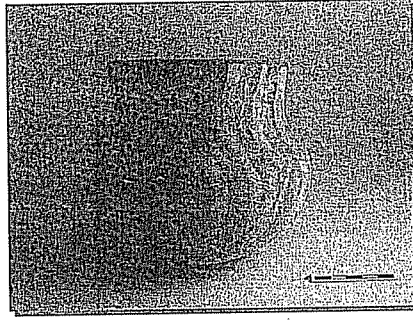

Res. 4, Bademağacı

b. Mal Grubu Ib

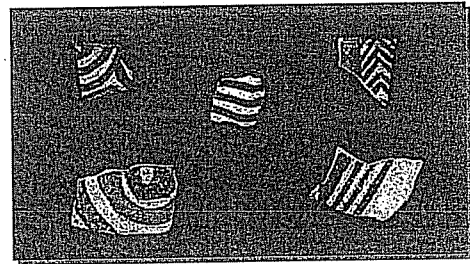
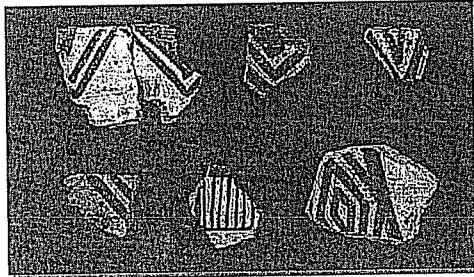
Bu çanak çömlek grubu Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde ele geçmiştir (Lev. 25-38; Lev. 50).

Söz konusu mal grubuna, Hacılar'da I. tabakada rastlanmıştır. Diğer yapı katlarından bilinmeyen bu mal grubu görece çok az sayıda ele geçmiştir (Res. 5). Söz konusu çanak çömlek, ince kenarlı, küçük ve orta boy taşçık katkılıdır. Yüzey astarı ve boyası mat olan bu örneklerin pişmeden dolayı yüzeylerinde alacalanmalar oluşmuştur. Birinci gruba göre daha kötü pişmiştir. Bu mal grubunda kirli bej veya sarımsı bej üzeri kahvemsı kırmızı renkte boya bezeme görülür (10 YR 7/3, 7/4; 2.5 YR 4/4; 5 YR 5/4). Bu grupta özensiz yapılan boya bezemenin yer yer silindiği gözlenmektedir.

Res. 5, Hacılar

Kuruçay'da bu grup, Refik Duru tarafından B grubu olarak adlandırılmıştır⁶¹ (Res. 6). Bu mal grubu ilk olarak 12. katta görülmeye başlamış ve daha sonraki bütün yapı evrelerinde varlığını sürdürmüştür. Hamur renkleri, kırmızı ve kahverenginin tonlarıdır (Munsell 2.5 YR 7/4; 5 YR 3/4; 4/4, 4/6, 5/6; 10 YR 6/4, 7/4, 8/4). Hamuru küçük ve orta boy taşçık katkılıdır. Kapların yüzeyinde hamur renginde ince bir astar görülmektedir. B türü kaplar içinde az sayıda daha özenli kaplara da rastlanır. Kap üzerine sarımsı veya açık bej renkli boya astar sürülmüş (Munsell 2.5 YR 7/4; 10 YR 7/3, 7/4), bu astar üzerine kırmızı veya kahverenginin tonlarında boya ile bezeme yapılmıştır (2.5 YR 4/4, 5/6; 5 YR 4/4, 5/4; 7.5 YR 5/4). 7. kattan itibaren B türü mallarda önemli değişiklikler gözlenir. Bu evrede keramik, daha gevrek pişirilmiş olup, yıkandığında astarın kolayca çıktığı görülmektedir.

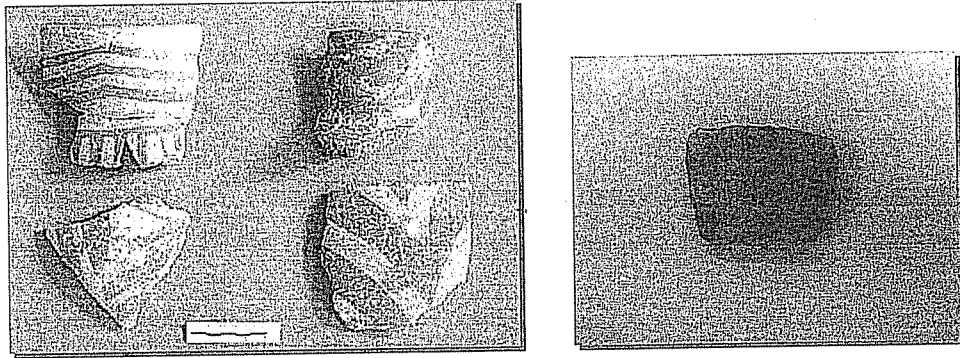

Res. 6, Kuruçay

Bu mal grubu, Höyücek'te sınırlı sayıda ele geçen kırmızı boyalı grup içinde çoğunluğu oluşturur ve Gülsün Umurtak tarafından Mal 7 grubu içinde

⁶¹A.e., s. 23.

değerlendirilmiştir.⁶² Bunlarda hamur bej, açık kahve ve portakalimsı renklindedir⁶³ (Res. 7), (Munsell 2,5 Y 8/2 “white”, 10 YR 7/2 “light gray”, 7/3 “very pale brown”). Kaplar hamuru renginde astarlıdır. Pişme iyidir ancak bazı kaplar üzerinde fırınlama nedeni ile alacalanmalar ve renk farklılıkları görülür. Açık genelde uygulanmıştır. Bezeme ise çok başarılı değildir. Renkler soluk ve yer yer silinmiştir (Munsell 5 YR 4/6, 5/6 “yellowish red”, 7.5 YR 6/6 “reddish yellow”).

Res. 7, Höyücek

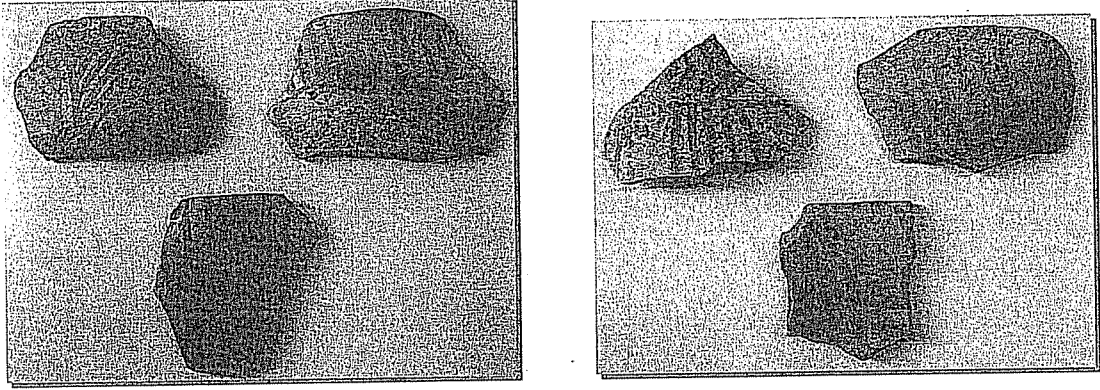
Bu mal türü, Bademağacı’nda kırmızı boyalı grup içinde çoğunluğu oluşturur (Res. 8). Hamur renkleri bej, kahverengi ve gri tonlarındadır. Bazı örneklerin hamurunda çok yoğun mika tanecikleri görülmektedir. Kapların kalitesine bağlı olarak katkıları ve bu katkıların büyüklükleri değişebilmektedir. Özellikle ufak taşçık katkı çok yoğun görülür. Kapların çoğunluğunun üzerindeki astar yer yer silinmiştir. Çok az parçada astarlama işleminin başarılı olduğu görülmektedir. Bunlarda da astar, bazı parçaların hem içine hem dışına uygulanmıştır. Açık genel olarak zayıftır. İyi pekişmiş olan hamurda fırınlama çoğunlukla iyidir, ancak bazı kapların kesitlerinde siyah öze ve yüzeyde alacalanmalara da rastlamak mümkündür. Yüzey renkleri; krem, portakal ve bej tonlarındadır (Munsell 5 YR 6/6, 7/6, 2.5 YR 5/6, 10 YR 6/2, 7/3).

Boya bezeme kırmızı ve kızıl kahve tonlarındadır (Munsell 10 R 4/6, 4/8). Ancak bezeme renklerinin soluk olduğu gözlenmiştir. Bezeme, bazı parçaların

⁶² A.e., s. 83 vd.

⁶³ A.e., s. 30-31.

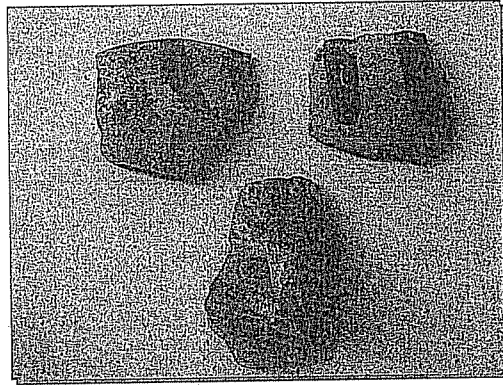
sadece dışına ve ağız kenarının içine, bazılarının da hem içine hem dışına uygulanmıştır.

Res. 8, Bademağacı

c. Mal Grubu Ic

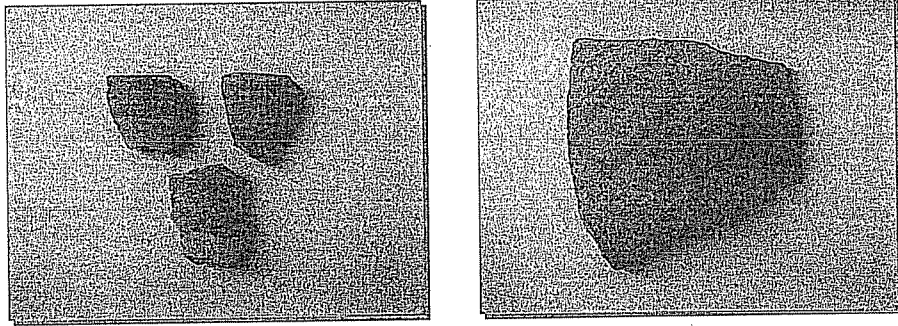
Mal Ic grubu, bölgede Kuruçay ve Bademağacı yerleşmelerinde ele geçmiştir (Lev. 39-43). Kuruçay'da F grubu olarak adlandırılan⁶⁴ bu mal grubu, GN/EKÇ'nin sonunda 7. tabakada ortaya çıkar (Res. 9). Hamuru açık gri veya bej renktedir (7.5 YR 7/4; 10 YR 7/3). Hamurunda kum, taş ve mika katkı vardır. Kaplarda genellikle hamur renginde ince bir astar görülürken bazı parçalarda bej astar uygulanmıştır (10 YR 6/4, 7/4, 8/4). Bej astarlı olanlarda kırmızı boya ile ayrıca bezeme yapılmıştır (2.5 YR 3/6, 4/4; 5 YR 5/6). Boya bezeme kalın bir tabaka halinde sürülmüştür.

Res. 9, Kuruçay

⁶⁴Duru, a.g.e., 1994, s. 28.

Bademağacı'nda çok az sayıda örnekle temsil edilen bu grubun ayırıcı özelliği kabın üzerine uygulanan boya bezemenin olasılıkla kalın bir fırça ile özensiz bir şekilde yapılmış olmasıdır (Res. 10). Bu grup gri renk hamurlu, pırıltılı mineral katkılıdır. Pişme başarılıdır. Yüzey pembemsi bej, bazen portakalimsı bej rengindedir (5 YR 6/6, 7.5 YR 6/4). Kapların genellikle dış yüzeyi astarlanmıştır. Açkı zayıftır. Boya bezeme renkleri kırmızı ile kızıl kahverengi tonlardadır (10 R 4/6).

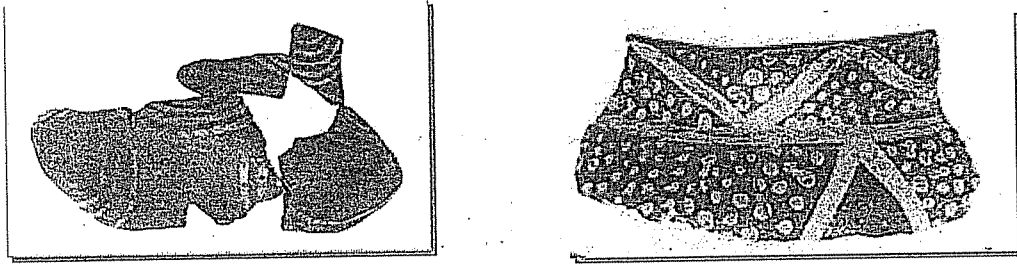
Res. 10, Bademağacı

2. KIRMIZI ÜZERİNE BEYAZ BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEK (GRUP II)

“Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli” çç’ye bölgede Hacılar, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde rastlanmıştır (Lev. 44-47; Lev. 52). Bu grup içinde mal ayırımı yapılacak farklılıklar saptanmamıştır. Bu gelenek “Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli Çanak Çömlek” grubuna göre sadece boyama tarzı ve bezek rengi ile değil, yapım özellikleri ve yüzey işlemleri bakımından da farklılık göstermektedir. Grup I’e göre daha geç çağda ortaya çıkan bu malzemenin en erken örneği Hacılar’ın VI. tabakasında görülmektedir. Kuruçay’da ele geçmeyen bu grup, Höyücek ve Bademağacı’nın GN/EKÇ’ye tarihlendirilen tabakalarında ele geçmiştir.

Hacılar’da beyaz boya bezekli çanak çömlek grubu, sayıca az örnek üzerinde görülür (Res. 11). Mellaart bu grubun bütün boyalı malzeme içinde %1 oranında

olduğunu belirtmiştir.⁶⁵ Hacılar'ın VI. tabakası ile I. tabakasında ele geçen bu grubun kırmızı-kahverengi yüzey üzerine mat beyaz, krem pembe veya açık portakal tonlarında boya ile bezendiği görülür. Mellaart, Hacılar'da ele geçen beyaz boyalı parçaların ithal olabileceğini, çünkü Hacılar I malzemesi veren diğer höyüklerde beyaz boyalılara rastlanmadığını söylemiştir.⁶⁶

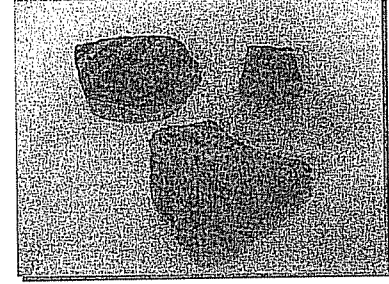
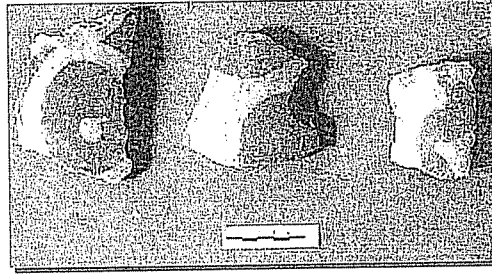
Res. 11, Hacılar

Höyücek'te bu grup GN/EKÇ'ye tarihlendirilen KAD ve KB olarak adlandırılan tabakalarda ele geçmiştir (Res. 12). G. Umurtak tarafından, Mal⁶⁷ olarak isimlendirilen bu grubun hamuru mineral katkılıdır ve iyi pekişmiştir. Bazı parçalarda pırlıtlı mika tanecikleri görülür. Hamur renkleri açık kahve ya da grimsi renktedir (Munsell 10 YR 7/3, 7/4, 8/4 "very pale Brown"; 6/2 "light brownish gray"; 6/3 "pale brown"). İç ve dış yüzeyleri koyu portakal ve kırmızı tonlarında astarlıdır (Yüzey renkleri; Munsell 10 R 4/6, 4/8 "red"; 2.5 YR 4/4 "reddish Brown"; 5 YR 5/6 "yellowish red"; 7.5 YR 5/6 "strong brown"). Bezeme çoğunlukla kapların dışında, bazen de iç ve dışında birlikte görülür. Boya rengi mat krem ya da kirli beyazdır (Munsell 5 YR 8/1 "white", 7.5 YR 8/2 "pinkish white", N8 "white", 10 YR 8/1, 8/2 "white"; 7/2 "light gray").

⁶⁵ Mellaart, a.g.e., res. 131-132; Lev. CXI/4, 6; res. 151/2-3, 6-8; res. 152/1-2, 4, 7.

⁶⁶ A.e., s. 142

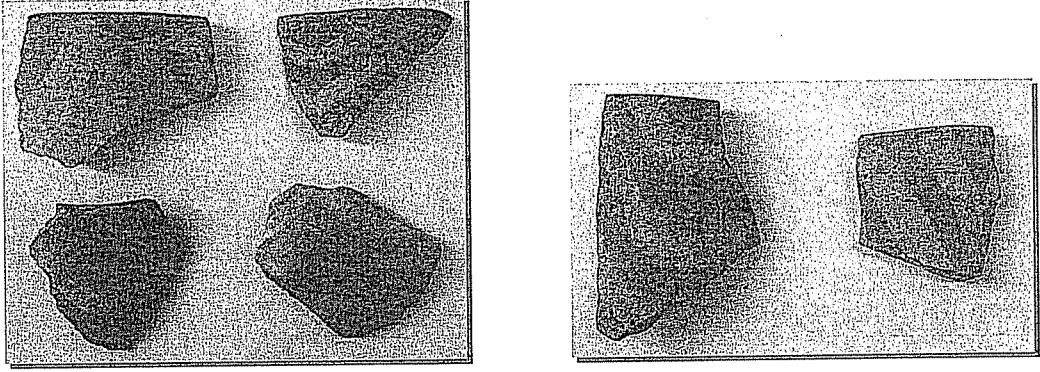
⁶⁷ Duru, Umurtak, a.g.e., 2005, s. 30.

Res. 12, Höyücek

Söz konusu bu çanak çömlek grubu Bademağacı yerleşmesinde, GN/EKÇ'ye tarihlendirilen ve Üst Birikim olarak adlandırılan tabakada ele geçmiştir (Res. 13). Bademağacı beyaz boya bezemeli örnekleri, hamur özellikleri ve yüzey işlemleri açısından Höyücek örneklerinden çok farklı değildir. Bademağacı'nda bu grubun, Höyücek beyaz boyalılarına göre katkılarının daha iri ve kesitlerinin daha kalın olduğu gözlenmiştir. Grup II'nin hamuru genellikle mika ve taşçık katkıdır. Bazı parçaların içinde mika çok yoğun kullanılmıştır. Hamur renkleri bej ve açık kahve renklidir (Munsell 10 YR 7/3, 7/4, 8/4). Astar renkleri ise portakal, kırmızı ve kahverengi tonlarındadır (Munsell 2.5 YR 4/4, 5 YR 5/6, 10 R 4/8). Astar bazı örneklerin hem içine hem dışına uygulanmıştır. Bu grupta açkılama işlemi çok başarılı değildir. Astar ve açkının yer yer döküldüğü görülmektedir. Pişme ortadır. Kapların kesitlerinde bazen ince bazen de oldukça kalın gri öz görülmektedir.

Boya bezeme çoğunlukla kapların dışına, bazen de hem içine hem dışına uygulanmıştır. Boya rengi krem ve kirli beyazdır (Munsell 5 YR 8/3, 7/3, 10 YR 7/2, 7/4). Bazı örneklerde, boyanın astar rengiyle karışmış olduğu görülür. Höyücek'te bu grubun yüzey renklerinin daha kırmızı ve parlak renklerde, boyanın da daha canlı yapılmış olduğu anlaşılmıştır.

Res. 13, Bademağacı

B. BEZEMELERİN SINIFLANDIRILMASI

İncelenen çanak çömleğin bezemeleri, bant, geometrik ve bant/geometrik olarak sınıflandırılmıştır. Bezemeler önceden saptanan ve yukarıda tanıtılan mal gruplarına göre farklılık göstermektedir. Grup I'de bütün bezeme çeşitleri görülürken, Grup II'de sadece bant bezemenin uygulandığı anlaşılmaktadır.

1. BANT BEZEME

Bant bezeme, bölgede Erken Neolitik Çağ'dan Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar bütün mal grupları içinde en çok tercih edilen bezeme çeşidi olmuştur. Grup I içerisinde Mal Ia'da geometrik bezeme ile birlikte kullanılmış (Tablo 2), Mal Ib (Tablo 3) ve Ic'de (Tablo 4) görülen tek bezeme grubu olmuştur. Kuruçay 13. tabaka (Tablo 2/2, 6-7, 9), Bademağacı'nın EN II/4 yapı katı (Tablo 2/4, 11) ve Hacılar IX-VI. tabakalarda (Tablo 2/5, 8, 10) görülen birbirine paralel dikey ve yatay basit bant sıraları, bölgenin ilk boya bezemeli örneklerini oluşturmaktadır. ENÇ'nin sonuna doğru şevron, damla ile haç motifi görülmeye başlanmıştır (Tablo 8). Burdur-Antalya bölgesinde basit bant sıraları, GN/EKÇ'den itibaren yerini karmaşık bant kompozisyonlarına bırakmıştır. Kesişen bant, sarkıntılı bant ve zikzak, bu dönemde ortaya çıkan yeni bezeme öğeleridir (Tablo 9). Bant bezeme, çeşitlerine göre genel olarak; **dikey** (Tablo 2/1-4; 3/ 1-2; 4/1-3), **yatay** (Tablo 2/5-8; 3/3-5; 4/4-

6), eğik (Tablo 2/6, 9; 4/7), eğik kesişen (Tablo 2/10-12; 3/7-12), (Tablo 2/16; 3/ 12-15), şevron (Tablo 2/21-23; 3/16-19), zikzak (Tablo 2/24-30; 3/13-15), dalgalı (Tablo 2/13; 3/25-27), sarkıntılı (Tablo 2/18-20; 3/20-23), ters V (Tablo 2/14; 3/29), spiral (Tablo 3/30), iç içe daire (Tablo 2/16-17; 324; 4/8), iç içe baklava (Tablo 3/28) ve haç (Tablo 2/15) olarak gruplandırılmıştır.

Hacılar yerleşmesinde boya bezemeli çanak çömlek, IX-VI. tabakalarda çok az sayıda ele geçmiştir. Bu örnekler, basit dikey ve yatay bantlar ile birbirini kesen paralel ince bant sıralarından oluşmaktadır (Tablo 2/1, 5, 8, 10; Tablo 8). Söz konusu bezeme geleneği, GN/EKÇ'ye tarihlendirilen V-I. tabakalar arasında görülmez. I. tabakadan itibaren tekrar kullanılmaya başlanan bant bezeme bu tabakada hâkim grubu oluşturmuş ve çok çeşitli örnekler vermiştir. Bant bezeme, Mal Grubu Ia'da çok özenli yapılmış olup, çeşitlilik bakımından zengin iken (Tablo 8, 9), Mal Grubu Ib'de daha kaba uygulanmıştır. Bu mal grubunda sadece kesişen bantlar ile sarkıntılı bantlar görülmektedir (Tablo 11). Hacılar'da bant bezeme geleneğinin Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen V-I. tabakalar arasında bulunmaması şaşırtıcıdır.

Bant bezeme geleneği kırmızı boya bezemeli grup içinde en yoğun olarak Kuruçay'da ele geçmiştir. Bu gelenek, Erken Neolitik Çağ'dan Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar bütün tabakalarda kesintisiz devam etmiştir. Kuruçay'ın 7. tabakasında görülen tek bezeme çeşidi bant bezemedir. Mal Ia'da ENÇ'de dikey, paralel bantlar, şevronlar, eğik ve kesişen bantlar görülür. GN/EKÇ'de, ENÇ'den devam eden bezemelerin yanı sıra şevron, zikzak, kesişen bant, sarkıntılı bant çoğunluktadır (Tablo 9). Mal Ib'de ENÇ'de bant bezeme, birbirine paralel ince bant sıralarından oluşan tek bir örnek ile temsil edilmektedir. GN/EKÇ'de dikey, paralel bant, şevron, eğik bant, zikzak, ters V, birbirini kesen ve sarkıntılı bant görülür (Tablo 11). Bant bezeme, Mal Ic'de çoğunlukla kalın paralel bant sıraları şeklindedir. Bir örnek üzerinde iç içe daire bezeme bulunmaktadır (Tablo 12).

Höyücek yerleşmesinde ENÇ'de boya bezemeli çanak çömlek ele geçmemiştir. GN/EKÇ'de, Mal Ia'da kalın yatay bant, kesişen bant, şevron ve iç içe

daireler görülür (Tablo 9). Mal Ib'de ters V, dalga ve spiral şeklinde bezeme örnekleri vardır (Tablo 11).

Bademağacı'nda bant bezeme ENÇ'de Mal Ia'da, iki örnek üzerinde basit paralel dikey bantlar şeklindedir (Tablo 8). GN/EKÇ'de, Mal Ib'de bezeme çeşitleri de artmıştır. Bu mal grubunda şevronlar, birbirini kesen bantlar çoğunluğu oluşturur. Az sayıda örnekte sarkıntılı ve zikzak motif bulunmaktadır (Tablo 11). Mal Ic'de ise çok kalın, özensiz yapılmış yatay veya dikey bantlar görülmektedir (Tablo 12). Bademağacı çömlekçilerinin bezeme uygulamalarında, bezeme çeşitlerinin diğer yerleşmelere göre daha sınırlı olduğu dikkati çekmektedir.

Grup II, bezeme çeşitleri açısından Grup I'den farklıdır. Ancak, bazı öğeler Grup I'in Ib mal grubu ile ortaktır. Grup II'de bezeme özensizdir ve bir örnek dışında sadece bant bezeme görülür. Bölgede Hacılar, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde görülen beyaz boya bezeme, Hacılar'da ENÇ'de bir örnekte görülmektedir. Bu grup, aslında GN/EKÇ'de ortaya çıkmış ve Grup I ile birlikte devam etmiştir. Bezeme öğeleri; dikey bant (Tablo 7/1-2), şevron (Tablo 7/3-5), sarkıntılı (Tablo 7/6-10), kesişen (Tablo 7/11-15), iç içe yarım daire (Tablo 7/16-18), spiral (Tablo 7/19), zikzak (Tablo 7/20), dalgalı (Tablo 7/21) ve ters üçgen (Tablo 7/22) şeklinde sınıflandırılmıştır. Hacılar yerleşmesinin VI. tabakasında eğik dikey bantlar şeklinde bezelidir. GN/EKÇ'de I. tabakada bant bezeme, dikey bant, iç içe yarım daire, sarkıntılı bant olarak görülmektedir (Tablo 7/2, 5, 9, 21; Tablo 13). Höyücek ve Bademağacı'nda Grup II, sayıca Grup I'den fazladır. Her iki yerleşmede de bu grup hem teknik özellik hem de bezeme açısından benzerlik gösterir. Burdur-Antalya bölgesinde bu grupta sarkıntılı bantlar, iç içe yarım daireler ve kesişen bantlar en çok kullanılan bezeme öğeleridir (Tablo 11).

2. GEOMETRİK BEZEME

Geometrik Bezeme, bölgede ENÇ'nin sonlarında ortaya çıkmış ve GN/EKÇ'de oranı artmıştır. Geometrik Bezeme, esas olarak Mal Ia'nın (Tablo 5) bezeme geleneği olsa da Mal Ic (Tablo 12) ile Grup II'de de birer örnek üzerinde

görülmektedir (Tablo 7/22). Bu bezemenin çok çeşitli örnekleri bölgede Hacılar ve Kuruçay yerleşmelerinde ele geçmiştir. Söz konusu bezeme; üçgenler (Tablo 5/1-8), üçgen-daire (Tablo 5/9), üçgen-damla (Tablo 5/10), üçgen-yarım daire (Tablo 5/11), üçgen-kafes (Tablo 5/12), üçgen-nokta (Tablo 5/13), baklava (Tablo 5/14-17), içi taralı veya boş kare (Tablo 5/18-19), damla (Tablo 5/20-22), damla-daire (Tablo 5/23), dama tahtası (Tablo 5/24-25), kafes (Tablo 5/26-27), göz (Tablo 5/28-30), nokta (Tablo 5/31-33) olarak sınıflandırılmıştır.

Geometrik bezeme geleneğinde, bazı örneklerde kabın kendi renginde bırakılan alanlarda bezemeler yapılmış ve böylelikle negatif boyama oluşturulmuştur. Kuruçay'da ENÇ'de 12. katın sonunda görülmeye başlayan bu bezeme türü, GN/EKÇ'nin sonuna kadar devam etmiştir (Tablo 8). ENÇ'de geometrik bezeme örnekleri kafes, baklava dilimi ile sınırlı iken GN/EKÇ sürecinde çeşitleri artmıştır. Geometrik bezeme içinde bütün yerleşmelerde çeşitli varyasyonlarıyla en çok kullanılan motif üçgendir. Üçgenler bazen tek başına, bazen diğer motiflerle bir arada yapılmıştır (Tablo 10, Tablo 5/1-13). Hacılar yerleşmesinde, geometrik bezeme geleneği V.-I. tabakalar arasında ortaya çıkmış, I. tabakada yerini bant bezemeye bırakmıştır (Tablo 10). Höyücek'te geometrik bezemeli örnekler, GN/EKÇ'ye ait karışık tabakada ele geçmiştir ve sadece üçgen motifleri görülmektedir. Bademağacı'nda geometrik bezeme, Mal Grubu Ic'de içi boş üçgen şeklindedir (Tablo 12).

3. BANT-GEOMETRİK BEZEME

Bezemelerde üçüncü grubu bant ve geometrik bezemenin bir arada kullanıldığı örnekler oluşturur. Bu bezeme türü, bölgede Kuruçay yerleşmesinin, GN/EKÇ'nin son evresine tarihlenen 7. tabakasında ve Hacılar'ın I. tabakalarında görülmektedir. Çoğunlukla Mal Ib'de görülen bant/geometrik bezeme az da olsa Mal Ia'da da kullanılmıştır. Bu bezeme türü, yatay ince bantlar veya frizler arasına geometrik öğelerin yerleştirilmesi ile oluşmuştur. Söz konusu bezeme grubunda bazen kabın ağız veya boyun kısmında bant, gövdesinde geometrik öğeler (Tablo

6/1, 2) ya da tam tersi ağız veya boyun kısmında geometrik, gövde kısmında bant bezeme görülürken, bazı kapların dışında şevron ya da birbirini kesen bantlar, iç kısımlarında ise geometrik öğeler görülmektedir. Kapların içinde görülen geometrik öğeler; tek merkezli iç içe daire, üçgen, rozet ve yıldız şeklinde yapılmıştır (Tablo 6/ 3-6).

C. BOYA BEZEKLİ KAP FORMLARI

Bu bölümde, boya bezekli çanak çömlek öncelikle biçimlerine ve -bir ölçüde de- işlevlerine göre sınıflandırılmıştır.⁶⁸ Sonraki aşamada ise kap formları ve bezemeler arasındaki olası ilişki saptanmaya çalışılmıştır. Bölgenin boya bezekli keramik biçimlerinin, hem Neolitik sürece paralel olarak gelişim gösterdiği hem de biçimlerde mal gruplarına göre bir değişim olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle kap biçimleri, mal gruplarına ve dönemlere göre sınıflandırılarak, ENÇ ve GN/EKÇ başlıkları altında tanıtılmıştır.

1. ERKEN NEOLİTİK ÇAĞ

Burdur-Antalya Bölgesi'nin boya bezekli çanak çömleği, Erken Neolitik Çağ'da sadece Grup I (Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli Çanak Çömlek)'de Mal Ia ile temsil edilmektedir. Bu mal grubunun kap repertuarında çanaklar çoğunluğu oluşturmaktadır. Çömlekler, mataralar ve testiler görülen diğer formlardır.

a. GRUP I

(1) MAL GRUBU Ia

i. ÇANAKLAR

⁶⁸Çanak çömlek sınıflandırılırken biçimleri benzer olan kapların varsa dudak, ağız ve gövde kısımlarında görülen farklılıklara göre alt ayırımları yapılmıştır.

I. Yayvan, Dışa Açılan Ağızlı:

Tip 1 a ça: Dışa açılan ağızlı, omuzdan omurgalı, yayvan ve düz diplidir (Lev. 1/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VI

Tip 1 b ça: Dışa açılan ağızlı, karından omurgalı, derin ve halka diplidir (Lev. 1/2).

Ele Geçtiği Merkezler: Hacılar VI

II. "S" Profilli, Kırılan Karınlı:

Tip 2 a ça: Düz yükselen kenarlı, karından omurgalıdır (Lev. 1/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 12 üst

Tip 2 b ça: Hafif dışa dönük ağızlı, karından omurgalı ve düz diplidir. Bu tip çanakların bazısı derindir (Lev. 1/4-6).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 12 alt ve üst

III. İçe Dönük Ağızlı:

Tip 4 ça: İçe dönük ağızlı, derin, oval gövdelidir. Çizim üzerinde "yapılan tamamlamaya göre düz diplidir (Lev. 2/1, Lev. 48/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VII⁶⁹

⁶⁹Hacılar'da ele geçen bu örnek Burdur Müzesi'nde sergilenmektedir. Ancak çizimden de anlaşılacağı üzere sadece küçük bir ağız parçası orijinaldir ve çok büyük kısmı tümlenmiştir.

IV. "S" Profilli, Küresel Gövdeli:

Tip 3 a ça: Dışa çekik dudaklı, şişkin karınlı, düz diplidir. Bu örnekler derindir ve omuzları üzerinde bir çift silindirik tüp tutamak yer almaktadır (Lev. 2/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VI

Tip 3 b ça: Dışa dönük ağızlı, oval gövdeli, derin ve omuz üzerinde silindirik tüp tutamaktır (Lev. 2/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar IX

Tip 3 c ça: Dışa dönük dudaklı, küresel gövdeli ve düz diplidir (Lev. 2/4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı EN II/3

ii. ÇÖMLEKÇİK

Tip 1 çöm: Ağız içi pervazlı, ağız dışında bir çift dikey delikli kulbu bulunan, şişkin gövdeli ve düzleştirilmiş diplidir (Lev. 3/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı ENII/3

iii. ÇÖMLEKLER

I. İçe Kapanan Ağızlı:

Tip 2 çöm: Hafif içe kapanan ağızlı, düz dudaklı, küresel gövdelidir (Lev. 3/2, Lev. 48/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı EN II/3

II. Daralan Boyunlu “Armudi” Biçimli:

Tip 3 çöm: İçe kapanan ağızlı, daralan boyunlu, armudi gövdelidir. Bir örnekte omuz üzerinde çift dikey kulp bulunmaktadır ve dibi düzdür (Lev. 3/3-4)

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VI

Kuruçay 12

III. Güdük Boyunlu:

Tip 4 çöm: Dışa dönük dudaklı, güdük dar boyunlu ve omuz üzerinde çift tutamaktır (Lev. 4/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VII

IV. “S” Profilli, Şişkin Karınlı:

Tip 5 a çöm: S profilli, şişkin karınlı, omuz üzerinde çift silindirik tutamaklı ve düz diplidir (Lev. 4/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VI

Tip 5 b çöm: Hafif dışa açılan ağızlı, boynu hafif belirtilmiş, şişkin düşük karınlı, omuz üzerinde çift dikey kulplu ve düz diplidir (Lev. 4/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VI

V. İçbükey Boyunlu:

Tip 6 çö: Hafif dışa açılan ağızlı, içbükey boyunludur. Bu tip çömlerden bazısında omuz üzerinde çift dikey kulp yer almaktadır (Lev. 4/4-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 12

iv. TESTİLER

I. Boynu İçbükey Kıvrımlı:

Tip 1 ts: Ağız üstü hafif eğmeçli, tek yanlı akıtacaklı, boynu içbükey kıvrımlıdır. Gövdesi noksan olduğu için ne şekilde geliştiği anlaşılamamaktadır (Lev. 5/1-2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 12 alt

v. MATARALAR

Tip 1 mat: Gүdük boyunlu, şişkin karınlı, gövdesi üzerinde altta ve üstte ikişer tane olmak üzere 4 adet ip delikli silindirik tutamaklı ve düz diplidir (Lev. 5/3, Lev. 48/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar VI

2. GEÇ NEOLİTİK/ERKEN KALKOLİTİK ÇAĞ

GN/EKÇ'de boya bezekli çanak çömlek, hem kap biçimleri hem de mal grupları açısından ENÇ'ye göre daha fazla çeşitlilik göstermiştir. Bu çağda, Grup I (Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli)'de Mal Ib ve Ic ile Grup II (Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli) ortaya çıkan yeni gruplardır. Kap biçimlerinde, çanaklar bu dönemde de çoğunluğu oluşturmaktadır. Ancak, ENÇ'den farklı olarak yeni tipler ortaya çıkmıştır. Çanaklar dışında büyük çömlekler, bardak/fincanlar (?) ile ayrışık kaplar, GN/EKÇ'de ilk defa görülen diğer kap formlarını oluşturur.

a. GRUP I

(1)MAL GRUBU Ia

i. ÇANAKLAR

I. İçe Kapanan Ağızlı:

Tip 5 ça: İçe kapanan ağızlı, sığ ve düz diplidir (Lev. 6/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 8

Tip 6 ça: Hafif içe kapanan ağızlı, dik kenarlı, oval gövdeli ve düzleştirilmiş diplidir (Lev.6/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11

II. Düz Ağızlı:

Tip 7 ça: Düz ağızlı, dikleşen kenarlı, omuz üzerinde çift tutamaklı ve düzleştirilmiş diplidir (Lev. 6/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

III. "S" Profilli:

Tip 2 a ça: Hafif dışa dönük dudaklı, oval gövdelidir. Bu tip çanaklardan bazısında omuz üzerinde çift tutamak bulunmaktadır (Lev. 6/4-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KAD, KB

Tip 2 b a: Dışa açılan ağızlı, küresel gövdeli ve düz diplidir. Bu tip çanakların bazılarında ağızın hemen altında çift dikey kulp ya da ip delikli silindirik tutamaklar yer almaktadır (Lev. 6/6-7).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Höyücek KB

Tip 2 c a: Dışa çekik dudaklı, geniş ve düşük kırılan karınlıdır. Bu tip çanakların bazılarında gövde üzerinde çift dikey kulp veya çift tutamak bulunmaktadır. Bazı örneklerin dipleri hafif bombeli veya düzleştirilmiş, bazıları da üçayaklıdır. (Lev. 7/1-4; 8/1-4; 9/1-6; 10/1-6; 11/1-5, Lev. 49/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar V, IV, III, IIA, I

Kuruçay 11 üst, 10-9, 8

Höyücek KB

IV. Dışa Çekik Ağızlı:

Tip 8 a: İki yandan dışa çekik ağızlı, derin ve dibe doğru kırılarak inen gövdeli, karın üzerinde çift memecik ve omuz üzerinde çift dikey kulplu ve düzleştirilmiş diplidir (Lev. 12/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

V. Ağız Akıtacaklı:

Tip 9 a a: Ağızının bir yanını akıtacak şekilde çekilmiş, gövdesi "S" profilli, düzleştirilmiş diplidir. Bazı örneklerin üzerinde tek dikey kulp ya da ip delikli silindirik tutamak yer almaktadır (Lev. 12/2-4, Lev. 49/5)

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar IV, IIA

Tip 9 b ça: Hafif dışa açılan ağızlı, ağzının iki yanını akıtacak şekilde çekilmiş, kırılan karınlı ve düzleştirilmiş diplidir (Lev. 12/5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 10-9

ii. ÇÖMLEKLER

I. Dik Yükselen Ağızlı, Kısa Boyunlu:

Tip 7 çöm: Dikleşen kenarlı, geniş boyunlu, küresel gövdeli ve düz diplidir. Karnı üzerinde çift memecik tutamak bulunmaktadır (Lev. 13/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

II. Boyunlu, Küresel Gövdeli:

Tip 8 a çöm: Hafif dışa açılan ağızlı, boynu belirtilmiş, kırılan düşük karınlı ve düz diplidir. Bu tip çömleklerin bazısında omuz üzerinde çift dikey kulp bulunmaktadır (Lev. 13/2-3, Lev. 51/1,3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar II

Kuruçay 11 üst

III. Dik Boyunlu, Küresel Gövdeli:

Tip 9 çöm: Hafif dışa açılan ağızlı, kısa geniş boyunlu, geniş küresel gövdeli ve düz diplidir. Bazı çömleklerde karnı üzerinde iki adet memecik şeklinde tutamak bulunmaktadır (Lev. 14/1-4, Lev. 51/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar V, I

Kuruçay 8

IV. Dik Boyunlu, Omurgalı:

Tip 10 çöm: Düz yükselen ağızlı, boynu belirtilmemiş, karından omurgalı ve düz diplidir. Bu tip çömlerin bazılarının karın kısmında iki adet tutamak bulunmaktadır (Lev. 15/1-4, Lev. 51/4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

V. Daralan Boyunlu "Armudi" Biçimli:

Tip 3 çöm: Kapanan ağızlı, daralan boyunlu ve geniş karınlıdır (Lev. 16/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 üst

VI. Boynu İçbükey Kıvrımlı:

Tip 6 çöm: Hafif dışa açılan geniş ağızlı, kısa ve içbükey boyunludur. Bir örnekte içte ip delikli silindirik tutamak yer almaktadır. Bazı örnekler, şişkin karınlı ve omuz üzerinde tüp tutamaklıdır (Lev. 16/2-4; 17/1-5; 18/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar V, III

Kuruçay 10-9, 8, 7

Höyücek KB

Tip 6 a çöm: Dışa açılan ağızlı, içbükey kıvrımlı ve dar boyunlu, küresel gövdelidir. Omuz üzerinde dikey ya da yatay kulbu olan örnekler vardır (Lev. 19/1-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 alt, 8

Höyücek KB

VII. Silindirik Boyunlu, Geniş Gövdeli ve Omurgalı:

Tip 11 çöm: Düz yükselen ağızlı, uzun dar boyunlu, geniş karınlı ve karından omurgalı, düz diplidir. Bu tip çömleklerin bazısında dikey veya yatay kulplar, bazısında memecik şeklinde tutamaklar bulunmaktadır (Lev. 20/1-4; 21/1-3, Lev. 51/5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

iii. BARDAK/FİNCAN(?)

I. Dışa Açılan Kenarlı:

Tip 1 a b/f: Dışa açılan kenarlı, düz dudaklı, geniş ağızlı, oval gövdeli ve düz diplidir. Kimi örneklerde dikey kulplar bulunmaktadır (Lev. 22/1-2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Tip 1 b b/f: Düz yükselen kenarlı ve düz diplidir (Lev. 22/3-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

II. Silindirik Gövdeli:

Tip 2 b/f: Düz dudaklı, dik kenarlı, silindirik gövdeli ve düz diplidir (Lev. 23/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Kuruçay 7⁷⁰

⁷⁰ Kuruçay' da ele geçen bu örnek bir dip parçasıdır. Ancak, Hacılar'ın silindirik gövdeli bardak/fincan formu ile çok benzerdir. Bu nedenle bardak/fincan adı altında sınıflandırılmıştır.

iv. AYRIŞIK KAPLAR

I. Kadın Biçimli:

Tip 1 a ay: Hafif dışa açılan ağızlı, dar boyunludur. İki adet küresel gövde birbirine eklenerek adeta insan gövdesinin üst ve alt kısımları tasvir edilmiştir. İki gövdenin birbirine bağlandığı yerde çift dikey kulp bulunmaktadır. Kulplar kadının kolları görünümündedir. Ayrıca, ikinci gövdede iki adet memecik tutamak görülmektedir (Lev. 24/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Tip 1 b ay: Düz yükselen ağızlı, dar boyunlu, karından omurgalı ve düz diplidir. Boynun hemen altında omuzlar belirtilmiş, karnın hemen altına ise kolları simgeleyen eklentiler yapılmıştır (Lev. 24/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

(2) MAL GRUBU Ib

i. ÇANAKLAR

I. İçe Kapanan Ağızlı:

Tip 10 a ça: Düz ve hafif kalınlaştırılmış dudaklı, oval gövdelidir. Dip kısımları noksandır (Lev. 25/1-2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 üst

Bademağacı ÜB

Tip 10 b ça: Hafif sivrileştirilmiş dudaklı, dik kenarlı ve düz diplidir (Lev. 25/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 10-9

II. Hafif Dışa Açılan Ağızlı:

Tip 11 ça: Hafif dışa açılan ağızlı, düz dudaklı, kalın kenarlıdır (Lev. 25/4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı ÜB

III. Düz Yükselen Ağızlı, Kırılan Düşük Karınlı:

Tip 12 a ça: Düz yükselen ağızlı, dik kenarlı, kırılan düşük karınlıdır. Dibi noksandır (Lev. 26/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı ÜB

Tip 12 b ça: Hafif dışa açılan ağızlı, kırılan düşük karınlıdır (Lev. 26/2-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

IV. Dışa Çekik Ağızlı, Hafif Kırılan Karınlı:

Tip 13 a ça: Düz dudaklı, dışa açılan ağızlıdır (Lev. 27/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı ÜB

Tip 13 b ça: Düz ve hafif kırılarak dışa çekik dudaklıdır (Lev. 27/2-3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 alt

Bademağacı ÜB

Tip 13 c ça: Dışa açılan yayvan ağızlı, ince dudaklı ve kırılan karınlıdır (Lev. 27/4-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

V. Dışa Açılan Ağızlı, Yayvan:

Tip 14 a ça: Düz dudaklı, dışa açılan ince kenarlı ve oval gövdelidir. Bu tip tabaklarda bazı örneklerde karın üzerinde karşılıklı yerleştirilmiş çift tutamak bulunmaktadır (Lev. 28/1-2; 29/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I⁷¹

Kuruçay 10-9, 8

Tip 14 b ça: Dışa açılan kenarlı, ince dudaklı ve derindir (Lev. 28/3-6).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 üst, 10-9

Bademağacı ÜB

VI. Dışa Açılan Ağızlı, Omurgalı:

Tip 15 a ça: Dışa açılan ağızlı, düz dudaklı, omuzdan kırılarak inen ve düzleştirilmiş diplidir. Bu tip tabakların bazısının omurgası üzerinde çıkıntı şeklinde memecik tutamaklar yer almaktadır (Lev. 29/2-3, Lev. 50/1)

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Kuruçay 7

Bademağacı ÜB

⁷¹ Hacılar'da daha önce sözünü ettiğimiz gibi çanak çömlek üzerinde mal gruplarına göre bir ayırım yapılmamıştır. Bölgenin mal grupları ayırımı, Kuruçay'da yapılan ayırım temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Kırılan karınlı yayvan çanak formları, Kuruçay'ın Ib mal grubunda görüldüğü için Hacılar'ın bu tip çanaklarını da Mal Grubu Ib içinde değerlendirdik.

Tip 15 b ça: Düz ağızlı, karından omurgalı ve düzleştirilmiş diplidir. Bu tip tabakların bazılarının omurgası üzerinde çıkıntı şeklinde memecik tutamaklar yer almaktadır (Lev. 30/1-3; 31/1-2; 32/1-4; 33/1-3, Lev. 50/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Kuruçay 7

Bademağacı ÜB

Tip 15 c ça: Dışa çekik dudaklı, keskin omurgalı ve düz veya halka diplidir (Lev. 34/1-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

ii. ÇÖMLEKLER

I. İçe Kapanan Ağızlı:

Tip 2 çöm: İçe kapanan ağızlı, oval gövdelidir. Dibi noksandır (Lev. 35/1-2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 üst

Höyücek KB

II. Dikleşen Boyunlu:

Tip 12 çöm: Düz ağızlı, dikleşen kenarlıdır. Bir örneğin gövdesinin küresel biçimli olduğu anlaşılmaktadır (Lev. 35/3-5; 36/1-2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

Bademağacı ÜB

III. İçbükey Boyunlu:

Tip 6 öm: Hafif dışa açılan geniş ağızlı, kısa ve içbükey boyunludur (Lev. 36/3-6).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

IV. Dışa Devrik Ağızlı:

Tip 13 ö: Düz dudaklı, geniş dışa devrik ağızlı ve sıkma boğazlıdır. Bu tip ömlerden bazılarında karşılıklı yerleştirilmiş çiftler ip delikli tutamak bulunmaktadır (Lev. 37/1-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 8, 7

Bademağacı ÜB

iii. AMORF PARÇALAR

Dip Parçaları: Bu mal grubuna ait ele geçen diplerin bazısı hafif bombeli, diğerleri düzdür (Lev. 38/1-5).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 11 alt, 8, 7

(3)MAL GRUBU Ic

i. ÇANAKLAR

I. İçe Kapanan Ağzılı:

Tip 10 b ça: Düz ve hafif kalınlaştırılmış dudaklı, oval gövdelidir. Gövde üzerinde simetrik yerleştirilmiş çıkıntı şeklinde tutamak vardır (Lev. 39/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

II. "S" Profilli:

Tip 2 c ça: Dışa çekik dudaklı, geniş ve kırılan düşük karınlıdır. Karnı üzerine karşılıklı yerleştirilmiş iki adet memecik şeklinde tutamak bulunmaktadır (Lev. 39/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

ii. ÇÖMLEKLER

I. İçe Kapanan Ağzılı:

Tip 2 çöm: İçe kapanan ağzılı, oval gövdelidir. Dibi noksanıdır. Bu çömlekte ağız düzlemini aşan dikey ilmik kulp bulunmaktadır (Lev. 39/3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

II. Daralan Boyunlu “Armudi” Biçimli:

Tip 3 çöm: Kapanan ağızlı, daralan boyunlu ve ağız üzerinde dikey ilmik kulpludur (Lev. 39/4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

III. Dikleşen Kenarlı:

Tip 12 çö: Düz ağızlı, dikleşen kenarlıdır. Bu örneklerin sadece boyun kısımları olduğundan gövdenin nasıl geliştiği bilinmemektedir (Lev. 40/1-3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

Bademağacı ÜB

IV. Boynu İçbükey Kıvrımlı:

Tip 6 çöm: Dışa açılan ağızlı, içbükey kıvrımlı ve dar boyunludur (Lev. 40/4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

iii. AMORF PARÇALAR

Bu mal grubunda dikey ve yatay kulp parçaları bulunmaktadır (Lev. 41/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Kuruçay 7

b. GRUP II

(1) ÇANAKLAR

i. İçe Kapanan Ağızlı:

Tip 10 b ça: Düz ve hafif kalınlaştırılmış dudaklı, oval gövdelidir (Lev. 42/1-2, Lev. 52/2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Bademağacı ÜB

ii. "S" Profilli:

Tip 2 b ça: Dışa çekik dudaklı, geniş karınlıdır (Lev. 42/3-4, Lev. 52/1-2).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

iii. Dışa Açılan Ağızlı, Kırılan Karınlı:

Tip 15 b ça: Dışa çekik dudaklı, keskin omurgalı ve düz diplidir. Örneklerden birinin karnı üzerinde çift çıkıntı şeklinde tutamak görülmektedir (Lev. 43/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

(2) ÇÖMLEKLER

i. Kısa Boyunlu, Şişkin Karınlı:

Tip 9 çöm: Dik kısa ve geniş boyunlu, düz ağızlı, şişkin karınlı ve düz diplidir (Lev. 44/1).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

ii. Daralan Boyunlu “Armudi” Biçimli:

Tip 3 çöm: Kapanan ağızlı, daralan boyunludur. Boyun gövdeye doğru giderek açılmaktadır (Lev. 44/2-3).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

iii. Silindirik Boyunlu:

Tip 11 çöm: Düz ağızlı, dikleşen kenarlıdır. Bu örneklerin gövdesi noksanıdır (Lev. 44/4-6).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

iv. Boynu İçbükey Kıvrımlı:

Tip 6 çöm: Dışa açılan ağızlı, içbükey kıvrımlı ve dar boyunludur (Lev. 45/1-6).

Ele Geçtiği Merkezler:

Hacılar I

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

v. Dışa Devrik Ağızlı:

Tip 13 çöm: Düz dudaklı, geniş dışa devrik ağızlı ve sıkma boğazlıdır (Lev. 46/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

(3) AMORF PARÇALAR

Bu mal grubunda dikey ve yatay kulp ile düz bir dip parçası bulunmuştur (Lev. 47/1-4).

Ele Geçtiği Merkezler:

Höyücek KB

Bademağacı ÜB

D. MAL GRUPLARI, KAP FORMLARI VE BEZEKLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

İncelenen malzeme içinde boya bezemeli formlar⁷² ile mal grupları arasında belirli bir ilişki olduğu dikkatimizi çekmektedir. Yukarıda (bkz. 2. Bölüm, s. 23) boya bezemeli çanak çömleği bant, geometrik ve bant-geometrik olarak 3 grupta sınıflandırdığımızı belirtmiştik. Söz konusu bezemelerde bazı bezeme öğelerinin daima aynı formdaki kapların üzerine uygulandığı anlaşılmıştır.

Burdur-Antalya Bölgesi'nde boya bezeme geleneğinin başladığı ENÇ II sürecinden bu geleneğin son bulduğu GN/EKÇ'nin sonuna kadar bant bezeme uygulamasının süreklilik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu bezeme türü, her mal grubunda kullanılmıştır.⁷³ Boya bezemenin ilk örnekleri, Kuruçay 13-12, Bademağacı EN II/4 ve Hacılar'ın IX-VI. katları arasında ele geçen çanak ve çömlekler üzerinde birbirine paralel basit dikey bant sıralarından oluşmaktadır (Lev. 2/3-4, Lev. 3/1-3; Lev. 4/2-3).

⁷² Bazı örnekler parça halinde ele geçtiği için kabın tümüne uygulanan bezemeyi görmek imkânsızdır. Bezemeleri, bu durumda bize en yakın gelen gruba dâhil etmeye çalıştık.

⁷³ Boya bezemeli keramik formları mal gruplarına göre sınıflandırılıp tanıtıldığı için bu bölümde de bezeme ile formlar arasındaki ilişki de yine aynı düzen içerisinde mal gruplarına göre anlatılmıştır.

Grup I'e ait Mal Ia'da bant ve geometrik bezeme tercih edilmiştir. Mal Grubu Ia'da görülen bant bezeme çeşitleri dikey, yatay, eğik bantlar, şevron, zikzak, ters V ve sarkıntılı bantlar olarak gruplandırılmıştır. (Tablo 2) Bant bezeme çeşitlerinden dikey ve yatay bant sıraları, form ayırımı olmaksızın her tip kap üzerine yapılmıştır. Şevron bezeme bu mal grubunda hem ENÇ'de hem de GN/EKÇ'de genellikle "S" profilli çanaklar ve çömlekler üzerine uygulanmıştır (Lev. 1/4, 6; Lev. 7/4; Lev. 9/3; Lev. 10/6; Lev. 12/2). Ayrıca, içbükey boyunlu çömlekler üzerinde de görülmektedir (Lev. 4/5; Lev. 18/3). Bu tip çömleklerde, ağızdan boyuna kadar olan alan doldurulmuştur. Gövde kısımları noksan olduğu için bezemenin nasıl geliştiğini bilemiyoruz. Silindirik boyunlu bardak/fincanlar (Lev. 23/1-2) ile kadın biçimli (Lev. 24/1) ayrışik kaplar da bu bezeme türünün uygulandığı diğer formlardır. Şevron tipi bezemenin kapların ağız ve dip kısmına, iki metop arasına tüm yüzeyi kaplayacak şekilde yapıldığı göze çarpmaktadır.

GN/EKÇ'de ortaya çıkan zikzak bezemenin bu mal grubunda en çok uygulandığı form bardak/fincanlardır. Bu tip formlar üzerinde ağızdan başlayarak dibe doğru aralarına eşit boşluk bırakarak dikey zikzaklarla kabın süslendiği görülmektedir (Lev. 22/4; 23/4). Bu formdaki örneklerden birinde zikzak bezeme, boyun ve gövde üzerinde yatay olarak iki grup halinde yapılmıştır (Lev. 22/5). Bir bardak/fincan üzerine ise hem yatay hem de dikey şekilde uygulanmıştır (Lev. 22/1). Bardak/fincanlar dışında zikzak bezeme, içe kapanan ağızlı (Lev. 6/1), düz ağızlı (Lev. 6/3) ve "S" profilli geniş karınlı çanaklar üzerinde (Lev. 8/3), dışa çekik dudaklı derin çanaklarda (Lev. 12/1); sığ, kısa dik boyunlu (Lev. 15/1, 4) veya dik, silindirik boyunlu derin çömleklerin gövde kısımlarında dikey, boyun kısımlarında da bazen dikey (Lev. 17/2) bazen de yatay olarak (Lev. 17/3; 20/2-3; 21/3) yerleştirilmiştir.

Sarkıntılı bant, sadece çömlekler üzerine uygulanan bir bezeme türüdür ve çömleklerin genellikle boyun kısımlarını süslemek için kullanılmıştır (Lev. 15/4; 20/3). Bazı çömlek örneklerinde ise gövde kısmının sarkıntılı bantlarla doldurulduğu görülmektedir (Lev. 14/2; 20/1).

Ters V bezeme “S” profilli çanaklar (Lev. 6/6) ve çömlükler (Lev. 16/4) üzerinde iç içe uygulanmıştır.

Mal Ia’da görülen diğler bezeme türü geometrik bezemedir. Geometrik bezeme üçgenler, kare, baklava dilimi, damla, noktacık ve kafes olarak sınıflandırılmıştır (bkz. 2. Bölüm, s. 24). Bu bezeme türünde en sık görülen motif üçgenlerdir. Üçgen ve kare bezemeler, çoğunlukla “S” profilli keskin omurgalı çanaklara uygulanmıştır (Lev. 7/1; Lev. 8/1-2; Lev. 9/1-2, 4-6; Lev. 10/1-5; Lev. 11/3-4; Lev. 14/1). Omurgalı çanaklar dışında bazı dik ve içbükey boyunlu çömlüklerde de üçgen bezeme görülmektedir (Lev. 14/3; 19/2). Üçgen bezemenin ağızdan başlayarak kabın gövdesi boyunca belirli bir simetrik düzen içerisinde yerleştirildiği görülmektedir.

Kafes ve noktacıkların tercih edildiği form tipi ise çömlükler ve mataralardır. Kafes bezemenin çömlükler içinde “S” profilli (Lev. 2/2), dışa açılan ağızlı, içbükey boyunlular (Lev. 4/1; 19/1) ile mataralar (Lev.5/3) üzerine bütün kabın yüzeyini kaplayacak şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Noktacık türü bezeme ise sadece geniş ve kısa boyunlu çömlükler üzerine uygulanmıştır (Lev. 17/1, 4-5). Baklava dilimi bezeme çanaklarda görülmektedir. Bu bezemenin görüldüğü çanaklar, içe kapanan ağızlı derin (Lev. 2/1) ve “S” profilli keskin omurgalı tiplerdir (Lev. 10/4).

Mal Ib’de birkaç örnek üzerinde görülen geometrik bezeme dışında keramiğin büyük çoğunluğu bant bezeme ile süslenmiştir. Bu mal grubunda en sık görülen bant bezeme çeşidi kesişen bantlardır. Bu bezeme hem çanaklar (Lev. 26/1, 3; Lev. 27/1-2) hem de çömlüklerin (Lev. 35/3, 5; Lev. 36/3, 5-6; Lev. 37/1-4) her tipinde uygulanmıştır. Söz konusu mal grubunda görülen diğler bant bezeme türleri dikey ve yatay bant sıraları, şevron, sarkıntılı bant, iç içe yarım daire, zikzaklardır. Bu türler içinde bir tek sarkıntılı bant bezeme çömlükler üzerinde görülür. Bu bezeme, söz konusu mal grubunda da genellikle çömlüklerin boyun kısmını süslemek için kullanılmıştır (Lev. 36/1-2). Ib mal grubunda diğler bütün bant bezeme örnekleri çanaklar üzerine uygulanmıştır.

Mal Ib’de farklı bir bezeme türü dikkati çekmektedir. Kabin dışında bant, iç kısmında ise geometrik bezemenin uygulandığı görülmektedir. Bant-geometrik bezeme olarak adlandırdığımız bu bezeme türü, geniş ağızlı, yayvan ve omurgalı büyük çanakları süslemek için kullanılmıştır. Bu tip çanakların bazılarının dışı zikzaklar, iç kısmı ise iç içe yapılmış karelerle (Lev. 29/1) bezenmiştir. Kimi örneklerin dışı kırılan bant, içi yıldız motifleriyle (Lev. 29/3, 34/5) süslenmiştir. Bir örnekte iç kısmında haç motifi göze çarpmaktadır (Lev. 30/2). Dışı yatay bant sırası, içi rozet ve rozetin içinde tek merkezli iç içe daire (Lev. 32/4) ya da içi tamamı ile tek merkezli iç içe daire (Lev. 32/1-2) ile doldurulmuş örnekler ile iç kısmı yarım daire (Lev. 34/2) ve noktacılarla doldurulmuş yuvarlaklar (Lev. 34/3) şeklinde bezemeler de görülmektedir. Kırılan karınlı çanak formlarının boşluk kalmayacak şekilde, özellikle iç yüzeylerinin tamamının bezendiği anlaşılmaktadır.⁷⁴

Mal Ic’de görülen bezemenin diğer mal gruplarına göre daha özensiz yapıldığı görülmektedir. Bu grupta sadece bant bezeme kullanılmıştır. Oldukça kalın yapılmış dikey ve yatay bant sıraları, hem çanak (Lev. 39/1-2) hem de çömlükler (Lev. 39/3-4; Lev. 40/1-4) üzerine uygulanmıştır. Birbirine paralel kalın bantların kaba bir şekilde kapları süslediği görülmektedir.

Grup II olarak adlandırdığımız “Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli” grupta görülen bezeme çeşitleri, Mal Ib’de görülen bezemelerle benzerlik göstermektedir. Bu grupta form ayırımı yapılmadan sadece bant bezeme kullanılmıştır. Spiraller, iç içe yarım daireler, sarkıntılı bantlar, zikzaklar, birbirini kesen bantlar görülen bezeme türleridir. Sarkıntılı bant bezemenin birkaç çeşitli çanak tipleri üzerinde (Lev. 42/1, 3; 43/1, 3-4) fakat diğer mal gruplarında olduğu gibi bu grupta da çoğunlukla çömlüklerin boyun kısmını süslemek için kullanıldığı görülmektedir (Lev. 44/2, 5-6; 45/2-4, 6).

Söz konusu grupta dik kısa boyunlu bir çömlük üzerinde Burdur-Antalya Bölgesi boya bezeme geleneğinde görülmeyen içleri noktacılarla doldurulmuş

⁷⁴ Hacılar’ın bu tip kırılan karınlı çanaklarından bir kısmı küçük parçalar halindedir ve bezemesi çizim üzerinde tamamlanmıştır. Bu nedenle kabin bezemesinin doğruluğu şüphelidir.

üçgen bezeme, diğer beyaz boya bezeme örneklerinden farklı olarak dikkatimizi çekmektedir (Lev. 44/1). Çömleğin boyun ve omuz kısmı ters üçgen sıraları ile süslenmiştir.

III. BÖLÜM: BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ'NDE BANT VE GEOMETRİK BOYA BEZEMELİ ÇANAK ÇÖMLEĞİN DAĞILIMI

Burdur-Antalya Bölgesi'nde Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı kazıları dışında Antalya Bölgesi'nde Karain Mağarası ile Elmalı yöresinde yer alan Bağbaşı yerleşmelerinde yapılan kazılar ile yüzey araştırmalarında da boya bezemeli çanak çömlek ele geçmiştir.⁷⁵

James Mellaart, Burdur İli yakınlarında Koca Höyük (Res. 15), Sürmeli Höyük, Tefenni ilçesinde Yarım Höyük, Seydiler Höyük, Yeşilova yakınlarında Dereköy⁷⁶ (Res. 14), Bucak ilçesinin güneybatısında Karaaliler ile Elmalı yakınlarında Akçay I yerleşmelerini⁷⁷ bilim dünyasına tanıtmıştır. Söz konusu yerleşmelerde ele geçen çanak çömlek içinde monokrom olanlar yanında boya bezemeli örnekler de bulunmaktadır. Devetüyü ya da krem astar üzerine kırmızı ve kahverengi boya bezekli örnekler, paralel çizgiler, bantlar, üçgenler ve şevronlarla süslenmiştir. Formlar içinde omurgalı çanaklar ile S profilliler çoğunluktadır. J. Mellaart, incelemiş olduğu bu malzemeyi GN/EKÇ'ye tarihlemiştir.

Res. 14, Dereköy (Mellaart 1954: s. 182/43-44)

⁷⁵ Bu bölümde ele alınan çanak çömlek, Karain Mağarası ile Bağbaşı kazılarında ele geçenler dışında, bölgede yapılan yüzey araştırmalarında toplanmıştır. Ancak, yüzey araştırmaları sonucu toplanan malzemenin ait olduğu çağları sağlıklı olarak değerlendirmek her zaman mümkün değildir. İncelenen çanak çömlek genellikle form vermeyen küçük parçalardır. Söz konusu boya bezemeli örnekler, sistemli kazılarda tabakalara bağlı olarak bulunmadığı sürece ENÇ ve GN/EKÇ çağlarını ayırmak imkânsızdır. (bkz. Giriş'te Terminolojide Karşılaşılan Sorunlar Bölümü)

⁷⁶J. Mellaart, "Preliminary Report on a Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey", *Anatolian Studies IV*, London, The British Institute Of Archaeology at Ankara, 1954, s. 188.

⁷⁷ A.e., s. 192.

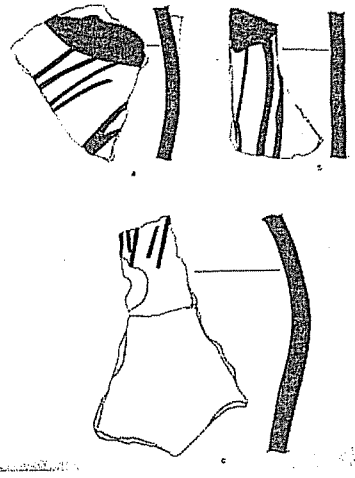
Res. 15, Koca Höyük ve Boz Höyük (Mellaart 1954: s. 184/51-53)

Bağbaşı yerleşmesi, Elmalı'nın 7 km kuzeydoğusunda, Karataş'ın 500 m. kadar batısında yer alır. Bağbaşı'nda tümüyle GKÇ yerleşmeleri saptanmıştır. Ancak en erken yapı katı olan III. katta GKÇ keramiğinden farklı bir çç ele geçmiş, Machteld Mellink bu yapı katını "Lower Bağbaşı" olarak isimlendirmiştir.⁷⁸ Burada ele geçen malzeme içerisinde az sayıda boya bezemeli parçalara rastlanmıştır. Bu örnekler, form vermeyen açık renk üzeri kırmızı boyalı gövde parçalarıdır (Res. 16). Basit dikey ince bant sıraları ile bezeli bu örnekler, Christine Eslick tarafından "Orta Kalkolitik"e tarihlendirilmiştir.⁷⁹ Bölgede C14 tarihleri ile desteklenen ve tabakalara göre çok detaylı bir şekilde incelenen Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı yerleşmelerinde ele geçen boyalı keramik temel alındığında, Bağbaşı'nın boya bezemeli parçalarının "Orta Kalkolitik"ten önceye tarihlendirilmesinin daha doğru olacağı kanısındayız.⁸⁰

⁷⁸Christine Eslick, *Elmalı-Karataş I: The Neolithic and Chalcolithic Periods: Bağbaşı and Other Sites*, Bryn Mawr, 1992: s. 51-52, Chart 4, Ancak, bu yerleşme için yapılmış herhangi bir C14 ölçümü yoktur. Yayında yer alan kronolojik tabloya göre, Bağbaşı III. tabaka, Hacılar I'den yenidir. Ayrıca, Eslick, söz konusu boya bezekli parçaların, Kuruçay'ın 7 ve Hacılar I. tabakaları ile benzer olduğunu söylemiştir. A.e., s. 70.

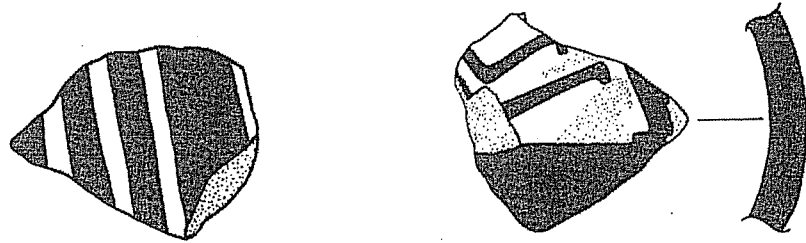
⁷⁹Christine Eslick, "Middle Chalcolithic Pottery from Southwestern Anatolia", *AJA* 84, III.6: a-c, Archaeological Institute Of America, 1980, s. 5-14.

⁸⁰Bazı bilim adamları, mimari ve çanak çömlekte görülen kimi değişikliklere dayanarak Orta Kalkolitik terimini kullanmaktadır. Ancak, Bağbaşı yerleşmesinde ne çanak çömlekte ne de mimaride böyle bir değişimin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Res. 16, "Lower Bağbaşı", (Eslick 1992: Plate 65/a-c)

Bağbaşı kazısı sırasında bölgede M. J. Mellink tarafından yüzey araştırmaları yapılmış ve bazı yerleşmelerde boya bezekli çanak çömlek saptanmıştır.⁸¹ Bu yerleşmelerden biri daha önce J. Mellaart tarafından saptanmış olan Akçay I höyük'tür. Burada 2 adet boya bezemeli gövde parçası ele geçmiştir.⁸² Parçalardan biri krem astar üzerine açık kırmızı renk boya ile birbirine paralel dikey bantlarla bezelidir. Diğer örnek, krem astar üzerine kahverengi boya ile zikzak şeklinde bezelenmiştir. C. Eslick, bantlarla bezeli örneğin Hacılar I ve Karain'in bant boya bezemeli keramiği ile benzer olduğunu ve GNÇ'ye tarihlendirilebileceğini söylemiştir.⁸³ Form vermeyen bu parçanın bölgenin mal grubu Ib ile benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

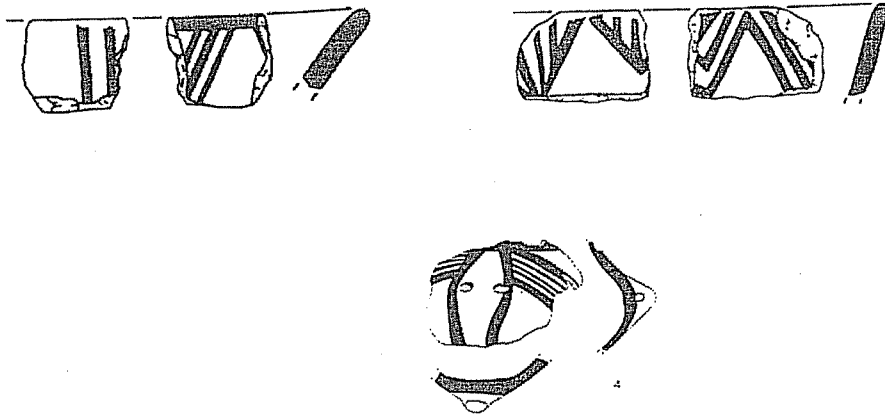
Res. 17, Akçay I (Eslick 1992: Plate 77/32-33)

⁸¹ A.e., s. 57.

⁸² A.e., s. 59, Pl. 77, 32-33.

⁸³ A.e., s. 68.

Antalya'da yer alan Karain Mağarası'nda⁸⁴ yapılan kazılarda Üst Paleolitik tabakaların hemen üzerinde 3 ana arkeolojik evre bulunmuş⁸⁵; bu evrelerde, Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı'na ait buluntular saptanmıştır. Esas olarak I. evrede ele geçen boya bezemeli keramik diğer iki evrede Geç Kalkolitik Çağ ve İlk Tunç Çağı ile karışık olarak bulunmuştur. Jürgen Seeher tarafından incelenen bu örnekler Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmiştir.⁸⁶ Söz konusu çç, krem astar üzerine kırmızı boyalıdır (Res. 18). Bezeme öğeleri, birbirini kesen bant sıraları şeklindedir.⁸⁷ Boya bezemenin görüldüğü formlar geniş ağızlı kâseler, omurgalı, boyunlu çömleklerdir. J. Seeher, Karain'in boya bezekli keramik geleneğinin hem biçimsel hem de bezeme üslubu açısından Hacılar I ve Kuruçay 7 ile benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir. Karain'in boyalı keramiğinin aynı zamanda Bademağacı'nın GN/EKÇ boya bezemeli çanak çömleği ile de büyük benzerlik gösterdiği ve bölgenin Ib mal grubu ile paralellik içinde olduğu söylenebilir.

Res. 18, Karain Mağarası, (Seeher 1988: s. 228)

⁸⁴ Işın Yalçınkaya, Karain Mağarası'nda son yıllarda yapılan kazılarda da, "Hacılar türü çanak çömlek bulunduğunu" bize sözlü olarak bildirmiştir. Karain'in boya bezemeli çç'sini ancak Antalya Müzesi vitrininde görmek mümkün olduğundan, burada sadece karşılaştırma malzemesi olarak ele alabildik.

⁸⁵ Jürgen Seeher, "Antalya Yakınlarında Karain Mağarasındaki Kalkolitik Çağ Buluntuları", V. AST, II. Cilt, Ankara, 1988, s. 221 vd.

⁸⁶ A.e., s. 222.

⁸⁷ A.e., s. 228.

Mehmet Özsait tarafından Burdur-Göller Bölgesi'nde yapılan yüzey araştırmaları sonucunda daha önce J. Mellaart tarafından saptanan yerleşmelere yenileri eklenmiştir. Burdur Bölgesi'nde⁸⁸ Düden, Kocapınar, Başkuyu I, Sazak, Yazır Höyük, Salda Höyük, Aziziye⁸⁹, Yenice⁹⁰, Seydiler⁹¹ (Res. 19), Yarım Höyük⁹² (Res. 20), Çamur Höyük⁹³, Karaaliler⁹⁴ (Res. 21), Kanlıtepe⁹⁵, İlyas I⁹⁶ ve Yassıgüme⁹⁷ yerleşmeleri ile Korkuteli civarında Eskiköy Yeri⁹⁸ ayrıca Isparta ili ve civarında İncirli I⁹⁹ ve Findos Höyük¹⁰⁰ adı verilen yerleşmelerde boya bezekli çanak çömlek bulunmuştur. Söz konusu yerleşmelerde görölen keramik genellikle bant bezeme ögeleri ile süslenmiştir. Eğik veya yatay bantlar ile birbirini keken bant sıraları görölmektedir. M. Özsait, bu keramiklerin GN/EKÇ'ye ait olduğunu bildirmiştir. Aneak, daha önce belirttiğimiz gibi yüzey araştırmalarında ele geçen boyalı keramiğin dönemlerini saptamak oldukça güçtür. Bu buluntular, bölgenin boyalı keramik geleneğinin Isparta ovası içlerine kadar yayılım göstermiş olduğunun kanıtlanması bakımından önem taşımaktadır.

⁸⁸ M. Özsait, "Burdur Çevresinde Prehistorik Araştırmalar", I. AST, Ankara, 1983, s. 8-10.

⁸⁹ M. Özsait, "1983 Yılı Burdur-Isparta Çevresi Prehistorik Araştırmaları", II. AST, Ankara, 1984, s. 208.

⁹⁰ A.e., s. 207

⁹¹ M. Özsait, "1984 Yılı Burdur-Isparta Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", III. AST, Ankara, 1985, s. 390

⁹² A.e.

⁹³ M. Özsait, "2004 Yılı Burdur İli Yüzey Araştırmaları", 23. AST, 2. Cilt, Ankara, 2006, s. 259

⁹⁴ Özsait, a.g.e., 1985, s. 395

⁹⁵ M. Özsait, "1991 Yılı Burdur-Çeltikçi ve Yeşilova Yüzey Araştırmaları", X. AST, Ankara, 1993, s. 334, res. 14

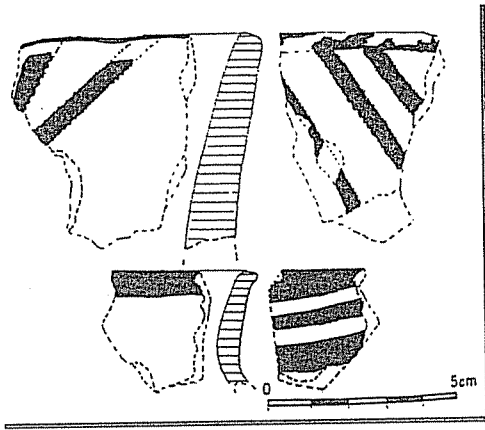
⁹⁶ Özsait, a.g.e., 1985, s. 396.

⁹⁷ Özsait, a.g.e., 2006, s. 259.

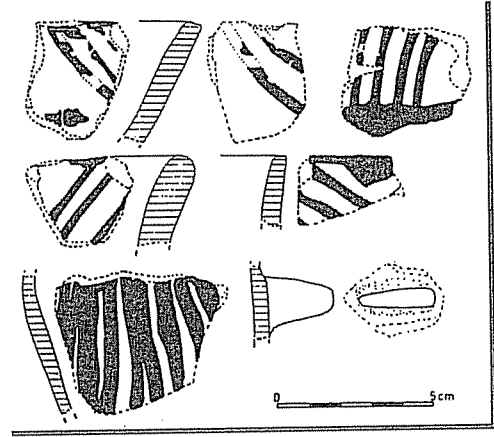
⁹⁸ M. Özsait, "1994 Yılı Antalya-Korkuteli Yüzey Araştırmaları", XIII. AST, II. Cilt, Ankara, 1996, s. 295.

⁹⁹ M. Özsait, "1997 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırması", XVI. AST, II. Cilt, Ankara, 1999, s. 77.

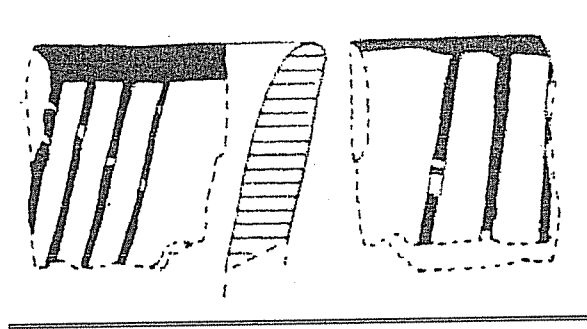
¹⁰⁰ M. Özsait, "1998 Yılı Konya-Akşehir ve Isparta Yüzey Araştırmaları", 17. AST, 2. Cilt, Ankara, 2000, s. 63.

Res. 19, Seydiler (Özsait 1993:
Planche I/25-26)

Res. 20, İncirli ve Yarım Höyük
(Özsait 1993: Planche II/24-25, 29-31)

Res. 21, Karaaliler (Özsait 1993: Planche III/17)

IV. BÖLÜM: BURDUR-ANTALYA BÖLGESİ BOYA BEZEKLİ ÇANAK ÇÖMLEĞİNİN KOMŞULARI İLE İLİŞKİLERİ

Erken Neolitik ve Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağlar'da birbirinden farklı boya bezemeli keramik geleneklerinin Burdur-Antalya Bölgesi dışında, Anadolu'nun diğer kesimlerinde ve Anadolu dışında güneyde Mezopotamya'dan, batıda Ege Adaları ve Yunanistan ile kuzeyde Balkanlar'a kadar çok geniş bir coğrafi alana yayılmış olduğu görülmektedir. Bu bölümde incelediğimiz malzemenin yakın ve uzak komşu bölgelerdeki çağdaşları ile aralarında bir ilişki olup olmadığı değerlendirilecektir.

A. Batı Anadolu ve Trakya

Burdur-Antalya bölgesinin batısında ve antik Tlos yerleşmesi yakınlarında varlığı saptanan Girmeler Mağarası'nda¹⁰¹ kırmızı zemin üzerine beyaz boya bezemeli çç parçaları ele geçmiştir. Gülsün Umurtak, birbirine paralel, eğik, dikey ve yatay paralel bantlarla bezenmiş olan bu örneklerin, bölgemizde Höyücek'in Karışık Birikim ve Bademağacı'nın Üst Birikim tabakalarında ele geçen beyaz boya bezekli çanak çömleği ile ayırt edilemeyecek ölçüde benzerlik taşıdığını söylemektedir.¹⁰²

Batı Anadolu'da son yıllarda yapılan yüzey araştırmaları ve kazılarla bölgede bilinen Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'lara tarihlenen yerleşmelerin sayısı artmıştır. Son yıllarda İzmir Bölgesi'nde Ulucak, Ege Gübre ve Yeşilova höyüklerinde yapılan kazılar, bölgenin tarihöncesi gelişimi hakkında bilgilerimizi artırmıştır. Bu yerleşmelerden Ulucak'ta ilk yerleşim Erken Neolitik Çağ'a tarihlendirilen V. tabakada başlamıştır.¹⁰³ Ulucak'ta monokrom keramiğin yanında Geç Neolitik Çağ'a tarihlendirilen IV. tabakada çok az sayıda boya bezemeli

¹⁰¹ Hüseyin Köktürk, "New Lights on Prehistorical Lycia. Finds from Girmeler Cave near Tlos", *Lykia III*, İstanbul, Ege Yayınları, 2000, s. 39-45

¹⁰² Duru, Umurtak, 2005, s. 87.

¹⁰³ Altan Çilingiroğlu, Zafer Derin vd., *Ulucak Höyük: Excavations Conducted Between 1995 and 2002*, Belgium, Ancient Near Eastern Studies Supplement 15, 2004, s. 10.

keramik ele geçmiştir. Bu tabakada ayrıca krem zemin üzerine kırmızı boya bezeme ile süslenmiş kadın biçimli bir kap bulunmuştur.¹⁰⁴ Bu örneğin boya ile bezenmiş olması bakımından Hacılar'ın II. tabakasında görülen kadın biçimli kaplarla aralarında bir paralellik olduğu söylenebilir. Ulucak'ta söz konusu kadın biçimli kap dışında boyalı örneğin çok az olması, burada boya bezemeli keramik geleneğinin tercih edilmediği olasılığını akla getirmektedir.

Bölgenin diğer tarihöncesi yerleşmesi Yeşilova Höyüğü'dür.¹⁰⁵ Boya bezemeli keramik, Yeşilova'da Neolitik Çağ'ın en erken evrelerinden itibaren görülmektedir. Krem astar üzerine kırmızı boya ile bezenmiş çanak çömlek üzerinde görülen bezeme öğeleri, ince bant sıraları ve dalgalı bantlardan oluşmaktadır.¹⁰⁶ Bu malzeme içerisinde bulunan dışa açılan ağızlı bir çömlek hem biçim hem de bezeme açısından Burdur-Antalya Bölgesi'nde Bademağacı'nın Grup II olarak adlandırdığımız "Kırmızı Üzerine Beyaz" boya bezemeli örneklerinden biri ile çok benzerdir (Lev. 46/2).

Batı Anadolu'da kazı yapılmış yerleşmelerden biri de Aphrodisias'tır. Orta Büyük Menderes Havzası'nda yer alan Aphrodisias antik kenti içinde bulunan Pekmeztepe'de yapılan kazılarda prehistorik çağa ait yerleşmeler saptanmıştır. Pekmeztepe'de en erken yerleşim olan VIII C tabakası GNÇ'ye tarihlendirilmiştir.¹⁰⁷ M. Joukowsky, bu tabakada boya bezemeli çanak çömlek parçalarının karışık halde bulunduğunu ve bu parçaların Hacılar boyalı çç'si ile benzer olduğunu söylemiştir.¹⁰⁸

¹⁰⁴ A.e., s. Fig. 25: 32, Fig. 58.

¹⁰⁵ İzmir il merkezinde yer alan Yeşilova Höyüğü'nde üç tabaka saptanmıştır. III. kat Neolitik Çağ'a, II. kat Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmiştir. Z. Derin, 8 evreli olan III. Katı, mimari, çanak-çömlek ve diğer buluntularda görülen farklılıklara göre EN I, II ve III olarak adlandırmıştır. Zafer Derin, Filiz Ay, Tayfun Caymaz, "İzmir'in Prehistorik Yerleşimi-Yeşilova Höyüğü 2005-2006 Yılı Çalışmaları/Prehistoric Settlement of İzmir-Yeşilova Mound Campaign of 2005-2006", *Arkeoloji Dergisi XIII (2009/1)*, İstanbul, Ege Yayınları, 2008, s. 8.

¹⁰⁶ A.e., s.11, Fig. 13: 72-78.

¹⁰⁷ M. S. Joukowsky, *Prehistoric Aphrodisias I. An Account of the Excavations and Artifact Studies*, Belgique, Court-St. Étienne, 1986, s. 521 vd. M. Joukowsky bu tabakayı MÖ 5800'e tarihlendirmiştir. Ancak, bu yerleşme ile ilgili C14 tarihleri bulunmamaktadır.

¹⁰⁸ Yayınlarda boya bezemeli çanak çömleğe ait resim ya da çizim bulunmadığı için değerlendirme yapmak mümkün değildir.

Aşağı Menderes Havzası'nda yapılan yüzey araştırmaları bu bölgede tarihöncesi yerleşmelerin varlığını ortaya koymuştur. Milet yakınlarında bulunan Killiktepe'de tarihöncesi malzeme ele geçmiştir.¹⁰⁹ Söz konusu çç içerisinde monokrom keramiğin yanı sıra boya bezemeli örnekler de rastlanmıştır. Voigtländer, açık renk zemin üzerine kırmızı boyalı bu örneklerle ilgili herhangi bir tarihlendirme yapmamıştır. Bezeme ve formlar hakkında bilgi vermeyen Voigtländer, boyalı çanak çömleğin Hacılar boyalı örnekleri ile benzer olduğu yorumunu yapmıştır. Engin Akdeniz tarafından bu bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında saptanan diğer bir yerleşim, Didim'in kuzeybatısında yer alan Tavşan Adası'dır.¹¹⁰ Bu yerleşimde, açık renk zemin üzerine kırmızı boya bezemeli sadece bir örnek bulunmuştur. E. Akdeniz, bu örneğin yakın benzerlerinin Burdur-Antalya Bölgesi'nde Hacılar IX-II ile Kuruçay 11-7 tabakaları arasında bulunduğunu bildirmiş ve söz konusu parçayı Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlendirmiştir. Ancak, bu parça, tek bir örnek olması ve yüzey buluntusu olarak ele geçmesi nedeniyle sağlıklı bir karşılaştırma yapmak için yeterli değildir.

Batı Anadolu'da Denizli Çivril Ovası'nda¹¹¹ ve Afyonkarahisar'da yapılan yüzey araştırmalarında¹¹² Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenen boya bezemeli örnekler ele geçmiştir. Afyon'da bulunan boya bezekli çç içinde görülen gruplardan krem astar üzerine kahverengi tonlarında boya ile yapılmış paralel bantlar, iç içe daire ve üçgen bezeme motifleri ile içe kapanan ağızlı çömlek biçimlerinin, Burdur-Antalya bölgesi ile benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Manisa-Akhisar ile Kuzeybatı Anadolu'da Balıkesir'de David French'in 1960'lı yıllarda yaptığı yüzey araştırmaları ile birçok Neolitik-Erken Kalkolitik

¹⁰⁹W. Voigtländer, "Frühe Funde von Killiktepe bei Milet", *İstanbul Mitteilungen* 35, Berlin, 1985, s. 5 vd.

¹¹⁰Engin Akdeniz, "Büyük Menderes Havzası'nın Demir Çağı Öncesi Kültürleri", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İzmir, 1999, s. 21.

¹¹¹Eşref Abay, Fulya Dedeoğlu, "2005 Yılı Çivril Ovası Yüzey Araştırması 2005", *24. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt*, Ankara, 2007, s. 278-279, 286, res. 4.

¹¹²Özdemir Koçak, Mustafa Bilgin, "Afyonkarahisar'da İki Önemli Son Neolitik/İlk Kalkolitik Çağ Yerleşme Yeri: Eyice ve Pani Höyük", *TÜBA-AR 13*, İstanbul, 2010, s. 23-38. Özdemir Koçak, bu bölgede ele geçen boya bezekli çç'nin, coğrafi olarak Göller Bölgesi, Aslanapa ve Pelitler kültürleri arasında kaldığını ve bu üç kültürün özelliklerini taşıdığını söylemektedir.

yerleşme saptanmıştır.¹¹³ Bu yerleşmelerden Kayışlar, Moralı, Çerkestevfikiye’de krem astar üzerine kırmızı boya ile paralel bantlarla bezenmiş keramik ele geçmiştir. Ancak, D. French bu yerleşmelerde bulunan boya bezekli parçaların ithal olarak gelmiş olabileceğini söylemiştir. Bölgede 1980’li yıllarda Recep Meriç’in, Aydın’ın kuzey kesimleri, İzmir ve Manisa dolaylarında yapmış olduğu araştırmalar sonucu bilinenlere yenileri eklenmiş ve bölgenin kapsamlı bir tarihöncesi haritası oluşmuştur.¹¹⁴ R. Meriç’in saptamış olduğu yerleşmelerin çok azında boyalı keramik örneklerine rastlanmıştır.

Kuzeybatı Anadolu’da “Fikirtepe Kültürü”nün etki alanı içinde boya bezemeli keramik, Demircihöyük ve Ilıpınar yerleşmelerinde ele geçmiştir.

Ilıpınar’da Geç Neolitik Çağ’a tarihlendirilen X. tabakada beyaz astar üzerine kırmızı boya bezemeli üç parça bulunmuştur. Jacob Roodenberg, birbirine paralel çizgilerle bezeli bu örneklerin Orta Anadolu’dan veya Güneybatı Anadolu’da Hacılar yerleşmesinden ithal edilmiş olduğunu söylemektedir.¹¹⁵ Ayrıca Pendik’te gerçekleştirilen kazılarda Alpay Pasinli, Pendik-Fikirtepe kültüründen sonraki çağa tarihlenen mezarlık tabakasında bir adet boya bezemeli parça olduğunu belirtmiştir.¹¹⁶ Ancak, Mehmet Özdoğan Pendik’te boya bezemeli örneklerin daha çok olduğunu vurgulamaktadır.¹¹⁷ Pendik’te ele geçen boyalı örneklerin form ya da bezemeleri hakkında hiçbir bilgi verilmemektedir. Fikirtepe Kültürü içinde yer alan diğer yerleşmelerde boya bezemeli çanak çömleğin görülmemesi, bu geleneğin söz konusu bölgede benimsenmediğini ve Anadolu’nun kuzeyinde ve güneyinde iki farklı kültür bölgesi olduğunu göstermektedir.

¹¹³David French, “Prehistoric Sites in Northwest Anatolia II, The Balıkesir-Akhisar-Manisa Areas”, *Anatolian Studies*, XIX, London, The British Institute of Ankara, 1969, s. 58.

¹¹⁴Recep Meriç, “Pre-Bronze Age Settlements of West-Central Anatolia”, *Anatolica* XIX, Leiden, 1993, s. 143-150. Yayımlanan malzeme içerisinde boya bezemeli çığ’a ait çizim yer almamaktadır.

¹¹⁵Jacob Roodenberg, L. Thissen, H. Buitenhuis, “Preliminary Report on the Archaeological Investigations at Ilıpınar in NW Anatolia”, *Anatolica* XVI, Leiden, 1989-90, s. 82

¹¹⁶Alpay Pasinli, “Pendik Kurtarma Kazısı”, *IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 1994, s. 151

¹¹⁷Mehmet Özdoğan, “The Expansion of the Neolithic Way of Life: What We Know and What We Do Not Know”, *How Did Farming Reach Europe?* Ed. Clemens Lichter, *Anatolian-European Relations from the Second Half Of The 7th Through The First Half Of The 6th Millennium cal BC. BYZAS 2*, İstanbul, Ege Yayınları, 2005, s. 23

Marmara'nın güneyinde Aktopraklık Höyük'te koyu kırmızı üzerine beyaz boya ile yapılmış parçalar ele geçmiştir. Bezeme, şişkin karınlı bir çömlek üzerinde boyun kısmını çevreleyen üçgen sıraları, gövde kısmında ise kafes ve iç içe yapılmış ters V şeklinde motiflerle yapılmıştır. Necmi Karul, bu yerleşmeyi Karanova I¹¹⁸ ile eşleştirecek, komşuları olan Hocaçeşme ve Aşağıpınar yerleşmeleri ile de çağdaş olduğunu belirtmiştir.¹¹⁹

İçbatı Anadolu'da Eskişehir yakınlarında yer alan Demircihöyük yerleşmesinde İlk Tunç Çağı tabakalarının altında mimariye bağlı olmaksızın İlk Tunç Çağ malzemesi ile karışık olarak Neolitik malzeme ele geçmiştir.¹²⁰ Bu malzeme içinde Fikirtepe keramiği ile birlikte boya bezemeli keramik te bulunmuştur. Jürgen Seeher, boya bezemeli örnekleri Mal Grubu D olarak isimlendirmiştir.¹²¹ Bu mal grubunda "S" profilli çanaklar çoğunlukta olmakla beraber "hole-mouth" çömlekler de bulunmaktadır. Keramik, açık renk zemin üzerine kırmızı boya ile bezenmiştir. Bezeme öğeleri birbirine paralel yatay ve dikey bantlar, zikzaklar, sarkıntılı bant, kafes ve üçgenlerden oluşmaktadır.¹²²

J. Seeher, Demircihöyük'te görülen boya bezemeli çç'nin Hacılar Kültürü'nden geldiğini fakat bu malzemenin Hacılar'ın belirli bir evresine oturtmanın zor olduğunu söylemiştir.¹²³ Seeher, Hacılar'ın I. tabakasından görülen boyunlu çömlekler ile omurgalı büyük çanakların Demircihöyük malzemesi içinde bulunmadığını belirtmiş ve bu örneklerin Hacılar'ın V-II tabakaları ile paralel

¹¹⁸Balkanlar'da Neolitik Çağ kültür isimleriyle anılmaktadır. Bulgaristan'da bulunan Karanova yerleşmesi kazılarında Neolitik Çağ'dan Tunç Çağı'na kadar uzun bir tabakalanma olduğu anlaşılmış, bu nedenle Doğu Balkanlar'da Neolitik Çağ, buradaki tabakalanmaya bağlı olarak bölge kronolojisi için anahtar rol oynadığı düşünülerek Karanova olarak adlandırılmıştır. Balkanlar'da ENÇ olarak tarihlenen Karanova I, Anadolu kronolojisine göre GN/EKÇ Çağ'ına karşılık gelmektedir.

¹¹⁹Necmi Karul, söz konusu çç'nin höyük'te henüz kazılmamış alanın yüzeyinden ele geçtiğini, bu nedenle tabakasının bilinmediğini söylemiştir. Kendisine malzemeyi görmeme izin verdiği için teşekkür ederim.

¹²⁰Jürgen Seeher, *Demircihöyük: Die Ergebnisse Der Ausgrabungen 1975-78, Band III, 1, Die Keramik 1, A Die Neolithische und Chalkolithische Keramik, B Die Frühbronzezeitliche Keramik Der Alteren Phasen (bis Phase G)*, Mainz, 1987, s. 79.

¹²¹A.e., s. 79.

¹²²A.e., Tafel 8-9.

¹²³A.e., s. 80.

olduğunu vurgulamıştır. Demircihöyük'ün D malları, Hacılar yerleşmesi dışında hem bant boya bezeme geleneği hem de içbükey boyunlu, hafif dışa açılan ağızlı çömlek formları açısından Kuruçay'ın 11-7 tabakaları ve Bademağacı'nın Üst Birikim olarak adlandırılan tabakasında bulunan boya bezekli örnekler ile de benzerlik göstermektedir.

İçbatı Anadolu'da, Turan Efe tarafından 1980 ve 1990'lı yıllarda Eskişehir-Kütahya- Bilecik illerinde yapılan yüzey araştırmalarında Kanlıtaş¹²⁴, Kes Kaya¹²⁵, Fındık Kayabaşı¹²⁶, Akmakça¹²⁷ ve Hacıhamza Höyüğü'nde¹²⁸ monokrom keramik ile birlikte boya bezemeli parçalara da rastlanmıştır. Kanlıtaş'ta beyaz ya da krem astar üzerine kırmızı ya da astarsız yüzey üzerine morumsu kırmızı boya ile bezenmiş örnekler görülmektedir. Bir örnekte koyu zemin üzerine beyaz boya bezeme uygulanmıştır. Bezeme öğeleri, genellikle çizgisel olmakla birlikte içi taralı üçgenlerde bulunmaktadır. Formlar ise derin çanaklar, "S" profilli çanaklar ve boyunlu çömlüklerden oluşur.¹²⁹

Fındık Kayabaşı¹³⁰ ile Akmakça¹³¹ yerleşmelerinde ele geçen birkaç örnekte krem astar üzerine kırmızı boya ile yapılmış bant sıraları görülmektedir. T. Efe, söz konusu bölgede görülen boya bezemeli malzemenin hem teknik hem de bezeme türü açısından Göller Bölgesi'nden çok, Orta Anadolu Bölgesi'nde Batı Çatalhöyük ve Can Hasan 2B-2A tabakaları ile benzerlik gösterdiğini söylemektedir.¹³² Söz konusu yerleşmelerde görülen "S" profilli çanak formları Burdur-Antalya Bölgesi'nin örnekleri ile benzerlik göstermektedir. Ancak, iki bölgenin boya bezekli çanak çömlükleri arasında doğrudan bir ilişki olduğunu söylemek mümkün değildir.

¹²⁴Turan Efe, "Three Early Sites in the Vicinity of Eskişehir: Asmainler, Kanlıtaş and KesKaya", *Anatolica XVI*, Leiden, 1989-1990, s. 34 vd.

¹²⁵A.e., s. 36.

¹²⁶Turan Efe, "İç Batı Anadolu'da İki Neolitik Yerleşme: Fındık Kayabaşı ve Akmakça", *In Memoriam, İ. Metin Akyurt, Bahattin Devam Anı Kitabı*, Eds: Neziha Başgelen vd., İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1995, s. 107.

¹²⁷A.e., s. 109

¹²⁸A.e., s. 107, Res. 2, 14

¹²⁹A.e., 1989-1990, s. 36.

¹³⁰A.e., 1995, s. 112, Res. 2, 13, 14.

¹³¹A.e., s. 113, Res. 3, 16, 17.

¹³²A.e., 1989-1990, s. 39 vd.

Eskişehir yakınlarında yer alan ve kazı yapılmış yerleşmelerden biri Orman Fidanlığı'dır.¹³³ Bu yerleşmede boya bezekli çanak çömleğin çok sayıda olduğu görülmektedir. Boyalı çanak çömlek, astarsız zemin üzerine kırmızı, morumsu kırmızı üzerine beyaz ya da krem astar üzerine kırmızı veya siyah boya bezekli örneklerden oluşmaktadır. T. Efe tarafından Balkan Kültürleri ile ilişkilendirilen Orman Fidanlığı boyalı çç ile bizim incelediğimiz malzeme arasında bir benzerlik bulunmamaktadır.

Trakya'da¹³⁴ iki önemli prehistorik yerleşme Hocaçeşme¹³⁵ ve Aşağıpınar'dır. Hocaçeşme yerleşmesinde boya bezemeli çanak çömlek II. evrede ortaya çıkmıştır.¹³⁶ Kırmızı ya da siyah üzerine beyaz boya ile boyanmış bu örnekler yatay, dikey, verev çizgiler, zikzaklar ve dama tahtası motifleri ile süslenmiştir.¹³⁷ Aşağıpınar yerleşmesinde boya bezemeli örnekler, ilk olarak 7. tabakada ortaya çıkmış, 6. tabakada nitelikleri bozularak devam etmiştir.¹³⁸ Aşağıpınar'da söz konusu çanak çömlek, koyu kırmızı zemin üzerine mat beyaz boya ile yapılmıştır. Bezeme öğelerini genellikle dikey, yatay, eğik bantlar, spiraller, sarmal, bitki motifleri ile

¹³³ Orman Fidanlığı'nda I-IV. katlar Erken Kalkolitik Çağ'a, V-VI. katlar Orta Kalkolitik Çağ'a, VII. Kat, Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmektedir. Turan Efe, *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı. A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia*, TASK Vakfı Yayınları, 2001, s. 57, Table 22.

¹³⁴ Trakya Bölgesi günümüz Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye sınırları içinde yer almaktadır. Bulgaristan ve Yunanistan sınırları içinde kalan bölüm Batı Trakya; Türkiye sınırları içinde kalan bölüm ise Doğu Trakya olarak adlandırılmaktadır.

¹³⁵ Hocaçeşme, Edirne il merkezinin güneybatısında yer alır. Hocaçeşme'de 4 evreli 7 tabaka saptanmıştır. 1a-c tabakaları (I. Evre), Orta ve Geç Neolitik Çağ; 2-4. Tabakalar arası (II. Evre), 5-6. Tabakalar (III. Evre), 7. Tabaka (IV. evre) ENÇ'ye aittir. M. Özdoğan, III. ve IV. Evreleri Monokrom Evre olarak tanımlamakta, II. Evreyi Karanova I-II ile eşleştirmektedir. Mehmet Özdoğan, "Hoca Çeşme: An Early Neolithic Anatolian Colony in the Balkans?" in P. Anreiter, L. Bartosiewicz, E. Jerem, W. Meid (Eds.), *Man and the Animal World. Studies in Archaeozoology in Honour of Sándor Bökönyi*, *Archaeolingua* 8, Budapest, 1998a, s. 438.

¹³⁶ Necmi Karul, Jan K. Bertram, "From Anatolia to Europe: The Ceramic Sequence of Hoca Çeşme in Turkish Thrace", in C. Lichter (Ed.), *How Did Farming Reach Europe? Anatolian-European Relations from the Second Half of the 7th Through the First Half of the 6th Millennium Cal. BC*, *BYZAS* 2, İstanbul, Ege Yayınları, 2005, s. 124.

¹³⁷ Necmi Karul, *Hoca Çeşme En Alt Evresinin Tarihlenme Sorunları (4. ve 3. Evre Çanak Çömleğinin Değerlendirmesinin Tarihlenme Sorununun Çözümüne Katkısı)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994, Lev. 15.

¹³⁸ Kırklareli'nin güneyinde yer alan Aşağı Pınar yerleşmesinde 9 tabaka saptanmıştır. Eylem Özdoğan, *Balkanlar'da İlk Neolitik Çağ'dan Orta Neolitik Çağ'a Geçiş Sorunu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, II. Cilt, İstanbul, 2009, s. 537, Lev. 144.

noktacıklar ve içleri noktacıklarla doldurulmuş üçgenler oluşturmaktadır.¹³⁹ Formlar ise genellikle “S” profilli kaplardan oluşmaktadır. M. Özdoğan, kırmızı zemin üzerine beyaz boyalı malzemenin Karanova I ile çağdaş olduğunu ve Doğu Trakya olarak adlandırılan bu bölgenin, beyaz boya bezekli çanak çömleğin çok yaygın olarak görüldüğü Balkan kültürleri ile etkileşim içinde olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁰ Aşağıpınar malzemesinde, eğik bantlar, spiraller ve birbirini kesen bant motiflerinin Burdur-Antalya Bölgesi’nde Höyücek ve özellikle Bademağacı’nın Grup II (Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli) olarak adlandırdığımız örnekleri ile benzerlikler gösterdiğini gözlemledim.¹⁴¹ Aşağıpınar’ın içi noktacıklarla doldurulmuş geometrik bezeme örneğinin yakın benzerine ise Hacılar’ın I. tabakasında ele geçmiş bir çömlek üzerinde rastlanmıştır. Sözü ettiğimiz bu benzerlikler, coğrafi açıdan birbirine uzak iki bölge arasında ilişkiden çok rastlantısal bir duruma işaret etmektedir.

B. Ege Adaları, Yunan Karası ve Balkanlar

Boya bezemeli çanak çömlek Anadolu dışında Ege Adaları, Kıta Yunanistan ve Balkanlar’da da karşımıza çıkmaktadır. Bu bölgelerde dönemleri birbirinden ayırt etmek için Anadolu’dan farklı bir terminoloji kullanılmıştır. Neolitik Çağ, çanak çömlek gruplarına göre farklılık gösteren kültür isimleriyle adlandırılmıştır. Bu çağ genelde, Yunanistan’da Sesklo, Batı Balkanlar’da Starčevo-Vinča, Doğu Balkanlar’da ise Karanova kültürleri olarak bilinmektedir.¹⁴²

Balkanlar ile Anadolu arasında kronolojik bakımdan uyumsuzluk olduğu görülmektedir.¹⁴³ Balkanlar’da Neolitik Çağ, Anadolu’ya göre daha geçtir.¹⁴⁴

¹³⁹ Mehmet Özdoğan, H. Parzinger vd, “Aşağıpınar Kazısı 2007 Yılı Çalışmaları”, *Kazı Sonuçları Toplantısı 30, Cilt 2*, Ankara, 2009, s. 233-248

¹⁴⁰ A.e., s. 233-240.

¹⁴¹ Aşağıpınar’da ele geçen boya bezemeli malzemeyi görmeme izin veren Prof. Dr. Mehmet Özdoğan’a teşekkür ederim.

¹⁴² Mehmet Özdoğan, “Tarihöncesi Dönemlerde Anadolu ile Balkanlar Arasındaki Kültür İlişkileri ve Trakya’da Yapılan Yeni Kazı Çalışmaları”, *TÜBA-AR 1*, 1998b, Ankara, s. 69.

¹⁴³ Gordon Childe, ilk yerleşik köy yaşantısının Güneydoğu Avrupa’ya Anadolu ya da Önasya’dan geldiğini ileri sürmüştür. Colin Renfrew, Balkanlar ile Avrupa’daki kültür sürecinin Anadolu’dan bağımsız geliştiğini, Balkanlar’ın kalibre edilmiş C14 örnekleri bulunan merkezler ile Doğu Akdeniz

Ege Adaları'ndan biri olan Sakız Adası'nda yer alan Ayio Gala¹⁴⁵ yerleşmesinde beyaz boya ile bezeli çanak çömlekler bulunmuştur. Ayio Gala boya bezemeli çanak çömleği, diagonal çizgiler, kafes ve bant bezemeli örneklerden oluşmaktadır.¹⁴⁶ Burada açık renk astar üzerine kırmızı boya bezekli sadece bir örnek ele geçmiştir. Bu örnek yatay bant bezeme ile süslenmiştir. Sinclair Hood, bu parçanın Ayio Gala malzemesine yabancı, Sesklo ya da Hacılar'dan ithal edilmiş olabileceğini söylemiştir. Ayrıca, bu örneğin Hacılar'ın V-I. tabakalarındaki çanak çömlek ile daha çok benzerlik gösterdiğini belirtmiştir.¹⁴⁷ Ancak, Hood'un bahsettiği malzeme küçük bir gövde parçası olduğu için iki yerleşme arasında herhangi bir benzerlik kurmak mümkün değildir. Emporio¹⁴⁸ yerleşmesinde ise diagonal çizgilerle bezenmiş kırmızı boya bezekli örnekler vardır. Hood, bu parçaların Güneybatı Anadolu'da Kızılıkaya Kültürü ile benzer olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁹

merkezlerinin tarihleri arasında çok ciddi farklılıklar olduğunu vurgulamıştır. Colin Renfrew, "The Autonomy of South-East European Copper Age", *Proceedings of the Prehistoric Society* 35, 1969, s. 12-47.

Balkan kökenli araştırmacılar, ilk yerleşik köy yaşamının Balkanlar'da Anadolu'dan daha önce başladığını ileri sürerek yayılımcı görüşün *Ex Oriente Lux* formülünü *Ex Balcanae Lux* olarak değiştirmişlerdir. Henriete Todorova, *The Eneolithic Period in Bulgaria in the Fifth Millennium B.C.*, Oxford, BAR Int. Series 49, 1978.

¹⁴⁴ **Balkanlar**

Karanova I-II ENÇ

Karanova II-III ONÇ

Karanova III ONÇ

Karanova III-IV GNÇ

Karanova IV GNÇ

Anadolu

GN/EKÇ

OKÇ

GKÇ

¹⁴⁵ Sinclair Hood, *Excavations in Chios (1938-1955) Prehistoric Emporio and Ayio Gala. Vol I-II*, Oxford, 1981. Ayio Gala, Aşağı ve Yukarı Mağara olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Boyalı malzeme Aşağı Mağara'da bulunmuştur. Ancak kesin bir tabakalanma yoktur.

¹⁴⁶ A.e., s. 21, Fig. 7/30, 41.

¹⁴⁷ A.e., s. 24-25.

¹⁴⁸ A.e., s. 90, Emporio'da X-VIII. Tabakalar Neolitik Çağ'a tarihlendirilmiş ve Anadolu'da Kumtepe Ia ve Beşiktepe ile eşleştirilmiştir. Günümüzde bu tarihlendirmenin tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir.

¹⁴⁹ A.e., s. 226; James Mellaart, 1958 yılında Güneybatı Anadolu'da yaptığı yüzey araştırmaları sırasında bulduğu Bademağacı Höyüğü'nü, Kızılıkaya Höyüğü olarak adlandırmış ve burası arkeoloji yazınına "Kızılıkaya Höyüğü" olarak girmiştir. (Mellaart, ag.e., 1961, s. 160) Ancak Refik Duru ve ekibi tarafından çevrede yapılan araştırmalarda, bu isimle anılan bir höyüğün olmadığı, Mellaart'ın "Kızılıkaya" olarak tanıttığı yerin Bademağacı Höyüğü olduğu anlaşılmıştır. Refik Duru, "Bademağacı Höyüğü (Kızılıkaya) Kazıları 1993 Yılı Çalışma Raporu", *Bellekten Cilt LX, Sa. 229*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997, s. 783-801.

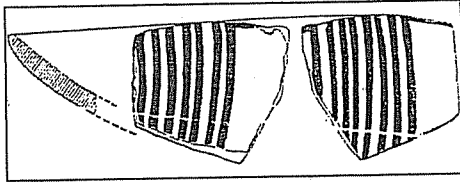
Kuzey Sporad Adaları'nda yer alan Agios Petros yerleşmesinde, boya bezemeli malzemenin ortaya çıkışı Erken Neolitik Çağ'ın sonunda başlamış, Orta Neolitik Çağ'dan itibaren de artış göstermiştir.¹⁵⁰ Krem rengi astar üzerine kırmızı ve kahverengi tonlarında boyanmış olan çç'nin en erken örneklerinde kabın ağız kenarında 3-4 cm. kalınlığında bir bant içine yapılmış üçgen motifler görülmektedir.¹⁵¹ Diğer bezeme türleri zikzaklar, dalga, tek merkezli iç içe dairelerdir. Agios Petros boya bezekli çanak çömleğinin çoğunluğu, kabın tümünü kaplayan ya da geniş paralel yatay bantlar içine yerleştirilmiş çizgisel bezemelere sahiptir. Form olarak keskin omurgalı "S" profilli çanaklar, açılan ağızlı sığ çanaklar ile içbükey boyunlu çömlekler çoğunluktadır. Omurgalı çanaklar, Burdur-Antalya Bölgesi'nin omurgalı çanakları ile biçim açısından çok benzerdir. Ancak bu tip çanakların üzerine uygulanan bezeme türü farklıdır. Agios Petros'ta omurgalı çanaklar, bant bezeme ile süslenmiş, bölgemizde ise tamamıyla geometrik motiflerle bezenmiştir. Agios Petros'un Orta Neolitik Çağ'a tarihlenen II. katında bulunan, dışa açılan ağızlı, oval gövdeli, sığ bir çanak, hem form hem de birbirine paralel dikey bant bezeme açısından, Bademağacı'nın Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'a ait bir çanak formu ile çok benzerdir (Res. 23-24). Bu yerleşmede görülen ve bezeme repertuarının çok büyük kısmını oluşturan birbirini kesen yatay, eğik bant sıraları Burdur-Antalya Bölgesi ile büyük ölçüde paralellik gösterir (Res. 22).

¹⁵⁰Nikos Efstratiou, *Agios Petros. A Neolithic Site in the Northern Sporades. Aegean Relationships during the Neolithic of the 5th Millennium*. Oxford, B.A.R., 1985, s. 213, Plan XXII. Agios Petros'un kültürel sıradüzeni şu şekildedir: I. tabaka: ENÇ (Proto-Sesklo), II. Tabaka: ONÇ (Sesklo), III. tabaka: ONÇ ve GNÇ. II. tabakadan alınmış ve kalibre edilmiş C14 tarihi MÖ 4450'dir.

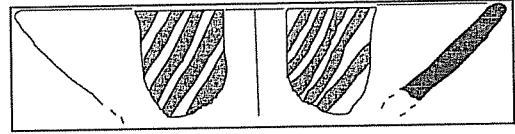
¹⁵¹A.e., s. 218, Fig. 5/5.

Burdur- Antalya Bölgesi							
Agios Petros							

Res. 22, Burdur-Antalya Bölgesi ile Agios Petros çanak çömleklerinin karşılaştırmalı bezeme örnekleri

Res. 23, Agios Petros (Efstratiou 1985, Fig. 3/6)

Res. 24, Bademağacı (Lev. 28/3)

Kıta Yunanistan'da yukarıda belirttiğimiz gibi Erken ve Orta Neolitik Çağ Sesklo kültürü olarak adlandırılır.¹⁵²

¹⁵²Bu bölgede Sesklo yerleşmesi, Neolitik ve Kalkolitik Çağ sıradüzenini kesintisiz vermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle, burada ilk olarak Sesklo'nun boya bezekli çanak çömleği anlatılmıştır. V. Milojević, "Bericht über die Ausgrabungen in Thessalien 1958, I: Die Ausgrabungen im Gebiet der Gremnos-Otzaki und Soufli-Magula bei Larissa", *Archäologischer Anzeiger* 74, 1959, s. 141-183, Milojević, Neolitik Çağı, çç'de görülen özelliklere göre Monokrom, Proto-Sesklo ve Pre-Sesklo olarak adlandırmıştır. Sesklo Kültürünün tabakalaşması şu şekildedir:

Monokrom Evre	ENÇ	MÖ 6500-5800
Proto-Sesklo	ENÇ	
Pre-Sesklo	ENÇ	
Sesklo Evresi (I-II-III)	ONÇ	MÖ 5800-5300
Larissa Evresi	GNÇ	MÖ 5300-4500
Dimini Evresi	GNÇ	
Rachmani Evresi	KÇ	MÖ 4500-3200

K. Gallis, "Thessaly-The Northern Sporades", *Neolithic Culture in Greece*, Athens, 1996, s. 120-123.

Kıta Yunanistan'ın Teselya Ovası'nda yer alan Sesklo¹⁵³ kültüründe Monokrom Evre'den hemen sonra boya bezemeli çç'nin ortaya çıktığı görülür. Bu bölgede boya bezemeli çç'nin ilk örneklerini Kırmızı Üzerine Beyaz Boya bezekliler oluşturur. Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli keramik, Yunanistan kronolojisine göre Orta Neolitik Çağ'da ortaya çıkmıştır. Teselya Ovası'nda Proto-Sesklo Çağı'nda birbirine paralel bant sıraları dışında en çok görülen çeşit dikey ve yatay zikzaklardır. Zikzak bezeme, bölgede Sesklo¹⁵⁴, Otzaki¹⁵⁵, Prodromos¹⁵⁶, Zerelia¹⁵⁷, Elateia¹⁵⁸ ve Achilleion¹⁵⁹ yerleşmelerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu bezeme türü, Sesklo kültüründe boyalı çanak çömleğin ortaya çıkışından itibaren görülmeye başlamıştır. Bu bölgede görülen diğer bezeme çeşitleri, üçgen sıraları, baklava dilimi, şevronlar ve V motifleridir.

Burdur-Antalya Bölgesi'nde Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sürecinin sonlarında ortaya çıkan geniş ağızlı omurgalı çanakların içini boyama geleneği, Otzaki¹⁶⁰ ve Sesklo¹⁶¹ da da görülmektedir. Sesklo II evresinde özellikle Otzaki¹⁶²de derin oval gövdeli bir çanağın iç kısmına yapılmış birbirini kesen ve paralel bant sıralarından oluşan motifin çok yakın benzeri Hacılar'ın I. tabakasında omurgalı çanak içinde bulunmaktadır. İki bölge arasında görülen diğer ortak bezeme öğeleri zikzaklar ile üçgenlerdir. Teselya Ovası'nda en çok görülen form "S" profilli ve geniş ağızlı, oval gövdeli çanaklardır. İki bölge arasında, biçim açısından "S" profilli örnekler dışında benzerlik yoktur.

¹⁵³Marcelle H. Wijnen, *The Early Neolithic I Settlement at Sesklo: An Early Farming Community in Thessaly, Greece*, Leiden, 1982.

¹⁵⁴Brinna Otto, *Die Verzierte Keramik der Sesklo-und Diminikultur Thessaliens*, Mainz, 1985, s. Tafel 6.

¹⁵⁵A.e., Tafel 9/2

¹⁵⁶A.e., Tafel 9/3, 4

¹⁵⁷A.e., Tafel 9/10

¹⁵⁸Saul S. Weinberg, "Excavations at Prehistoric Elateia, 1959", *Hesperia XXXI*, Princeton, 1962, s. 158-209.

¹⁵⁹Marija Gimbutas, Shan Winn, Daniel Shimabuku, *Achilleion. A Neolithic Settlement in Thessaly, Greece. 6400-5600 BC*. Los Angeles, 1989, s. 99.

¹⁶⁰A.e., Tafel 14/1, Yvette Mottler, *Die Deutschen Ausgrabungen Auf Der Otzaki-Magula in Thessalien II, Das Mittlere Neolithikum*. Bonn, 1981, Tafel VIII/1, 2.

¹⁶¹A.e., Tafel 14/10

¹⁶²A.e., Tafel 19/2a-2b

Sesklo kültüründe dikkati çeken, Neolitiğin erken çağlarından itibaren üçgen motifinin kullanımıdır. Achilleion'un¹⁶³ en erken evresinde (MÖ 6400'ler civarı) ortaya çıkan bu bezeme türü, Teselya Ovası'nda genellikle tek başına değil, şevron motifleri ile bir arada kullanılmıştır. İki bölge arasında çanak çömlek üzerindeki boya renginin kullanımı açısından da zamansal farklılıklar olduğu görülmektedir. Sesklo kültüründe koyu renk zemin üzerine beyaz boya uygulaması MÖ 6400'lerde yani Proto-Sesklo Çağı'nda başlamış, Burdur-Antalya Bölgesi'nde ve Anadolu'nun diğer bölgelerinde ise beyaz boya biraz daha geç, MÖ 5800 civarında Geç Neolitik /Erken Kalkolitik Çağ'da ortaya çıkmıştır.

Güney Yunanistan'da yer alan Franchti Mağarası¹⁶⁴ ve Nemea¹⁶⁵ yerleşmesinde krem rengi astar üzerine kırmızı boya bezekli keramikler ele geçmiştir. Franchti, MÖ 20.000'den MÖ 3000'lere kadar kesintisiz iskânın olduğu bir merkezdir ve Yunanistan kronolojisi için önem taşımaktadır. Boya bezemeli keramik Peloponnes'te ENÇ'nin sonlarına doğru ortaya çıkmış, ONÇ'de artmıştır. Franchti yerleşmesinde birkaç adet kırmızı üzeri beyaz boyalı parça dışında bu malzeme krem astar üzerine kırmızı-kahverengi tonlarında boya ile yapılmıştır. Bezeme, şevronlar, üçgenler, zikzaklar, çapraz taramalar, dalga ve yatay bantlardan oluşmaktadır. Bezemelerin uygulandığı formlar içinde çoğunluğu omurgalı derin çanaklar, yayvan ağızlı sığ çanaklar ile boyunlu çömlekler oluşturur. Burdur-Antalya Bölgesi ile Peloponnes arasında bahsettiğimiz çanak çömlek biçimleri açısından paralellikler görülmektedir. İki bölgenin boya bezeme geleneğine baktığımızda, Peloponnes'te boya bezekli çanak çömleğin başlangıcından beri görülen görülen çizgisel bezeme uygulaması, Burdur-Antalya Bölgesi'nde Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'da, Mal Ib ve Grup II (Kırmızı Üzerine Beyaz Boya Bezekli Çanak Çömlek) olarak sınıflandırdığımız çç'nin bezeme özellikleri ile benzerdir.

¹⁶³ Gimbutas vd., age., s. 99, Fig. 5.70/1-4, Achilleion'da üçgen motifi Ib evresinde ortaya çıkar ve IV. evreye kadar devam eder.

¹⁶⁴ Karen D. Vitelli, *Franchti Neolithic Pottery, Vol. 1, Classification and Ceramic Phases 1 and 2*, Indiana University Press.1993.

¹⁶⁵ Carl Blegen, "Neolithic Remains at Nemea (Excavations of 1925-26)", *Hesperia XLIV*, Princeton, Journal of the American School of Classical Studies at Athens, 1975, s. 251-279.

Yunanistan dışında Balkanlar'da da güçlü bir boyalı geleneğin varlığı bilinmektedir. Balkanlar'ın batısında ve doğusunda çağ ayırımlarında yerel kültür gruplarının isimleri kullanılmış, bu durum Neolitik ve Kalkolitik Çağ terminolojisinin daha karmaşık ve anlaşılmaz bir hal almasına neden olmuştur.¹⁶⁶ Balkanlar'ın tamamında Karanova I-II¹⁶⁷ döneminde kırmızı üzeri beyaz boya bezekli keramik geleneği vardır. ENÇ'nin sonlarında ONÇ'den itibaren kırmızı üzeri koyu renkli boyama geleneği ortaya çıkmıştır. Güneybatı Bulgaristan'da Čelopeč¹⁶⁸, Kremikovci¹⁶⁹, Kovačevo¹⁷⁰, Čavdar¹⁷¹, Gäläbnik¹⁷² yerleşmelerinde boya bezeme karmaşık spiraller, dalgalı bantlardan oluşmaktadır. Krainitsi¹⁷³ yerleşmesinde görülen iç içe daire, sarkıntılı bant gibi bezeme öğeleri Burdur-Antalya Bölgesi'nin Grup II'de görülen motifleri ile benzerlik gösterir. Makedonya'nın batısında bulunan Anzabegova¹⁷⁴, Rug Bair¹⁷⁵ ve Porodin¹⁷⁶ yerleşmelerinde bezeme öğelerini üçgenler, dikey zikzaklar, çapraz taramalar oluşturmaktadır. Doğu Makedonya'da

¹⁶⁶ Erken Neolitik Çağ, Doğu Balkanlar'da Karanova I-II, Batı Balkanlar'da Starčevo, Körös ve Cris; Orta Neolitik Çağ'a geçiş doğu'da Karanova II-III, batı'da ProtoVinča; Orta Neolitik Çağ ise doğu'da Karanova III, batı'da Vinča A gibi kültür isimleriyle adlandırılmaktadır.

¹⁶⁷ Doğu Balkan Neolitik kültürüne ismini veren Karanova Höyüğü'nün tabakalaşması bilim dünyasında tartışmalar yaratmıştır. ENÇ'den İTÇ'ye kadar tabakalaşmaya sahip Karanova'da H. Todorova, bu tabakaların kronolojik anlamda kesintisiz bir süreci yansıtmadığını ileri sürmüştür (H. Todorova, 1981). Karanova'da devam eden kazılar sonucunda tabakalaşma tekrar düzenlenmiştir. S. Hiller, V. Nikolov, "Karanova 1947-1997: Das Neolithikum. Forschungsgeschichte und Daten zur Stratigraphie", *Karanova III. Beiträge Zum Neolithikum in Südosteuropa*, Phoibos Verlag, Wien, 2000, s. 7-10.

¹⁶⁸ E. Özdoğan, a.g.e., Cilt III, 2009, Lev. 67, 1.

¹⁶⁹ G.I. Georgiev, "Stratigrafija i Charakteristika Na Kultura Na Praistoricas Koto Seliste Kremikovci, Sofijosko", *Archeologija Sofia*, 17/2, 1975, Fig. 9.

¹⁷⁰ M. Lichardus-Itten, J. P. Demolue, L. Perničeva, M. Gebraska-Kulov, I. Kulov, "Kovačevo, an Early Neolithic Site in South-West Bulgaria and Importance for European Neolithization", in I. Gatsov, H. Schwarzberg (Eds.), *Aegean-Marmara- Black Sea: The Present State of Research on the Early Neolithic*, Beier&Beran, Langenweissbach, 2006, Lev. 1, 1-14;19-20.

¹⁷¹ G. I. Georgiev, "Die Neolithische Siedlung bei Čavdar, Bezirk Sofia", *Izvesti-ja Na Archeologičeskija Institut Sofija* 36, 1981, s. 63-109.

¹⁷² J. Pavúk, M. Čochadžiev, "Neolithische Tellsiedlung bei Gäläbnik in Westbulgarien", *Slovenská Archeológia* 32, 1984, Fig. 5, 7.

¹⁷³ S. Čochadžiev, A. Bakamska, "Etude du Site Neolithique Ancien De Krainitsi Dans le Department de Kjustendil", *Studia Praehistoria* 10, 1990, Fig. 13, 18-20.

¹⁷⁴ M. Garasänin, "Kulturströmungen im Neolithikum des Südlichen Balkanraumes", *Prehistorische Zeitschrift* 73/1, 1998, s. 25-51.

¹⁷⁵ V. Sanev, "The Neolithic Settlement of Rug Bair near the Village of Gorobinci", *Sbornik Step* 4/5, 1974, s. 203-231.

¹⁷⁶ Harald Hauptmann, "Zum Neolithikum in Makedonien", *Istanbuler Mitteilungen* 17, Berlin, 1967, Lev. 1/11-12; Lev. 2/5, 6.

Ege Denizi kıyısında yer alan Nea Nikomedia¹⁷⁷ ve Giannitsa B¹⁷⁸ yerleşmelerinde Balkan etkisinden çok Yunanistan Neolitik kültürünün etkisi görülmektedir. Bu etkinin bir sonucu olarak hem “beyaz üzerine kırmızı” hem de “kırmızı üzerine beyaz” boya bezekli çanak çömleğin bir arada kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kırmızı boya bezekli örnekler, büyük üçgen motifleri, beyaz boya bezekliler ise dikey ya da yatay çizgiler ve ince çizgi demetleri şeklinde bezenmiştir. Kap biçimleri açısından bakıldığında, Balkanların doğusunda çan dipli silindirik gövdeli lale biçimli kaplar çoğunlukta iken, batısında küresel gövdeli “S” profilli çanak ve çömlekler ile daralan ağızlı çömlekler bulunduğu görülmektedir.

V. Nikolov, Güneybatı Bulgaristan’ın boya bezekli çanak çömleğinin Batı Anadolu’da Hacılar’ın boya bezekli çanak çömleği ile benzer olduğunu hatta Güneybatı Bulgaristan Neolitik kültüründe Anadolu’dan Balkanlar’a göç edenlerin etkisi olduğunu söylemektedir.¹⁷⁹ Ancak Nikolov, sözünü ettiği benzerliğin Hacılar’ın hangi tabakalarına ait çanak çömlek grubu ile olduğunu belirtmemiştir. Balkanlar’da genellikle, boya bezeme geleneğinde, bezeme öğelerinin karışık spiraller, içi çapraz taralı kafes motifleri ile sarmallardan oluştuğunu görmekteyiz. Burdur-Antalya Bölgesi’nde ise beyaz boya geleneğinde çoğunlukla bant bezeme öğeleri bulunmaktadır. İki bölge arasında kapanan ağızlı çömlekler dışında ne bezeme anlayışında ne de kap biçimlerinde bir benzerlik bulunmamaktadır. Neolitik Çağ’da Balkanlar’ın Anadolu’nun Trakya kesimi ile kültürel ilişki içinde olduğu ve bu bölge ile Anadolu’nun güneybatısı arasında boya bezekli çanak çömlek geleneği açısından herhangi bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır.

¹⁷⁷ Dorothy K. Washburn, “A Study of The Red On Cream and Cream On Red Designs on Early Neolithic Ceramics From Nea Nikomediea”, *American Journal of Archaeology* 88/3, New Jersey, 1984, s. 305-324.

¹⁷⁸ P. Chrysostomu , “Oi Neolithikes Erevnes Stin Poli Kati Tin Eparchia Giannitsonkta to 1991”, *To Archaologiko Ergo Sti Makedonia Kai Thraki* 5 (1991), 1994, Fig. 6, 15.

¹⁷⁹ V. Nikolov, “Beiträge zu den Beziehungen Zwischen Vorderasien und Südosteuropa auf grund der Frühneolithischen Bemalten Keramik aus dem Zentralbalkan”, *Acta Praehistorica et Archeologica* 19, 1987, s. 15-16.

C. Orta ve Güney Anadolu

Orta Anadolu Bölgesi'nde tanınan çok sayıda Neolitik ve Kalkolitik Çağ merkezleri arasında, boya bezemeli keramiğin bulunduğu yerleşmelerin sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Konya Ovası'nda Batı Çatalhöyük ile Can Hasan I yerleşmelerinde zengin bir boyalı keramik geleneği olduğu bilinmektedir. 1961-1965 yılları arasında J. Mellaart tarafından yapılan ilk dönem kazılarında, Doğu Çatalhöyük'te¹⁸⁰ VI B tabakasında boya bezemeli bir parça ele geçmiştir. Mellaart, bu parçanın Hacılar boyalı çç'si ile benzerlik gösterdiğini söylemektedir.¹⁸¹ Çatalhöyük'ün bu tabakasında tek bir boyalı parçanın ele geçmesi ve başka örneklerinin bulunmaması, bu parçanın Çatalhöyük'e ithal olarak gelmiş olabileceğini düşündürmektedir.¹⁸² J. Mellaart, III-II. tabakalarda ise krem üzeri kırmızı boya bezemeli çanak çömleğin sayıca arttığını belirtmektedir.¹⁸³

Batı Çatalhöyük'te¹⁸⁴ ise çok sayıda boyalı çç bulunduğu ancak bezeme çeşidinin sınırlı olduğu görülmektedir. Batı Çatalhöyük malzemesi, krem, bej ya da devetüyü astar üzerine kırmızı ve kahverenginin tonlarında boya ile bezenmiştir. Boya renginin çok mat, açıklamanın ise zayıf olduğu görülmektedir.¹⁸⁵ Her iki evrede de bezeme bant kompozisyonlarından oluşmaktadır. Bezeme çeşitleri, çoğunlukla zikzak, şevron ve içi taralı kafes motifleridir. EK II. evrede, üçgenler ve içi doldurulmuş nokta bezemeler de görülmektedir. Batı Çatalhöyük bezeme öğeleri içinde bulunan yamuk dörtgenler, Burdur-Antalya Bölgesi'nde Mal Grubu Ib'de görülen omurgalı, geniş ağızlı çanakların içine uygulanmıştır. Formlar arasında

¹⁸⁰ Çatalhöyük, doğu ve batı olmak üzere iki höyükten oluşmaktadır. Doğu Çatalhöyük'te Erken ve Geç Neolitik tabakalar, Batı Çatalhöyük'te Erken Kalkolitik tabakalar saptanmıştır.

¹⁸¹ James Mellaart, "Excavations at Çatal Höyük, 1965", *Anatolian Studies XVI*, London, The British Institute of Ankara, 1966, s. 181, Lev. XLIX/b.

¹⁸² Burdur-Antalya Bölgesi'nde Bademağacı yerleşmesinin EN II/3 Çağında ele geçen obsidyen okucu, baskı mühürler, kutu biçimli ve sepet kulplu kap gibi buluntular, Çatalhöyük'ün VI. Tabakası ile benzerdir. Bu durum iki bölge arasındaki ilişkinin başlangıcının çok daha erkene dayandığını göstermektedir. Refik Duru, "Bademağacı Kazıları, 1995 ve 1996 Yılları Çalışma Raporu", *Belleten LXI/232*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1998, s. 727.

¹⁸³ James Mellaart, *Çatalhöyük: A Neolithic Town in Anatolia*, London, 1967, s. 217.

¹⁸⁴ Batı Çatalhöyük'te Erken Kalkolitik Çağ iki tabakadan oluşmaktadır. J. Mellaart, bu Çağı EK I ve EK II olarak isimlendirmiştir.

¹⁸⁵ Çatalhöyük ve Can Hasan I yerleşmelerinin Anabilim Dahımız Laboratuvarı'nda bulunan etüdük parçaları incelenmiştir.

omurgalı kapların, Burdur-Antalya Bölgesi'nde GNC/EK Çağı'nda Mal Ib ile Grup II'de görülen keskin omurgalı kap formları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Konya Ovası'nın diğer merkezlerinden biri olan Can Hasan I¹⁸⁶ yerleşmesinde boya bezemeli keramik, 3, 2B ve 2A tabakalarında ele geçmiştir. 2B tabakasında krem astar üzerine kırmızı ve siyah boya, 2A tabakasında krem astar üzerine koyu kahverengi ve siyah boya bezeme görülmektedir.¹⁸⁷ Can Hasan I yerleşmesinde boya bezeme öğeleri şevron, zikzak, merdiven, kafes, içi taralı üçgenler ile noktacılarla doldurulmuş kalın bantlardan oluşmaktadır. Burada da Batı Çatalhöyük'te olduğu gibi boyanın mat olduğu dikkatimizi çekmektedir. Boya bezemenin uygulandığı formlar arasında çoğunluğu dışa devrik ağızlı, dar boyunlu çömlekler oluşmaktadır.¹⁸⁸

Konya Ovası'nda en çok tercih edilen bezeme türünün söz konusu iki yerleşmede ortak olarak kullanılan kafes bezeme olduğu anlaşılmaktadır. Kafes bezeme, Burdur-Antalya Bölgesi'nde Mal Grubu Ia'da Erken Neolitik Çağ'dan itibaren kullanılmıştır. Ancak, bu bölgenin kafes motifleri, Burdur-Antalya bölgesinde görülen örneklerden farklıdır. Burada kafesler genellikle iki metop arasına uygulanmıştır. Can Hasan¹⁸⁹ 2B tabakasında düz ağızlı, omurgalı bir çanak üzerinde görülen kırılan bantlarla yapılmış bezeme türünün, Burdur-Antalya Bölgesi'nde Mal Grubu Ib'de GN/EKÇ sürecinin sonlarında ortaya çıkan keskin omurgalı çanaklar üzerine uygulanan bezeme ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca, Can Hasan I'de en çok tercih edilen bezeme türlerinden olan dikey ve yatay

¹⁸⁶ Mellaart, a.g.e., 1954, s. 184-185; Can Hasan I yerleşmesi 1950-1954 yılları arasında J. Mellaart tarafından Konya Bölgesi'nde yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmış, 1961-1968 yılları arasında David French tarafından kazılmıştır.

¹⁸⁷ David French, "Excavations at Can Hasan: Preliminary Report, 1961", *Anatolian Studies*, Vol. 12, London, The British Institute of Ankara, 1962, s. 27-40. Can Hasan I'in tabakalanması şu şekildedir: 7-4. Tabakalar: GNC, 3. Tabaka: EKÇ, 2B: EKÇ-OKÇ, 2A: OKÇ.

¹⁸⁸ Batı Çatalhöyük ile Can Hasan I yerleşmelerinin boya bezemeli malzemesinin ortak özellikleri daha çok olmasına karşın bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Batı Çatalhöyük'te kahverengi ya da siyah boya hiçbir zaman tercih edilmemiştir. Ayrıca, Can Hasan'da kapların içi yalın bırakılmış; Batı Çatalhöyük'te bazı örneklerin içinin de bezendiği anlaşılmıştır.

¹⁸⁹ French, a.g.e., s. 37, fig. 7.

zikkak bezeme¹⁹⁰, bölgemizin silindirik gövdeli bardak/fincan (?) formunda görülen zikkak bezemelerle paralellik göstermektedir. Batı Çatalhöyük'te görülen keskin omurgalı ayaklı çanaklar, Hacılar'ın V-II tabakalarında görülen çanaklarla benzerlik taşımaktadır. Ancak, Konya Ovası ile Burdur-Antalya Bölgesi arasında bazı form ve bezek öğelerinde benzerlikler bulunmasına karşın iki bölgenin boya bezemeli keramik geleneğinde doğrudan bir ilişki olduğunu söylemek mümkün değildir.

Orta Anadolu Bölgesi'nde diğer önemli bir yerleşme Köşk Höyük'tür.¹⁹¹ Köşk Höyük'te III. ve II. tabakalarda krem rengi zemin üzerine kırmızı ve kahverengi tonlarında boya bezemeli parçalar bulunmuştur.¹⁹² Uğur Silistreli bu örnekleri, Can Hasan 2B, Batı Çatalhöyük ve Hacılar V-I yerleşmelerinde bulunan örnekler ile karşılaştırmaktadır.¹⁹³ Aliye Öztan, I. tabakada görülen boya bezemeli örneklerin form ve teknik özelliklerinin yerli keramikten farklı olduğunu belirtmiştir. Bezeme, "dışa çekik ağızlı, yumurta gövdeli vazoların ağız kenarı içine ve dışına krem astar üzerine kahverengi tonlarında kalın bantlar halinde eşkenar dörtgenlerin içlerinin ince çizgilerle kafes şeklinde doldurulmasından" oluşmuştur.¹⁹⁴ Ayrıca, A. Öztan, bu bezeme tipinin Can Hasan 2B tabakasından tanındığını ve Köşk Höyük'e ithal olarak geldiğini söylemiştir.¹⁹⁵

Güney, Güneydoğu ve Doğu Anadolu ise Erken Kalkolitik Çağ'dan itibaren, Mezopotamya'dan bilinen Halaf ve Obeyd kültürlerinin yayılım alanı içinde yer almakta ve bu bölgede söz konusu kültürlerin etkisinde bir boyalı keramik geleneği olduğu bilinmektedir. Çukurova Bölgesi'nde Mersin Yumuktepe ve Tarsus-Gözlükule yerleşmelerinde bulunan boya bezekli çç'lerin, Anadolu'dan çok

¹⁹⁰ David French, "Excavations at Can Hasan: 1967, Seventh Preliminary Report, *Anatolian Studies*, Vol. 18, London, The British Institute of Ankara, 1968, s. 49, Fig. 1, 2, 5, 9.

¹⁹¹ Aliye Öztan, "Köşk Höyük: Anadolu Arkeolojisine Yeni Katkılar", *TÜBA-AR 5*, İstanbul, 2002, s. 56. Aliye Öztan, "A Neolithic and Chalcolithic Settlement in Anatolia: Köşk Höyük", *Colloquium Anatolicum II*, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2003, s. 76. Niğde İli'nde yer alan Köşk Höyük'te GN/EKÇ'ye tarihlendirilen 5 tabaka saptanmıştır.

¹⁹² Öztan, a.g.e., 2002, s. 58.

¹⁹³ Uğur Silistreli, "Köşk Höyük'te Bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan figürleriyle Bezeli Vazolar", *Belleten 206*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1989, s. 374. Söz konusu yayında söz edilen boya bezekli çanak çömleğe ait resim ya da çizim bulunmamaktadır.

¹⁹⁴ Öztan, a.g.e., 2002, s. 56 vd.

¹⁹⁵ A.e., s. 59, 69, Res. 15.

Mezopotamya Bölgesi ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Ancak, John Garstang, Yumuktepe’de Geç Neolitik Çağ’da yerel bir kültürün olduğunu, Kalkolitik Çağ’dan itibaren ise gerek mimaride gerek çanak çömlek’te Mezopotamya etkilerinin görülmeye başladığını belirtmiştir.¹⁹⁶ Yumuktepe yerleşmesinde boya bezemeli çanak çömleğin ilk örnekleri Geç Neolitik Çağ’da ortaya çıkmıştır.¹⁹⁷ Açık renk zemin üzerine kırmızı ve kahverengi tonlarında boya ile bezenmiş çç üzerinde, dikey ve yatay bantlar, şevronlar ile zikzak motifleri bulunmaktadır. Form vermeyen küçük gövde parçalarından oluşan boya bezemeli örneklerin bezeme çeşidinin, Kalkolitik Çağ’dan itibaren arttığı görülmektedir.

Yumuktepe’de Halaf boyalı malzemesinin ortaya çıktığı XIX. tabakaya kadar en çok kullanılan bezeme ögesinin zikzak olduğu dikkatimizi çekmektedir. J. Garstang, bunu “yıldırım” motifi olarak adlandırmıştır.¹⁹⁸ Bu bezemenin¹⁹⁹, Burdur-Antalya Bölgesi’nde GN/EKÇ sürecinde Mal Grubu Ia’da görülen zikzak bezeme ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Form açısından benzerlik bulunmayan iki bölge arasında bezeme anlayışında birtakım ortak öğeler bulunmaktadır. Yumuktepe’nin ince bantlarla yapılmış şevron²⁰⁰, birbirini kesen bant²⁰¹, dama tahtası²⁰² ve baklava dilimi²⁰³ motifleri Burdur-Antalya Bölgesi boya bezekli örneklerinde de vardır. Ancak, her yerde zikzak, bant gibi bezemeleri yapmanın zor olmayacağı düşünülürse, bu benzerliklerin rastlantı sonucu olduğu söylenebilir. Şevron ve birbirini kesen bant motifleri özellikle bölgenin Mal Grubu Ib’de görülen örneklerini anımsatmaktadır. XIX. tabakadan itibaren Halaf boyalıların ortaya çıktığı

¹⁹⁶John Garstang, *Prehistoric Mersin. Yümük Tepe in Southern Turkey*. Oxford, 1953, s. 2. Yumuktepe yerleşmesinin tabakalaşması şu şekildedir: XXXIII-XXVII: ENÇ, XXIV-XXV: GNÇ, XXIV: Proto-Kalkolitik, XXIII-XX: EKÇ, XIX-XVII: OKÇ. Son çağ kazılarında Isabella Caneva, mimaride ve çç’de görülen değişikliklere dayanarak Neolitik Çağ’i İlk, Orta, Son ve Neolitiğin Bitim Evresi olarak dört evreye ayırmıştır. Isabella Caneva, “Mersin-Yumuktepe, Son Veriler Işığında MÖ Yedinci Binyıla Yeni Bir Bakış”, *Anadolu’da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa’ya Yayılımı. Türkiye’de Neolitik Çağ, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*. Eds. Mehmet Özdoğan-Nezih Başgelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2007, s. 204

¹⁹⁷ Garstang, a.g.e., s. 2.

¹⁹⁸ A.e., s. 40

¹⁹⁹ A.e., s. 61, Fig. 36; s. 87, Fig. 52 ve Fig. 53.

²⁰⁰ A.e., Fig. 52/18, 20, 23-24, 31-33

²⁰¹ A.e., Fig. 54/25-26, Fig. 58/32-38

²⁰² A.e., Fig. 36, Çizim No.32

²⁰³ A.e., Fig. 53/7-8

Yumuktepe'de bu dönemde, Mezopotamya etkileri artmış ve Anadolu'dan çok Mezopotamya ile ilişki içinde olduğu gözlenmiştir.

Tarsus Gözlükule²⁰⁴de, boya bezekli çanak çömlek, Yumuktepe ile benzer bir gelişim gösterir. En erken boya bezemeli malzeme, Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilen tabakalarda açık renk zemin üzerine kırmızı, koyu kahverengi boyalıdır. M. Mellink tarafından Hassuna tipi olarak adlandırılan bu örnekler, basit, birbirine paralel bantlarla bezenmiştir. Çukurova Bölgesi'nin boya bezemeli çç'sinin ilk örneklerinin Halaf etkisi ortaya çıkana kadar Anadolu boyalı geleneği ile benzer olduğu söylenebilir.

Anadolu'nun kuzeyinde Karadeniz Bölgesi'nde ise Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'lara tarihlenebilecek buluntulara rastlanmamıştır. Şevket Dönmez, Karadeniz'de yapılan kazı ve yüzey araştırmaları sonucunda kültürel sürekliliğin GKÇ'de başlamış olduğunu saptadığını, GKÇ öncesi çağlara ait yerleşim kalıntılarının büyük olasılıkla günümüzde yoğun bitki örtüsü altında kalmış olabileceğini söylemektedir.²⁰⁵

²⁰⁴ Machteld Mellink, "Neolithic and Chalcolithic Pottery", *Excavations at Gözlükule, Tarsus. Volume II, Text. From the Neolithic Through the Bronze Age.* by Hetty Goldman, New Jersey, Princeton University Press at Princeton, 1956, s. 65-76.

²⁰⁵ Şevket Dönmez, "İlk Tunç Çağı II Öncesi Orta Karadeniz Bölgesi'nin Kültürel Gelişimi (İkiztepe Çanak Çömleği ve Küçük Buluntuları Işığında)" *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul, 2000, s. 280.

DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇ

Bu çalışmada Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı kazılarında ele geçen Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağlar'a ait Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömlek incelenmiştir.

Burdur-Antalya Bölgesi'nin boya bezekli keramik geleneği, "Bej Üzerine Kırmızı" ve "Kırmızı Üzerine Beyaz" boya bezekliler olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Grup I'de üç mal grubu (Ia, Ib, Ic) saptanmıştır. Bu gelenek içinde en kaliteli çanak çömlek grubunu, mal Ia olarak adlandırdığımız örnekler oluşturmaktadır. Bölgenin kuzeyinde Hacılar ve Kuruçay'da sayısal olarak en yoğun görülen Ia mal grubu, güneyde çok sınırlı sayıda ele geçmiştir. Bu mal grubu, Erken Neolitik'ten Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar varlığını sürdürmüştür. Mal Ia, Bademağacı yerleşmesinde sadece Erken Neolitik Çağ'da ve birkaç örnekle temsil edilmektedir. Çağdaşı olan Höyücek Tapınak Dönemi'nde ise boya bezekli çanak çömleğe rastlanmamış, KAD olarak adlandırılan tabakada da az sayıda ele geçmiştir.

Ib mal grubu, Kuruçay'ın 12 üst evresinden itibaren diğer mal grupları ile birlikte görülürken, Hacılar'da I. tabakada çok az sayıda karşımıza çıkmaktadır. Bu mal grubu, Höyücek ve Bademağacı'nda en yoğun görülen gruptur ve GN/EKÇ'de ortaya çıkmıştır. Grup I'in (Bej Üzerine Kırmızı Boya Bezekli Çanak Çömlek) diğer bir türü olan Ic, Burdur-Antalya Bölgesi'nde kuzeyde Kuruçay, güneyde ise Bademağacı yerleşmelerinde saptanmıştır. Ic mal grubu Kuruçay'ın 7. katında görülmüş, Hacılar'da ise bu mal grubuna rastlanmamıştır. Kuruçay ile çoğunlukla paralel bir gelişim gösteren Hacılar'da bu mal grubunun bulunmaması dikkat çekicidir ve bunun nedenini açıklamak zordur. Bu durum belki de Hacılar'ın I. kat kültüründe görülen büyük değişimin sonucu olarak açıklanabilir.

Grup II olarak adlandırdığımız “Kırmızı Üzerine Beyaz” boyalı keramik geleneği bölgemizde Kuruçay dışında diğer yerleşmelerin hepsinde ele geçmiştir. Grup II'nin hem bezeme üslubu hem de form tipleri Grup I'de (Bej Üzeri Kırmızı Boya Bezekli Çanak Çömlek) mal grubu Ib ile benzerlik gösterir. Özellikle kırılan karınlı çanaklar, her iki grubun en belirgin form tipidir. Höyücek ve Bademağacı'nda bu grup, çok benzerdir; ancak Höyücek'te boya ve astar rengi daha canlı, Bademağacı'nda ise soluktur. Grup II, Burdur-Antalya Bölgesi'nde Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'ın sonlarına doğru ortaya çıkmış ve Grup I ile birlikte kullanılmıştır. Hacılar'da ise durum biraz farklıdır. Burada Grup II, ilk olarak VI. katta sadece bir örnek üzerinde görülmektedir. Ancak, bölgede GN/EKÇ sonlarında ortaya çıkan bu bezeme geleneğinin, Hacılar'da nasıl bu kadar erken ortaya çıktığı bir sorundur. Ayrıca malzemenin, VI ile I arasındaki tabakalarda bulunmaması, VI. tabakaya bir nedenle karışmış olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

J. Mellaart, “Kırmızı Üzerine Beyaz Boya” bezekli çanak çömleğin I. katta yaklaşık 50-60 örnekle temsil edildiğini söylemektedir.²⁰⁶ Burada da bezeme öğeleri bir örnek dışında Höyücek ve Bademağacı ile ortaktır. Hacılar'da bir çömlek üzerinde, Grup II'nin bezeme geleneğine yabancı olduğunu düşündüğümüz, içi noktacılarla doldurulmuş ters üçgen sıraları yapılmıştır. Bu bezeme üslubunun, Anadolu'dan çok Güneydoğu Avrupa'ya özgü olduğunu görmekteyiz. Burdur-Antalya Bölgesi'nde Hacılar ile çağdaş ve benzer kültüre sahip Kuruçay'da, Grup II'nin ele geçmemesi ilginçtir ve neden bulunmadığı bilinmemektedir. Hacılar'ın I. katında hem çanak çömlek hem de mimaride görülen değişimin Kuruçay'ı etkilemediği, ortak bir kültürün parçası olsalar dahi Kuruçay'ın kendi geleneğini koruduğu söylenebilir.

Burdur-Antalya Bölgesi'nde bezemeler, çeşitlerine göre bant, geometrik ve bant/geometrik olarak üç grupta sınıflandırıldı. Boya bezemenin ilk örnekleri, Kuruçay 13. tabaka ve 12 alt evresinde, Bademağacı'nın EN II/4 evresinde ve Hacılar'da IX-VI. katlar arasında Grup I'de görülen birbirine paralel dikey bant

²⁰⁶ Mellaart, a.g.e., 1970.

sıralarıdır. Bezemenin kronolojik gelişimine baktığımız zaman bu tip bant bezemenin bölgede Erken Neolitik Çağ'da ortaya çıktığı, Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'dan itibaren yerini daha karmaşık bant kompozisyonlarına bıraktığı görülmektedir (Tablo 8-9). Ayrıca, boya bezeme geleneğinin başladığı ENÇ II sürecinden, bu geleneğin son bulduğu Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar bant bezeme uygulamasının süreklilik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bant bezemenin en belirgin örnekleri Hacılar'ın I. tabakasında görülür, ancak VI ile I. tabakalar arasında bant bezeme çok azdır. Söz konusu bezeme, Kuruçay'da ise bütün tabakalar boyunca devam etmiştir. İki yerleşmede bu bezeme tipinin birbirinden bağımsız geliştiğini söyleyebiliriz. Bant bezeme, hem Grup I hem de Grup II'de kullanılmıştır. Bant bezemenin mal gruplarına göre farklı özellikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu bezeme tipinin, mal grubu Ia'da daha özenli ve ince yapıldığı, mal Ic ile Grup II'de ise özensiz ve kaba hatlar şeklinde uygulandığı görülmektedir.

Geometrik bezeme, bu bölgede sınırlı bir zaman dilimi içinde belli bir mal grubunda kullanılmıştır. Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'ın başlarında ortaya çıkan bu bezeme türü, boya bezemeli keramik geleneği içinde en kaliteli mal grubu olan Ia'da tercih edilmiştir. Bu üslupta simetrisinin ve bunun sonucunda matematiksel bir düzenin hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Bazı örneklerde bezeme öğelerinin arasındaki boşlukların bile eşit aralıklarla bırakıldığı görülür. Geometrik bezeme örnekleri, bölgenin kuzeyinde yer alan Hacılar ve Kuruçay yerleşmelerinde, güneydeki Höyücek ve Bademağacı'na göre çok kaliteli ve sayıca daha fazladır. Hacılar ve Kuruçay'da geometrik bezemenin ortaya çıkışı ve kullanım süresi birbirinden farklıdır. Hacılar'da V. tabaka ile II. tabaka arasında görülen söz konusu bezeme, I. tabakadan itibaren yerini tamamıyla bant bezemeye bırakmıştır. Kuruçay'da ise geometrik bezemenin, 12-7. tabakalar arasında bant bezeme ile birlikte var olduğu, Hacılar'a göre daha uzun bir süreçte tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumu, kazı yapılan mekânların niteliği, arkeologlar tarafından malzemenin nasıl toplandığı ve yayınlanacak malzemenin seçimi gibi tercihler de etkilemiş olabilir. Bezeme konusunda dikkati çeken diğer bir öğe, negatif bezemedir. Kabın üzerinde bezemenin uygulanacağı alan astar renginde bırakılmış ve böylelikle

negatif bezeme oluşturulmuştur. Bu tarz boyama, daha çok geometrik desenlerde uygulanmıştır.

Geometrik ve bant bezeme dışında, bazı çanak çömlek örneklerinde bezemenin, hem bant hem de geometrik öğelerin bir arada kullanılarak yapıldığı anlaşılmış ve bu örnekler bant/geometrik bezeme grubu adı altında sınıflandırılmıştır. Özellikle keskin karınlı geniş ağızlı çanak formları üzerinde görülen bu bezeme, mal grubu Ib'de tercih edilmiştir. Bu bezeme çeşidi, Kuruçay ve Bademağacı'nda ele geçen birkaç örnek dışında, daha çok Hacılar'a özgü bir tarz olarak dikkatimizi çekmektedir. Ancak, Hacılar'da görülen örneklerin çok büyük kısmı noksandır ve bezemeler çizim üzerinde tamamlanmıştır. Dolayısıyla, küçük bir parça üzerinden kabın tamamında hem bezemenin hem de formun ne şekilde geliştiğini tahmin etmek oldukça zor ve abartılı bir yorum olabilir.

Boya bezemeli bazı kap formları, monokrom çanak çömlek formları ile benzerdir. Ancak, sadece boya bezemeli çanak çömleğe özel formlar olduğu da dikkati çeker. Tek ya da çift akıtacaklı çanaklar, keskin omurgalı, sığ geniş ağızlı çanaklar ile silindirik gövdeli bardak/fincanlar, boya bezekli çanak çömlek geleneğine ait formlardır. Burdur-Antalya bölgesinde, boya bezekli çanak çömleklerde 15 çanak ve 13 çömlek formu saptanmıştır. Söz konusu tipler kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Erken Neolitik Çağ'da 4 çanak, 6 çömlek formu görülmektedir. Bu tipler içinde, "S" profilli çanak ve çömlekler çoğunluğu oluşturmaktadır. Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ'da, Erken Neolitik Çağ'dan devam eden formların yanı sıra, çanaklarda 11, çömleklerde ise 7 yeni tip saptanmıştır. GN/EKÇ'de çanaklarda Tip 2'nin ("S" profilli) devam ettiği ancak daha keskin kıvrımlı olduğu görülür. Bu tip çanakların bazısının özellikle Hacılar'da, ayaklı olduğu dikkati çeker. Çömleklerde ise Tip 3 ("Armudi Biçimli) ve Tip 6'nın (İçbükey boyunlu) ENÇ ile GN/EKÇ'de ortak formlar olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu ortak form tiplerinin dışında, GN/EKÇ'de, keskin omurgalı geniş açılan ağızlı çanaklar (Tip 13, 14, 15), ağız akıtacaklı çanaklar (Tip 9, 10) dik yükselen ağızlı çömlekler, silindirik boyunlu geniş karınlı büyük çömlekler (Tip 11), silindirik gövdeli bardak/fincanlar ile kadın biçimli ayırışık kaplar ortaya çıkan yeni formlardır.

Silindirik boyunlu geniş karınlı, büyük çömlekler ile kadın biçimli ayrışik kaplar, bölgede sadece Hacılar yerleşmesinde ele geçmiştir.

Boya bezemeli çanak çömlekte, bezeme ile kap formları ve mal grupları arasında belirgin bir ilişki olduğu görülmektedir. Bezeklerin formlar üzerine rastgele değil, bazı bezek çeşitleri için belli formların ve mal gruplarının özellikle seçildiği gibi bir izlenim edindik. Geometrik bezemenin daima keskin omurgalı çanaklar üzerine uygulanması, çömleklerin boyun kısımlarının sarkıntılı bantlarla süslenmesi, mal Ib, Ic ve Grup II'de çanak çömleğin çok büyük bir kısmının bantlarla bezenmesi gibi örnekler, ustaların bezemeleri organize bir şekilde ve çok bilinçli olarak yaptıklarını göstermektedir. Bezeme üsluplarında görülen farklılıklar ise aynı zamanda bu bezemeleri yapan çömlekçi ustalarının sanat anlayışını göstermektedir. Geometrik bezeme ile sarkıntılı bant ya da şevronları yapanların üslubundaki farklılık hemen göze çarpmaktadır. Neolitik Çağ'da evlerin duvarlarını resimlerle süsleyen, çanak çömleği biçimlendirip üzerini çeşitli motiflerle bezeyen ya da figürinleri yapan, bütün sanat eylemini örgütleyen ustaların veya yöneticilerin olduğu düşünülebilir.

Kuruçay'ın 11-7. katları ile Hacılar'ın IX-II. katları arasında ele geçen boya bezekli keramik çok yakın benzerlik göstermektedir. Boya bezekli çanak çömlek örnekleri arasındaki bu benzerlik, bölgede ortak bir çömlekçi atölyesi olduğunu ve tek bir elden yerleşmelere dağıtım yapıldığını düşündürmektedir. Bu iki yerleşme arasında, Hacılar'ın I. tabakasına gelindiğinde hem bezeme üslubunda hem de formlarda benzerlikler azalmıştır. Hacılar'ın I. tabakasında görülen formların birçoğu Kuruçay'da ele geçmemiştir. Ayrıca, söz konusu tabakada boya bezemeli çanak çömlekte, boyanın özensiz ve renginin önceki çağlara göre daha mat olduğu görülür. Hacılar çanak çömleğinin bu dönemde, Burdur-Antalya bölgesinin boya bezekli keramik geleneğinden ayrıldığı görülür.

Anadolu'da boya bezemeli keramik geleneğinin, Burdur-Antalya bölgesinde Grup I olarak adlandırdığımız "Bej Üzerine Kırmızı" boya bezekli örneklerden oluştuğu görülmektedir. Batı ve İç batı Anadolu'da son yıllarda yapılan kazı ve

yüzey araştırmaları, Burdur-Antalya bölgesi ile benzer özellikler taşıyan boya bezemeli keramiğin, iç kesimlerde Afyon, Uşak ve Kütahya'dan, Ege kıyılarına kadar yayıldığını kanıtlamaktadır. Boya bezekli çanak çömleğin en erken örneklerinin Burdur-Antalya Bölgesi'nde ortaya çıkması ve mimari tabakalara bağlı olarak gelişiminin izlenebilmesi buradan batıya yayıldığı düşüncesini desteklemektedir. Fakat Burdur-Antalya Bölgesi dışında kazı sayısının görece az olması ve yüzey buluntusu olarak ele geçen malzemenin sağlıklı olarak değerlendirilememesi gibi nedenler, boya bezemeli çanak çömlek açısından bölgeler arasındaki ilişkiyi yeterince anlamamıza engel olmaktadır. İzmir'de Yeşilova Höyüğü'nde yapılan kazılarda, krem astar üzerine kırmızı boya bezekli ilk örneklerin MÖ 6400 civarında başladığı ve Neolitik Çağ boyunca devam ettiği görülmüştür.²⁰⁷ Ancak, bu bölgede kazıların devam ediyor olması ve buna bağlı olarak henüz sonuç raporlarının yayınlanmaması nedeniyle, -şimdilik- iki bölge arasında çağdaş bir boyalı keramik geleneğinin bulunduğunu söylemek zordur.

Anadolu'da boya bezekli keramik geleneği açısından, Burdur-Antalya Bölgesi ve Konya Bölgesi olmak üzere iki çekirdek bölgenin varlığından söz etmek olanaklıdır. Anadolu'nun diğer bölgelerinde ele geçen boya bezemeli malzeme genellikle bu iki bölge ile karşılaştırılmaktadır. Konya Bölgesi ile Burdur-Antalya Bölgesi boya bezekli çanak çömleğinin, hem bezeme anlayışı hem de boyanın rengi, uygulaması gibi teknik özellikler ile form tipleri bakımından farklı geleneklere sahip olduğu, incelenen örneklerden anlaşılmaktadır. Bu geleneğin, çalışmamızın konusunu oluşturan bölgede, Erken Neolitik Çağ'dan itibaren yaklaşık MÖ 6400, Konya Bölgesi'nde ise yaklaşık olarak MÖ 6000 dolaylarında başladığı düşünülürse, boya bezekli keramik geleneğinin, Burdur-Antalya Bölgesi'nde daha eski bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 1).

“Bej Üzerine Kırmızı” boya bezekli keramik, Anadolu'nun kuzeybatısında - Ilıpınar'da bulunan birkaç örneği saymazsak- ele geçmemiştir. Fikirtepe Kültürü'nde boya bezemeli çanak çömlek dışında, kazı ve çizi bezemeli, koyu yüzlü bir çanak

²⁰⁷ Derin vd., a.g.e., 2008, s. 10 vd.

çömlek geleneğinin hâkim olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla “Bej Üzerine Kırmızı” boya bezekli çanak çömlek geleneğinin sınırlarının, şu anki verilere göre İç batı Anadolu’da bulunan Demircihöyük yerleşmesinden öteye geçmediği söylenebilir. Anadolu’nun Trakya kesiminde Aşağıpınar, Hocaçeşme ve Güney Marmara’da Aktopraklık yerleşmelerinde bulunan “Kırmızı Üzerine Beyaz” boyalı keramik örneklerinin ise Anadolu’dan çok Güneydoğu Avrupa beyaz boya bezekli örnekleri ile bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Anadolu dışında, özellikle Yunan Karası’nda boya bezekli keramiğin ortaya çıkışı, Balkanlar’a göre Burdur-Antalya Bölgesi ile zamansal olarak daha yakındır. İki bölgede de MÖ 6400’lerde görülmeye başlanan boya bezemeli çanak çömlekte bazı bezeme motiflerinin ortak olması dışında birbirinden farklı gelenekler olduğu görülmektedir. Burdur-Antalya Bölgesi’nde EN II Çağında ortaya çıkıp, boya bezekli çanak çömleğin ortadan kalktığı GN/EKÇ’nin sonuna kadar devam eden bant bezemenin, iki bölge arasında benzer olduğu söylenebilir, ancak kesin bir çıkış bölgesi tanımlamak söz konusu olmadığı gibi, bu tip boyama geleneğinin, birbirinden bağımsız gelişebileceği de akla gelmektedir. Yunan Karası ile Burdur-Antalya bölgesi arasındaki diğer ortak bezeme ögesi üçgenlerdir. Sesklo kültüründe Erken Neolitik Çağ’dan itibaren kullanılan üçgen motifinin, Burdur-Antalya Bölgesi’nde en erken örneğinin Kuruçay’ın 12. katında bulunduğu, Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ’da gelişerek arttığını söyleyebiliriz. H. Schubert, boğa inancının bir sembolü olarak gördüğü üçgenlerin kullanımının iki bölge arasında bağımsız olduğunu, Anadolu’dan gelen bir etki olmadığını söylemektedir.²⁰⁸ Bu durumu da, MÖ 10.000’lerde deniz seviyesinin yükselmesi sonucunda Yunan Karası ve Ege Adaları’nda Akeramik Neolitik Çağ ve öncesine ait kalıntıların sular altında kalmış olabileceği ihtimaline bağlamıştır. Ancak, Boğa kültüne Anadolu’da Neolitik’in çok erken çağlarından itibaren Göbeklitepe, Çatalhöyük gibi merkezlerde rastlanmıştır. Bu da, boğa kültürünün Yunanistan’a Anadolu’dan gitmiş olma olasılığını güçlendirmektedir.

²⁰⁸H. Schubert, *Die Bemalte Keramik des Frühneolithikums in Südosteuropa, Italien und Westanatolien*, Rahden, Verlag Marie Leidorf, 1999.

Yunan Karası'nda "Kırmızı Üzerine Beyaz" boya bezekli çanak çömlek, Anadolu'ya göre daha erken bir dönemde, MÖ 6400'de Erken Neolitik Çağ'da ortaya çıkmıştır. Burdur-Antalya bölgesinde söz konusu bu çanak çömlek grubu, Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonunda (MÖ 5800 civarı) ve Hacılar dışında, Höyücek ile Bademağacı'nda, mimari bir tabakaya bağlı olmaksızın, karışık halde bulunmuştur. Burdur-Antalya Bölgesi'nde, bu tip bezeme geleneğinin daha geç ortaya çıkması ve az sayıda olması, geleneğin bölgeye dışarıdan gelebileceğini düşündürmektedir. Schubert, beyaz boyanın kırmızı boyamanın tersten yapılışı olarak düşünülebileceğini söylemiştir.²⁰⁹ Ancak, iki boyama geleneğinde GN/EKÇ'de bazı bezeme ve form tipleri ortak olsa da, en azından Burdur-Antalya Bölgesi'nde incelediğimiz malzemedede, birbirinden farklı iki gelenek olduğunu söyleyebiliriz.

Burdur-Antalya bölgesi ile en önemli paralellikler Ege Adaları'nda görülür. Agios Petros yerleşmesinde hem bezeme çeşitleri hem de form tipleri, Burdur-Antalya Bölgesi'nin boya bezekli çanak çömleği ile çok benzerdir. Bu durum, söz konusu çanak çömlek geleneğinde, Anadolu'nun güneybatı ve batı bölgeleri ile Kıta Yunanistan arasındaki iletişim ve etkileşimde, Ege Adaları'nın önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Balkanlar'da ise daha önce bahsettiğimiz gibi Neolitik Çağ için Anadolu'ya yabancı birçok terim kullanılmakta, bu nedenle iki bölge arasında sağlıklı karşılaştırma yapmak olanaklı olmamaktadır. Koyu kırmızı üzeri beyaz boya bezekli keramik geleneğine sahip Balkanlar'da bezemeler, geometrik motifler, spiraller ve sarmallardan oluşmaktadır. Bazı basit bant bezeme çeşitleri dışında, Balkanlar'ın boya bezemeli malzemesinin Burdur-Antalya Bölgesi'nin boya bezeme geleneğinden çok farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgeler arasında sadece bezemelere bağlı bir benzerlik kurmak, kültürel ilişkilerin bir kanıtı olarak ileri sürülemez. Ancak hem form hem de bezemeler

²⁰⁹ A.e., s. 183 vd.

benzerse, o zaman gerçek anlamda bir iletişimin varlığından söz edilebileceğini düşünürüz.

Burdur-Antalya Bölgesi'nde, boya bezekli çanak çömleğin tabakalara bağlı olarak gelişiminin ve en kaliteli örneklerinin bölgenin kuzeyinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Kuzeyde Hacılar ve Kuruçay yerleşmelerini bu anlamda merkez olarak kabul edersek, merkezden uzaklaştıkça güneye doğru boya bezekli çanak çömleklerin hamur kalitesi, boya rengi, astar ve fırınlama bakımından kaba olduğu ve bezeme çeşitlerinin de azaldığı göze çarpar.

Boya bezemeli keramik geleneğinin, günlük kullanım dışında sadece bir prestij ögesi olarak kullanılmış olabileceği de düşünülebilir. Çünkü çanak çömleklerde, ateş üzerinde pişirmeden oluşabilecek yanık izi bulunmadığı gibi büyük bir çoğunluğunun üzerindeki açık ve boya renkleri, günümüzde bile canlılığını ve kalitesini korumaktadır. Belki de bu çağlarda insanlar, keramiğin üzerini boyayıp süslerken sadece kişisel beğeni ögesi olarak değil, aynı zamanda çevrelerinde olup biten ve açıklayamadıkları birtakım doğa olaylarını, dini inanışlarını anlamlandırmaya çalışmış ve bu nedenle bu özel kapları günlük kullanımın dışında tutmuş olabilirler.

Burdur-Antalya Bölgesi, günümüzdeki veriler ışığında Anadolu'da, Erken Neolitik Çağ'dan Geç Neolitik/Erken Kalkolitik Çağ sonuna kadar boya bezekli keramiğin mimari tabakalara bağlı olarak kesintisiz gelişiminin izlenebildiği tek bölge konumundadır.

KAYNAKÇA

- ABAY, E.,
F. DEDEOĞLU.: 2007 “2005 Yılı Çivril Ovası Yüzey Araştırması 2005”, 24. AST, 1. Cilt, Ankara, s. 277-293.
- AKDENİZ, E.: 1999 Büyük Menderes Havzası'nın Demir Çağı Öncesi Kùltürleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- BLEGEN, C.: 1975 “Neolithic Remains at Nemea (Excavations of 1925-26)”, *Hesperia* XLIV, Athens, s. 251-279.
- BOSTANCI, E.: 1966 “Beldibi Kazılarında Çıkan Önemli Sanat Eserleri”, *Antropoloji* 1/2, Ankara, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, s. 21-24.
- 1967 “Beldibi, Belbaşı Mezolitigi ve Diğer Mezolitik Buluntularla Olan Münasebetleri”, *Antropoloji* 3, Ankara, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, s. 55-90.
- BRAIDWOOD, R.J.: 1995 *Tarihöncesi İnsan*, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- CANEVA, I.: 2007 “Mersin-Yumuktepe, Son Veriler Işığında MÖ Yedinci Binyıla Yeni Bir Bakış”, *Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı. Türkiye'de Neolitik Dönem. Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*. Eds. Mehmet Özdoğan, Nezih Başgelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 204.

- CHİLDE, G.: 1993 Tarihte Neler Oldu, 5. Baslı, İstanbul, Alan Yayıncılık.
- CHRYSOSTOMU, P.: 1994 "Oi Neolithikes Erevnes Stin Poli Kati Tin Eparchia Giannitsonkta to 1991", To Archaialogiko Ergo Sti Makedonia Kai Thraki 5 (1991), Fig. 6, 15.
- ÇİLİNGİROĞLU, A.,
Z. DERİN vd.: 2004 "Ulucak Höyük. Excavations Conducted Between 1995 and 2002", Ancient Near Eastern Studies Supplement 15, Belgium, s. 10.
- ČOCHADŽIEV, S.,
A. BAKAMSKA.: 1990 "Etude du Site Neolithique Ancien De Krainitsi Dans le Department de Kjustendil", Studia Praehistoria 10, Fig. 13, 18-20.
- DERİN Z., F. AY,
T. CAYMAZ: 2009 "İzmir'in Prehistorik Yerleşimi-Yeşilova Höyüğü 2005-2006 Yılı Çalışmaları/Prehistoric Settlement of İzmir-Yeşilova Mound Campaign of 2005-2006", Arkeoloji Dergisi XIII (2009/1), İstanbul, Ege Yayınları, s. 8.
- DÖNMEZ, Ş.: 2000 İlk Tunç Çağı II Öncesi Orta Karadeniz Bölgesi'nin Kültürel Gelişimi (İkiztepe Çanak Çömleği ile Küçük Buluntuları Işığında), Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- DURU, R.: 1987 "Hacılar Nekropolü Arama Çalışmaları", IV. AST, Ankara, s. 335-338.

- 1988 "Hacılar Mezarlık Arama Çalışmaları-1986", V. AST, Ankara, s. 109.
- 1989 "Were the Earliest Cultures at Hacılar Really Aceramic", *Anatolia and Ancient Near East*. Tahsin Özgüç'e Armağan, Ankara, s. 99-105.
- 1994 *Kuruçay Höyük I, 1978-1988 Kazılarının Sonuçları. Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri/ Results Of The Excavations 1978-1988 The Neolithic and Early Chalcolithic Periods*. Ankara,TTK Yayınları.
- 1995 "Bademağacı Kazıları, 1993", XVI. KST-I, Ankara, s. 69-77.
- 1996 "Bademağacı Kazıları, 1994", XVII. KST-I, Ankara, s. 87-93.
- 1997a "Bademağacı Höyüğü (Kızılkaya) Kazıları, 1993 Yılı Çalışma Raporu", *Bulleten LX/229*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 783-800.
- 1997b "Bademağacı Kazıları, 1994 Yılı Çalışma Raporu", *Bulleten LXI/230*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 149-159.
- 1997c "Bademağacı Kazıları, 1995", XVIII. KST-I, Ankara, s. 43-48.

- 1998 “Bademağacı Kazıları, 1995 ve 1996 Yılları Çalışma Raporu”, *Bulleten LXI/232*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 709-730.
- 1999 “Burdur-Göller Yöresinin Tarihöncesi Kùltürleri Hakkında Bazı Düşünceler”, XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara, y.y., s. 21-25.
- 2000 “Bademağacı Kazıları, 1997 ve 1998 Yılları Çalışma Raporu”, *Bulleten LXIV/239*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 187-212.
- 2001 “Bademağacı Kazıları, 1999 Yılı Çalışma Raporu”, *Bulleten LXIV/240*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 383-598.
- 2003 “Bademağacı Kazıları, 2000 ve 2001 Yılları Çalışma Raporu/*Excavations at Bademağacı 2000-2001*”, *Bulleten LXIV/246*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 549-594.
- 2005 “Bademağacı Kazıları, 2002 ve 2003 Yılları Çalışma Raporu/*Excavations at Bademağacı. Preliminary Report 2002 and 2003*”, *Bulleten LXVIII/252*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 519-560.
- 2007 “Göller Bölgesi Neolitiği: Hacılar-Kuruçay Höyüğü, Höyücek-Bademağacı Höyüğü”, *Anadolu’da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa’ya Yayılımı. Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*. Eds. Mehmet Özdoğan, Nezih Başgelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 352 vd.

- 2008 MÖ 8000'den MÖ 2000'e Burdur-Antalya Bölgesi'nin Altıbin Yılı, İstanbul, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- 2010 Elli Yıllık Bir Arkeoloji Öyküsü: Hacılar, İstanbul, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Ege Yayınları.
- DURU, R., G.
UMURTAK: 2005a "Bademağacı Kazıları 2004 Yılı Çalışmaları", ANMED 2005-3, İstanbul, s.11-15.
- 2005b Höyücek, 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları/Results of the Excavations 1989-1992, Ankara, TTK Yayınları.
- 2006 "Bademağacı Kazıları 2005 Yılı Çalışmaları", ANMED 2006-4, İstanbul, s. 11-16.
- 2007 "Bademağacı Kazıları 2006 Yılı Çalışmaları", ANMED 2007-5, Ankara, s. 6-11.
- 2008 "Bademağacı Kazıları 2004, 2005 ve 2006 Yılları Çalışma Raporu/Excavations at Bademağacı. A Report of the Campaigns of the Years 2004, 2005 and 2006 (A Comprehensive Summary)", Belleten LXXII, Ankara, TTK Yayınları, s. 193-250.
- EFE, T.: 1989-90 "Three Early Sites in the Vicinity of Eskişehir: Asmainler, Kanlıtaş and KesKaya", Anatolica XVI, Leiden, s. 34.

- 1995 "İç Batı Anadolu'da İki Neolitik Yerleşme: Fındık Kayabaşı ve Akmakça", In Memoriam, İ. Metin Akyurt, Bahattin Devam Anı Kitabı, Ed. N. Başgelen vd, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 107.
- 2001 The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı. A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia, İstanbul, TASK Vakfı Yayınları, 2001.
- EFSTRATIOU, N.: 1985 Agios Petros. A Neolithic Site in the Northern Sporades. Aegean Relationships during the Neolithic of the 5th Millennium. Oxford, B.A.R.
- EHRICH, R. W.: 1965 Chronologies in Old World Archaeology. Chicago: University of Chicago Press.
- ESLICK, C.: 1980 "Middle Chalcolithic Pottery from Southwestern Anatolia", AJA 84, III.6: a-c, New Jersey, Archaeological Institute of America, s. 5-14.
- 1992 Elmalı-Karataş I, The Neolithic and Chalcolithic Periods: Bağbaşı and Other Sites, Bryn Mawr College, United States of America.
- FRENCH, D.: 1962 "Excavations at Can Hasan: Preliminary Report, 1961", Anatolian Studies, Vol. 12, London, The British Institute Of Ankara, s. 27-40.
- 1968 "Excavations at Can Hasan: 1967, Seventh Preliminary Report, Anatolian Studies, Vol. 18, London, The British Institute Of Ankara, s. 49, Fig. 1, 2, 5, 9.

- 1969 "Prehistoric Sites in Northwest Anatolia II, The Balıkesir-Akhisar-Manisa Areas", *Anatolian Studies*, XIX, London, The British Institute Of Ankara, s. 58.
- 2005 *Can Hasan Sites 2. Can Hasan I: The Pottery*. London, The British Institute at Ankara.
- GALLIS, K.: 1996 "Thessaly-The Northern Sporades", *Neolithic Culture in Greece*, Athens, s. 120-123.
- GARASÄNİN, M.: 1998 "Kulturströmungen im Neolithikum des Südlichen Balkanraumes", *Prehistorische Zeitschrift* 73/1, s. 25-51.
- GARSTANG, J.: 1953 *Prehistoric Mersin. Yümük Tepe in Southern Turkey*, Oxford.
- GEORGIJEV, G. I.: 1975 "Stratigrafija i Karakteristika Na Kultura Na Praistoricas Koto Seliste Kremikovči, Sofijosko", *Archaeologija Sofia*, 17/2, Fig. 9.
- 1981 "Die Neolithische Siedlung bei Čavdar, Bezirk Sofia", *Izvesti-ja Na Archeologičeskija Institut Sofija* 36, s. 63-109.
- GIMBUTAS, M., S. WINN,
D. SHIMABUKU: 1989 *Achilleion A Neolithic Settlement in Thessaly, Greece 6400-5600 BC*, Los Angeles.
- GOLDMAN, H.: 1956 *Excavations at Tarsus-Gözlükule I, Volume II, Text, From the Neolithic Through te Bronze Age*, New Jersey, Princeton University Press,

- HAUPTMANN, H.:1967 "Zum Neolithikum in Makedonien", *Istanbuler Mitteilungen* 17, Berlin, Lev. 1/11-12; Lev. 2/5, 6
- HILLER, S.,
V. NIKOLOV.: 2000 "Karanova 1947-1997: Das Neolithikum. Forschungsgeschichte und Daten zur Stratigraphie", *Karanova III. Beiträge Zum Neolithikum in Südosteuropa*, Phoibos Verlag, Wien, s. 7-10.
- HOOD, S.: 1981 *Excavations in Chios (1938-1955) Prehistoric Emporio and Ayio Gala. Vol I-II*, Oxford.
- JOUKOWSKY, M.S.: 1986 *Prehistoric Aphrodisias I. An Account of the Excavations and Artifact Studies*, Belgique, Court-St. Étienne.
- KANSU, Ş.A.: 1945 "Isparta, Burdur İlleri Çevresinde Türk Tarih Kurumu Adına 1944 Haziranında Yapılan Prehistorya Araştırmalarına Dair İlk Rapor", *Bulleten IX/34*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 277-286.
- KARUL, N.: 1994 *Hoca Çeşme En Alt Evresinin Tarihlenme Sorunları (4. ve 3. Evre Çanak Çömleğinin Değerlendirmesinin Tarihlenme Sorununun Çözümüne Katkısı)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

KARUL, N., J.K.

BERTRAM: 2005

“From Anatolia to Europe: The Ceramic Sequence of Hoca Çeşme in Turkish Thrace”, in C. Lichter (Ed.), *How Did Farming Reach Europe? Anatolian-European Relations from the Second Half of the 7th Through the First Half of the 6th Millennium Cal. BC*, *BYZAS 2*, İstanbul, Ege Yayınları, s. 124.

KOÇAK, Ö.

M. BİLGİN.: 2010

“Afyonkarahisar’da İki Önemli Son Neolitik/İlk Kalkolitik Dönem Yerleşme Yeri: Eyice ve Pani Höyük”, *TÜBA-AR 13*, İstanbul, s. 23-38.

KÖKTEN, K.: 1955

“Antalya’da Karain Mağarası’nda Yapılan Prehistorya Araştırmalarına Toplu Bir Bakış”, *Bulleten XIX/75*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 271-283.

KÖKTÜRK, H.: 2000

“New Lights on Prehistorical Lycia. Finds from Girmeler Cave near Tlos”, *Lykia III*, İstanbul, Ege Yayınları, s. 39-45.

KRAUSS, R.: 2008

“Karanova und das Südosteuropäische Chronologiesystem aus Heutiger Sicht”, *Eurasia Antiqua*, Band 14, Mainz, s. 117-151.

LICHARDUS-ITTEN, M.,

J. P. DEMOLUE, vd.: 2006

“Kovačevo, an Early Neolithic Site in South-West Bulgaria and Importance for European Neolithization”, in I. Gatsov, H. Schwarzberg (Eds.), *Aegean-Marmara-Black Sea: The Present State of Research on the Early Neolithic*, Beier&Beran, Langenweissbach, Lev. 1, 1-14;19-20.

- MELLAART, J.: 1954 "Preliminary Report on a Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey", *Anatolian Studies* IV, London, The British Institute Of Archaeology at Ankara, s. 184-188.
- 1966 "Excavations at Çatal Höyük, 1965", *Anatolian Studies* XVI, London, The British Institute Of Ankara, s. 181 vd.
- 1967 *Çatalhöyük: A Neolithic Town in Anatolia*, London.
- 1970 *Excavations at Hacilar I- II*, Edinburgh.
- MELLINK, M, J.: 1956 "Neolithic and Chalcolithic Pottery", *Excavations at Gözlükule, Tarsus, Volume II, Text, From the Neolithic Through te Bronze Age*, by H. Goldman, New Jersey, Princeton University Press, s. 65-76.
- 1964 "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1963", *AJA* 68, New Jersey, s. 269-278.
- 1965 "Excavations in Karataş-Semayük in Lycia, 1964", *AJA* 69, New Jersey, s. 242-251.
- MERİÇ, R.: 1993 "Pre-Bronze Age Settlements of West-Central Anatolia", *Anatolica* XIX, Leiden, s. 143-150.
- MİLOJČIĆ, V.: 1959 "Bericht über die Ausgrabungen in Thessalien 1958. I: Die Ausgrabungen im Gebiet der Gremnos-Otzaki und Soufli-Magula bei Larissa", *Archäologischer Anzeiger* 74, s. 141-183.

- MOTTIER, Y.: 1981 Die Deutschen Ausgrabungen Auf der Otzaki-Magula in Thessalien II, Das Mittlere Neolithikum, Bonn.
- NIKOLOV, V.: 1987 "Beiträge zu den Beziehungen Zwischen Vorderasien und Südosteuropa auf Grund der Frühneolithischen Bemalten Keramik aus dem Zentralbalkan", *Acta Praehistorica et Archeologica* 19, s. 15-16.
- ORMEROD, H.A.: 1911-12 "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor II", *BSA* 18, London, s. 80-91.
- 1912-13 "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor III", *BSA* 19, s. 48-53.
- OTTO, B.: 1985 Die Verzierte Keramik der Sesklo-und Diminikultur Thessaliens, Mainz, s. Tafel 6.
- ÖZDOĞAN, M.: 1998a "Hoca Çeşme: An Early Neolithic Anatolian Colony in the Balkans?" in P. Anreiter, L. Bartosiewicz, E. Jerem, W. Meid (Eds.), *Man and the Animal World. Studies in Archaeozoology in Honour of Sándor Bökönyi*, *Archaeolingua* 8, Budapest, s. 438.
- 1998b "Tarihöncesi Dönemlerde Anadolu ile Balkanlar Arasındaki Kültür İlişkileri ve Trakya'da Yapılan Yeni Kazı Çalışmaları", *TÜBA-AR* 1, Ankara, s. 63-95.
- 2005 "The Expansion of the Neolithic Way of Life: What We Know and What We Do Not Know", *How Did Farming Reach Europe? Anatolian-European Relations from the Second Half Of The 7th Through*

- The First Half Of The 6th Millennium cal BC.
BYZAS 2, Ed. Clemens Lichter, İstanbul, Ege
Yayınları, 2005, s. 23.
- 2007 “Neolitik Dönem ve Batı Anadolu, Sorunlar ve Bazı
Tanımlar”, Refik Duru’ya Armağan/*Studies in
Honour of Refik Duru*, Eds. Gülsün Umurtak, Şevket
Dönmez, Aslıhan Yurtsever, İstanbul, Ege Yayınları, s.
31-39.
- ÖZDOĞAN, M., H.
PARZINGER vd.: 2009 “Aşağıpınar Kazısı 2007 Yılı Çalışmaları”, KST 30,
Cilt 2, Ankara, s. 233-248.
- ÖZDOĞAN, E.: 2009 Balkanlar’da İlk Neolitik Çağ’dan Orta Neolitik
Çağ’a Geçiş Sorunu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, II.
Cilt, İstanbul.
- ÖZSAİT, M.: 1977 “Pisidia Bölgesi’nde Yeni Prehistorik İskan Yerleri (I):
Kuruçay, Çığırkankaya, Çallica, Yağlıyurt
Yerleşmeleri”, *Anadolu Araştırmaları 4-5*, İstanbul,
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s.
71-93.
- 1979 “Burdur Çevresinde Yeni Prehistorik Yerleşmeler”,
Türk Tarih Kongresi VIII/I, Kongreye Sunulan
Bildiriler, Ankara, s. 101-106.
- 1983 “Pisidya Bölgesi’nde Yeni İskan Yerleri (II)”, *Anadolu
Araştırmaları 9*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 133-148.

- 1983 “Burdur Çevresinde Prehistorik Araştırmalar”, I. AST, Ankara, s. 8.
- 1984 “1983 Yılı Burdur-Isparta Çevresi Prehistorik Araştırmaları”, II. AST, Ankara, s. 208.
- 1985 “1984 Yılı Burdur-Isparta Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları”, III. AST, Ankara, s. 390.
- 1993 “1991 Yılı Burdur-Çeltikçi ve Yeşilova Yüzey Araştırmaları”, X. AST, Ankara, s. 334, res. 14.
- 1996 “1994 Yılı Antalya-Korkuteli Yüzey Araştırmaları”, XIII. AST, II. Cilt, Ankara, s. 295.
- 1999 “1997 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırması”, XVI. AST, II. Cilt, Ankara, s. 77.
- 2000 “1998 Yılı Konya-Akşehir ve Isparta Yüzey Araştırmaları”, 17. AST, 2. Cilt, Ankara, s. 63.
- 2006 “2004 Yılı Burdur İli Yüzey Araştırmaları”, 23. AST, 2. Cilt, Ankara, s. 259.
- ÖZTAN, A.: 2002 “Köşk Höyük: Anadolu Arkeolojisine Yeni Katkılar”, TÜBA-AR 5, İstanbul, s. 56.
- 2003 “A Neolithic and Chalcolithic Settlement in Anatolia: Köşk Höyük”, *Colloquium Anatolicum II*, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, s. 76.

- PARZINGER, H.: 1993 Studien zur Chronologie und Kulturgeschichte der Jungstein-, Kupfer- und Frühbronzezeit zwischen Karpaten und Mittlerem Taurus, Teil 1, 2., Mainz.
- PASINLI, A.: 1994 "Pendik Kurtarma Kazisi", IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, s. 151.
- PAVÚK, J.,
M. ČOCHADŽIEV.: 1984 "Neolithische Tellsiedlung bei Gäläbnik in Westbulgarien", Slovenská Archeológia 32, Fig. 5, 7
- REINGRUBER, A.: 2008 Die Argissa-Magula. Das Frühe und Das Beginnende Mittlere Neolithikum im Lichte Transägäischer Beziehungen, Bonn.
- RENFREW, C.: 1969 "The Autonomy of South-East European Copper Age", Proceedings of the Prehistoric Society 35, Cambridge, s. 12-47.
- ROODENBERG, J., L. THISSEN,
H. BUITENHUIS: 1989-90 "Preliminary Report on the Archaeological Investigations at Ilıncın in NW Anatolia", Anatolica XVI, Leiden, s. 82.
- SANEV, V.: 1974 "The Neolithic Settlement of Rug Bair near the Village of Gorobinci", Sbornik Step 4/5, s. 203-231.
- SCHUBERT, H.: 1999 "Die Bemalte Keramik des Frühneolithikums in Südosteuropa, Italien und Westanatolien", Internationale Archäologie Band 47, Verlag.

- SEEHER, J.: 1987 Demircihöyük, Die Ergebnisse Der Ausgrabungen 1975-78. Band III, 1. Die Keramik 1, A Die Neolithische und Chalkolithische Keramik. B Die Frühbronzezeitliche Keramik Der Alteren Phasen (bis Phase G), Mainz.
- 1988 "Antalya Yakınlarında Karain Mağarasındaki Kalkolitik Çağ Buluntuları", V. AST, II. Cilt, Ankara, s. 221 vd.
- SİLİSTRELİ, U.: 1989 "Köşk Höyük'te Bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan figürleriyle Bezeli Vazolar", Belleten 206, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 374.
- SUNGUR, K. A.: 1978 Burdur-Acıgöl Depresyonları ve Tefenni Ovası'nın Fiziki Coğrafyası, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- TAŞKIN, H., S.E. AKSU.: 2009 "Suluin Mağarası 2007 Yılı Kazısı", KST XXX/II, Ankara, s. 89-100.
- TODOROVA, H.: 1978 The Eneolithic Period in Bulgaria in the Fifth Millenium B.C. BAR Int. Series 49, Oxford.
- UMURTAK, G.: 1999 "Neolitik Çağ'da Burdur Bölgesi ile Ege Adaları ve Yunan Karası Arasında Çanak Çömlek Biçimlerine Dayalı Benzerlikler Konusunda Bazı Gözlemler", Anadolu Araştırmaları XV, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1999, s. 27-72.

- 1999 "Burdur ve Bucak Bölgesi'nde Son Yıllarda Ortaya Çıkan GKÇ Öncesi Çanak Çömlek Gelenekleri", XII. Türk Tarih Kongresi 1994, Ankara, s. 27-33.
- 2001 "A Building Type of the Burdur Region from the Neolithic Period", *Bulleten LXIV*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, s. 683-706.
- 2007 "Silos in Neolithic Settlements of Burdur-Antalya Region", *Adalya X*, İstanbul, Ege Yayınları, s. 1-16.
- VİTELLİ, K. D.: 1993 *Franchti Neolithic Pottery, Vol. 1, Classification and Ceramic Phases 1 and 2*, Indiana University Press.
- VOIGTLÄNDER, W.: 1985 "Frühe Funde von Killiktepe bei Milet", *İstanbul Mitteilungen* 35, Berlin, s. 5 vd.
- WASHBURN, D. K.: 1984 "A Study of The Red On Cream and Cream On Red Designs on Early Neolithic Ceramics From Nea Nikomediea", *American Journal of Archaeology* 88/3, New Jersey, s. 305-324.
- WEINBERG, S.S.: 1962 "Excavations at Prehistoric Elateia, 1959", *Hesperia XXXI*, Princeton, s. 158-209.
- WIJNEN, M. H.: 1982 *The Early Neolithic I Settlement at Sesklo: An Early Farming Community in Thessaly, Greece*, *Analecta Praehistorica Leidensia XIV*, Leiden
- WOODWARD, A.,
H. A. ORMEROD.: 1909-10 "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor I" *BSA* 16, London, s. 86-87.

- YAKAR, J.: 1991 Prehistoric Anatolia, Tel Aviv.
- 2007 "The Purpose of Decorating Pottery and Artifacts in Prehistoric Anatolia: Designs with a Hidden Meaning?" Refik Duru'ya Armağan/*Studies in Honour of Refik Duru*, Eds. Gülsün Umurtak, Şevket Dönmez, Aslıhan Yurtsever, İstanbul, Ege Yayınları, s. 59-69.
- YALÇINKAYA, I.: 1987 "1985 Yılı Karain Kazıları", KST VIII/I, Ankara, s. 21-37.
- 1988 "1986 Yılı Karain Kazısı", KST IX/I, Ankara, s. 15-38.
- 1992 "1990 Yılı Öküzini Kazısı", KST XIII/I, Ankara, s. 55-70.
- 1993 "1991 Öküzini Kazıları", KST XIV/I, Ankara, s. 43-58.

KATALOG

Lev. 1/1

Kabın Cinsi: Çanak

Bulunduğu Merkez ve Tabakası: Hacılar VI

Saklandığı Müze ve Müze No: -

Ölçüler:

Ağız Çapı: 15 cm

Yükseklik: 3,3 cm

Yayınlandığı Yer: Mellaart 1970, s. 271/ 5

Lev. 1/2

Çanak

Hacılar VI

-

9,5 cm

3,6 cm

Mellaart 1970, s. 271/ 8

Lev. 1/4

Çanak

Kuruçay 12 alt

Burdur Müzesi

11,7 cm

6,3 cm

Duru 1994, Lev.37/10

Lev. 1/3

Çanak

Kuruçay 12 üst

-

12 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.49/2

Lev. 1/5

Çanak

Kuruçay 12 alt

-

10,2 cm

6,9 cm

Duru 1994, Lev.37/11

Lev. 1/6

Çanak

Kuruçay 12 üst

-

11,5 cm

5,7 cm

Duru 1994, Lev.49/1

Lev. 2/2

Çanak

Hacılar VI

Burdur Müzesi

7,5 cm

6,3 cm

Mellaart 1970, s.271/1

Lev. 2/4

Çanak

Bademağacı EN II/3

Antalya Müzesi

12 cm

10,7 cm

Duru 1997, Lev. 15

Lev. 3/2

Çömlek

Bademağacı EN II/3

Antalya Müzesi

21 cm

9 cm

Lev. 2/1

Çanak

Hacılar VII

Burdur Müzesi

13,5 cm

10,2 cm

Mellart 1970, s.249/15

Lev. 2/3

Çanak

Hacılar IX

-

15 cm

7,2 cm

Mellaart 1970, s.245/1

Lev. 3/1

Çömlekcik

Bademağacı EN II/3

Antalya Müzesi

7,5 cm

7,5 cm

Duru 1997, Lev. 16

Lev. 3/3

Çömlek

Kuruçay 12 alt

-

12,5 cm

6 cm

Duru,1994, Lev.39/1

Lev. 3/4
Çömlek
Hacılar VI
Anadolu Medeniyetleri Müzesi
8,7 cm
13,2 cm
Mellart,1970, s.271/13

Lev. 4/2
Çömlek
Hacılar VI
Anadolu Medeniyetleri Müzesi
8 cm
9,3 cm
Mellaart 1970, s. 271/ 3

Lev. 4/4
Çömlek
Kuruçay 12 alt
Burdur Müzesi
12 cm
5,5 cm
Duru 1994, Lev.40/2

Lev. 5/1
Testi
Kuruçay 12 alt
-
6,3 cm
Duru 1994, Lev.40/6

Lev. 4/1
Çömlek
Hacılar VII
Anadolu Medeniyetleri Müzesi
6,5 cm
7,5 cm
Mellaart 1970, 249/14

Lev. 4/3
Çömlek
Hacılar VI
-
9 cm
13 cm
Mellaart 1970, s. 271/ 7

Lev. 4/5
Çömlek
Kuruçay 12 üst
Burdur Müzesi
24 cm
7,5 cm
Duru 1994, Lev.49/6

Lev. 5/2
Testi
Kuruçay 12 alt
-
7,8 cm
Duru 1994, Lev.40/7

Lev. 5/3

Matara

Hacılar VI

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

3,5 cm

14 cm

Mellaart 1970, s. 271, 11

Lev. 6/1

Çanak

Kuruçay 8

Burdur Müzesi

4,5 cm

1,8 cm

Duru 1994, Lev.139/5

Lev. 6/2

Çanak

Kuruçay 11 alt

Burdur Müzesi

9,5 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.55/2

Lev. 6/3

Çanak

Hacılar I

Burdur Müzesi

9 cm

9 cm

Mellaart 1970, s. 369/1

Lev. 6/4

Çanak

Höyücek KB

-

9 cm

5,7 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 91/2

Lev. 6/5

Çanak

Höyücek KAD

-

9 cm

5,7 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 83/1

Lev. 6/6

Çanak

Höyücek KB

-

15 cm

6,9 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev.91/1

Lev. 6/7

Çanak

Hacılar I

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

12 cm

7,5 cm

Mellaart 1970, s. 375/3

Lev. 7/1

Çanak

Kuruçay 8

-

17 cm

7 cm

Duru 1994, Lev.149/9

Lev. 7/2

Çanak

Hacılar III

-

15 cm

12 cm

Mellaart 1970, s. 299/15

Lev. 7/3

Çanak

Hacılar IIA

Burdur Müzesi

14 cm

9,5 cm

Mellaart 1970, s.311/12

Lev. 7/4

Çanak

Hacılar III

-

19 cm

14 cm

Mellaart 1970, s.297/31

Lev. 8/1

Çanak

Kuruçay 10-9

-

16 cm

7,5 cm

Duru 1994, Lev.111/1

Lev. 8/2

Çanak

Hacılar IV

-

16 cm

7,5 cm

Mellaart 1970, s.289/19

Lev. 8/3

Çanak

Kuruçay 8

-

16 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.145/10

Lev. 8/4

Çanak

Kuruçay 11 üst

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

17 cm

4,8 cm

Duru 1994, Lev.69/12

Lev. 9/1

Çanak

Hacılar V

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

11 cm

7,5 cm

Mellaart 1970, s. 277/14

Lev. 9/3

Çanak

Hacılar IIA

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

9 cm

5,7 cm

Mellaart 1970, s. 309/9

Lev. 9/5

Çanak

Kuruçay 8

Burdur Müzesi

19 cm

11,1 cm

Duru, 1994, Lev. 148/8

Lev. 10/1

Çanak

Höyücek KB

-

10,5 cm

5,7 cm

Duru, Umurtak 2005 Lev.91/7

Lev. 9/2

Çanak

Hacılar IIA

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

11 cm

6,3 cm

Mellaart 1970, s. 311/11

Lev. 9/4

Çanak

Höyücek KB

Burdur Müzesi

14 cm

8,7 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 91/5

Lev. 9/6

Çanak

Kuruçay 10-9

Burdur Müzesi

27 cm

15,3 cm

Duru, 1994, Lev. 111/6

Lev. 10/2

Çanak

Kuruçay 8

-

10,5 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.146/1

Lev. 10/3

Çanak

Hacılar III

-

10 cm

6,9 cm

Mellaart 1970, s. 297/15

Lev. 10/5

Çanak

Hacılar IIA

-

16,5 cm

7.8 cm

Mellaart 1970, s. 313/8

Lev. 11/1

Çanak

Höyücek KB

-

12 cm

6 cm

Duru, Umurtak 2005 Lev.91/4

Lev. 11/3

Çanak

Hacılar IIA

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

15 cm

9,6 cm

Mellaart 1970, s. 311/7

Lev. 10/4

Çanak

Kuruçay 8

-

10,5 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev.148/3

Lev. 10/6

Çanak

Kuruçay 10-9

-

16 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev. 110/8

Lev. 11/2

Çanak

Kuruçay 10-9

-

15 cm

9,6 cm

Mellaart 1970, s. 116/3

Lev. 11/4

Çanak

Hacılar IIA

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

15 cm

9,6 cm

Mellaart 1970, s. 311/1

Lev. 11/5

Çanak

Hacılar III

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

16,5 cm

9,6 cm

Mellaart 1970, s. 299/13

Lev. 12/1

Çanak

Hacılar I

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

18 cm

14,4 cm

Mellaart 1970, s. 369/12

Lev. 12/2

Çanak

Hacılar I

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

9,3 cm

7,2 cm

Mellaart 1970, s. 315/1

Lev. 12/3

Çanak

Hacılar IIA

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

11 cm

8,5 cm

Mellaart 1970, s. 315/7

Lev. 12/4

Çanak

Hacılar IV

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

10 cm

9,6 cm

Mellaart 1970, s. 289/23

Lev. 12/5

Çanak

Kuruçay 10-9

Burdur Müzesi

17 cm

12,5cm

Duru,1994,Lev.104/7

Lev. 13/1

Çanak

Hacılar I

Antalya Müzesi

9 cm

8,7 cm

-

Lev. 13/2

Çanak

Hacılar II

Burdur Müzesi

11,7 cm

12 cm

Mellaart 1970, s.311/9

Lev. 13/3

Çanak

Kuruçay 11 üst

Burdur Müzesi

10 cm

12 cm

Duru 1994, Lev.74/1

Lev. 14/1

Çömlek

Kuruçay 8

-

17 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev.146/6

Lev. 14/2

Çömlek

Hacılar V

-

12 cm

7,8 cm

Mellaart 1970, s. 279/4

Lev. 14/3

Çömlek

Hacılar V

-

13,5 cm

9,5 cm

Mellaart 1970, s. 279/1

Lev. 14/4

Çömlek

Hacılar I

Antalya Müzesi

11,5 cm

15,3 cm

-

Lev. 15/1

Çömlek

Hacılar I

Burdur Müzesi

15 cm

11,1 cm

Mellaart 1970, s. 371/2

Lev. 15/2

Çömlek

Hacılar I

Burdur Müzesi

16 cm

13,8 cm

Mellaart 1970, s. 371/8

Lev. 15/3

Çömlek

Hacılar I

-

13,5 cm

7,8 cm

Mellaart 1970, s. 371/7

Lev. 15/4

Çömlek

Hacılar I

Burdur Müzesi

18 cm

18,6 cm

-

Lev. 16/2

Çömlek

Kuruçay 10-9

-

18 cm

9,5 cm

Duru 1994, Lev.115/15

Lev. 16/4

Çömlek

Hacılar III

-

12 cm

18,3 cm

Mellaart 1970, s. 301/12

Lev. 17/2

Çömlek

Kuruçay 10-9

19 cm

3,6 cm

Duru 1994, Lev.110/2

Lev. 16/1

Çömlek

Kuruçay 11 üst

-

25 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev.78/2

Lev. 16/3

Çömlek

Höyücek KB

-

12 cm

6 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 92/5

Lev. 17/1

Çömlek

Kuruçay 10-9

-

24 cm

5,4 cm

Duru 1994, Lev.115/9

Lev. 17/3

Çömlek

Kuruçay 10-9

19 cm

3,3 cm

Duru,1994, Lev.110/4

Lev. 17/4

Çömlek

Kuruçay 10-9

-

16 cm

4,8 cm

Duru 1994, Lev.115/12

Lev. 18/1

Çömlek

Hacılar V

-

10,5 cm

6 cm

Mellaart 1970, s. 279/3

Lev. 18/3

Çömlek

Kuruçay 10-9

-

15 cm

5,4 cm

Duru 1994, Lev.110/3

Lev. 19/1

Çömlek

Kuruçay 8

-

14 cm

4,5 cm

Duru 1994, Lev.145/12

Lev. 17/5

Çömlek

Kuruçay 8

-

20 cm

4,5 cm

Duru 1994, Lev.145/15

Lev. 18/2

Çömlek

Kuruçay 7

-

16 cm

5,1 cm

Duru 1994, Lev.167/14

Lev. 18/4

Çömlek

Kuruçay 10-9

-

15 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.107/4

Lev. 19/2

Çömlek

Kuruçay 8

-

12 cm

7 cm

Duru 1994, Lev.146/5

Lev. 19/3

Çömlek

Kuruçay 8

-

14,5 cm

10,8 cm

Duru 1994, Lev.142/3

Lev. 19/5

Çömlek

Kuruçay 11 alt

-

8,4 cm

16,8 cm

Duru 1994, Lev.58/2

Lev. 20/2

Çömlek

Hacılar I

-

5,4 cm

15,3 cm

Mellaart 1970, s. 423/3

Lev. 20/4

Çömlek

Hacılar I

-

9,5 cm

25 cm

Mellaart 1970, s. 424/3

Lev. 19/4

Çömlek

Höyücek KB

-

7,5 cm

11 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 92/7

Lev. 20/1

Çömlek

Hacılar I

-

4,5 cm

13,5 cm

Mellaart 1970, s. 423/2

Lev. 20/3

Çömlek

Hacılar I

-

9 cm

27,3 cm

Mellaart 1970, s. 425/2

Lev. 21/1

Çömlek

Hacılar I

-

6 cm

16,8 cm

Mellaart 1970, s. 423/6

Lev. 21/2

Çömlek

Hacılar I

-

6 cm

22 cm

Mellaart 1970, s. 423/8

Lev. 21/3

Çömlek

Hacılar I

-

9 cm

18,3 cm

Mellaart 1970, s. 423/7

Lev. 22/1

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

5,5 cm

7 cm

Mellaart 1970, s. 369/2

Lev. 22/2

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

8,5 cm

7,8 cm

Mellaart 1970, s. 369/3

Lev. 22/3

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

11 cm

7,5 cm

Mellaart 1970, s. 369/4

Lev. 22/4

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

13,5 cm

12,6 cm

Mellaart 1970, s. 369/13

Lev. 22/5

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

19,5 cm

18,6 cm

Mellaart 1970, s. 369/17

Lev. 23/1

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

12 cm

12,3 cm

Mellaart 1970, s. 369/5

Lev. 23/3

Bardak/Fincan

Hacılar I

-

7,5 cm

14,5 cm

Mellaart 1970, s. 369/8

Lev. 23/3

Bardak/Fincan

Kuruçay 8

-

9 cm

0,9 cm

Duru 1994, Lev.155/5

Lev.23/4

Bardak-Fincan

Hacılar I

-

9 cm

14,4 cm

Mellaart 1970, s. 369/11

Lev. 24/1

Bardak-Fincan

Hacılar I

-

10 cm

22,8 cm

Mellaart 1970, s. 417/5

Lev. 24/2

Çömlek

Hacılar I

-

12 cm

31,5 cm

Mellaart 1970, s. 429/1a

Lev. 25/1

Çanak

Kuruçay 7

-

30 cm

10,2 cm

Duru 1994, Lev.87/4

Lev. 25/2

Çanak

Bademağacı ÜB

-

35 cm

7,2 cm

Lev. 25/3

Çanak

Kuruçay 10-9

-

16,5 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev.121/3

Lev. 25/4

Çanak

Bademağacı ÜB

-

19 cm

7,5 cm

Lev. 26/2

Çanak

Bademağacı ÜB

-

24 cm

6,6 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev.85/1

Lev. 26/4

Çanak

Kuruçay 7

-

30 cm

8,7 cm

Duru 1994, Lev.169/3

Lev. 27/2

Çanak

Bademağacı ÜB

-

22 cm

7 cm

Lev. 26/1

Çanak

Bademağacı ÜB

-

25,5 cm

9,6 cm

Lev. 26/3

Çanak

Bademağacı ÜB

-

30 cm

7,2 cm

Lev. 27/1

Çanak

Bademağacı ÜB

-

24 cm

6 cm

Lev. 27/3

Çanak

Kuruçay 11 alt

-

25 cm

6 cm

Lev. 27/4

Çanak

Höyücek KB

-

24 cm

6 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 85/4

Lev. 27/5

Çanak

Bademağacı ÜB

-

30 cm

6,9 cm

Lev. 28/1

Çanak

Kuruçay 10-9

-

18 cm

4,1 cm

Duru 1994, Lev.124/4

Lev. 28/2

Çanak

Kuruçay 8

-

18 cm

4,2 cm

Duru 1994, Lev.154/6

Lev. 28/3

Çanak

Bademağacı ÜB

-

19,5 cm

3,9 cm

Lev. 28/4

Çanak

Kuruçay 11 üst

-

24 cm

6,3 cm

Duru 1994, Lev.88/5

Lev. 28/5

Çanak

Kuruçay 10-9

-

30 cm

5,1 cm

Duru 1994, Lev.124/3

Lev. 28/6

Çanak

Bademağacı ÜB

-

40 cm

9 cm

-

Lev. 29/1

Çanak

Hacılar I

-

12 cm

4,5 cm

Mellaart 1970, s. 387/1

Lev. 29/3

Çanak

Kuruçay 7

-

28 cm

12,9 cm

Duru 1994, Lev.174/?

Lev. 30/2

Çanak

Hacılar I

-

15 cm

6 cm

Mellaart 1970, s. 405/4

Lev. 31/1

Çanak

Bademağacı ÜB

-

22 cm

7,8 cm

-

Lev. 29/2

Çanak

Bademğacı ÜB

-

22,5 cm

6 cm

Lev. 30/1

Çanak

Hacılar I

-

12 cm

5,3 cm

Mellaart 1970, s. 491/3

Lev. 30/3

Çanak

Hacılar I

-

25,5 cm

8,7 cm

Mellaart 1970, s. 409/3

Lev. 31/2

Çanak

Bademağacı ÜB

-

24 cm

10,2 cm

Duru 1994, Lev.175/1

Lev. 32/1

Çanak

Hacılar I

-

14,4 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.485/3

Lev. 32/2

Çanak

Hacılar I

-

13,5 cm

4,2 cm

Mellaart 1970, s. 485/2

Lev. 32/3

Çanak

Hacılar I

-

12 cm

4,5 cm

Mellaart 1970, s. 487/3

Lev. 32/4

Çanak

Hacılar I

-

22 cm

7,8 cm

Mellaart 1970, s.494/1

Lev. 33/1

Çanak

Kuruçay 7

-

30 cm

8,5 cm

Duru 1994, Lev.173/8

Lev. 33/2

Çanak

Kuruçay 11 üst

-

25 cm

6,9 cm

Duru 1994, Lev.90/2

Lev. 33/3

Çanak

Hacılar I

-

22 cm

8,7 cm

Mellaart 1970, s. 489/3

Lev. 34/1

Çanak

Hacılar I

-

19,5 cm

6,3 cm

Mellaart 1970, s. 411/2

Lev. 34/2

Çanak

Hacılar I

-

15,5 cm

5,7 cm

Mellaart 1970, s. 408/2

Lev. 34/3

Çanak

Hacılar I

-

16 cm

6,7 cm

Mellaart 1970, s. 485/4

Lev. 34/4

Çanak

Hacılar I

-

21 cm

8,1 cm

Mellaart 1970, s. 496/1

Lev. 34/5

Çanak

Hacılar

-

21 cm

6,6 cm

Mellaart 1970, s.494/1

Lev. 35/1

Çanak

Höyücek KB

-

21 cm

4,5 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 86/6

Lev. 35/2

Çanak

Kuruçay 11 üst

-

31 cm

6 cm

Duru 1994, Lev.91/1

Lev. 35/3

Çömlek

Kuruçay 7

13,5 cm

6,6 cm

Duru, 1994, Lev.171/7

Lev. 35/4

Çömlek

Bademağacı ÜB

13,5 cm

6,6 cm

-

Lev. 35/5

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

30 cm

13,2 cm

-

Lev. 36/1

Çömlek

Kuruçay 7

-

12 cm

6,9 cm

Duru 1994, Lev.176/8

Lev. 36/2

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

16 cm

8,4 cm

Lev. 36/3

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

19,5 cm

6,6 cm

Lev. 36/4

Çömlek

Kuruçay 7

-

30 cm

7,8 cm

Duru, 1994, Lev. 176/1

Lev. 36/5

Çömlek

Höyücek KB

-

23 cm

9,3 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev.87/3

Lev. 36/6

Çömlek

Höyücek KB

-

14,5 cm

9,3 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 92/4

Lev. 37/1

Çömlek

Kuruçay 7

-

15 cm

5,4 cm

Duru 1994, Lev. 171/3

Lev. 37/2

Çömlek

Kuruçay 7

-

18 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev. 171/4

Lev. 37/4

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

28,5 cm

5,4 cm

-

Lev. 38/1

Çömlek

Kuruçay 8

-

1,2 cm

10,8 cm

Duru 1994, Lev. 154/11

Lev. 38/3

Dip

Kuruçay 7

-

0,9 cm

11,4 cm

Duru 1994, Lev. 172/1

Lev. 37/3

Çömlek

Kuruçay 8

-

14 cm

4,5 cm

Duru 1994, Lev. 154/4

Lev. 37/5

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

42 cm

9,3 cm

-

Lev. 38/2

Amorf

Kuruçay 7

-

1,2 cm

11,7 cm

Duru 1994, Lev.172/4

Lev. 38/4

Dip

Kuruçay 11 alt

-

1,2 cm

11,2 cm

Duru 1994, Lev. 65/14

Lev. 38/5

Dip

Kuruçay 7

-

0,9 cm

7,8 cm

Duru 1994, Lev.172/3

Lev. 39/2

Çanak

Kuruçay 7

-

27 cm

10,2 cm

Duru 1994, Lev.177/2

Lev. 39/4

Çömlek

Kuruçay 7

-

15 cm

7,5 cm

Duru 1994, Lev.177/4

Lev. 40/2

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

10 cm

8,8 cm

Lev. 39/1

Dip

Kuruçay 7

-

30 cm

9,9 cm

Duru 1994, Lev.177/1

Lev. 39/3

Çömlek

Kuruçay 7

-

15 cm

7,5 cm

Duru 1994, Lev.177/3

Lev. 40/1

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

31 cm

9,6 cm

Lev. 40/3

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

13,5 cm

7 cm

Lev. 40/4

Gövde parçası

Bademağacı ÜB

-

18 cm

16,5

-

Lev. 41/2

Kulp

Kuruçay 7

-

4,8 cm

Duru 1994, Lev.178/8

Lev. 41/4

Kulp

Kuruçay 7

-

7,5 cm

-

Duru 1994, Lev.178/10

Lev. 42/2

Çanak

Bademağacı ÜB

-

18 cm

8,1 cm

-

Lev. 41/1

Gövde parçası

Kuruçay 7

-

6,3 cm

-

Duru 1994, Lev.178/2

Lev. 41/3

Kulp

Kuruçay 7

-

8,4 cm

Duru 1994, Lev.178/11

Lev. 42/1

Çanak

Bademağacı ÜB

-

19,5 cm

5,7 cm

-

Lev. 42/3

Çanak

Höyücek KB

-

13,5 cm

6,6 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 86/4

Lev. 42/4

Çanak

Bademağacı ÜB

-

26 cm

7,5 cm

-

Lev. 43/2

Çanak

Höyücek KB

-

20 cm

5,4 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 86/3

Lev. 43/4

Çanak

Bademağacı ÜB

-

27 cm

9,6 cm

-

Lev. 44/2

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

24 cm

9,9 cm

-

Lev. 43/1

Çanak

Bademağacı ÜB

-

26 cm

4,8 cm

-

Lev. 43/3

Çanak

Bademağacı ÜB

-

28 cm

6,9 cm

Lev. 44/1

Çanak

Hacılar I

-

11 cm

10,5 cm

Mellaart,1970,s.431/4

Lev. 44/3

Çömlek

Höyücek KB

-

15 cm

9 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 87/5

Lev. 44/4

Çömlek

Höyücek KB

13 cm

10,5 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 87/7

Lev. 44/6

Çömlek

Hacılar I

-

10,5 cm

22,5 cm

Mellaart,1970, s. 433/7

Lev. 45/2

Çömlek

Höyücek

-

11 cm

8,1 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev.88/1

Lev. 45/4

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

15 cm

9 cm

-

Lev. 44/5

Çömlek

Bademağacı ÜB

16 cm

12,6 cm

-

Lev. 45/1

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

10,5 cm

6 cm

-

Lev. 45/3

Çömlek

Hacılar

-

15 cm

9,6 cm

Mellaart,1970, s.433/2

Lev. 45/5

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

20 cm

7,8 cm

-

Lev. 45/6

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

27 cm

10,7 cm

-

Lev. 46/2

Çömlek

Bademağacı ÜB

21 cm

4,5 cm

Lev. 46/4

Çömlek

Bademağacı ÜB

-

42 cm

8,1 cm

-

Lev. 47/2

Kulp

Bademağacı ÜB

-

14,1 cm

7,8 cm

Lev. 46/1

Çömlek

Höyücek KB

-

19 cm

5,9 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev. 88/3

Lev. 46/3

Çömlek

Bademağacı ÜB

27 cm

5,1 cm

Lev. 47/1

Kulp

Höyücek KB

-

0,9 cm

9,6 cm

Duru, Umurtak 2005, Lev.89/4

Lev. 47/3

Amorf

Bademağacı ÜB

-

7,5 cm

12 cm

Lev. 47/4

Dip

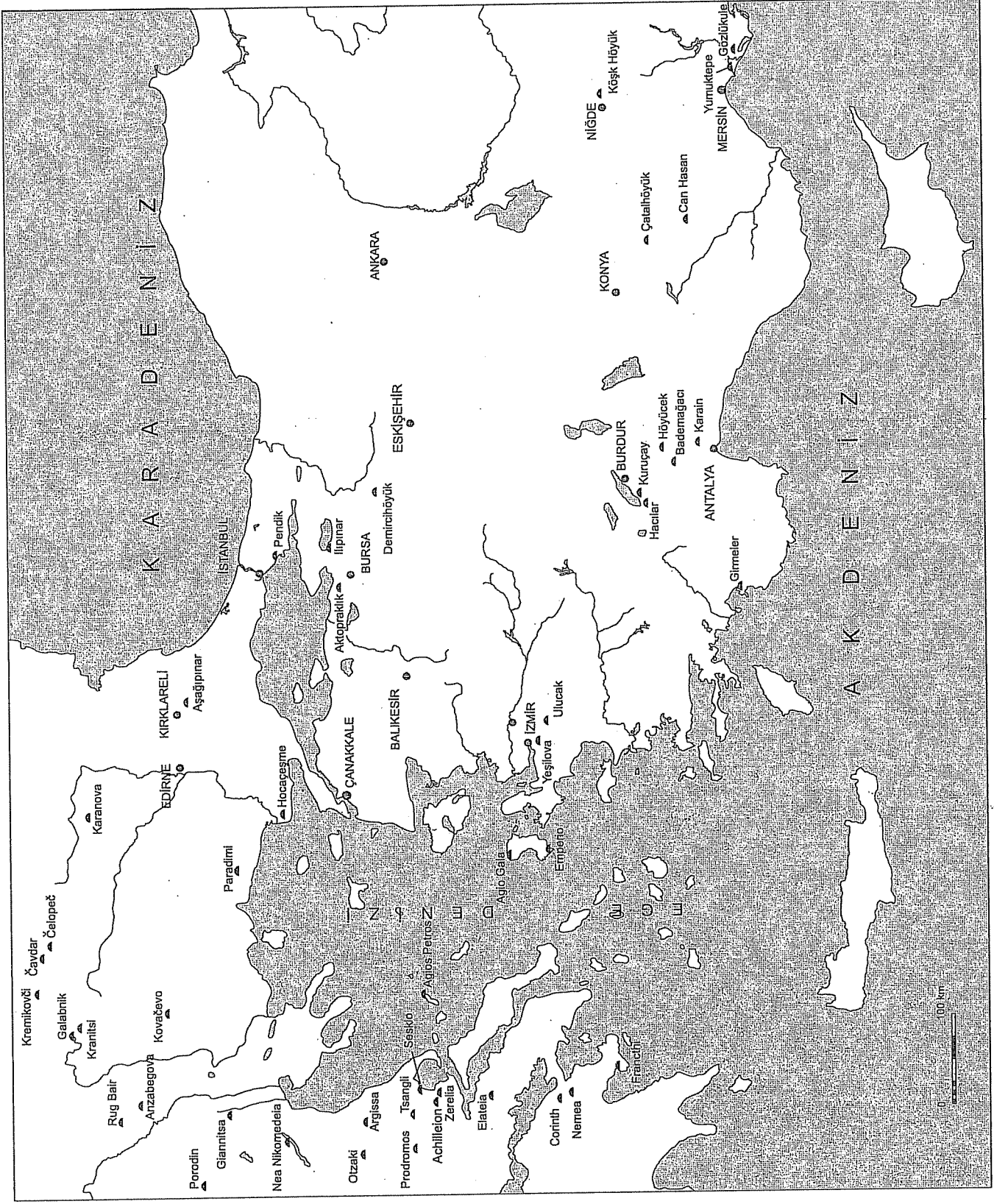
Höyücek KB

-

2,1

5,4

Duru, Umurtak 2005, Lev. 89/11

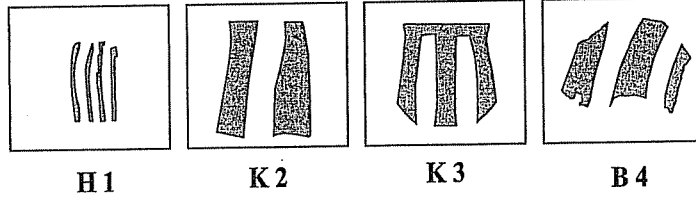
Harita: Burdur-Antalya Bölgesi Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleği ile Çağdaşlarının Ele Geçtiği Merkezler

TARİH	HACILAR	KURUÇAY	HÖYÜCEK	BADEMAĞACI
MÖ 5000				
MÖ 5500				
MÖ 6000				
MÖ 6500				
MÖ 7000				
MÖ 8000				

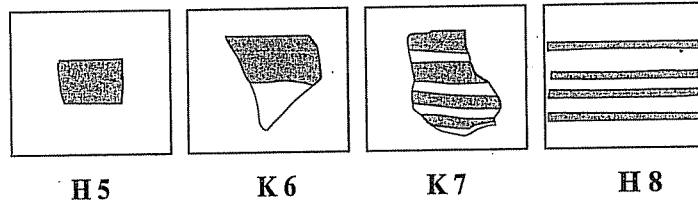
Tablo 1: Burdur - Antalya Bölgesinde Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleğin Zamansal Dağılımı

BANT BEZEME
GRUP I
MAL GRUBU Ia

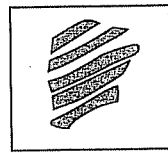
DİKEY

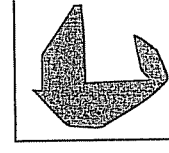
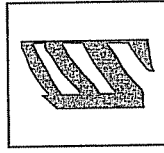
YATAY

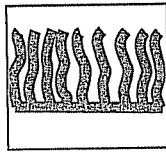
EĞİK

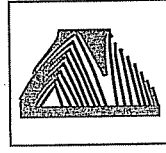
EĞİK KESİŞEN

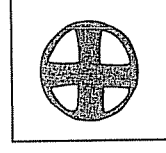
DALGA

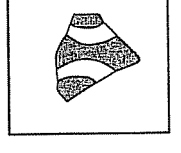
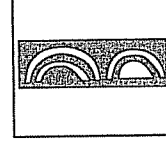
TERS V

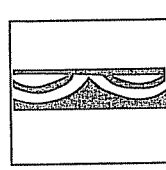
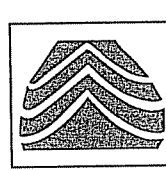
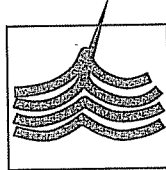
HAÇ

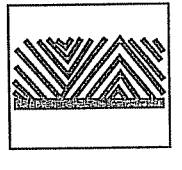
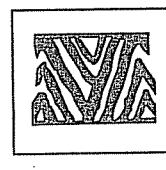
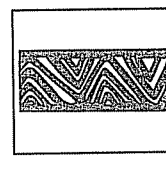
İÇİÇE YARIM DAİRE

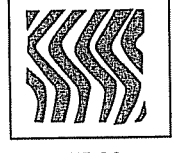
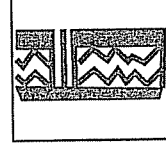
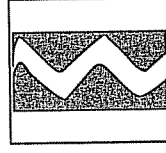
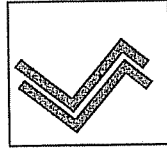
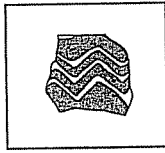
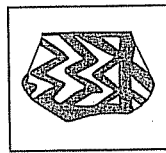
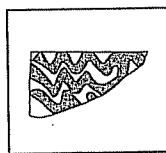
SARKINTILI

ŞEVRON

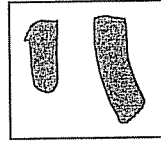
ZİKZAK

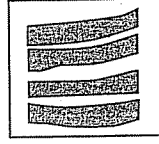
**BANT BEZEME
GRUP I
MAL GRUBU Ib**

DİKEY

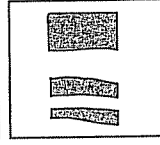
K 1

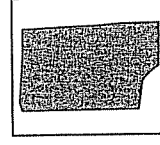
B 2

YATAY

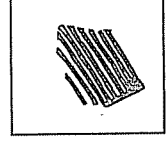
K 3

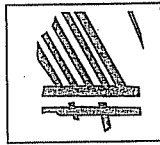
B 4

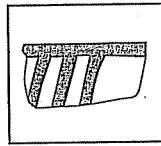
HÖ 5

EĞİK

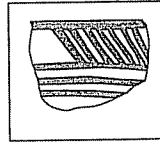
K 6

EĞİK KESİŞEN

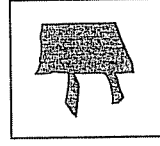
B 7

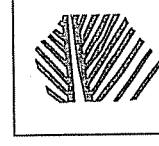
K 8

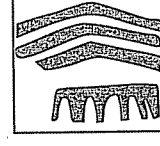
K 9

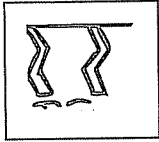
K 10

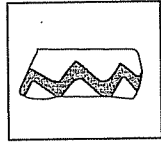
B 11

HÖ 12

ZİKZAK

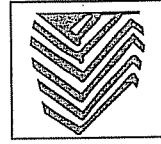
H 13

K 14

K 15

ŞEVRON

H 16

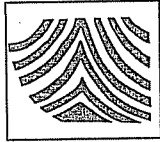
K 17

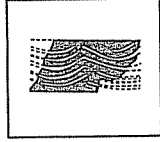
K 18

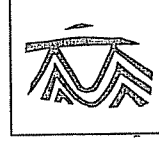
B 19

SARKINTI

H 20

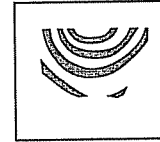
K 21

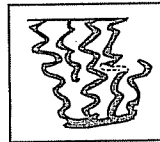
B 22

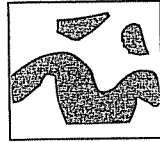
HÖ 23

DAİRESEL

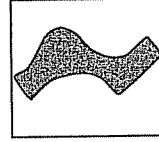
B 24

DALGA

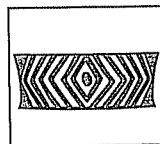
B 25

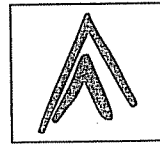
HÖ 26

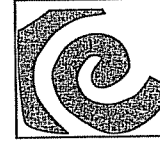
HÖ 27

İÇİÇE BAKLAVA

H 28

TERS V

HÖ 29

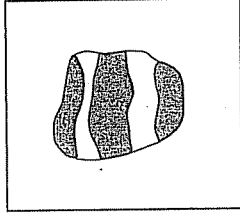
SİRAL

HÖ 30

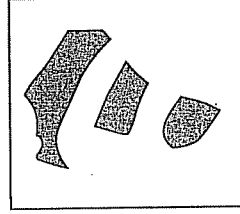
BANT BEZEME

GRUP I
MAL GRUBU Ic

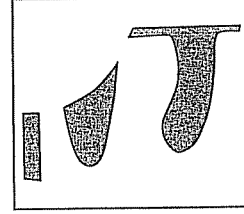
DİKEY

K1

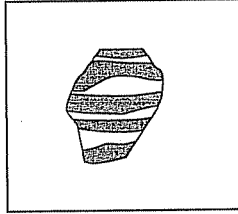

K2

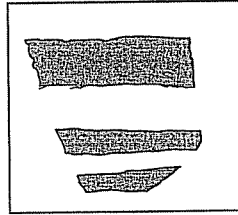

K3

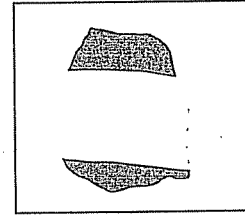
YATAY

K4

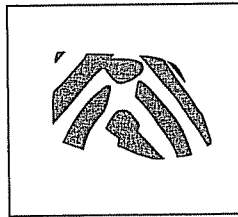

B5

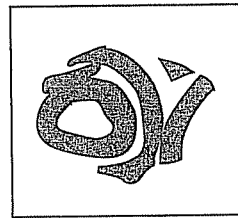
B6

EĞİK

K7

İÇİÇE DAİRE

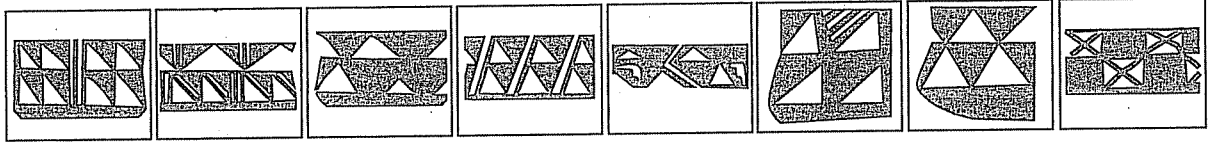
K8

GEOMETRİK BEZEME

GRUP I

MAL GRUBU Ia

ÜÇGENLER

H 1

H 2

H 3

H 4

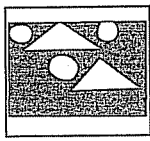
K 5

HÖ 6

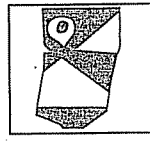
HÖ 7

H 8

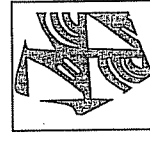
ÜÇGEN - DAİRE ÜÇGEN - DAMLA ÜÇGEN - YARIM DAİRE ÜÇGEN - KAFES ÜÇGEN - NOKTA

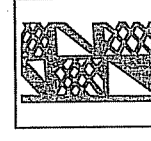
K 9

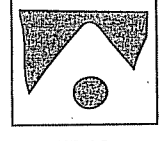
K 10

K 11

H 12

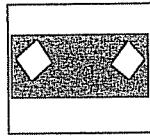

K 13

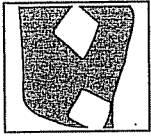
BAKLAVA

İÇİ TARALI KARE

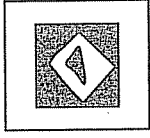
KARE

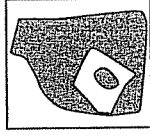
H 14

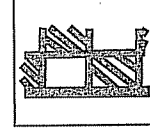
K 15

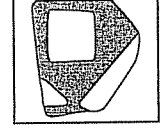
H 16

K 17

H 18

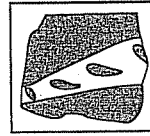

K 19

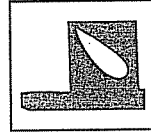
DAMLA

DAMLA - DAİRE

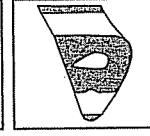
DAMA TAHTASI

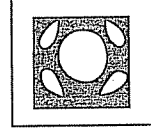
K 20

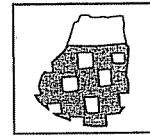
H 21

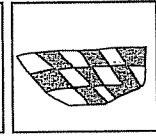
K 22

H 23

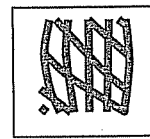
K 24

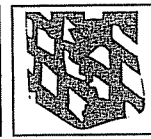
K 25

KAFES

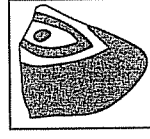
GÖZ

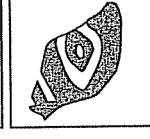
H 26

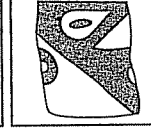
K 27

K 28

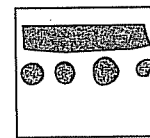

K 29

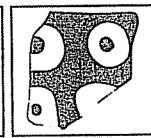

K 30

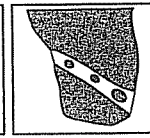
NOKTA

K 31

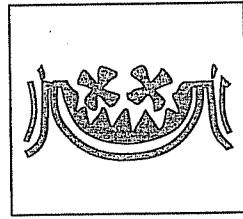
K 32

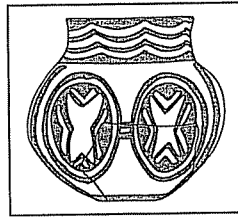
K 33

BANT - GEOMETRİK BEZEME

GRUP I MAL GRUBU Ia

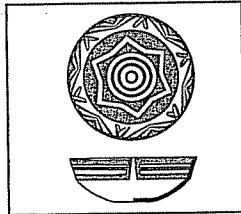

H 1

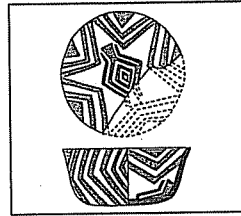

H 2

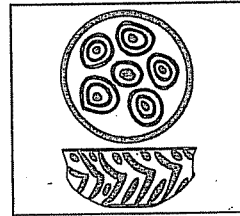
MAL GRUBU Ib

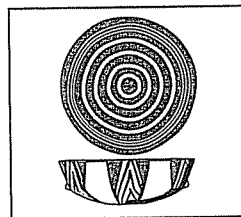
H 3

K 4

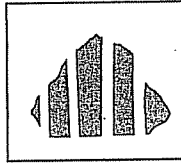
H 5

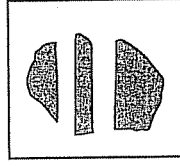
H 6

BANT BEZEME GRUP II

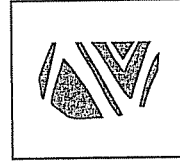
DİKEY

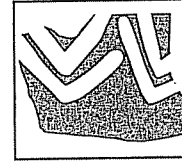
B1

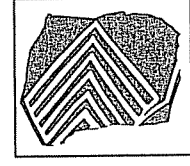
H 2

B 3

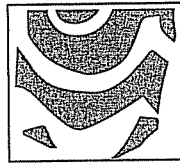

B 4

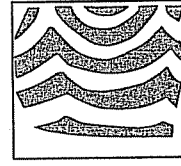

H 5

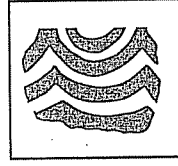
SARKINTILI

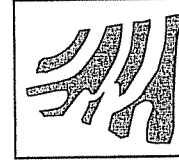
HÖ 6

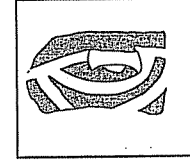
HÖ 7

B 8

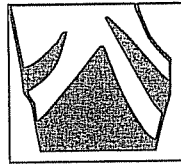

H 9

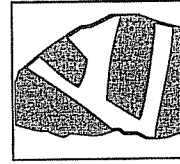

B 10

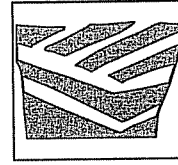
KESİŞEN

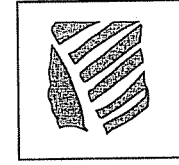
HÖ 11

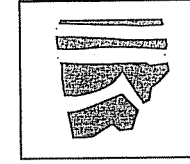
HÖ 12

HÖ 13

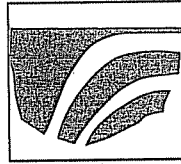

B 14

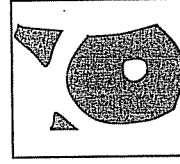

B 15

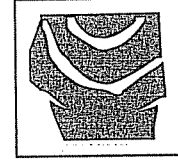
İÇ İÇE YARIM DAİRE

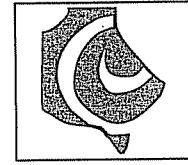
HÖ 16

HÖ 17

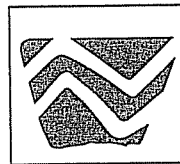
HÖ 18

HÖ 19

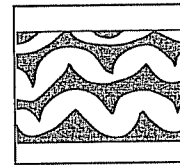
SPİRAL

ZİKZAK

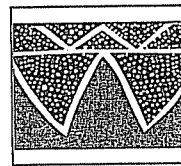
B 20

DALGA

H 21

GEOMETRİK

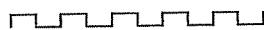
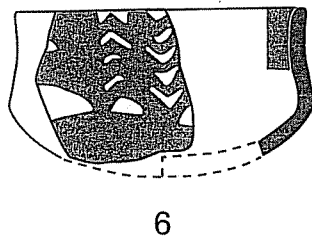
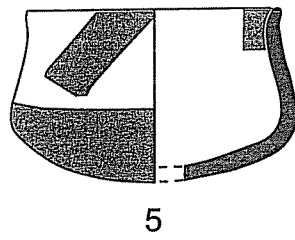
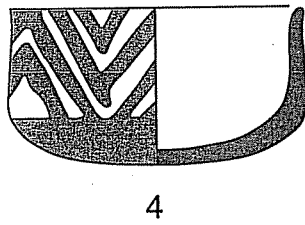
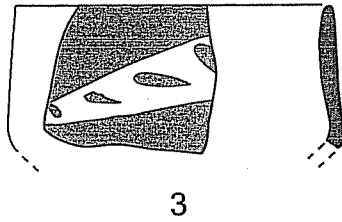
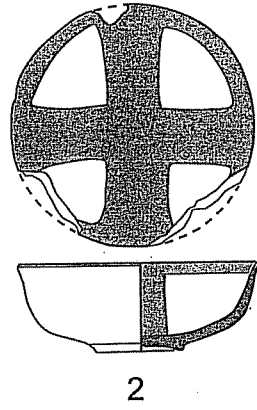
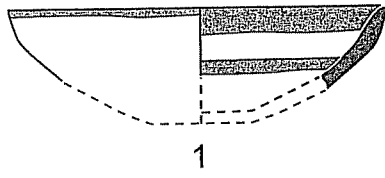
H 22

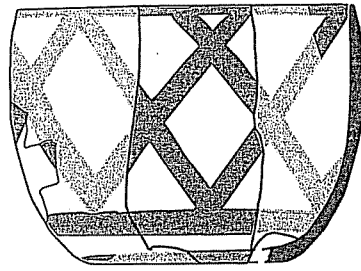
Ia Grubu	ENÇ											
Hacılar		'										
Kuruçay												
Bademağacı												

Bezemelelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 1, ENÇ, Ia Grubu

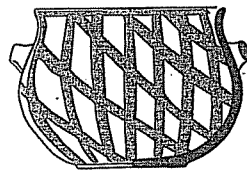
Ic GRUBU	GN/EKÇ					
Kuruçay						
Bademağacı						

Bezemelerin Mal Grubu ve Dönemlere Göre Dağılım Tablosu 5,
GN/EKÇ, Ic Grubu

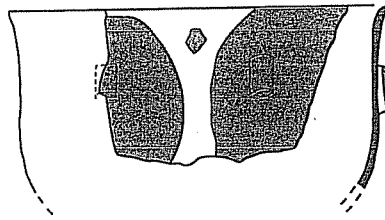

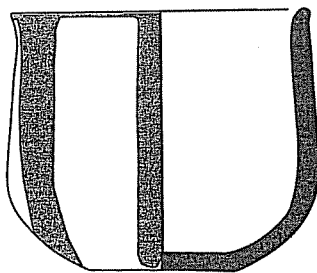
1

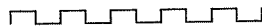
2

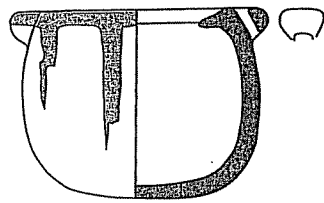

3

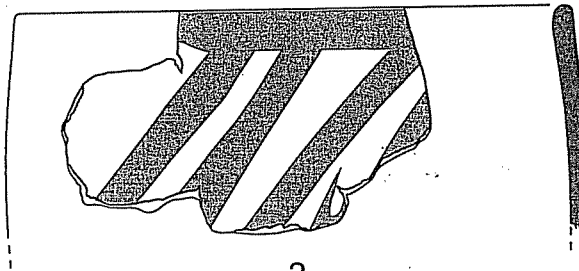

4

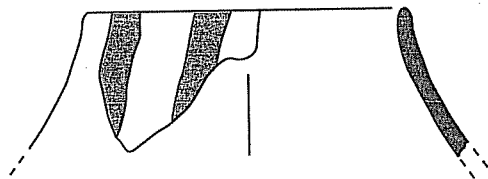

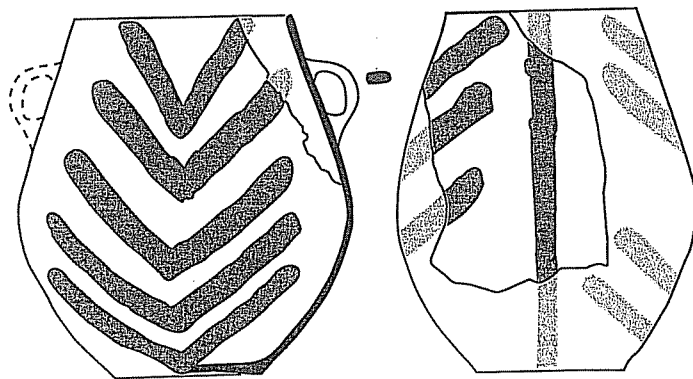
1

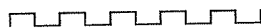
2

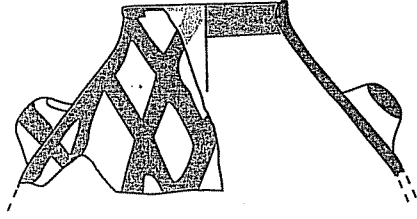

3

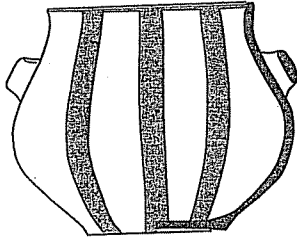

4

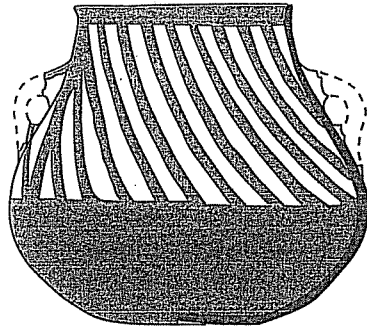

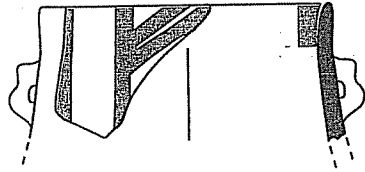
1

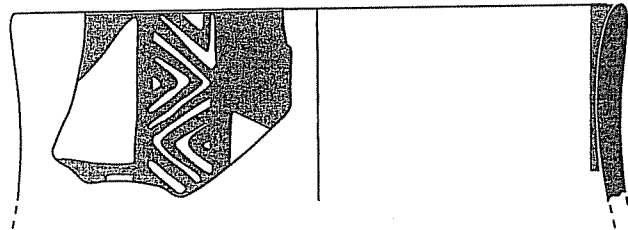
2

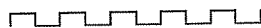
3

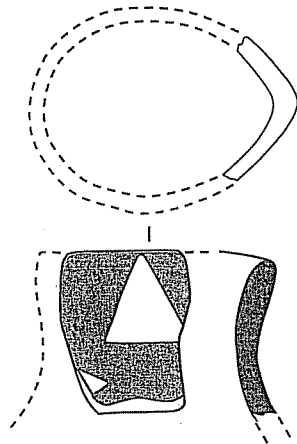

4

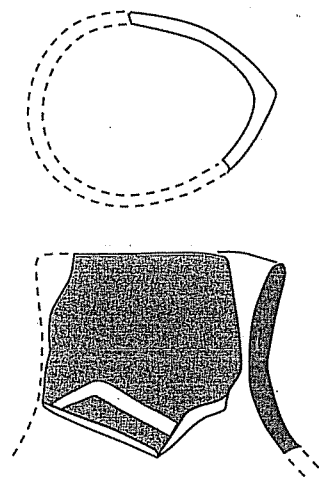

5

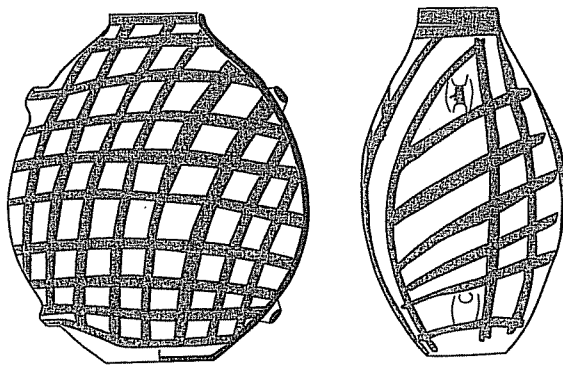

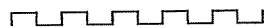
1

2

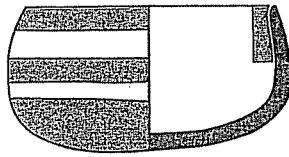

3

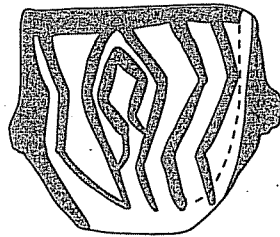

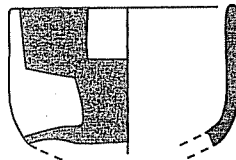
1

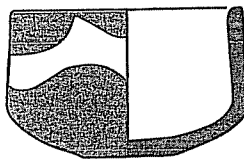
2

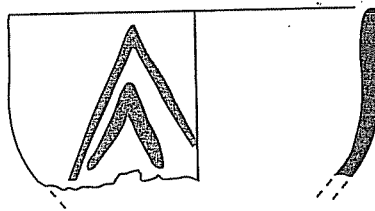
3

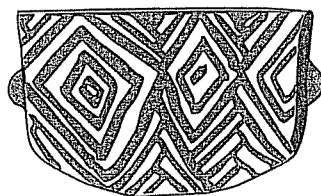
4

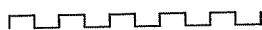
5

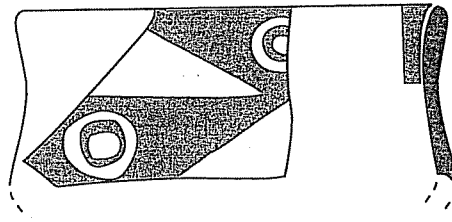

6

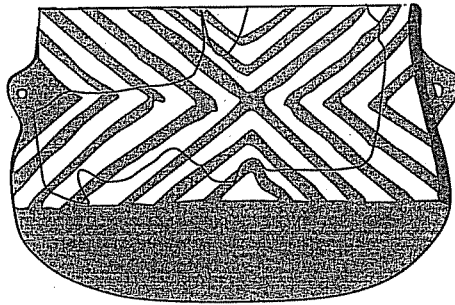

7

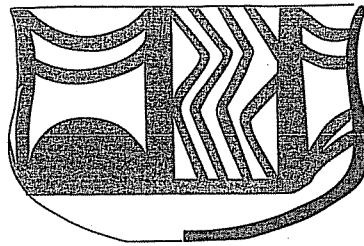

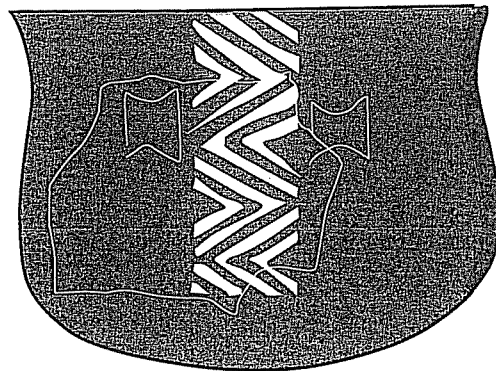
1

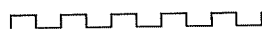
2

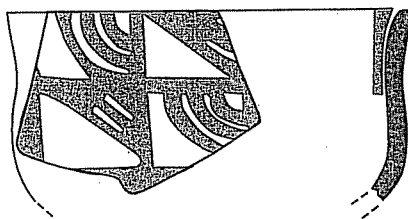

3

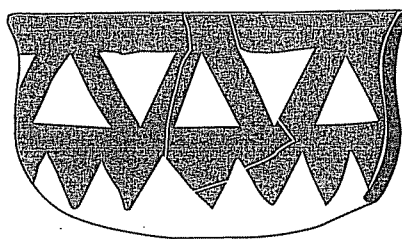

4

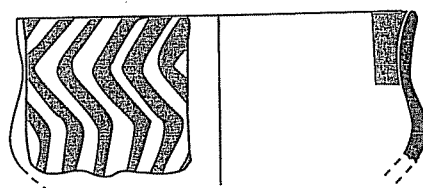

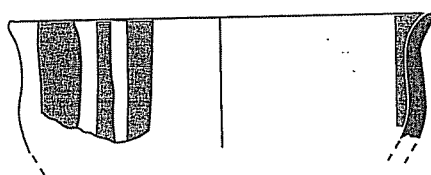
1

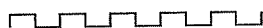
2

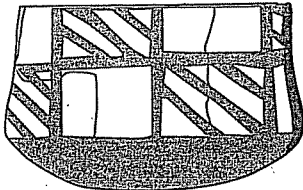

3

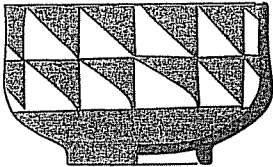

4

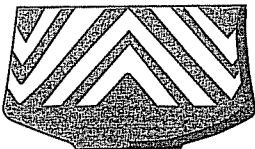

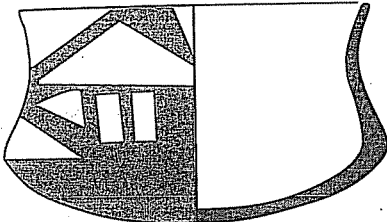
1

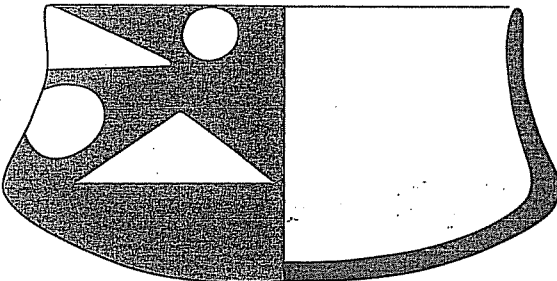
2

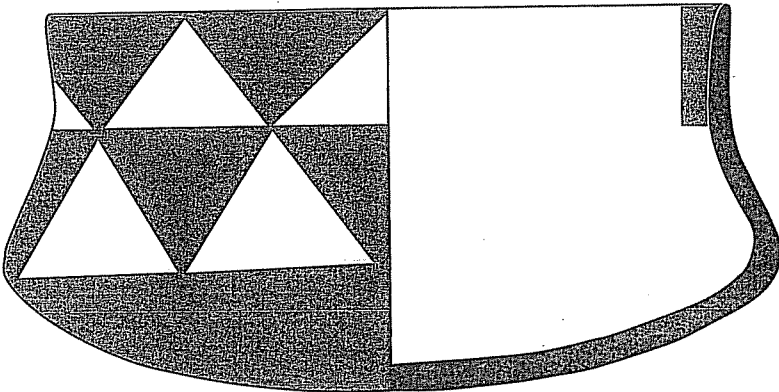
3

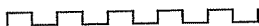
4

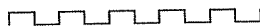
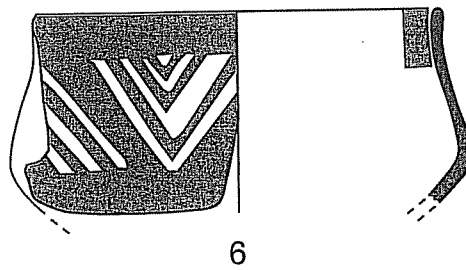
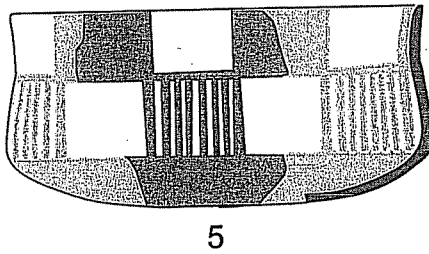
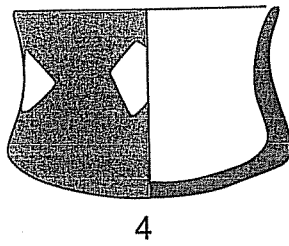
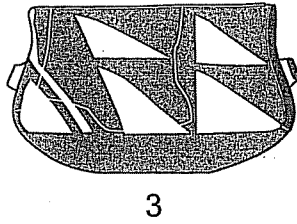
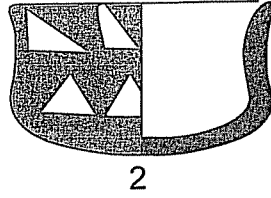
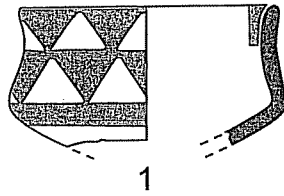

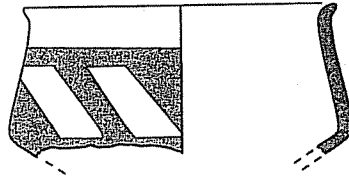
5

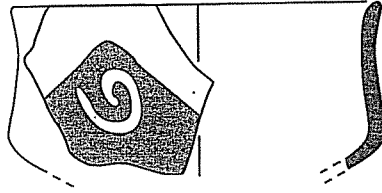
6

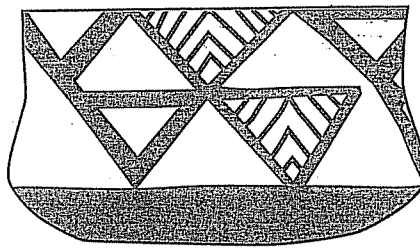

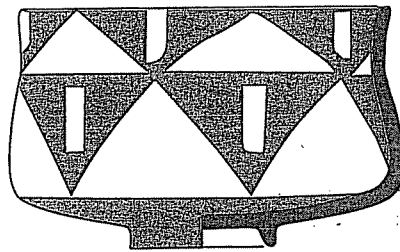
1

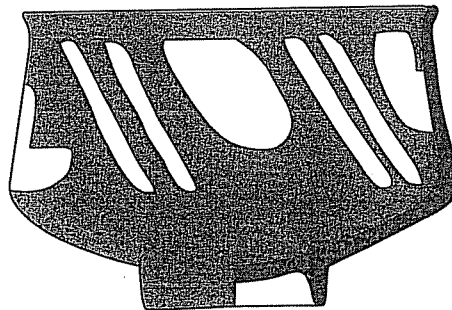
2

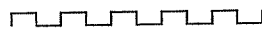
3

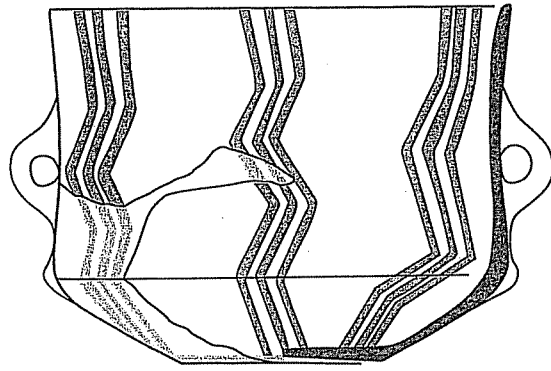

4

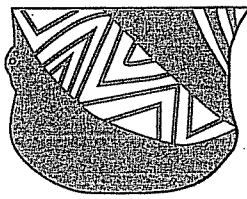
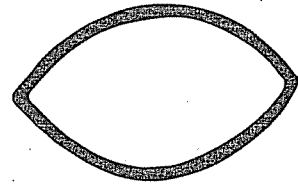
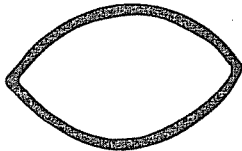

5

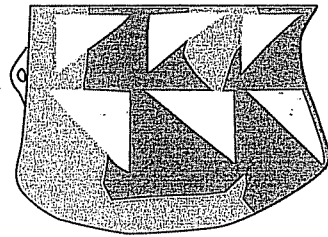
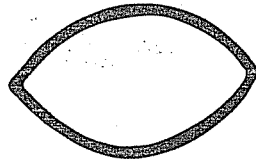

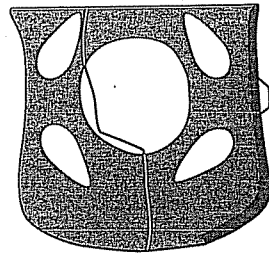
1

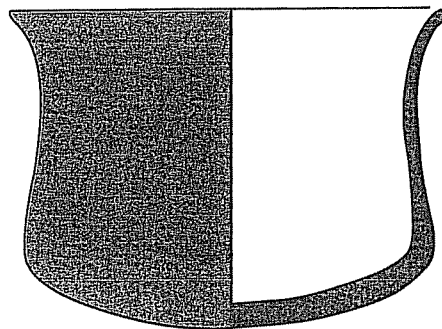
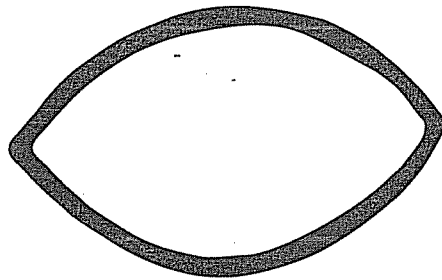
2

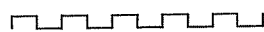
3

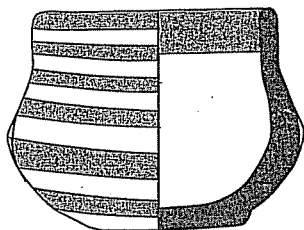

4

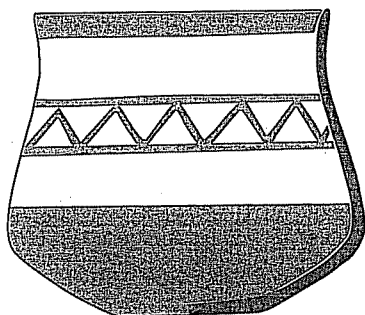

5

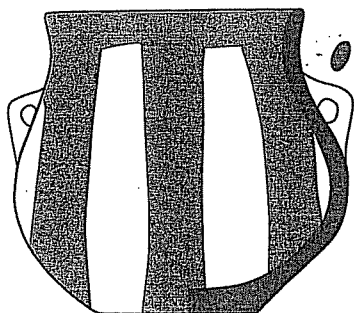

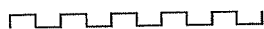
1

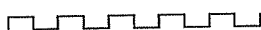
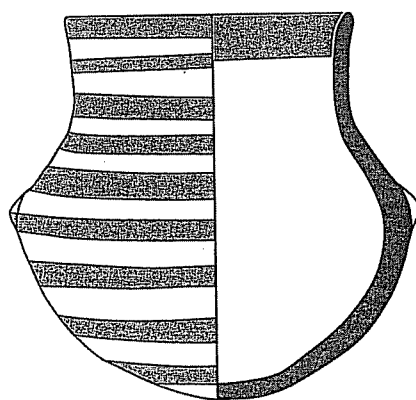
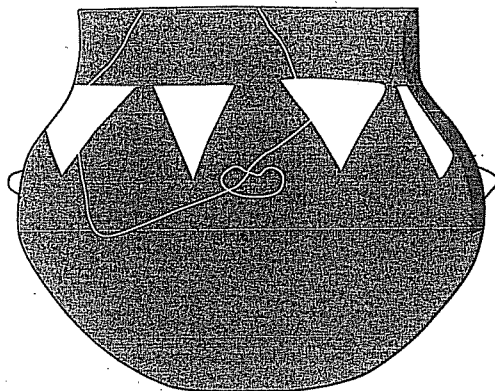
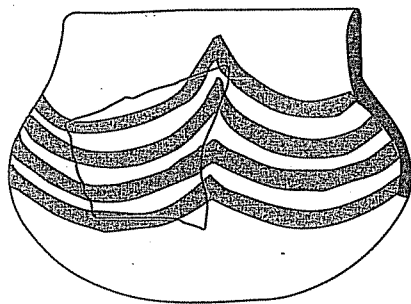
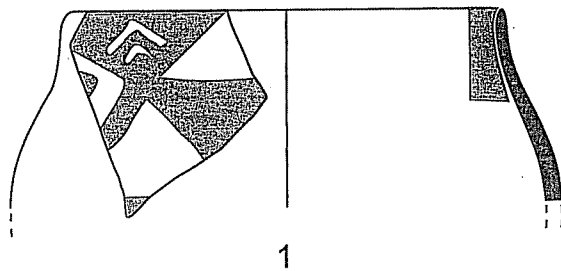

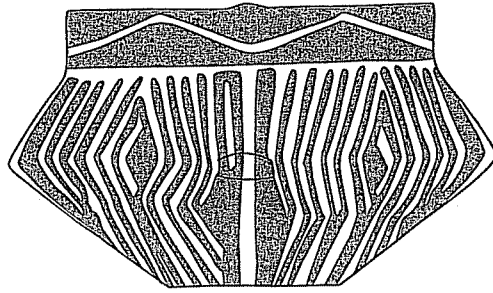
2

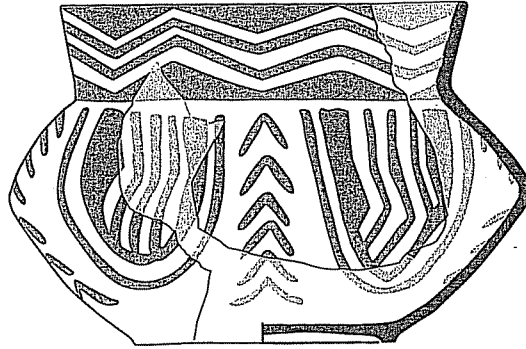
3

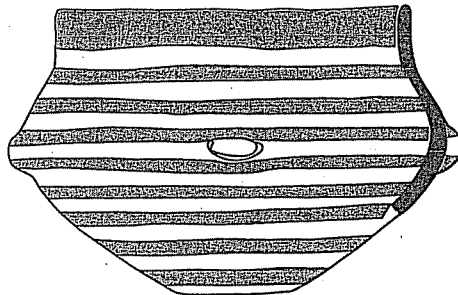

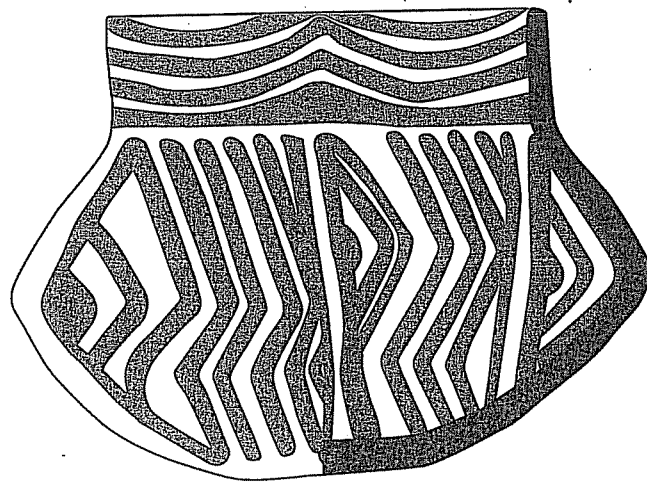
1

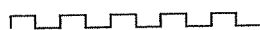
2

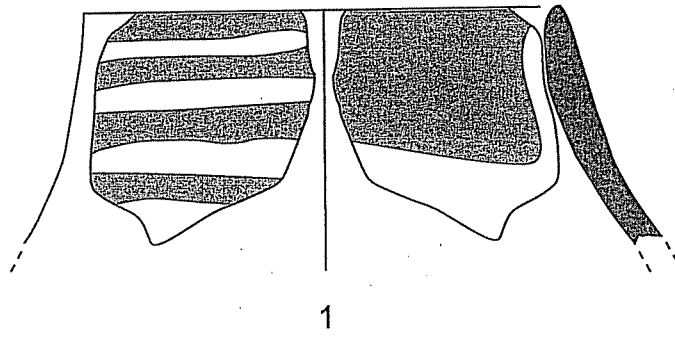

3

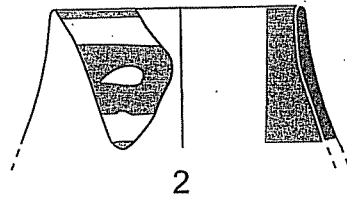

4

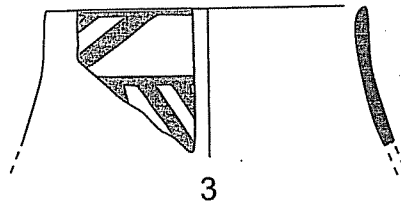

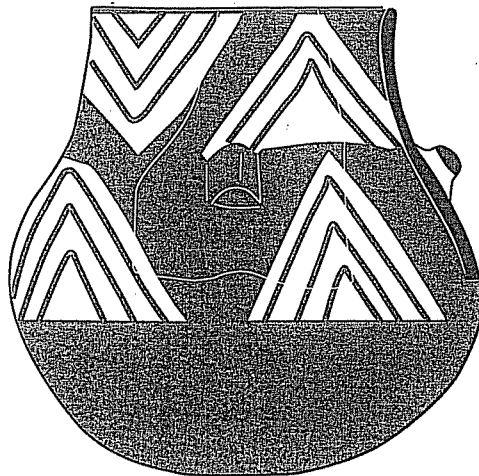
1

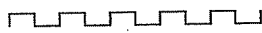
2

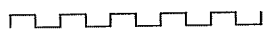
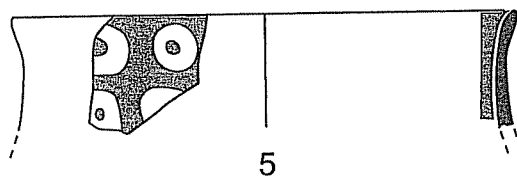
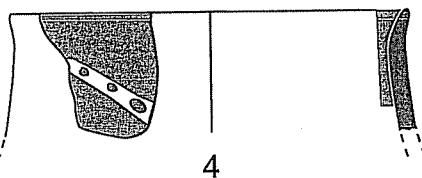
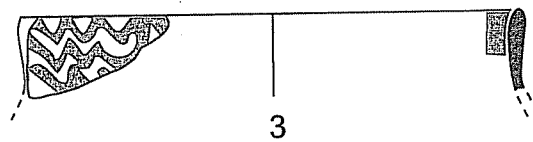
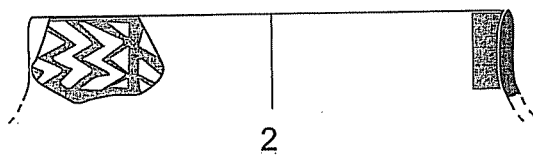
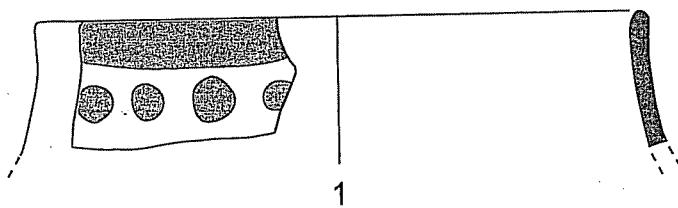

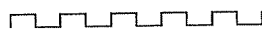
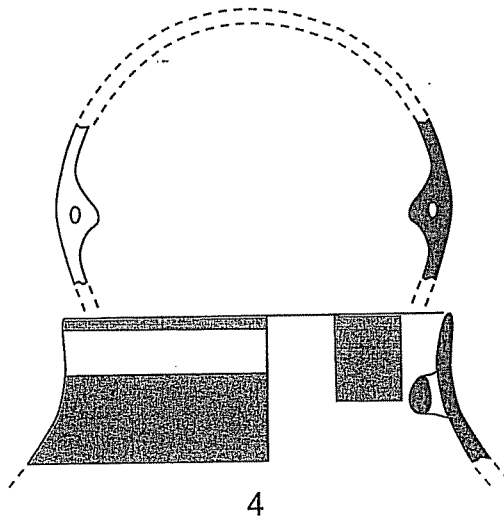
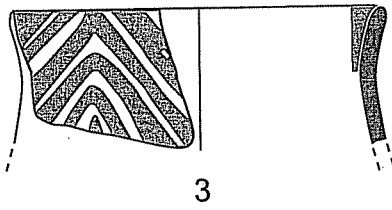
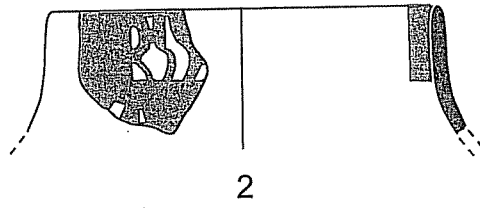
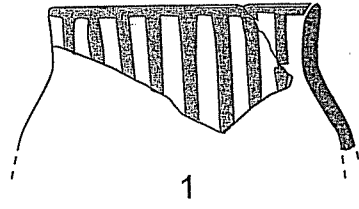
3

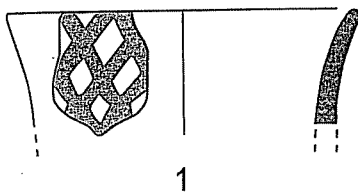

4

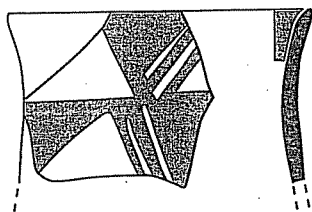

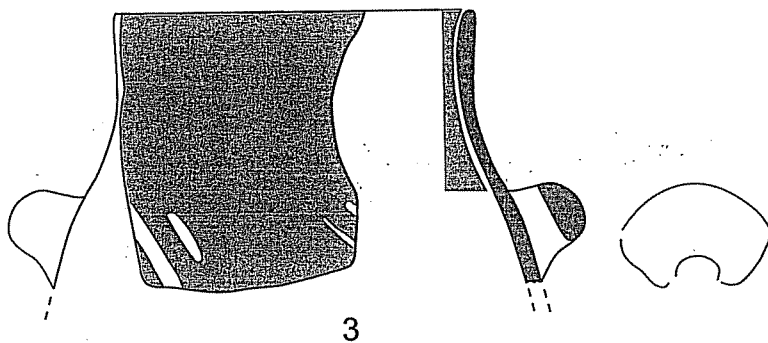

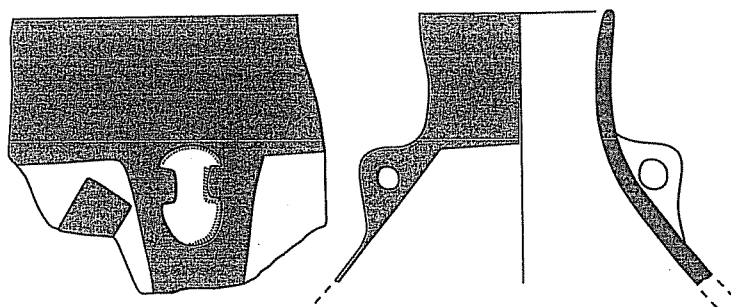
1

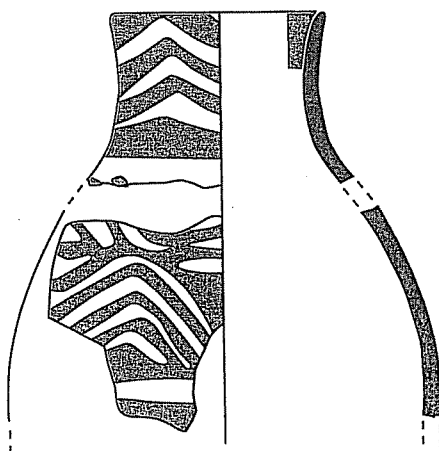
2

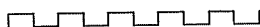
3

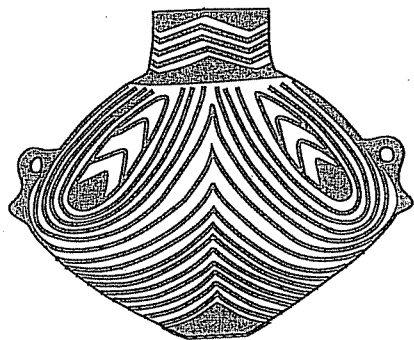

4

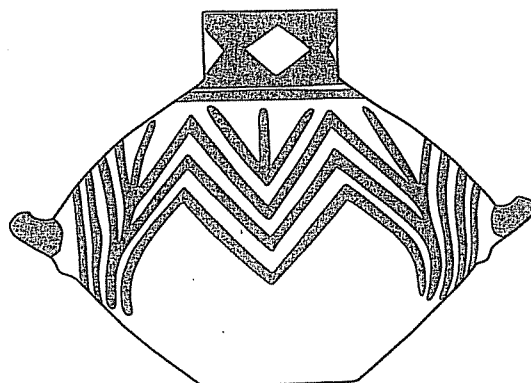

5

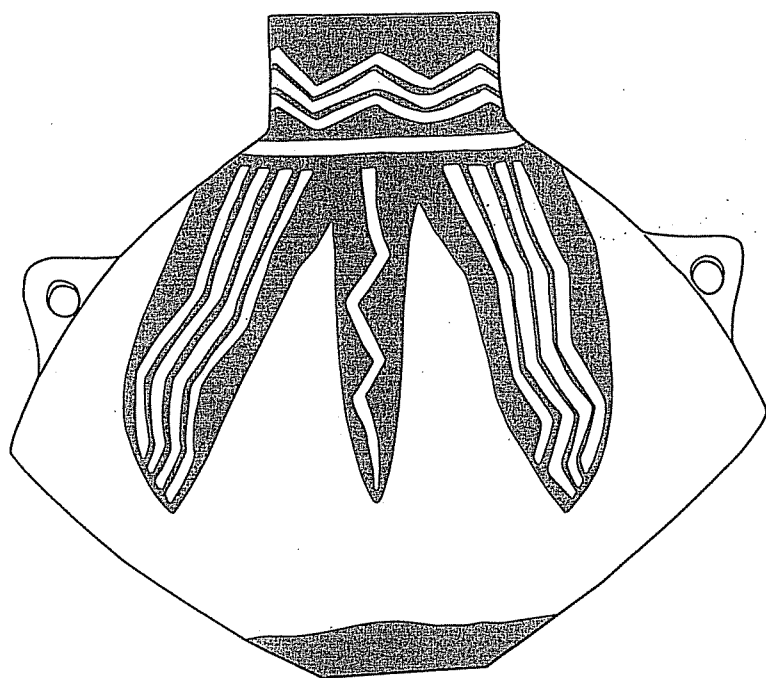

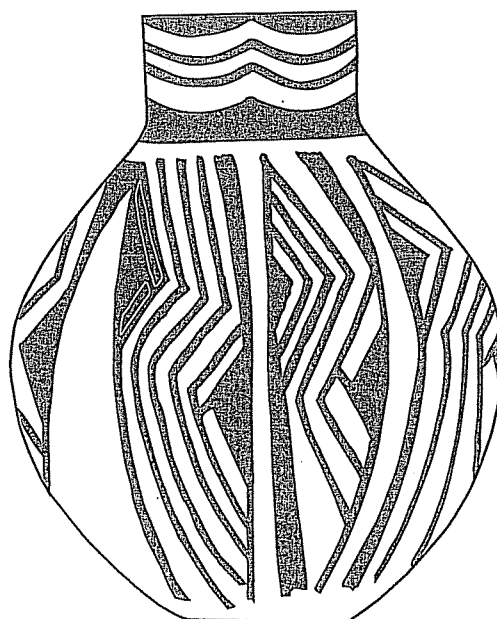
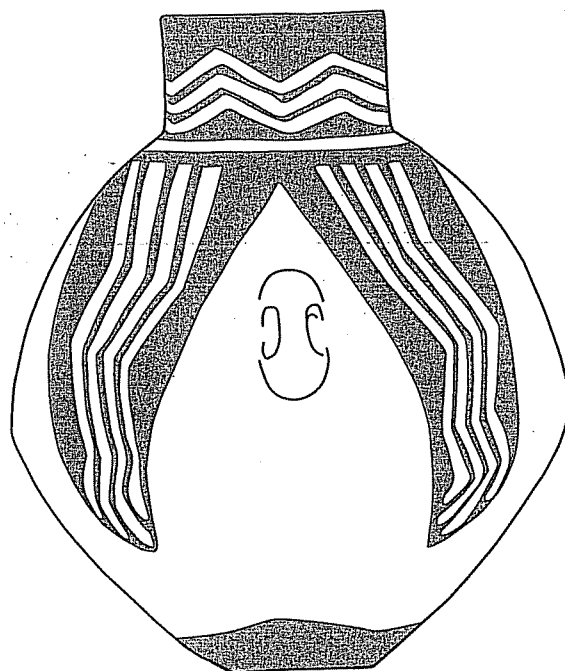
1

2

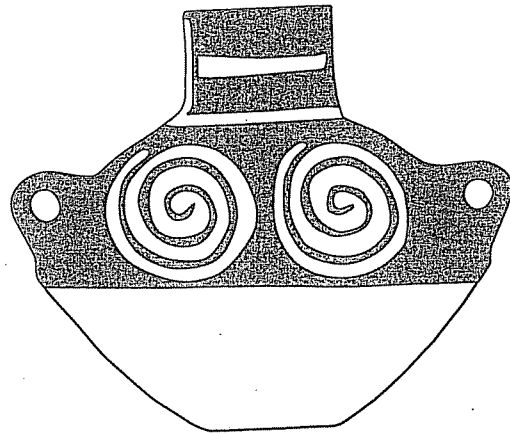

3

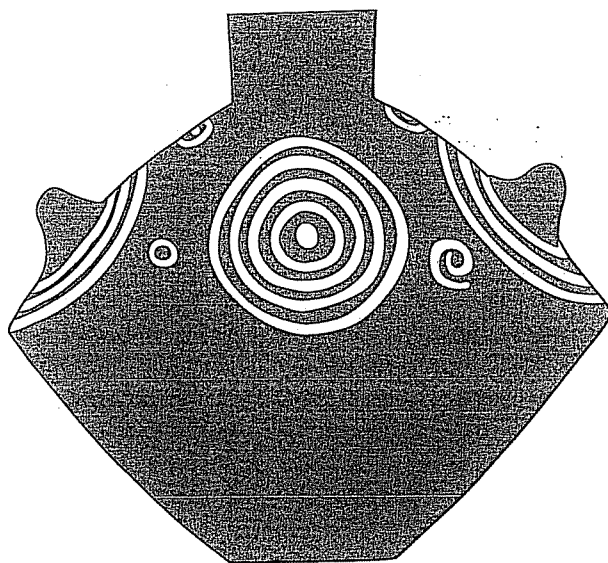

4

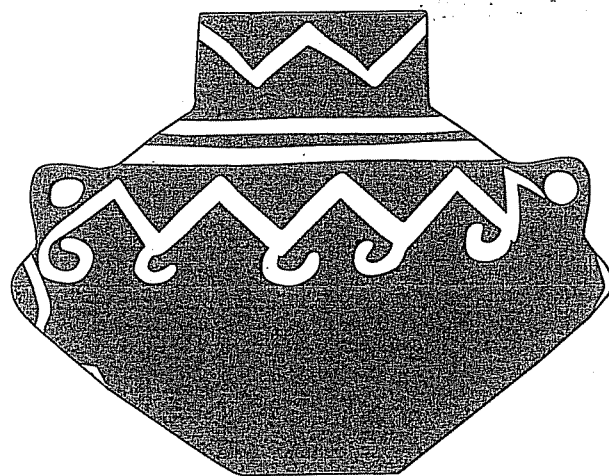

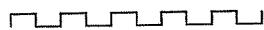
1

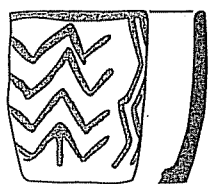

2

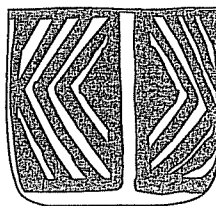

3

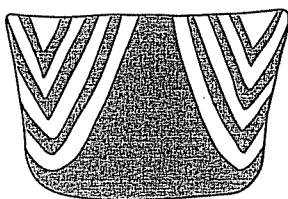

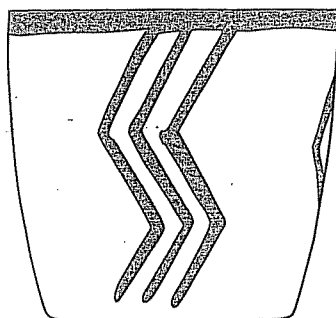
1

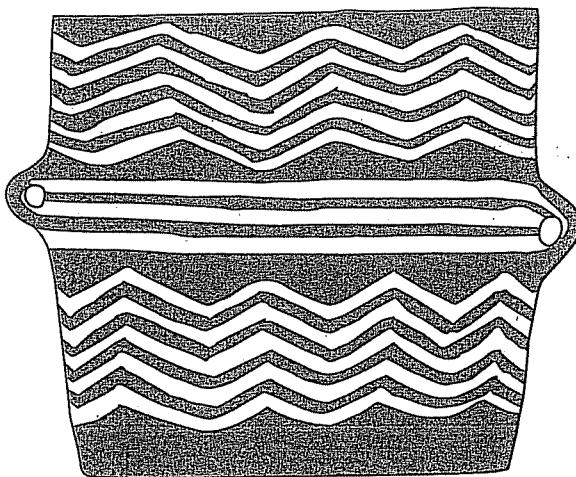
2

3

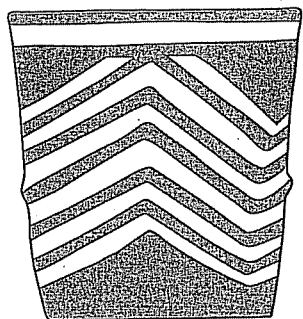

4

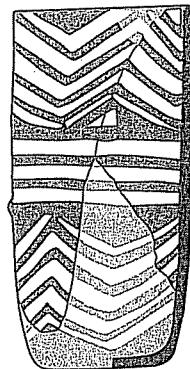

5

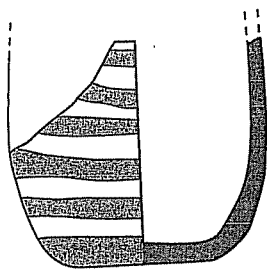

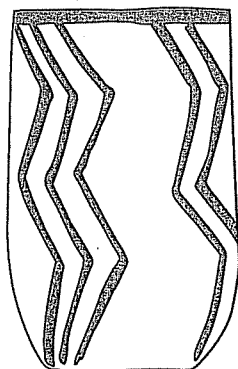
1

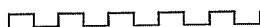
2

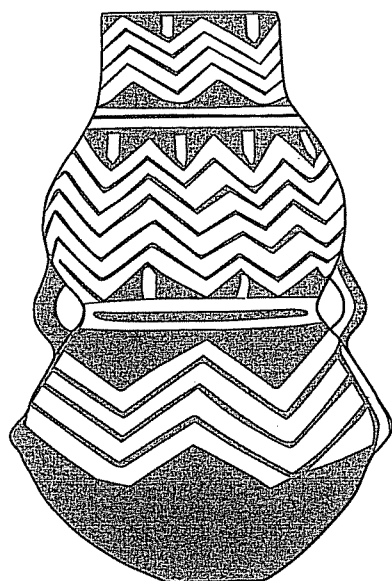

3

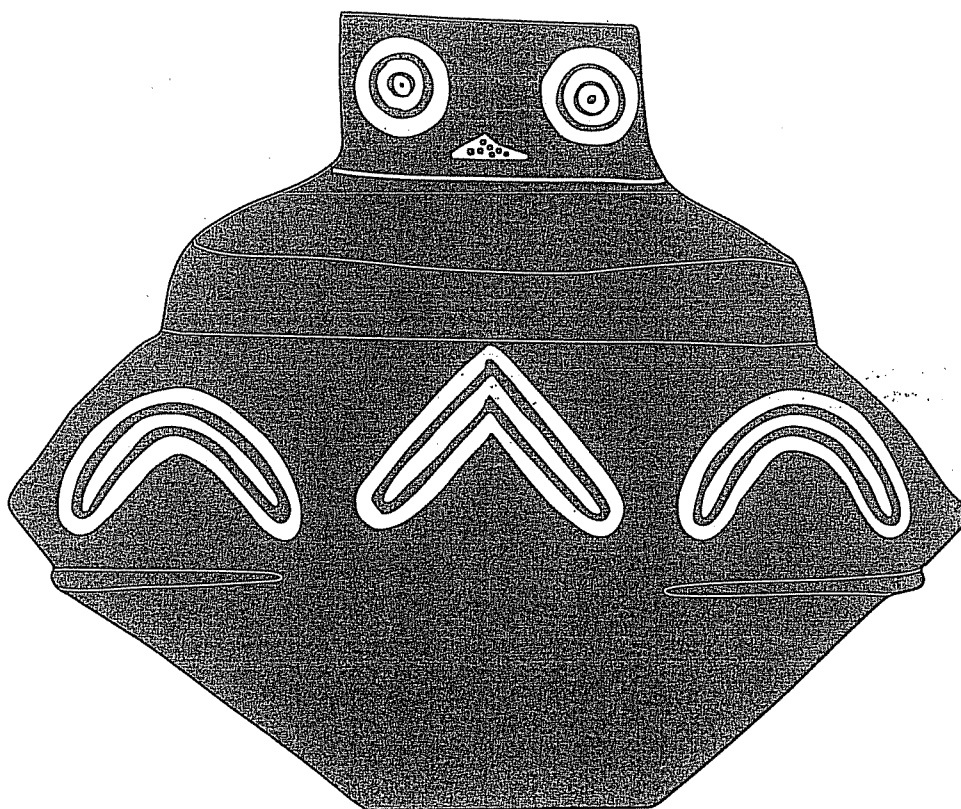

4

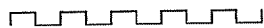

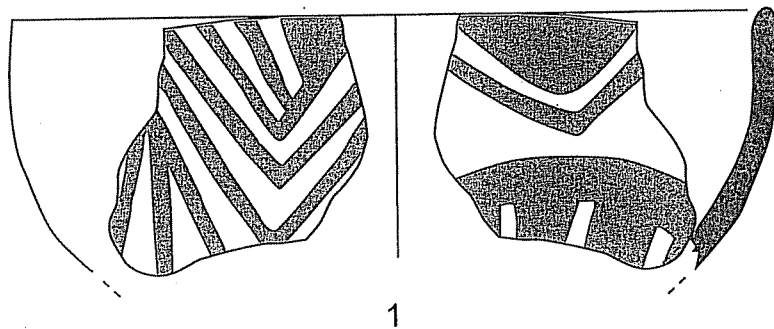

1

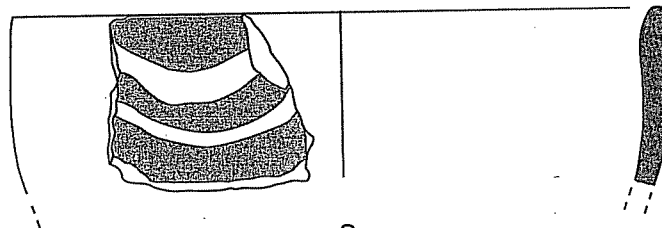

2

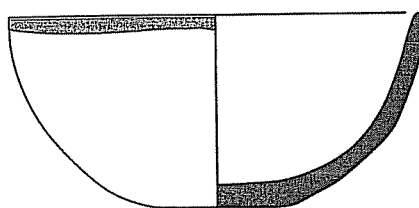
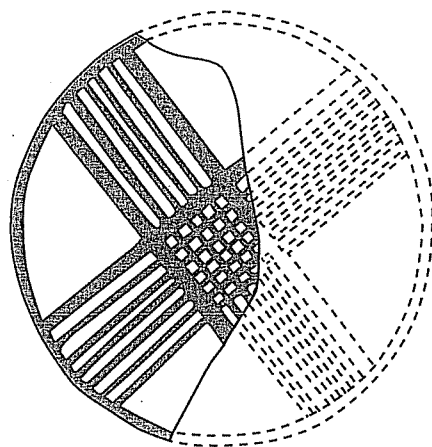

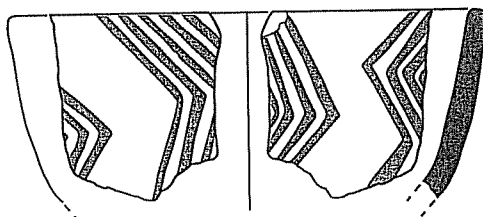
1

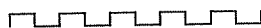
2

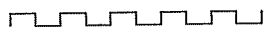
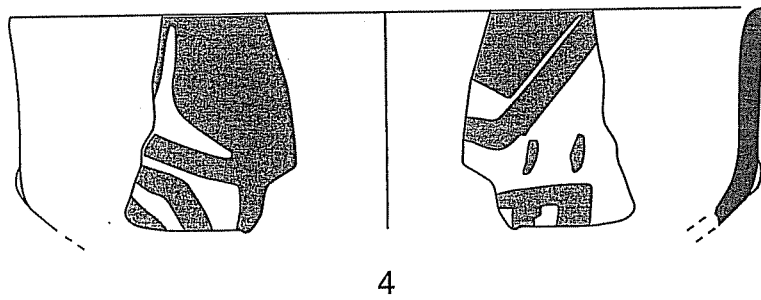
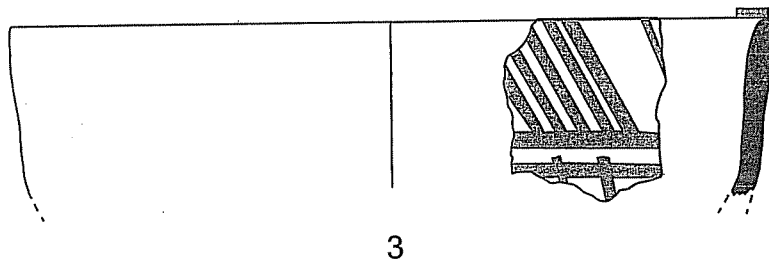
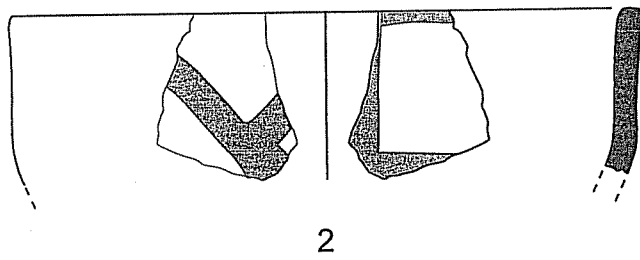
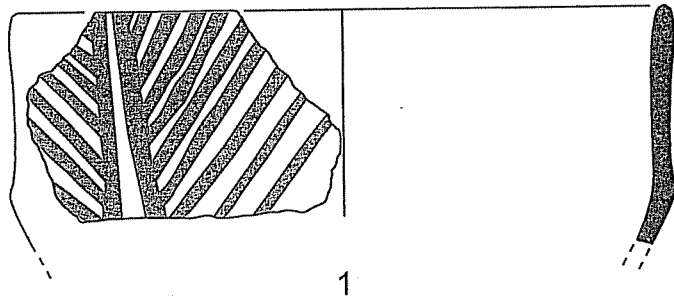

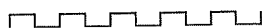
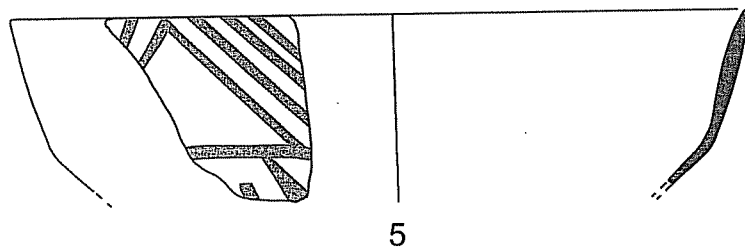
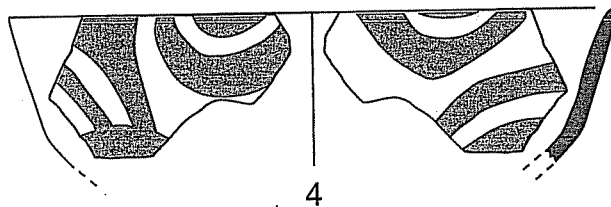
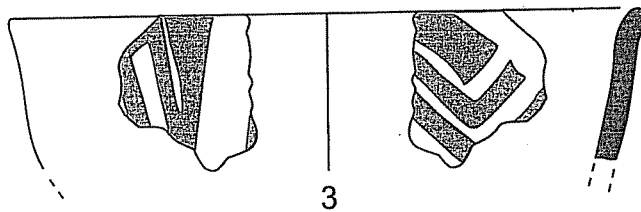
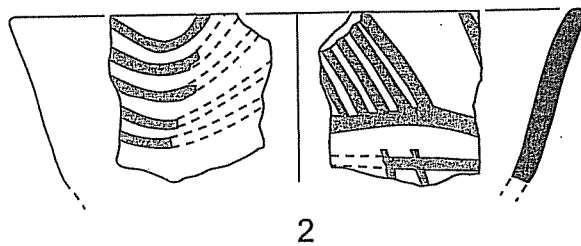
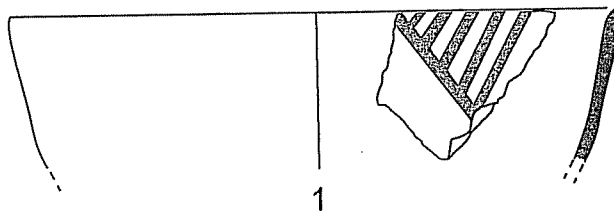
3

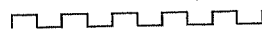
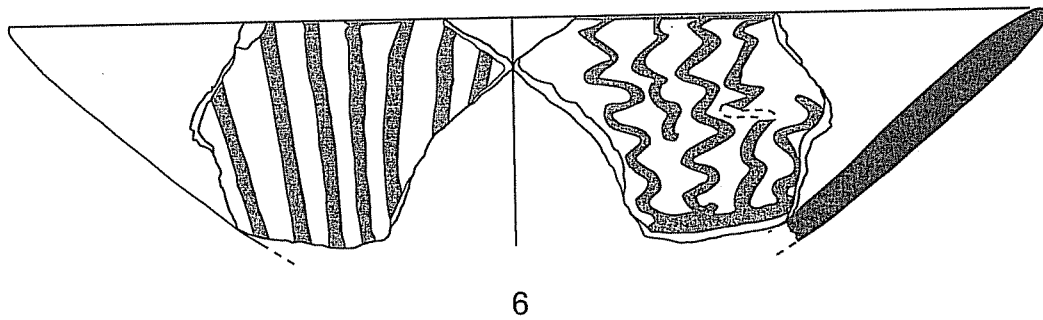
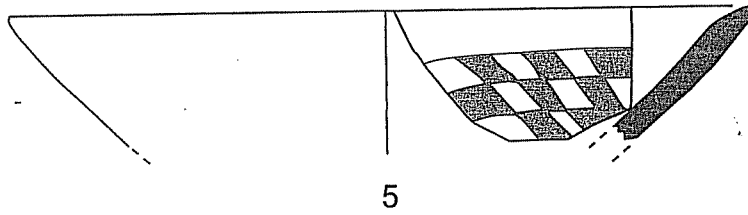
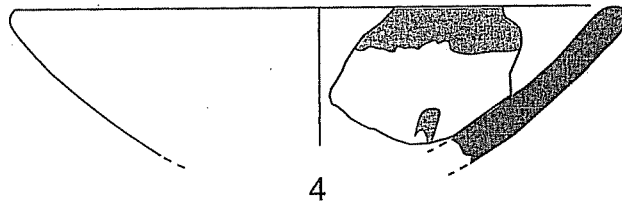
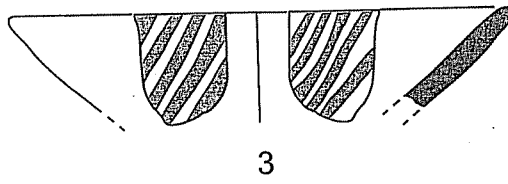
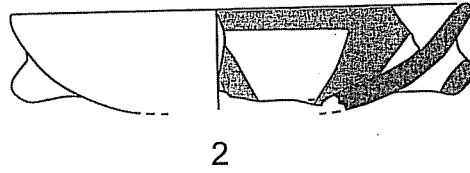
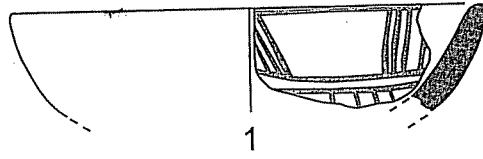

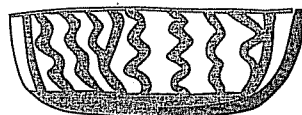
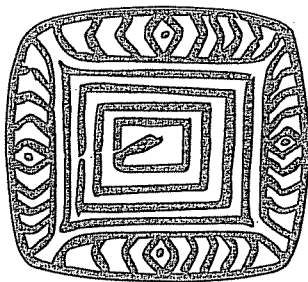
4

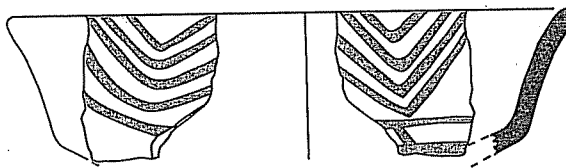

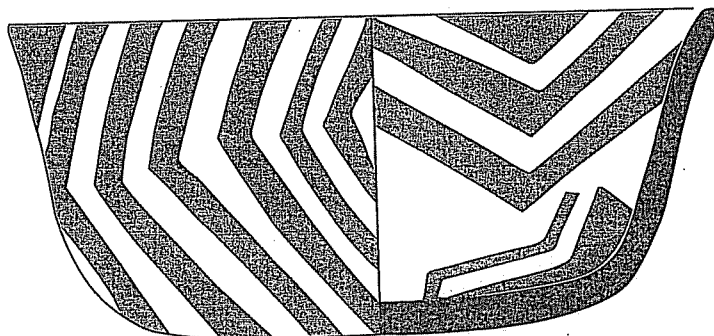
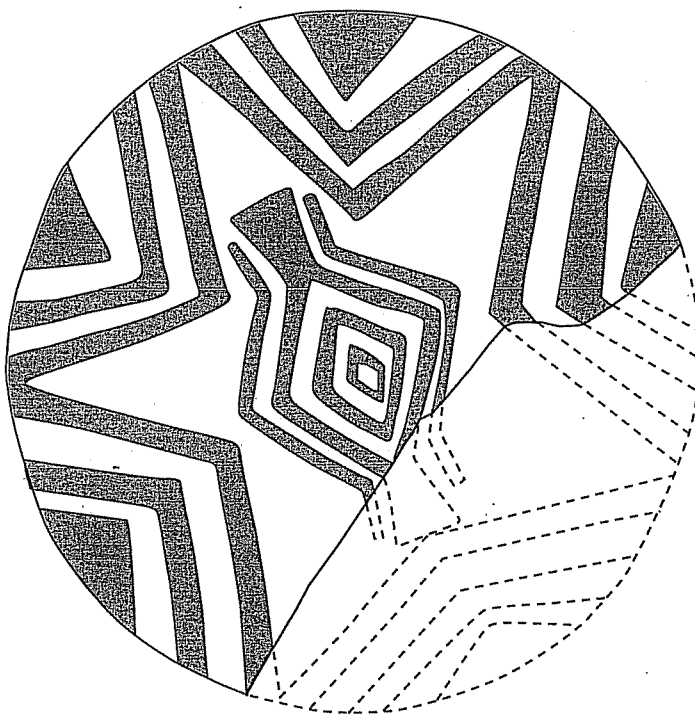

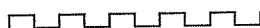
1

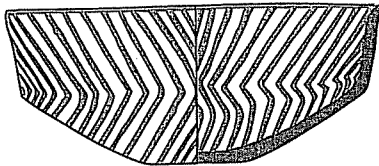
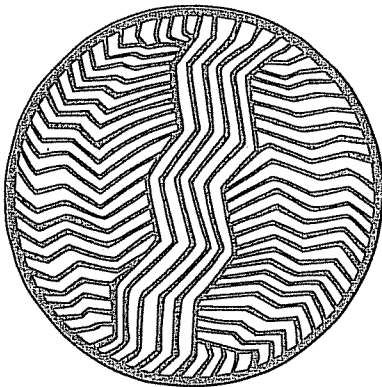

2

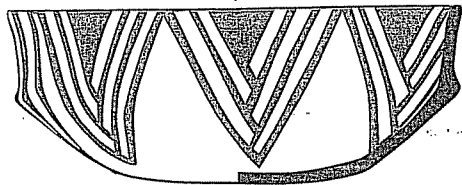
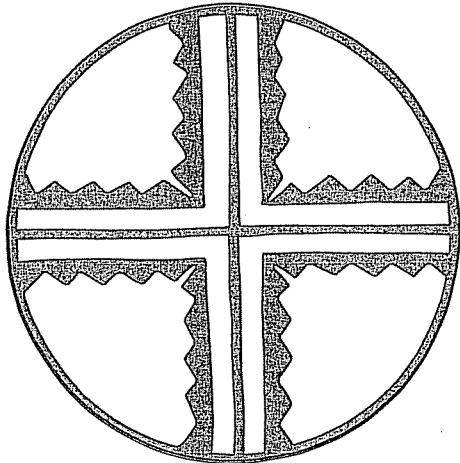

3

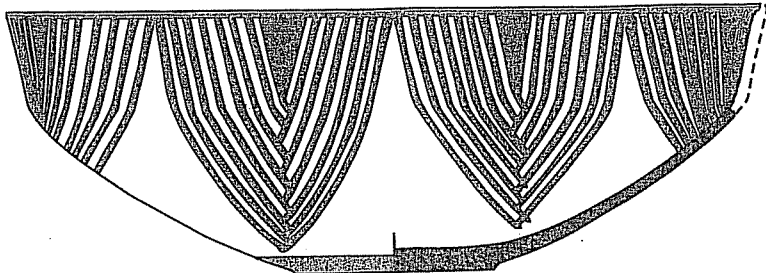
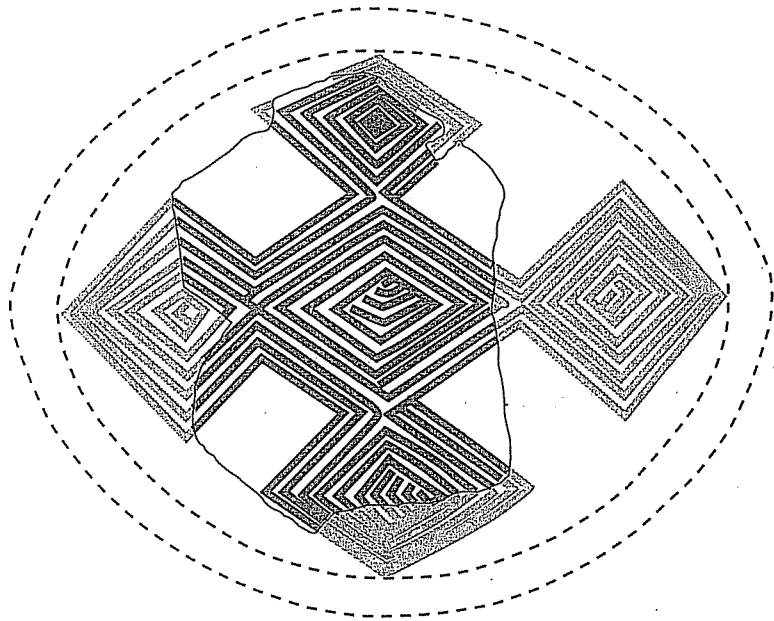

1

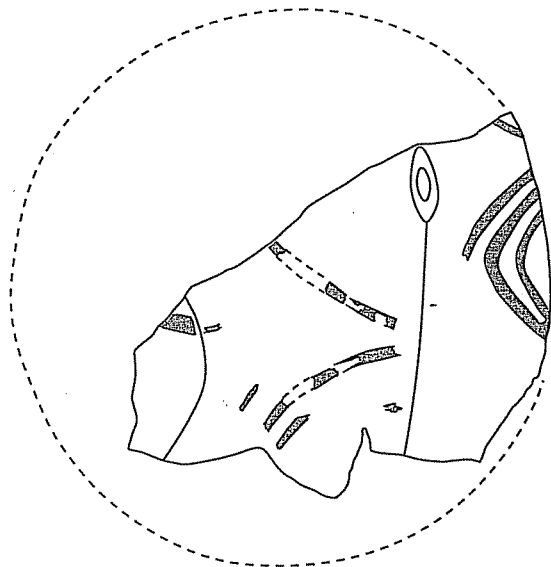
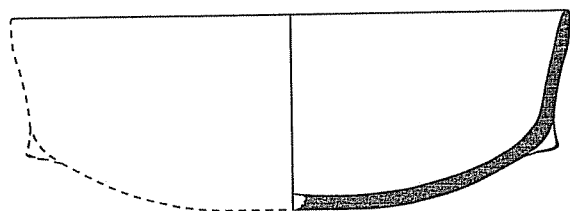
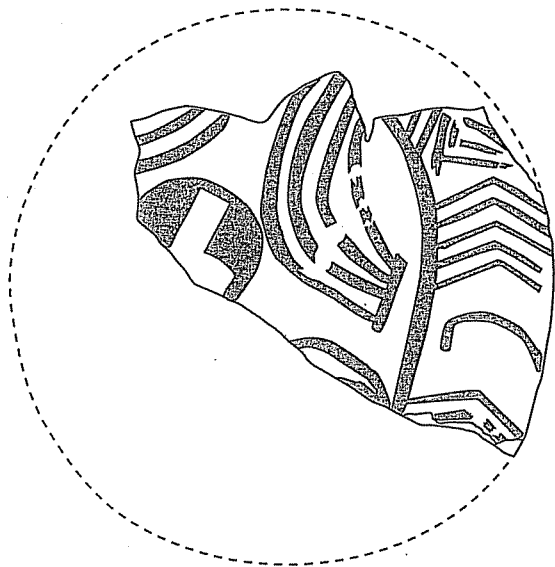

2

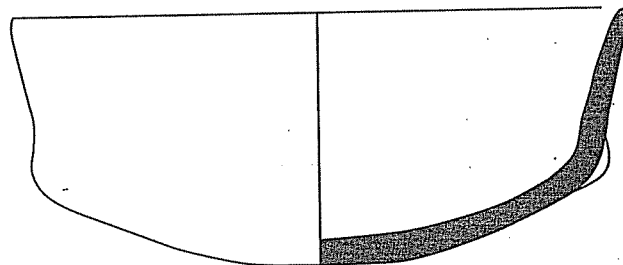
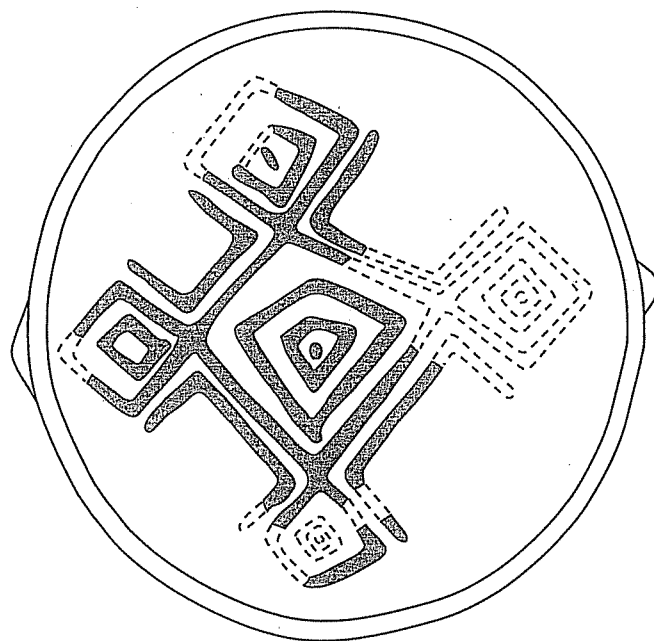

3

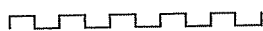

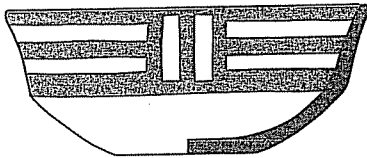
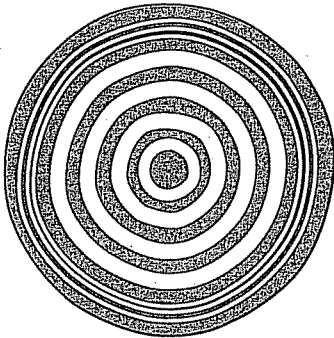
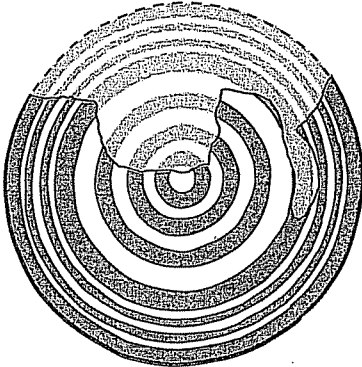

1

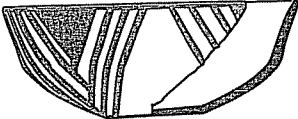
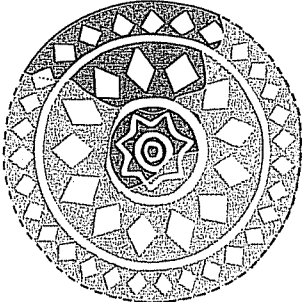
2

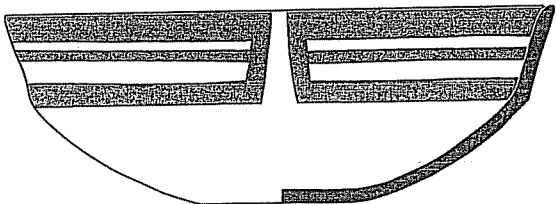
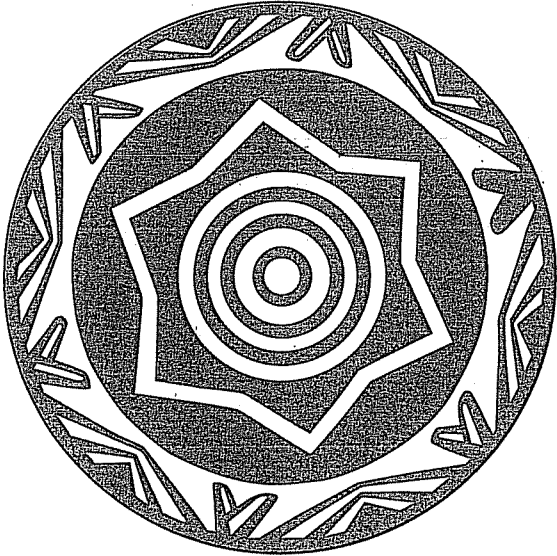

1

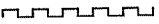
2

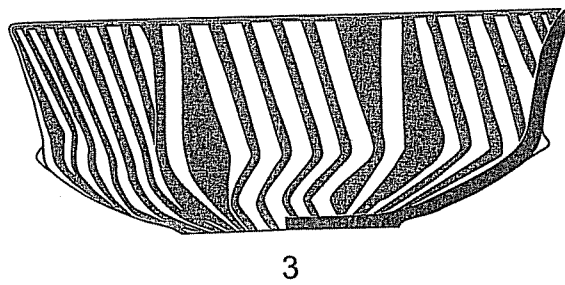
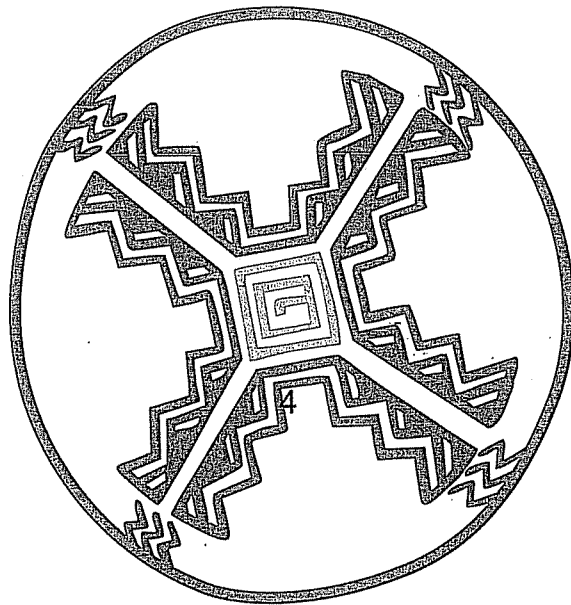
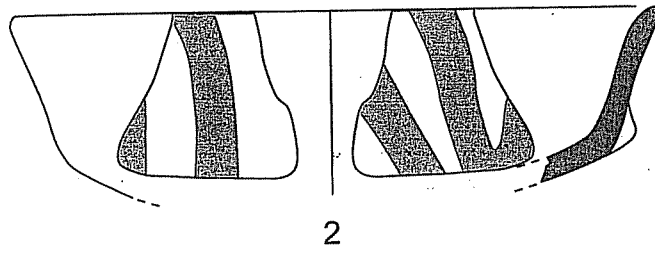
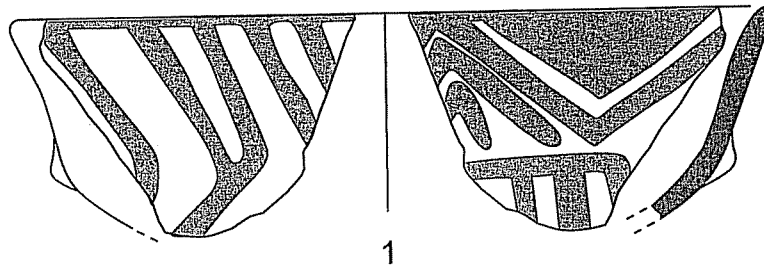

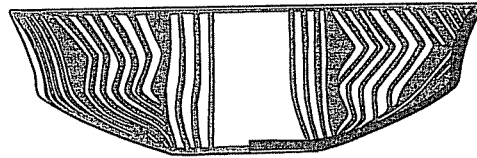
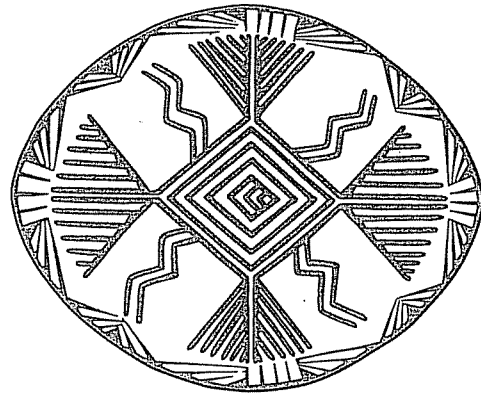
3

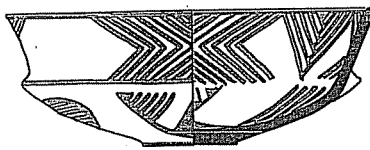
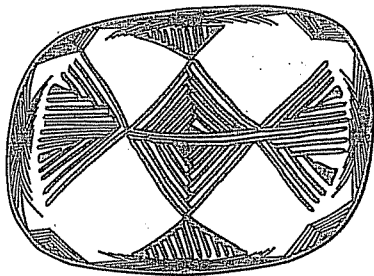
4

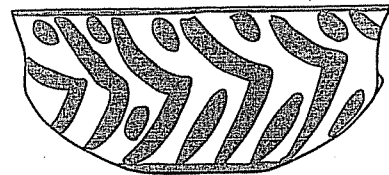
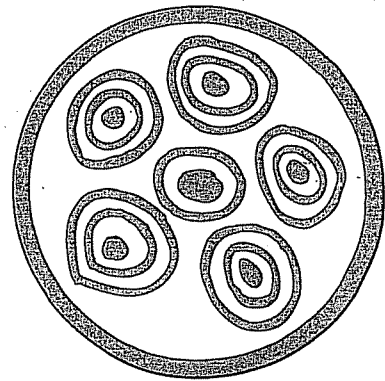

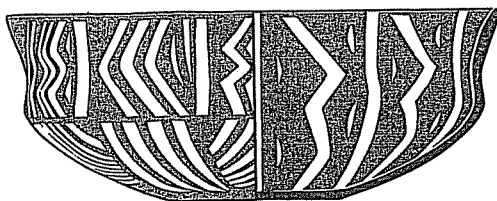
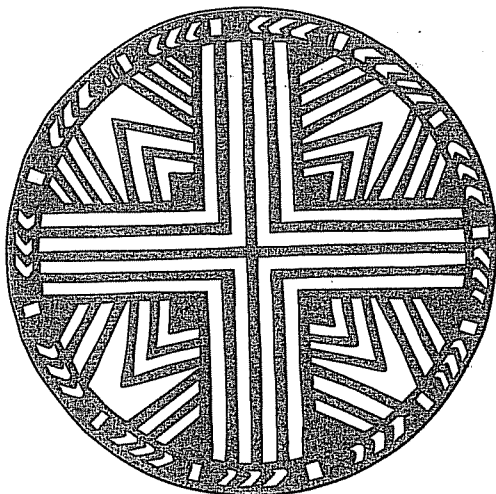
1

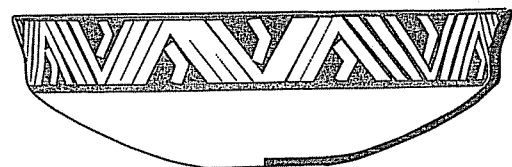
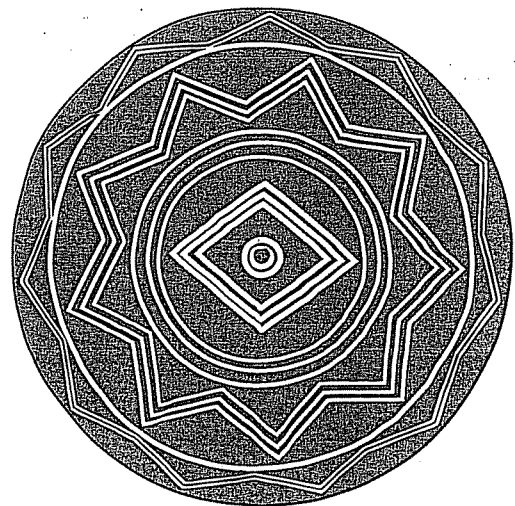
2

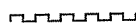
3

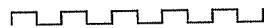
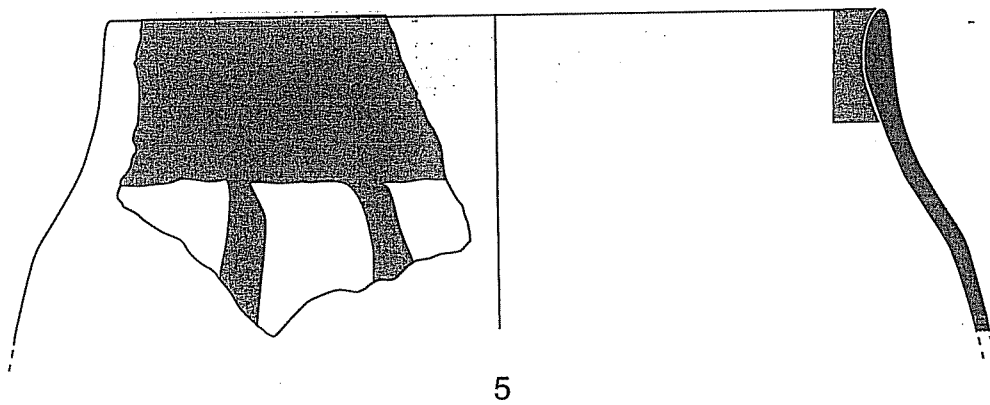
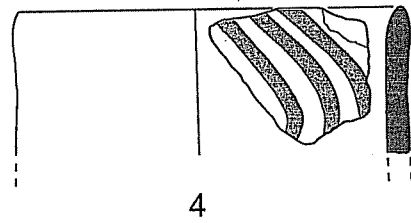
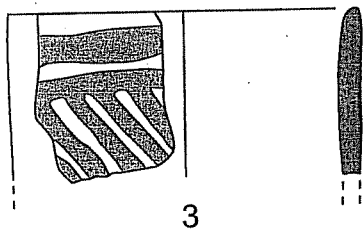
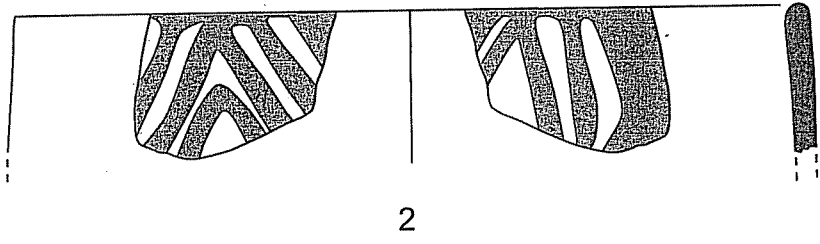
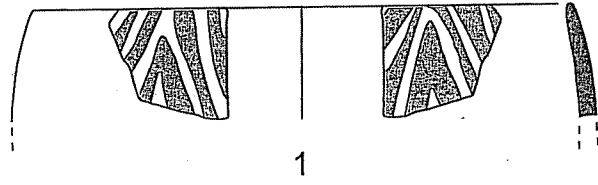

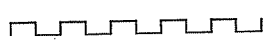
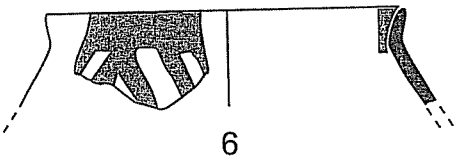
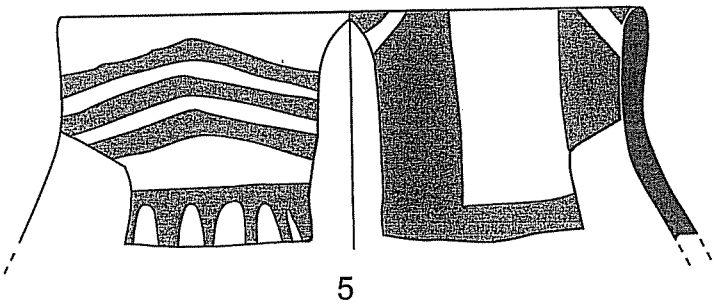
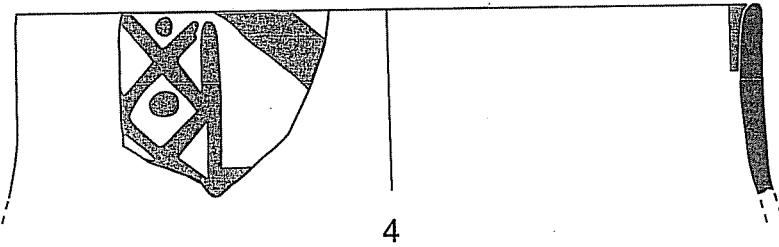
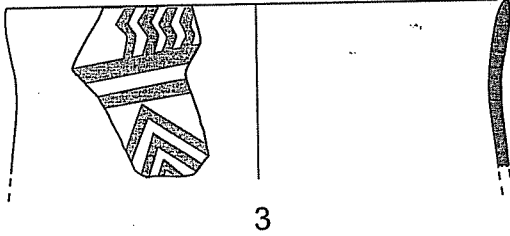
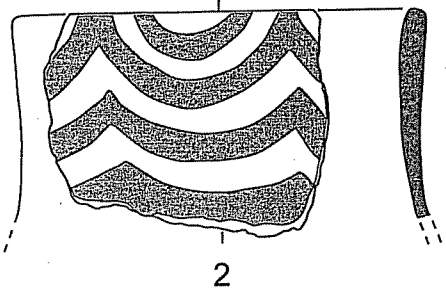
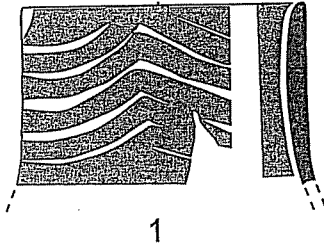
4

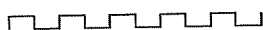
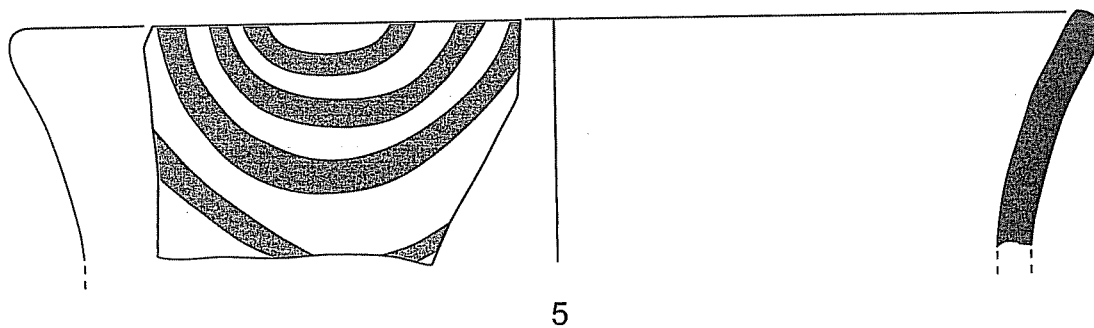
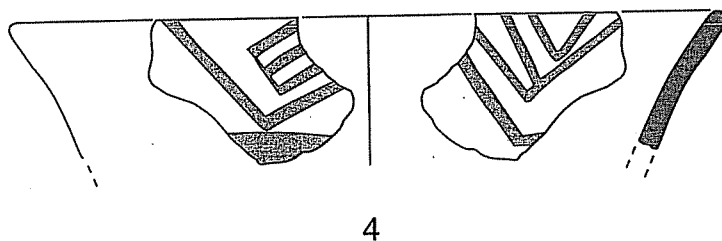
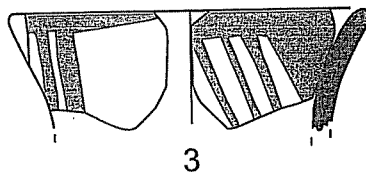
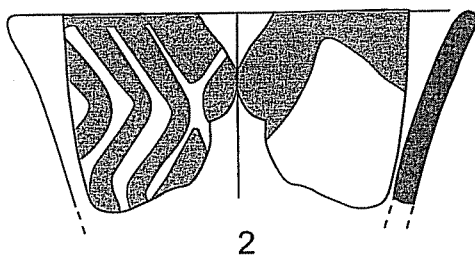
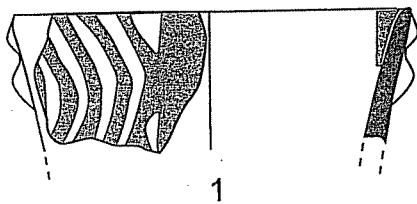

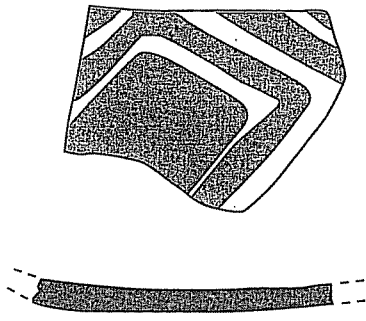
5

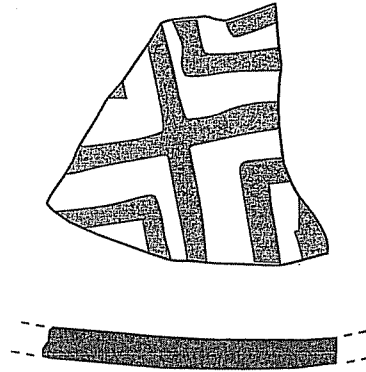

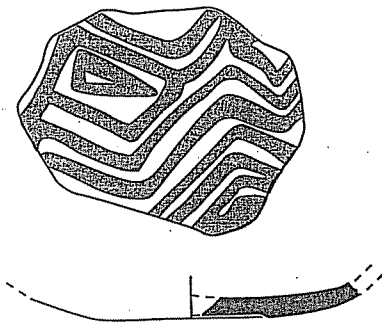

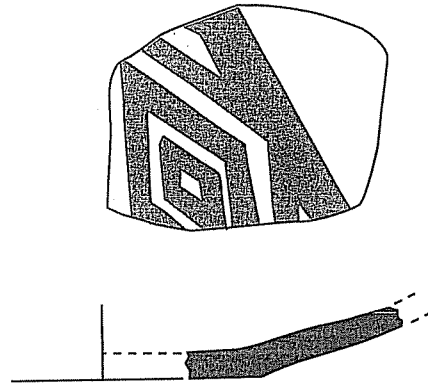
1

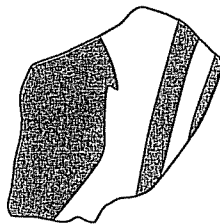
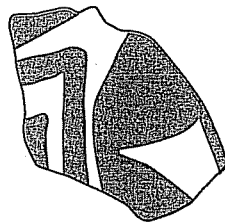
2

3

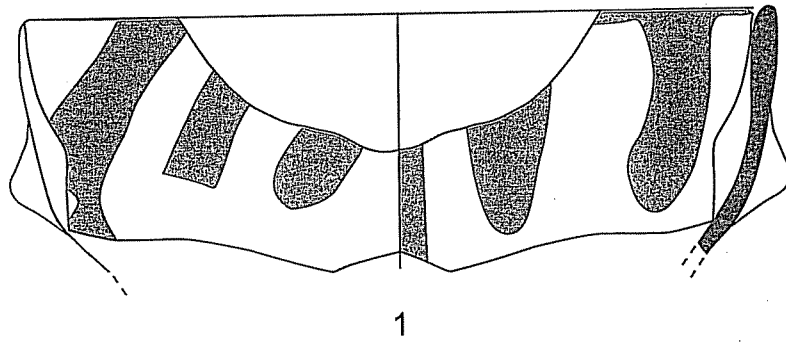

4

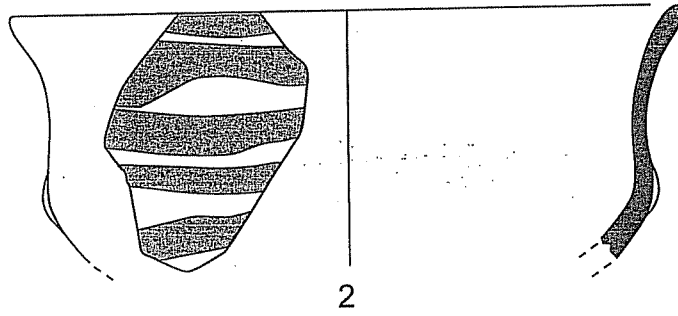

5

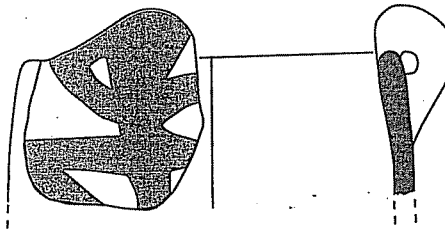

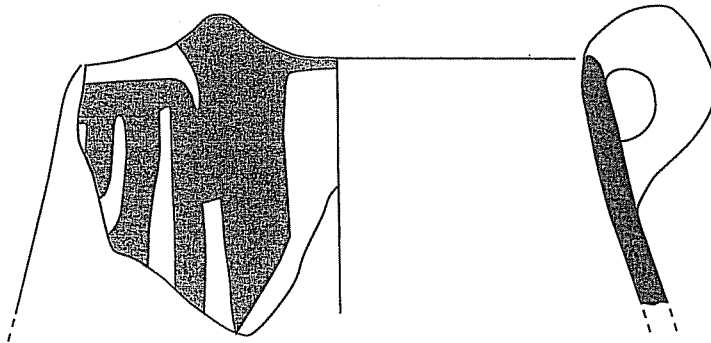
1

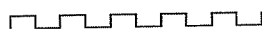
2

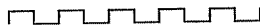
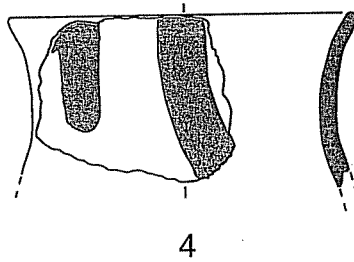
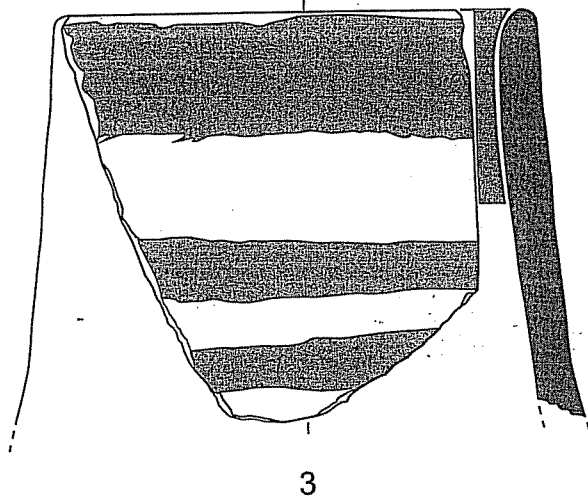
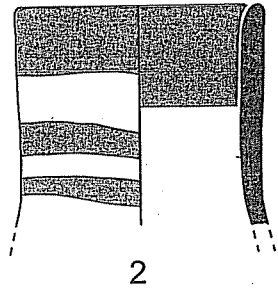
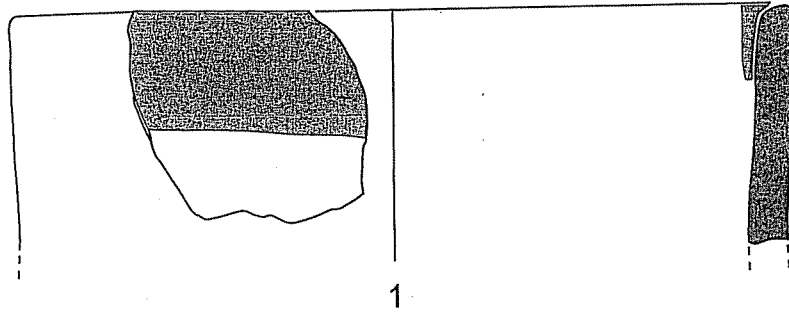

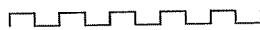
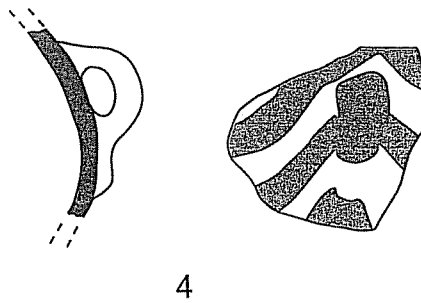
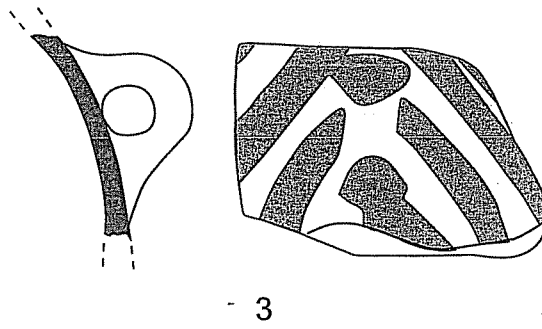
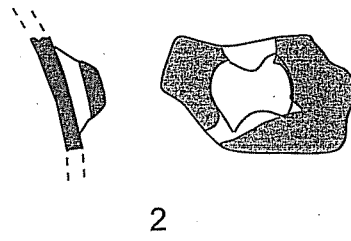
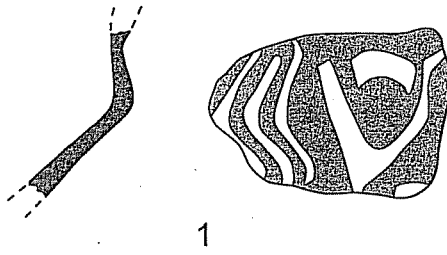
3

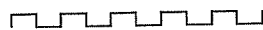
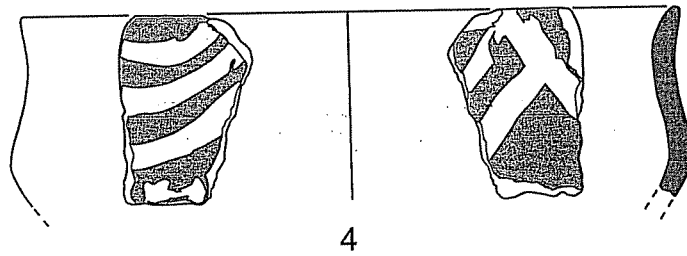
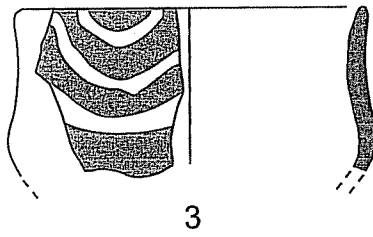
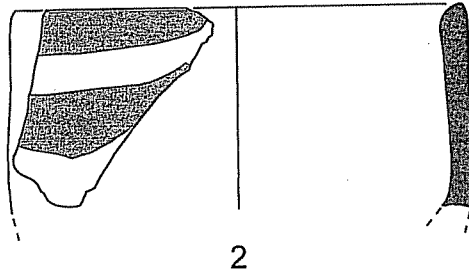
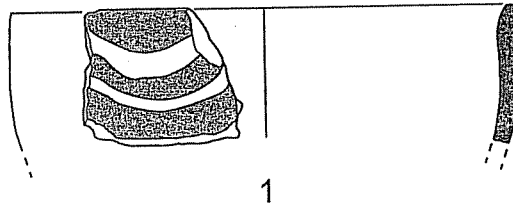

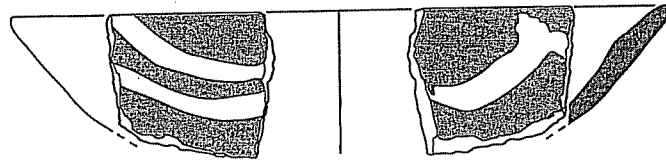
4

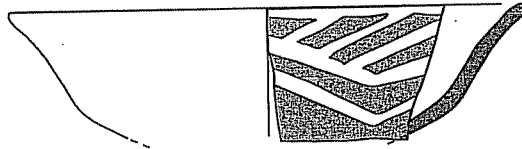

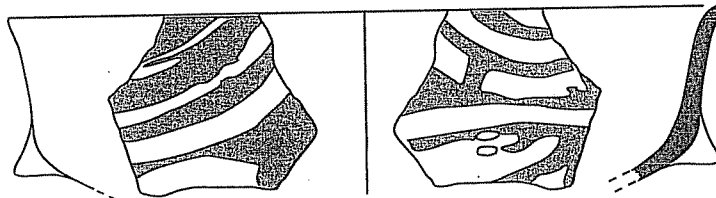

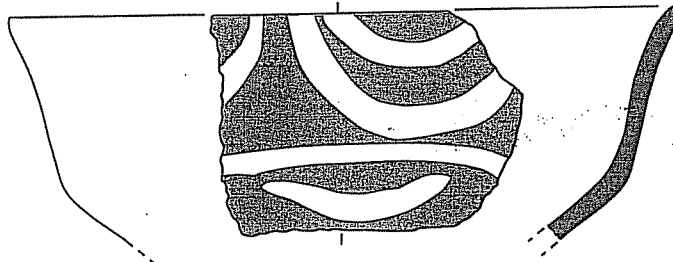
1

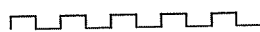
2

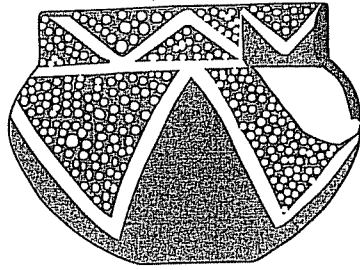

3

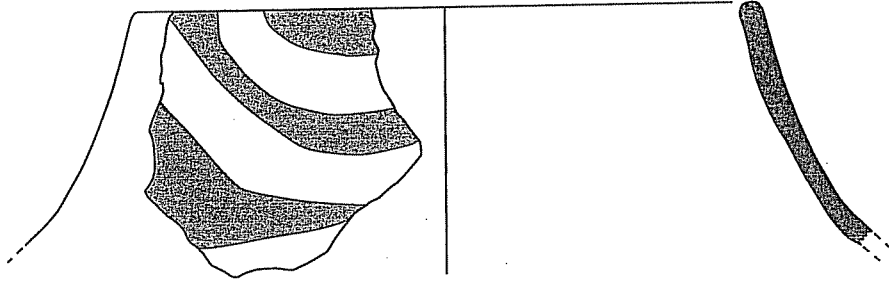

4

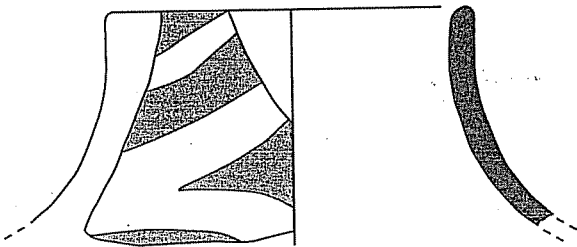

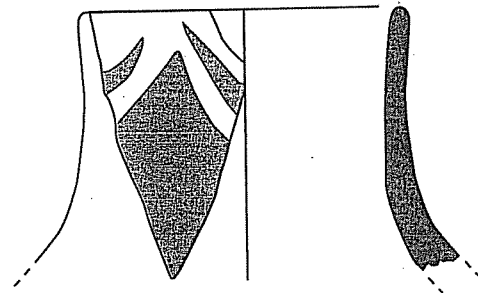
1

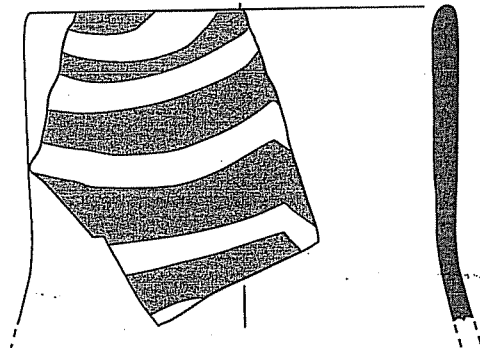
2

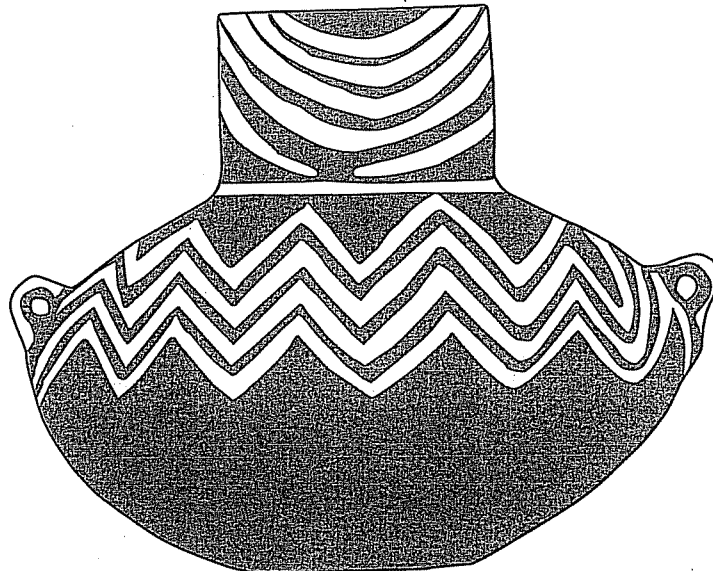
3

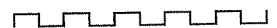
4

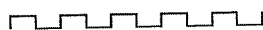
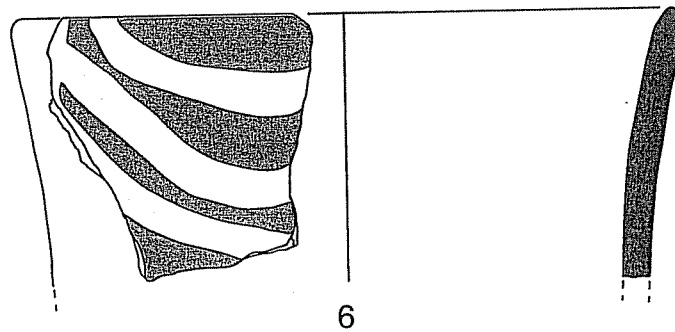
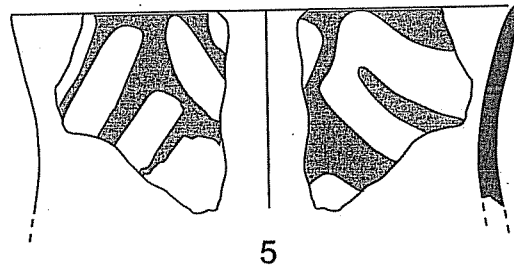
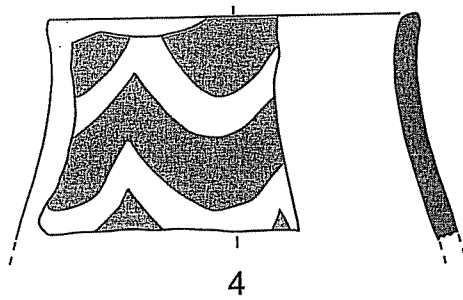
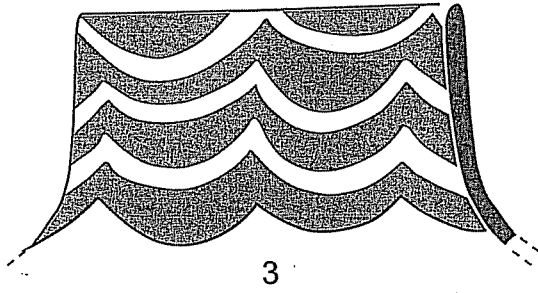
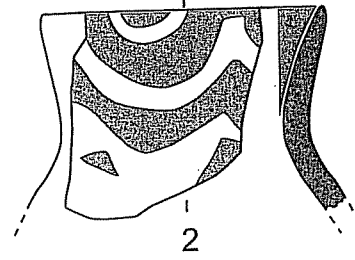
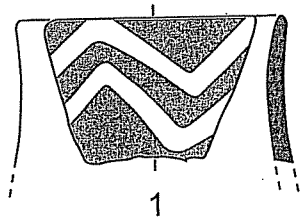

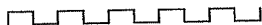
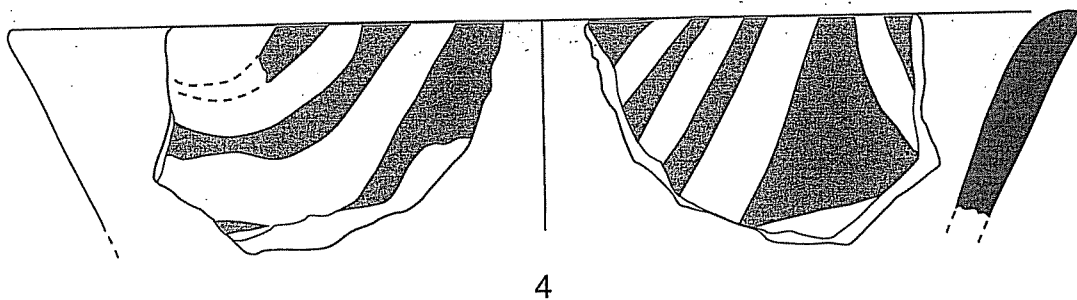
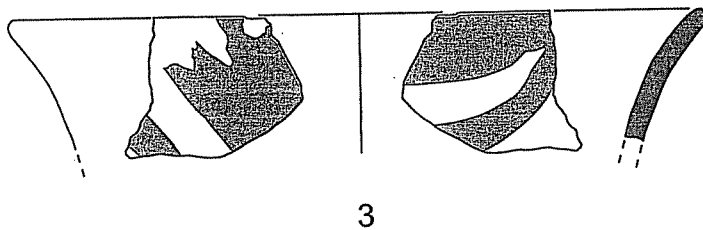
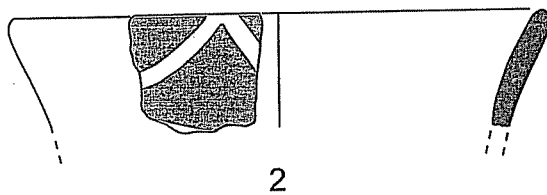
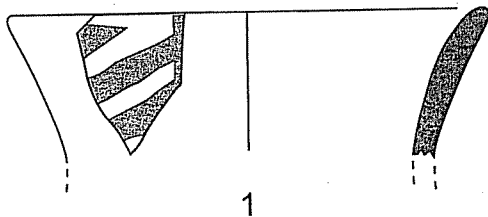
5

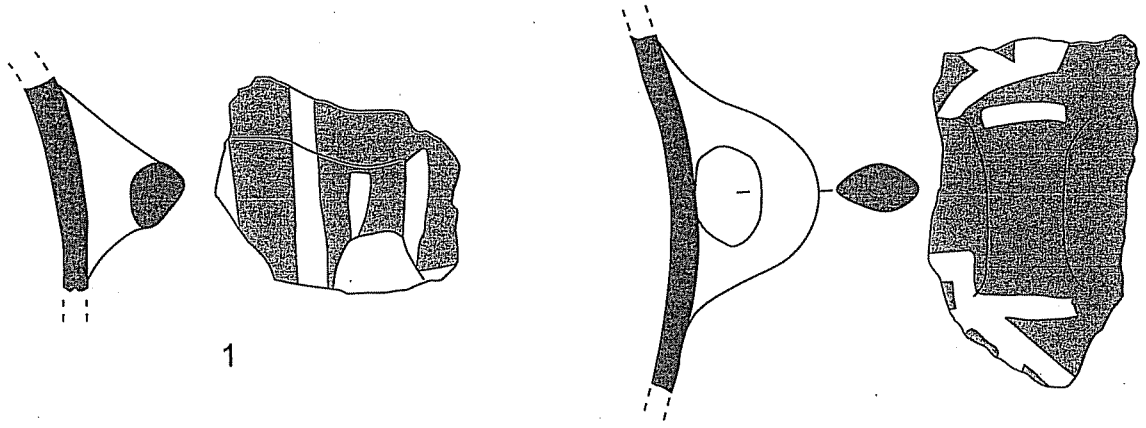

6

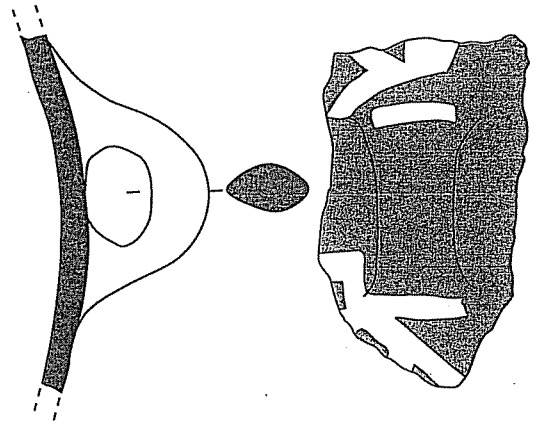

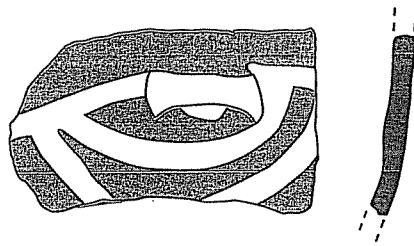

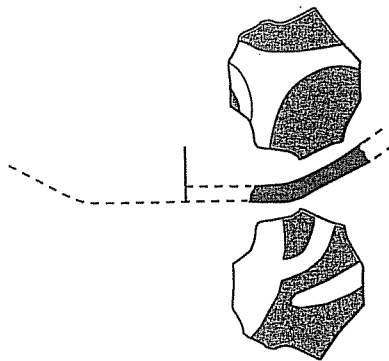
1

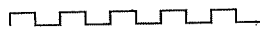
2

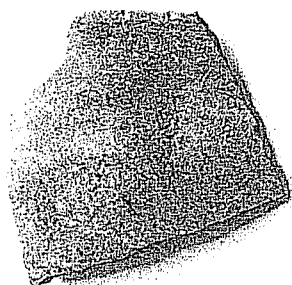

3

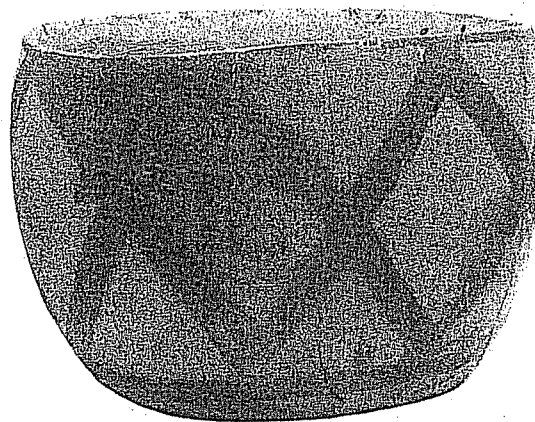
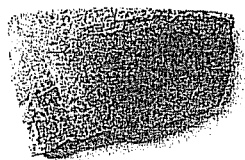

4

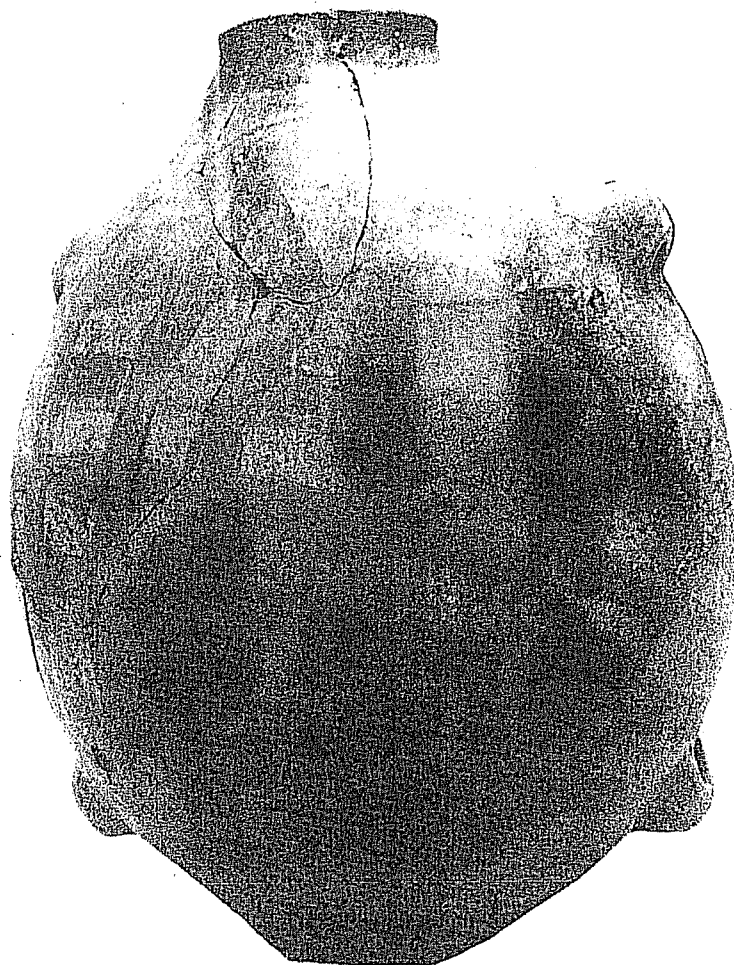

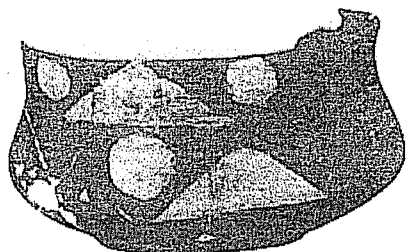
1

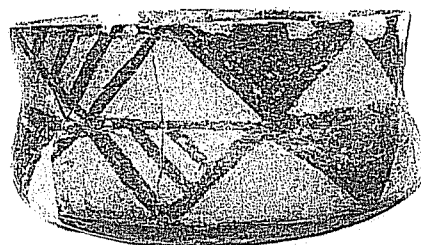
2

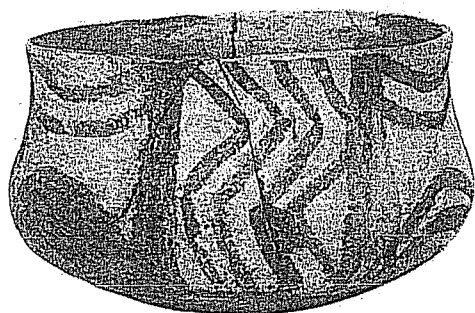
3

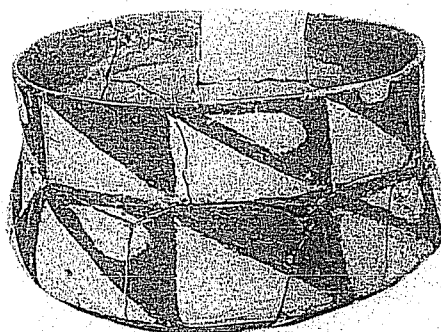
1

2

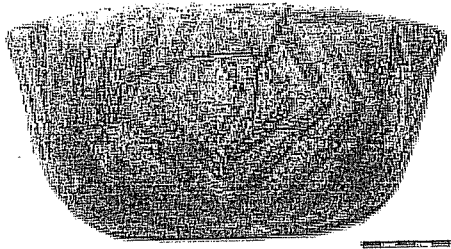
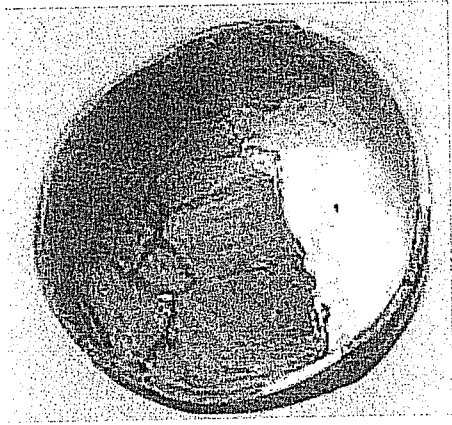
3

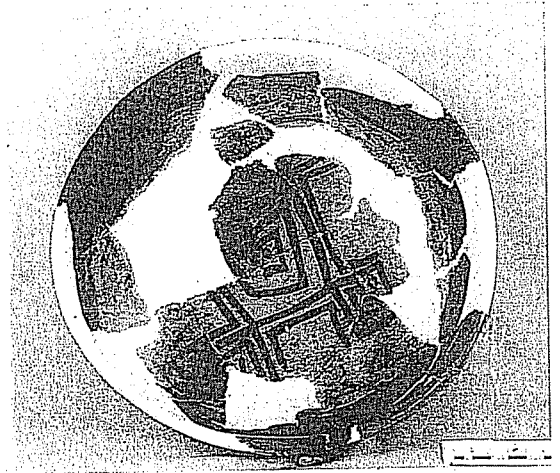
4

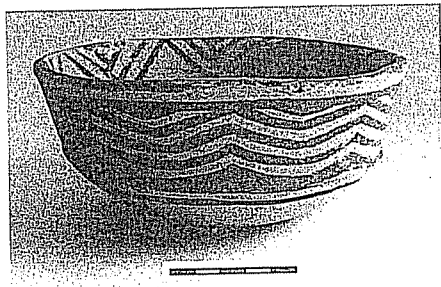
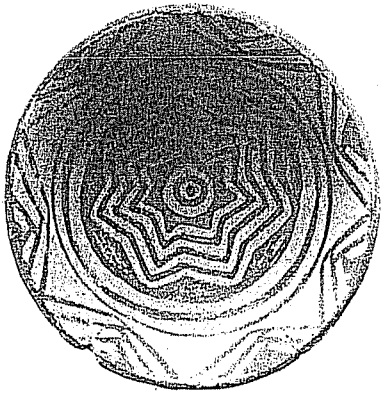
5

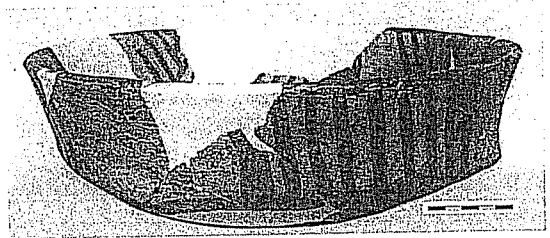
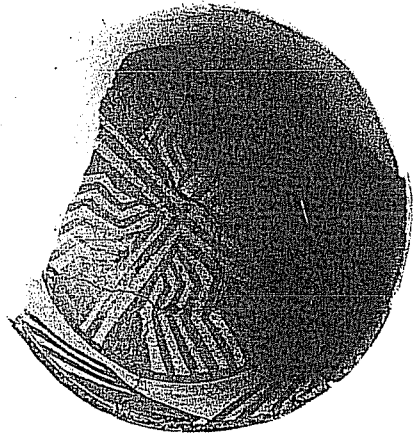
1

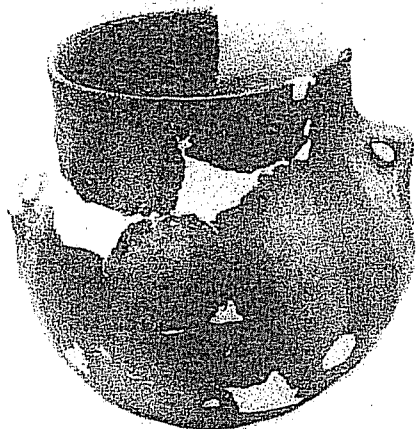
2

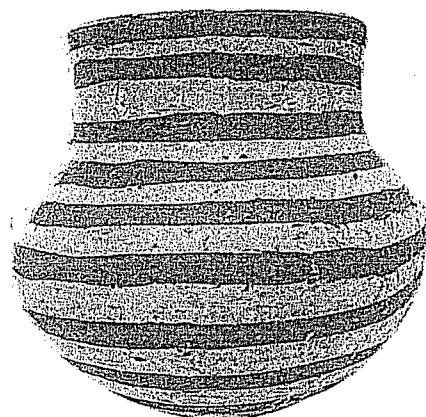
3

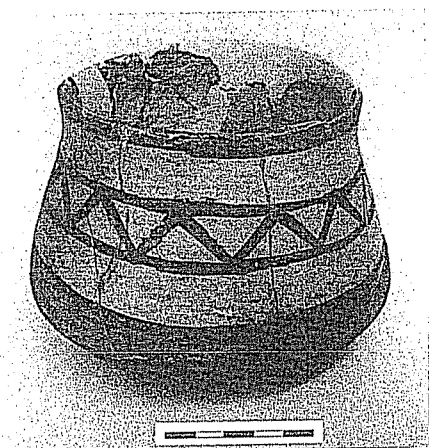
4

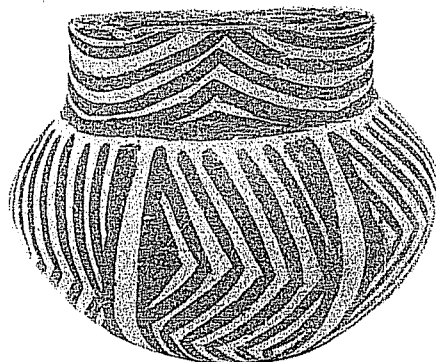
1

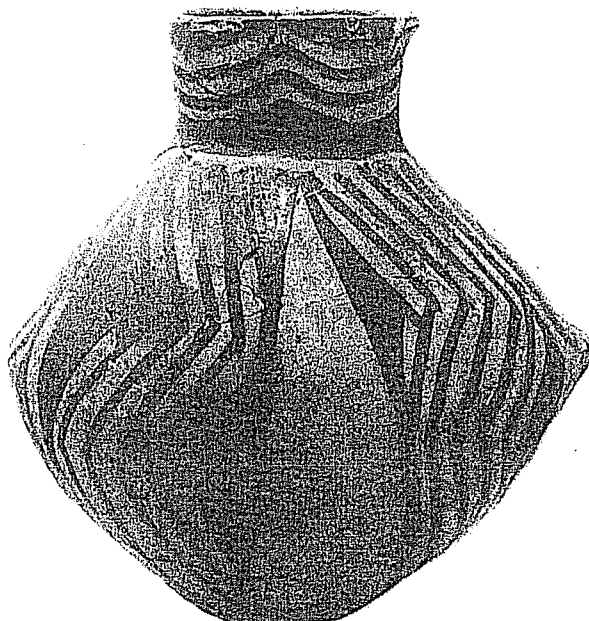
2

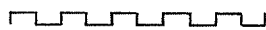
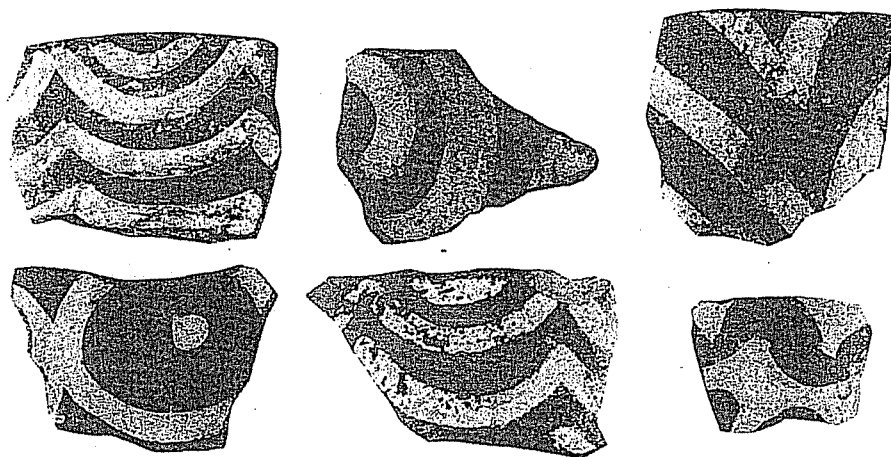
3

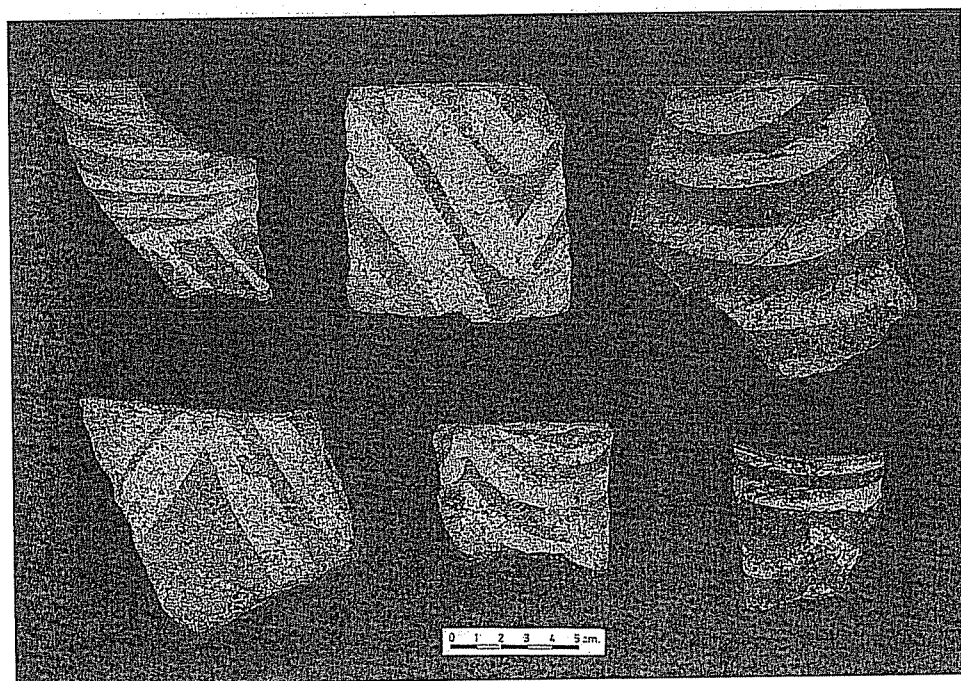
4

5

1

2

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Aslıhan Yurtsever

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 07.11.1976

E-mail: aslihan76@yahoo.com

AKADEMİK GELİŞİM

1996–2000 Lisans Eğitimi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

2001–2004 Yüksek lisans, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

Yüksek lisans Tez Konusu: MÖ 2. Binyılda Orta Karadeniz Bölgesi Çanak Çömleği
(İkiztepe Kazıları Işığında)

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Önder Bilgi

Ekim 2004- Doktora, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

Doktora Yeterlilik Sınavı: 13 Şubat 2006

Doktora Tez Konusu: Hacılar, Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı Kazılarının
Sonuçlarına Göre Göller Bölgesi Boya Bezekli Çanak Çömleği

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Gülsün Umurtak

KATILDIĞIM ARKEOLOJİK KAZILAR

1997, 2001-2005	Samsun-İkiztepe Kazısı
1998-2000	Çorum-Şapinuva Kazısı
2006-2010	Antalya-Bademağacı Kazısı

KATILDIĞIM ARAŞTIRMA PROJELERİ

1. "Bademağacı Kazıları, 2006" İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
2. "Bademağacı Kazıları, 2007" İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
3. "Bademağacı Kazıları, 2008" İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
4. "Bademağacı Kazıları, 2009" İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
5. "Bademağacı Kazıları, 2010" İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
6. "MÖ 2. Binyılı Orta Karadeniz Bölgesi Çanak Çömleği" Yüksek lisans tez projesi, 2001-2004, İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
7. "Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağlarda Burdur-Antalya Bölgesi Bant ve Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleği" Doktora Tez Projesi, 2004-, Suna-İnan Kıracı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü

YAYINLAR

“Zindankaya’da Demirağ Yerleşmesi”, **National Geographic Türkiye**, Aralık 2004, s.24

Ş. Dömez-A. Yurtsever – Beyazıt, “ A General Look at the Central Black Sea Region Of Turkey During The Middle Bronze Age And A New Approach To The Zalpa Problem In The Light Of New Evidence”, **Anatolia and The Jazira During The Old Assyrian Period** (Edt. J.G. Dercksen), Nederlands Instituut, s. 101-135

Kitap Tanıtımları

“Prof. Dr. Önder Bilgi (Ed.), *Anadolu Dökümün Beşiğı/ Anatolia Cradle of Castings*. Döktaş, İstanbul, 2004”, **Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler**, Mayıs 2005, sayı: 20, s.10

“ALKİM, U. B. – H. ALKİM – Ö. BİLGİ, *İKİZTEPE II. ÜÇÜNCÜ, DÖRDÜNCÜ, BEŞİNCİ, ALTINCI, YEDİNCİ DÖNEM KAZILARI (1976-1980)*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003”, **Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler**, Ocak 2005, sayı: 19

Duru, R. Eski Önasya Dünyası’nın En Büyük Heykel Atelyesi, *The Largest Sculpture Workshop of the Ancient Near East*, İstanbul 2004, **Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler**, sayı 25, 2008

R. Duru- G. Umurtak, Höyücek. 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları/ *Results of the Excavations 1989-1992*, Belleten Vol. LXXIV, No. 269, Ankara, 2010, s. 249-251

Bildiriler

“MÖ 2. Binyılı Orta Karadeniz Bölgesi Çanak Çömleği (İkiztepe Kazıları Işığında)”,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeolojik Kazılar ve Araştırmaları-4
Sempozyumu, 19-21 Nisan 2004

“Orta Tunç Çağı’nda Orta Karadeniz Bölgesi”, İkiztepe Kazılarının 30. Yılı
Sempozyumu, 01-04 Eylül 2005, Bafra-SAMSUN

“Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağlarda Burdur-Antalya Bölgesi’nin Bant ve
Geometrik Boya Bezekli Çanak Çömleği”, I. Uluslar arası Genç Bilimciler
Buluşması, AKMED, 6-8 Kasım 2009, Antalya

“Neolitik Çağ’dan İlk Tunç Çağı Sonuna Kadar Burdur-Antalya Bölgesi’nde Ele
Geçen Ayrışık Kaplar”, Batı Akdeniz Doğa Bilimleri Sempozyumu, Mehmet Akif
Ersoy Üniversitesi, 4-6 Kasım 2010, Burdur

Poster

“MÖ 2. Binyılı Orta Karadeniz Bölgesi Çanak Çömleği (İkiztepe Kazıları Işığında)”,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeolojik Kazılar ve Araştırmaları-3
Sempozyumu, 2003

“Bademağacı Kazıları 2008 Yılı Çalışmaları”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 2009